

Notulen – concept –

Provinciale Staten van Noord-Holland

Datum Statenvergadering	:	7 april 2025
Voorzitter	:	dhr. A.Th.H. van Dijk
Plaatsvervangend voorzitter	:	dhr. J.P. Hollebeek
Griffier	:	dhr. R. van der Laan
Contactpersoon griffie	:	mw. V. Mulder - statengriffie@noord-holland.nl

Aanwezig:

5 mw. M. van Aesch (PvdD), mw. R. Alberts-Oosterbaan (SP), mw. G. Bakker (VVD), dhr. M. Becker (BBB),
dhr. D.J. van den Berg (JA21), mw. L.C.M. Berkvens (D66), mw. I.A. Bezaan (PVV), dhr. J. Boer (VVD),
mw. G.W. de Boer (PvdA), mw. A. den Boer (BBB), mw. Bouhlei-Lascaris (SP), Statenlid R.I. Bwefar (GL),
dhr. R.J. Dekker (FvD), dhr. J. Dessing (FvD), Statenlid W.J. Freeman (GL), Statenlid A. Gielen (GL), dhr.
10 J.P.H.M. van Gilse (VVD), mevrouw. I.M. Haas (PvdD), mw. M.C.T. ten Ham (PvdA), dhr. D.G. Heijnen
(CDA), mw. M.P. van der Helm-Chandansingh (50PLUS), dhr. J.P. Hollebeek (PvdD), mw. K.M.A. Jansen
(D66), dhr. E.B. Kanik (D66), dhr. A. Karar (PvdA), dhr. M.C.A. Klein (ChristenUnie), mw. W. Koning-
Hoeve (CDA), Statenlid P.P. Korzelius (GL), Statenlid P.J. Laport (GL), dhr. I.J.M. Mantel (JA21), dhr. D.
de Moel (PVV), dhr. H.S. Mulder (D66), dhr. R. Nijkamp (BBB), mw. L.G.Y. Ouderkerken (VVD), mw. F.
Oulad Hadj (PvdA), mw. M.C.G. Poot (VVD), dhr. N.A.L. Roosendaal (VVD), mw. G.M. de Sain (BBB),
mw. J.M. Schneemann (Volt), mw. I.D. Sijbenga (BBB), dhr. H.J.F.X.P. Stulemeijer (VVD), dhr. P.G.
Teeuwen (BBB), dhr. K.J. Terwal (VVD), dhr. R. van Tiggelen (PVV), mw. K. Uiterwijk (JA21), dhr. V.H.
Valk (BBB), dhr. G.J. Vendrig (BBB), dhr. C.H. Vonk (PvdA), Statenlid N.M. van der Waart (GL), dhr. T.
Wagelaar (PvdA), T. Wallaart (PvdA), Statenlid T.K. van Wijnen (GL), dhr. B.G.P. de Wit (VVD).

Afwezig: Statenlid M. de Weerd (Volt).

Agenda

Paginanummer:

1.	Opening en mededelingen.	(2)
2.	Vaststelling agenda en regeling van werkzaamheden.	(2)
3.	Actualiteiten.	(5)
4.	Vaststelling notulen en besluitenlijst van de Statenvergadering van 10 maart 2025.	(5)
5.	Vaststelling voortgangslijst van moties.	(6)
6.	Voorlopig aangemerkt als hamerstuk.	(6)
6.a	Financiële verordening provincie Noord-Holland 2025 (VD-14).	(6)
7.	Initiatiefvoorstel referendumverordening werkgroep Inwonersparticipatie (VD-15).	(7)
8.	Waterstofprogramma Noord-Holland (VD-16).	(25)
9.	Actualisatie Evaluatiekader subsidies 2025 (VD-12).	(44)
10.	PPLG: Korte termijnagenda Landelijk Gebied 2025-2027 (VD-13).	(54)
11.	Vragenuur.	(105)
12.	2-minutendebat.	(110)
13.	Indien aan de orde: advies GS op motie(s) Vreemd aan de Orde van de Dag.	(110)
14.	Gebundelde stemming van alle motie(s) amendement(en) en voordrachten.	(111)
15.	Sluiting.	(118)

Opening om 13.03 uur.

1. Opening en mededelingen.

De **VOORZITTER**: Een goedemiddag, ik open de vergadering. Welkom aan de Statenleden, natuurlijk aan de leden van Gedeputeerde Staten en ook een hartelijk welkom aan de belangstellenden die deze vergadering al dan niet live of via de website volgen. En natuurlijk ook een welkom aan de pers die hier aanwezig is.

Een bericht van verhindering hebben we ontvangen van Statenlid De Weerdt van Volt en de heer Roosendaal van de VVD zal later aanschuiven. Om 15.00 uur heb ik begrepen.

Zelf zal ik ongeveer rond 16.00 uur de vergadering verlaten, zoals ik in het Presidium heb gemeld, vanwege verplichtingen in Den Haag. En dan zal de vicevoorzitter van uw Staten, de heer Hollebeek, het stokje van mij overnemen.

Dat in het kader van de mededelingen.

2. Vaststelling agenda en regeling van werkzaamheden.

De **VOORZITTER**: Dan gaan we naar agendapunt 2. Dat is de regeling van de werkzaamheden, maar ook het vaststellen van, zoals wij dat noemen, de primus. En daar zullen we gaan starten, bij een mogelijke hoofdelijke stemming, en dat is nummer 24 en dat is mevrouw Schneemann van Volt. U weet, als u drie keer achter elkaar gekozen wordt, heeft u een volle bingokaart.

Er zijn geen actualiteiten en er is ook geen tweeminutendebat ingediend.

Er zijn wel mondelinge vragen aangekondigd. Drie sets. Door mevrouw Alberts van de SP inzake de defensie in onze provincie, Statenlid Korzelius van GroenLinks en de heer Hollebeek van de Partij voor de Dieren inzake Bomen N241 tussen Schagen en Verlaat en mevrouw Koning van het CDA inzake de uitspraak Raad van State gewasbeschermingsmiddelen. Die zullen aan de orde komen bij het vragen uur.

Dan de moties Vreemd aan de Orde van de Dag. De fractie van de ChristenUnie heeft aangekondigd een motie Vreemd aan de Orde van de Dag te willen indienen met als onderwerp 'Stoppen met reclame in provinciale bushokjes'. En de ChristenUnie heeft nog een tweede motie Vreemd aan de Orde van de Dag aangekondigd te willen indienen met als onderwerp 'Logische en coherente stiltegebieden'. En dan stel ik nu de heer Klein in de gelegenheid om deze twee moties toe te lichten.

De heer **KLEIN** (ChristenUnie): Ja, dank u wel, meneer de voorzitter. Ja, u noemt het moties Vreemd, Vreemd aan de Orde van de Dag. Ze zijn 'Vreemd aan de Orde van de Dag', maar niet vreemd aan de vergadercyclus, want we hebben hier de afgelopen commissievergaderingen over gesproken.

De eerste motie die ik wil indienen gaat over de reclame. Er zijn weinig besluiten van Provinciale Staten die zoveel aandacht hebben gekregen als motie M256 op 19 december 2022: het verbod op reclame voor fossiele producten en vlees en vis. Een wereldprimeur voor Noord-Holland, aldus Hart voor Nederland. Collega Gielen werd uitgebreid geciteerd in een artikel in de Volkskrant: "we werken als provincie hard aan oplossingen voor de klimaatcrisis, maar we geven in onze bushokjes een podium aan bedrijven die dat tegenwerken". EWmagazine vond dat het einde zoek was en RTL heeft naar aanleiding van de motie een uitgebreid onderzoek gedaan naar de milieubelasting van vis. Daaruit bleek trouwens dat selectief gevangen vis een heel lage belasting op het ecosysteem heeft. Dat was dan ook precies de reden dat we als ChristenUnie destijds tegen deze motie hebben gestemd. Er is namelijk geen goede onderbouwing voor het verbod op reclame voor vis en vlees. Immers, veel vis uit de Noordzee wordt gevangen binnen zorgvuldige afspraken over de visstand. En daar is dus helemaal niks mis mee. En net zo goed kan vlees een product zijn van duurzame landbouw. Maar, mijnheer de voorzitter, het eerste deel van deze opdracht, het verbod op reclame voor producten met fossiele brandstoffen als energiebron, daar zijn we het helemaal mee eens. We vinden het dan ook enorm teleurstellend dat een kleine meerderheid in de commissie besloten heeft het verbod niet uit te voeren. De reden daarvoor is nogal kleinzielig. Het gaat ons een klein beetje inkomsten kosten. En die inkomsten lopen sowieso al terug omdat reclame-uitgaven verschuiven naar digitaal. De verwachting is dat we wellicht nog vijfhonderd euro per bushokje zullen ontvangen en dat voor 173 bushokjes met een reclamevitruine. Weet u hoeveel procent van de begroting dat is? 0,01 procent. En wat krijgen we daar dan voor terug? Nou, niks wat positief bijdraagt aan de maatschappij. Een podium aan

70 bedrijven die ons beleid tegenwerken – het dictum van collega Gielen. Maar ook reclames om te
gokken waarmee mensen de schulden in worden gedreven, reclames voor overspelsites waar
relaties mee vernield worden en in het algemeen pogingen om ons over te halen om dingen te
kopen waarvan we zelf nog niet bedacht hadden dat we ze nodig hadden – met alle gevolgen
voor het energie en grondstoffenverbruik. Kortom, reclames in provinciale bushokjes dienen
75 geen enkel positief maatschappelijk doel en leveren hooguit ons een grijpstuiver op, waarbij de
inkomsten bovendien nog teruglopen. Voor de ChristenUnie is dit het moment om geheel te
stoppen met commerciële reclame in provinciale bushokjes. Laten we in plaats daarvan die
ruimte gebruiken voor zaken die de samenleving wél verder helpen, zoals boodschappen van
ideële organisaties, Noord-Hollandse kunstuitingen of informatie van de provincie zelf. Wij dienen
80 daarom een motie in – die ik zo nog zal opsturen – met als dictum: “Wij dragen het college van
Gedeputeerde Staten op om in een nieuw aan te besteden contract voor het beheer en onderhoud
van haltemeubilair geen commerciële reclame meer toe te staan. En 2, te onderzoeken of
reclamevakken in plaats daarvan gebruikt kunnen worden voor ideële reclames, provinciale
kunstuitingen en/of projecten van de provincie.”

85 **Motie Vreemd aan de Orde van de Dag 32-7 april 2025**
Geen reclame in provinciale abri's

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 7 april 2025.

Constaterende dat:

- 90 • *PS op 19 december 2023 motie M256-2022 hebben aangenomen;*
- *PS daarmee hebben besloten geen ruimte meer te beiden voor reclames voor producten met fossiele brandstoffen als energiebron of voor vlees- en visproducten;*
- *GS in de notitie van 2 november 2023 hebben aangegeven dat er zorgen zijn dat de handhaving van met name het verbod op reclame voor vlees- en visproducten zeer lastig zal zijn;*
- 95 • *GS in de brief van 29 januari 2025 een optie voorlegt om de motie uit te voeren door hem niet uit te voeren (“optie 2: geen verboden op te nemen in een nieuw contract”).*

Overwegende dat:

- *Optie 2 neerkomt op het negeren van het besluit van PS van 19 december 2023;*
- 100 • *In de brief van 2 november eveneens een scenario is geschetst om geen reclame meer toe te staan in provinciale abri's;*
- *Deze optie geen handhavingproblemen en juridische risico's met zich meebrengt;*
- *De afdracht voor reclame in abri's sowieso een scherpe daling laad zien i.v.m. een verschuiving naar digitale reclame;*
- 105 • *De reclamevitines van de provincie Noord-Holland geen bijzondere commerciële waarde hebben.*

Verzoeken Gedeputeerde Staten:

- *Om in het nieuw aan te besteden contract voor het beheer en onderhoud van haltemeubilair geen commerciële reclame meer toe te staan;*
- 110 • *Te onderzoeken of de reclamevakken in plaats daarvan gebruikt kunnen worden voor ideële reclames, provinciale kunstuitingen en/of projecten van de provincie.*

En gaan over tot de orde van de dag.

Ondertekening: Michel Klein (ChristenUnie).

115 De heer **KLEIN** (ChristenUnie): Onze tweede motie, die gaat over de stiltegebieden. In haar brief van 28 februari heeft GS een nieuwe uitwerking van stiltegebieden voorgesteld. De voorkeur van GS is om alléén stiltegebieden in Natura 2000 of NNN-gebieden te handhaven. Het zogenaamde scenario 3.2. Dat betekent dat sommige gebieden vervallen en andere kleiner worden. En hoewel dit scenario niet de voorkeur van de ChristenUnie had, kunnen we met deze keuze in principe wel
120 leven. Maar echter, als we deze richtlijn, dit scenario, strikt hanteren, gaat dit heel rare effecten hebben. Immers, op heel veel plekken in de provincie zijn de NNN-gebieden enorm versnipperd. Twee weilanden wel, één weiland niet. En dat is bijvoorbeeld het geval in Waterland Oost. Ik roep u daarom ook op om goed te kijken naar het kaartje op de motie waarin duidelijk wordt wat voor rare stiltegebieden we dan zullen krijgen. Want de consequentie is dus dat een strikte uitvoering
125 van het nieuwe scenario op sommige plekken zal leiden tot een lappendeken van stiltegebieden met allerlei gaten. Daardoor neemt de waarde van stiltegebieden natuurlijk enorm af en zal ook

de handhaving van de stilte een stuk moeilijker worden. Samen met de Partij voor de Dieren dien ik daarom een motie in met als dictum: "We verzoeken het college van Gedeputeerde Staten om bij de uitwerking van nieuwe stiltegebieden te zorgen voor logische en coherente stiltegebieden en zich bij de begrenzing niet strikt te beperken tot NNN en Natura 2000-gebieden. Dank u wel.

Motie Vreemd aan de Orde van de Dag 31-7 april 2025
Logische en coherente stiltegebieden

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 7 april 2025.
Constaterende dat:

- *GS in een brief van 28 februari 2025 een nieuwe uitwerking van de stiltegebieden heeft voorgesteld;*
- *De voorkeur van GS is om alleen stiltegebieden in NNN en Natura 2000 gebieden te handhaven (scenario 3.2);*
- *Op veel plekken in de provincie de NNN gebieden versnipperd zijn, bijvoorbeeld in Waterland-Oost (zie afbeelding).*

Overwegende dat:

- *Dit op sommige plekken zal leiden tot een lappendeken van stiltegebieden met allerlei gaten;*
- *Hierdoor de waarde van stiltegebieden afneemt en de handhaving van de stilte moeilijker wordt.*

Verzoeken Gedeputeerde Staten:

- *Bij de uitwerking van de nieuwe stiltegebieden te zorgen voor logische en coherente stiltegebieden en zich bij de begrenzing niet strikt te beperken tot NNN en Natura 2000-gebieden.*

En gaan over tot de orde van de dag.

Ondertekening: Michel Klein (ChristenUnie) en Jaap Hollebeek (Partij voor de Dieren).

De **VOORZITTER**: Uw beide moties maken onderdeel uit van de beraadslagingen. De derde motie Vreemd zal worden ingediend door de SP. De indiener is mevrouw Bouhlei. Dat gaat over 'een no go-signaal tegen bezuinigingen op het openbaar vervoer'. En ik stel nu mevrouw Bouhlei in de gelegenheid om deze motie toe te lichten.

Mevrouw **BOUHLEI-LASCARIS** (SP): Dank u wel, voorzitter. Ja, wederom wil het kabinet de botte-bezuinigingsbijl zetten in het openbaar vervoer. Opnieuw zijn het de mensen in de regio die daar de rekening voor krijgen: de mensen die al beperkt toegang hebben tot voorzieningen, die afhankelijk zijn van die ene bus of die ene trein en die straks nog verder moeten worden uitgesloten. Dit is een aanval op de leefbaarheid van onze provincie. En dat terwijl de meeste partijen in de Tweede Kamer het zo hoog in het vaandel hebben. Een aanval op de gelijkwaardigheid tussen stad en regio. Het is de zoveelste stap in het afbreken van wat ooit een publieke voorziening was waarop je kon rekenen. De SP zegt het al jaren: 'nee' tegen deze keiharde bezuinigingen. Dit is voor ons dus ook een no go. We constateren dat deze bezuinigingen niet alleen leiden tot minder bussen en treinen, maar ook tot hogere tarieven. Dat treft opnieuw de mensen die al het minst te besteden hebben. Jongeren zonder rijbewijs, ouderen zonder auto, mensen met een beperking en werkenden met een laag inkomen: ze worden allemaal geraakt. Dat is niet alleen asociaal, het is ook nog eens kortzichtig. Het rapport 'Elke regio telt', laat duidelijk zien als het openbaar vervoer verdwijnt, ook de kansen verdwijnen. De kansen op werk, op onderwijs, op zorg, op sociale contacten. Slecht openbaar vervoer betekent leegloop van dorpen en minder voorzieningen. Daarom roepen wij het college op om pal te staan voor onze inwoners. Laat als provincie duidelijk merken dat deze bezuinigingen voor Noord-Holland onacceptabel zijn. Sluit de rijen met de andere provincies, met reizigersorganisaties, met de mensen die iedere dag in het openbaar vervoer zitten en die nu in de kou dreigen te komen te staan. Het openbaar vervoer is geen luxe, het is een recht, een basisvoorziening die niet uitgekleeft, maar juist versterkt moet worden. Daarom dienen wij de volgende motie in met als dictum: "Roepen het college van Gedeputeerde Staten op om een krachtig signaal af te geven een no go af te geven aan het kabinet en in overleg met andere provincies gezamenlijk op te trekken tegen de voorgenomen bezuinigingen op het openbaar vervoer en als provincies zij aan zij te gaan staan naast de reizigersorganisaties en de ov-

branche, te benadrukken dat de perifere regio's onevenredig hard worden getroffen door deze bezuinigingen en dat dit onacceptabel is. En zich in te zetten voor het behoud en waar mogelijk de verbetering van het openbaar vervoersaanbod in onze provincie, en gaat over tot de orde van de dag. Dank u wel.

Motie Vreemd aan de Orde van de Dag 33-7 april 2025
Een NO GO signaal tegen Bezuinigingen op het Openbaar Vervoer'

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 7 april 2025.

Constaterende dat:

- *Het kabinet voornemens is om te bezuinigen op het openbaar vervoer;*
- *Deze bezuinigingen opnieuw leiden tot een vermindering van het ov-aanbod, die met name de perifere regionale gebieden hard raken;*
- *Bewoners van deze regio's sterker afhankelijk zijn van het openbaar vervoer voor hun mobiliteit en toegang tot essentiële voorzieningen;*
- *Deze bezuinigingen leiden naar hogere prijzen voor het openbaar vervoer;*
- *De ov-branche en reizigersorganisaties de noodklok luiden.*

Overwegende dat:

- *Het rapport Elke regio telt in duidelijke taal beschrijft wat het domino-effect is van slechte openbaar vervoersvoorzieningen op de overige voorzieningen*
- *Het behoud van een adequaat openbaar vervoersnetwerk cruciaal is voor de leefbaarheid en economische ontwikkeling van onze provincie.*

Verzoeken Gedeputeerde Staten:

- *Een krachtig signaal (NO GO) af te geven aan het kabinet en in overleg met andere provincies gezamenlijk op te trekken tegen de voorgenomen bezuinigingen op het openbaar vervoer;*
- *Als provincie zij aan zij te gaan staan naast de reizigersorganisaties en de ov-branche;*
- *Te benadrukken dat de perifere regio's onevenredig hard worden getroffen door deze bezuinigingen en dat dit onacceptabel is;*
- *Zich in te zetten voor het behoud en waar mogelijk de verbetering van het openbaar vervoersaanbod in onze provincie.*

En gaan over tot de orde van de dag.

Ondertekening: Heidi Bouhlef-Lascaris (SP).

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Uw motie maakt ook onderdeel uit van de beraadslagingen.

Zijn er nog andere partijen die een motie Vreemd, zo niet, willen aankondigen?

De agenda is aldus vastgesteld.

3. Actualiteiten.

De **VOORZITTER**: Dan gaan we verder met agendapunt 3, actualiteiten. Die zijn niet binnengekomen.

4. Vaststelling notulen en besluitenlijst van de Statenvergadering van 10 maart 2025.

De **VOORZITTER**: Agendapunt 4, dat is het vaststellen van de notulen en de besluitenlijst van de vergadering van 10 maart. Er zijn geen opmerkingen ontvangen door de griffie. Verlangt iemand daar nog het woord over? Zo niet, dan zijn ze ongewijzigd vastgesteld.

De notulen en de besluitenlijst van de Statenvergadering van 10 maart 2025 zijn ongewijzigd vastgesteld.

5. Vaststelling voortgangslijst van moties.

245 De **VOORZITTER**: Gaan we naar agendapunt 5, de voortgangslijst van de moties. Er zijn door de griffie geen opmerkingen ontvangen. Verlangt iemand het woord? Ja, de heer Klein, ChristenUnie.

De heer **KLEIN** (ChristenUnie): Ja, dank u wel. Wij zijn het niet eens, kunnen niet instemmen met de afdoening van motie M256-2022, Aanpassen Reclame-afspraken aan provinciaal beleid. Deze
250 motie is namelijk niet uitgevoerd en kan daarom wat ons betreft ook niet worden afgedaan. Er zijn immers nog veel andere manieren om deze motie uit te voeren dan de optie die GS ons heeft voorgesteld in de commissie. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Anderen nog? Ja, Statenlid Gielen van GroenLinks.

255 Statenlid **GIELEN** (GroenLinks): Ja, ik sluit me aan bij de heer Klein.

De **VOORZITTER**: De heer Hollebeek, Partij voor de Dieren.

260 De heer **HOLLEBEEK** (PvdD): En ook ik sluit me aan bij de heer Klein en Statenlid Gielen.

De **VOORZITTER**: Mevrouw Alberts.

Mevrouw **ALBERTS-OOSTERBAAN** (SP): Wij ook.

265 De **VOORZITTER**: Mevrouw Schneemann van Volt.

Mevrouw **SCHNEEMANN** (Volt): Ja, wij sluiten ons daar ook bij aan.

270 De **VOORZITTER**: De heer Wagelaar van de PvdA.

De heer **WAGELAAR** (PvdA): Vanuit ons ook steun.

De **VOORZITTER**: De heer Terwal.

275 De heer **TERWAL** (VVD): Voorzitter, laat ik dan de dissonant zijn in deze prachtige, georkestreerde actie. Voor ons kan deze motie gewoon afgedaan worden.

De **VOORZITTER**: Mevrouw De Sain, BBB.

280 Mevrouw **DE SAIN** (BBB): Er was een ruime meerderheid in de commissie. Dus wat ons betreft is de motie afgedaan.

De **VOORZITTER**: De heer Van den Berg.

285 De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Ja, het voorstel wat mevrouw De Sain zegt. We hebben dit reeds afgedaan in de commissie.

De **VOORZITTER**: Anderen nog? Het was een soort stemverklaring, zal ik maar zeggen. We hebben er in het Presidium ook over gesproken en er is een gewogen meerderheid om hem als afgedaan te beschouwen. Dus als zodanig zullen we de lijst dan ook vaststellen.

De voortgangslijst van moties is ongewijzigd vastgesteld.

295 **6. Voorlopig aangemerkt als hamerstuk.**
6.a Financiële verordening provincie Noord-Holland 2025 (VD-14).

De **VOORZITTER**: Dan gaan we naar agendapunt 6. Dat zijn de hamerstukken. Het Presidium adviseert u om in te stemmen met het hamerstuk 6.a. Financiële Verordening Provincie Noord-Holland. Dat is voordracht 14. Wenst iemand daar een aantekening of stemverklaring? Zo niet,
300 dan is het besluit behorende bij hamerstuk 6.a vastgesteld.

Voor het volgende onderwerp zal ik zelf in de GS-bankjes gaan zitten. En dan vraag ik aan de heer Hollebeek als vicevoorzitter om het stokje van mij over te nemen.

Voorzitter: de heer Hollebeek.

7. Initiatiefvoorstel referendumverordening werkgroep Inwonersparticipatie (VD-15).

De **VOORZITTER**: Dan is nu aan de orde voordracht 15 over het Initiatiefvoorstel referendumverordening werkgroep Inwonersparticipatie. Met dit initiatiefvoorstel stelt de statenwerkgroep Inwonersparticipatie voor om de opdracht om te komen tot een nieuwe referendumverordening of alternatieven daarvoor terug te leggen bij Gedeputeerde Staten.

Tijdens de bespreking in de commissie Bestuur van 24 maart jongstleden zijn de volgende knelpunten aan bod gekomen. De commissie steunt het voorstel grotendeels. Een minderheid, waaronder VVD, PvdA en BBB, ziet liever dat de werkgroep zelf doorgaat met de verkenningen. Meerdere fracties vragen om een brede startnotitie van GS met ook de ervaringen vanuit andere provincies. De commissie is verdeeld over het nut van het referendum, zoveel was wel duidelijk. Maar er is wel brede steun voor participatie in algemene zin.

Volgens mij is het de bedoeling bij een initiatiefvoorstel dat er iemand naast mij plaats gaat nemen en dat zal vandaag de heer Van den Berg zijn namens de werkgroep Inwonersparticipatie. Meneer Van den Berg, neemt u plaats.

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Dank u wel, voorzitter.

De **VOORZITTER**: Dan moet ik even naar het lijstje kijken welke sprekers zich hebben aangemeld. Dat is een behoorlijk lijstje, zo te zien. Dat zijn de heer Heijnen van het CDA, de heer Becker van BBB, mevrouw Van der Helm van 50PLUS, mevrouw Oulad Hadj van de Partij van de Arbeid, Statenlid Korzelius van GroenLinks, mevrouw Schneemann van Volt, de heer Klein van de ChristenUnie, de heer Müller van D66, mevrouw Bezaan van de PVV, de heer Terwal van de VVD, Statenlid Jorna van de Partij voor de Dieren, de heer Delsing van Forum voor Democratie en, last but not least, mevrouw Uiterwijk van JA21. Dan geef ik nu in eerste termijn – en hij staat ook klaar – het woord aan de heer Heijnen van het CDA.

Eerste termijn Provinciale Staten

De heer **HEIJNEN** (CDA): Ja, voorzitter, dank u wel. Voorzitter, de geschiedenis van het referendum in Noord-Holland is lang. In 2015 ging er een werkgroep Burgerparticipatie aan de slag en na een paar jaar voorbereiding is in 2018 de Noord-Hollandse Referendumverordening vastgesteld. Veel partijen in deze Staten stonden destijds te juichen omdat dit hét instrument zou zijn dat onze Noord-Hollandse inwoners meer inspraak zou geven. Maar helaas, voorzitter, werd al vrij snel duidelijk dat er ook een keerzijde zit aan dit referendum. Bij de eerste de beste referendumaanvraag bleek toch dat de Regionale Energiestrategie, die wordt afgestemd met veel partijen, zich niet leent voor een provinciaal referendum. En een latere aanvraag over de normen met betrekking tot windturbines zou niet kunnen vanwege de spoedeisendheid.

Na deze twee debacles werd in mei 2024 door de Staten besloten de Referendumverordening buiten werking te stellen en op zoek te gaan naar alternatieve vormen van inwonersparticipatie, al dan niet in de vorm van een nieuwe en betere Referendumverordening die juridisch beter in elkaar zit.

En, voorzitter, nu blijkt dat de werkgroep daar niet goed uitkomt en wordt voorgesteld een en ander weer bij GS neer te leggen. Dit allemaal zo'n tien jaar nadat de eerste werkgroep Burgerparticipatie aan de slag ging met het referendum. Voorzitter, wat een hoop verloren tijd.

Het CDA was, is en blijft dan ook tegen een referendum om de doodeenvoudige reden dat het niet werkt. Referenda vergroten en verscherpen tegenstellingen in de samenleving en reduceren bovendien ingewikkelde besluiten tot een eenvoudig ja of nee. Dat past niet bij de werkelijkheid en al helemaal niet bij de provinciale politiek. Het is veel beter om met inwoners in gesprek te gaan, argumenten te horen en samen tot plannen te komen.

Het CDA, voorzitter, wil daarom samen met Volt en de VVD het voorliggende besluit amenderen. Wij willen een definitief einde maken aan het referendum en deze last wegnemen bij de statenwerkgroep Inwonersparticipatie, want de statenwerkgroep kan dan aan de slag met andere vormen van burgerparticipatie en burgerinspraak, zoals burgerberaden, burgerpanels, vormen van co-creatie, inspraakavonden, online bijeenkomsten, et cetera, et cetera. En GS kan dan gewoon aan de slag met het daadwerkelijk uitvoeren van inwonersparticipatie, in plaats van hierover de zoveelste startnotitie op te stellen. Want zo verbeteren we onze inwonersparticipatie echt, en daar gaat het uiteindelijk om.

Voorzitter, ik heb daarom het volgende amendement met de titel 'Geen referendum, wel participatie'. En het amendement luidt om beslispunt 1 te schrappen, beslispunt 2 aan te passen naar 'de statenwerkgroep Inwonersparticipatie de opdracht te geven te onderzoeken hoe inwoners van Noord-Holland beter betrokken kunnen worden bij provinciale besluitvorming'. En 3, toe te voegen, een nieuw beslispunt nummer 3, 'Geen nieuwe Referendumverordening Noord-Holland op te stellen', en gaat over tot de orde van de dag. Ik dank u wel.

Amendement 4-7 april 2025
Geen referendum, wel participatie

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 7 april 2025.
Constaterende en overwegende dat:

- De provincie heeft verschillende effectieve vormen van burgerparticipatie, zoals inloopavonden en directe inspraak in statencommissies;
- Tijdens de behandeling van eerdere referendumverzoeken (ten tijde van een geldende provinciale referendumverordening) is gebleken dat de referendumverordening op onderdelen niet goed in elkaar steekt en daardoor vrijwel onuitvoerbaar is;
- De referendumverordening is in mei 2024 (tijdelijk) buiten werking gesteld;
- De statenwerkgroep Inwonersparticipatie heeft de opdracht gekregen om alternatieven, al dan niet in de vorm van een nieuwe referendumverordening, te onderzoeken;
- De statenwerkgroep Inwonersparticipatie heeft geen overeenstemming kunnen bereiken over een alternatief voor het referendum of een nieuwe referendumverordening;
- Referenda vergroten tegenstellingen in de samenleving en maken complexe besluiten te simplistisch;
- Het opnieuw opstellen van een startnotitie over referenda is een kostbare tijdsinvestering;
- Andere vormen van burgerparticipatie en burgerinspraak, zoals burgerberaden, burgerpanels of een vormen van co-creatie, wel de moeite waard zijn verder te onderzoeken.

Besluit:

- Beslispunt 1 te schrappen.
- Beslispunt 2 aan te passen naar 'De statenwerkgroep inwonersparticipatie de opdracht te geven te onderzoeken hoe inwoners van Noord-Holland beter betrokken kunnen worden bij Provinciale besluitvorming'.
- Toe te voegen beslispunt 3: 'Geen nieuwe referendumverordening Noord-Holland op te stellen.'

En gaan over tot de orde van de dag.

Ondertekening: Dennis Heijnen (CDA), Julia Schneemann (Volt) en Klaas-Jeroen Terwal (VVD).

De **VOORZITTER**: Ik neem ook aan dat u het amendement inmiddels heeft- Ik kijk ook even naar de griffie. Binnen? Ja, dank u wel.

Blijft u even staan, meneer Heijnen, want u heeft een interruptie van mevrouw Uiterwijk van JA21.

Mevrouw **UITERWIJK** (JA21): Ja, voorzitter, ik begrijp uw politieke wens om het referendum in te trekken. Wat ik minder goed begrijp is uw keuze om dat via een amendement te doen op eigenlijk een technisch stuk wat nu voorligt. Bent u het met JA21 eens dat, als de Provinciale Staten iets besluit – dat hebben we gedaan met de Referendumverordening – dat we dat ook op

420 een volwaardige manier zouden moeten intrekken via een statenvoorstel, waarbij ook weer een volwaardige bespreking plaatsvindt?

425 De heer **HEIJNEN** (CDA): Volgens mij hebben wij hier een debat en is dat sowieso een volwaardige bespreking. En daarnaast is het zo dat het besluit is genomen om het tijdelijk in te trekken. Dat is juridisch gezien eigenlijk niks. Je hebt iets wel of je hebt iets niet. Dus het is eigenlijk de facto ingetrokken. We hebben momenteel geen Referendumverordening. De opdracht is gegeven destijds: ga werken aan alternatieven. Eigenlijk wordt door de werkgroep voorgesteld die opdracht nu bij GS neer te leggen. Wij stellen hier eigenlijk voor: laten we die opdracht helemaal weghalen en laten we niet werken aan een alternatief in de vorm van een referendum, maar wél werken aan alternatieven voor participatie in andere vormen.

De **VOORZITTER**: U heeft een vervolginterruptie van mevrouw Uiterwijk.

435 Mevrouw **UITERWIJK** (JA21): Ja, voorzitter, bent u het met ons eens dat iets tijdelijk buiten werking stellen vanwege juridische en technische aspecten iets anders is dan een politieke keuze maken om wel of geen referendum te hebben? En is het niet veel duidelijker voor onze inwoners als we die zaken scheiden, zodat zo ook heel duidelijk is wat we hier aan het doen zijn?

440 De heer **HEIJNEN** (CDA): Ja, volgens mij is ook het tijdelijk buiten werking stellen een politieke keuze. Er zit ook geen termijn aan en dergelijke. En volgens mij hebben we nu een politiek debat in dit politieke gremium over de vraag: gaan wij met een alternatief komen voor die Referendumverordening of niet? En dit amendement stelt voor om dat niet te doen.

445 De **VOORZITTER**: Daarmee was u aan het einde gekomen van uw bijdrage, volgens mij. Ik kijk even de zaal in naar de heer Becker van de BBB. Het woord is aan u, meneer Becker.

450 De heer **BECKER** (BBB): Dank u, voorzitter. De BBB blijft van mening dat de mogelijkheid voor het houden van een referendum onderzocht dient te worden en door te gaan met de opdracht die wij binnen het participatietraject hebben gegeven voor het houden van een referendum. De rol van onze adviesgroep is wel degelijk van belang om onze inwoners beter te betrekken op het gebied van burgerparticipatie waarmee zij bij het beleid betrokken kunnen worden. Wij denken daarmee aan het zoeken van suggesties, ideeën, het afwegen van voor- en nadelen, maar vooral kijken naar kansen en mogelijkheden. U zult begrijpen dat BBB het een gemiste kans zou vinden om niet door te gaan met de voor ons belangrijke opdracht, die wij onszelf en anderen gesteld hebben, om de politiek dichterbij onze inwoners te brengen en hopen dat de hiervoor benodigde ondersteuning samen met de werkgroep Burgerparticipatie zal worden gevonden. Dit gezegd hebbende, kan BBB het voorstel van JA21 en andere partijen betreffende het ontwerpbesluit Initiatiefvoorstel referendumverordening steunen.

460 Wat betreft het amendement van het CDA. Hoewel wij het met het CDA eens zijn dat een goede participatie van groot belang is, hoort daar, in tegenstelling tot het door het CDA in dit amendement benoemde, voor de BBB wel de mogelijkheid tot referenda bij en zullen deze niet steunen. Dank.

465 De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Becker. De bijdrage van de volgende spreker is van mevrouw Van der Helm van 50PLUS, en zij is al onderweg.

470 Mevrouw **VAN DER HELM-CHANDANSINGH** (50PLUS): Ja, voorzitter, ik kan tellen. Ik was de derde spreker.

50PLUS staat voor een democratie waarin inwoners echt gehoord worden, zeker in tijden waarin het vertrouwen in de politiek onder druk staat. We hebben een mooi staaltje politiek theater gezien vorige week, landelijk, bij Lintjesgate. Het initiatiefvoorstel tot de nieuwe Referendumverordening is dan ook een stap in de juiste richting. 50PLUS verwelkomt dit voorstel met open armen, mits het daadwerkelijk leidt tot meer invloed van burgers op het beleid. 'Inwonersparticipatie' is geen modewoord, maar is een fundamentele waarde. Juist voor ouderen die vaak jarenlang hebben bijgedragen aan de samenleving, is het van belang dat zij hun stem kunnen laten horen over grote provinciale vraagstukken. Noem het maar op: mobiliteit,

480 zorginfrastructuur of de inrichting van hun leefomgeving. Een goedwerkend referendummechanisme stelt hen en alle inwoners in staat om betrokken te blijven, zelfs als zij minder digitaal vaardig zijn of buiten de formele beleidskringen vallen. We vinden het positief dat de statenwerkgroep Inwonersparticipatie deze stap heeft genomen om het terug te leggen bij de Staten en aan GS. U begrijpt dat wij daarin meegaan.

485 Tegelijkertijd willen we waken voor een te technocratische benadering. De komende startnotitie moet geen papieren tijger worden. Het proces moet laagdrempelig, begrijpelijk en breed toegankelijk zijn. Denk aan heldere spelregels, ondersteuning bij het indienen van referendumverzoeken en duidelijke communicatie naar alle generaties.

490 Ik heb daar nog drie vragen. Ik weet niet of het bij de werkgroep komt te liggen of bij GS. Maar, op welke manier wordt gegarandeerd dat alle generaties – ik zei het al in mijn bijdrage – daadwerkelijk toegang hebben tot het referendumproces, ongeacht hun digitale vaardigheden? Zal de Referendumverordening ook betrekking hebben op de onderwerpen – ik gaf het aan – zorg, bereikbaarheid? En als laatste, hoe wordt geborgd dat de adviezen van de statenwerkgroep
495 serieus worden genomen in de uitwerking door GS en niet slechts pro forma? Dank u wel, voorzitter.

De **VOORZITTER**: Dank u wel mevrouw Van der Helm. Ik kijk even naar mijn buurman of hij zo snel mee heeft kunnen schrijven, want het ging vrij snel. Ja, dat kunt u wel? Fijn. Dank u wel voor
500 de snelheid, meneer Van den Berg.

Dan is de volgende spreker mevrouw Oulad Hadj van de Partij van de Arbeid.

Mevrouw **OULAD HADJ** (PvdA): Dank u, voorzitter. Ik probeer het zo kort mogelijk te houden. We
505 hebben als PvdA eerder gezegd: een referendum kan een manier zijn om inwoners mee te laten praten. Daar stonden wij ook achter. Maar nu, met de ervaringen en advies van de werkgroep Inwonersparticipatie zien we dat het referendum in de praktijk gewoon niet goed werkt. Het klinkt mooi, zo'n ja-en-nee-moment. Echter, een referendum is technisch moeilijk uitvoerbaar. Je 'ja' of 'nee' zegt vaak niets over de nuance die inwoners eigenlijk kwijt willen. En nu ik namens
510 onze fractie het woord mag voeren in de Staten, wil ik duidelijk maken: wij kiezen niet tégen participatie, maar juist vóór een vorm die beter werkt.

Voorzitter, wij willen inzetten op vroegere en betere betrokkenheid van onze inwoners via commissies, inloopavonden. En dus echte gesprekken voeren met onze inwoners van Noord-
515 Holland. En dus echte participatie aan de voorkant van het beleid, zodat we weten wat er zich afspeelt in onze samenleving en dus op zoek gaan naar verbinding.

Ik zie dat ik in een interruptie heb, voorzitter.

520 De **VOORZITTER**: Inderdaad, u heeft er een interruptie van mevrouw Van der Helm van 50PLUS.

Mevrouw **VAN DER HELM-CHANDANSINGH** (50PLUS): Ik zocht naar die vorm voor een betere vorm van participatie. Maar dat zijn dus de gesprekken? Daar heeft u het over. Hoe gaat u al die gesprekken bij elkaar zetten en inzichtelijk maken zodat iedereen die niet bij die ene gesprek
525 is, weet wat er daar gezegd is?

Mevrouw **OULAD HADJ** (PvdA): Dank u, voorzitter. Ik denk dat we daar gewoon samen in het bestuur, in de commissie, op zoek gaan naar een vorm die werkt. Dus wij als Partij van de Arbeid willen kijken naar welke participatievormen dus echt gaan werken. Dus als dat een antwoord is
530 op uw vraag?

De **VOORZITTER**: Ik denk dat er nog een stukje achteraan komt. Mevrouw Van der Helm.

535 Mevrouw **VAN DER HELM-CHANDANSINGH** (50PLUS): Nee, dat is het niet, want ik probeer te achterhalen wat het is. En ik hoor u erachteraan zeggen: we gaan gesprekken aan. Dus ik dacht: nou, dat is hem dan. Daar gaat u niet op in. Dus ik wil van u horen wat dan de vormen zijn. Uw partij heeft er een idee over.

540 Mevrouw **OULAD HADJ** (PvdA): Nou, er zijn bijvoorbeeld verschillende participatievormen als inloopavonden, gesprekken met bewoners die bij ons op bezoek kunnen komen. Dus daar gaan wij voor. Dus iedereen erbij betrekken die betrokken wilt worden. Of, iedereen mag meedoen.

De **VOORZITTER**: Mevrouw Oulad Hadj, ik wil u wel vragen via de voorzitter te spreken.

545 Mevrouw **OULAD HADJ** (PvdA): O, sorry, voorzitter. Excuses.

De **VOORZITTER**: Dus ook als u antwoord geeft op een interruptie.

550 Mevrouw Van der Helm, u heeft nog een vraag?

Mevrouw **VAN DER HELM-CHANDANSINGH** (50PLUS): Een laatste nabrander en dan gaan we in het debat elkaar vinden. Hoor ik hier dat de Referendumverordening niet werkt voor de PvdA?

555 Mevrouw **OULAD HADJ** (PvdA): Dank u, voorzitter. Voorlopig even in de ijskast.

De **VOORZITTER**: En volgens mij- Was u daarmee aan het einde?

Mevrouw **OULAD HADJ** (PvdA): Zeer zeker niet.

560 De **VOORZITTER**: Continueert u dan uw betoog, mevrouw Oulad Hadj.

Mevrouw **OULAD HADJ** (PvdA): Ja, voorzitter, dank u wel. Even kijken. Ik was volgens mij even kwijt- Dus echte participatie aan de voorkant, want bij ons binnen de Partij van de Arbeid vinden wij mensen heel belangrijk. Dus onze inwoners van Noord-Holland.

565 Kortom wij steunen het amendement van CDA, Volt en VVD. En dat is het einde. Dank u, voorzitter.

570 De **VOORZITTER**: Dank u. Dan geef ik het woord aan Statenlid Korzelius van de fractie van GroenLinks.

575 Statenlid **KORZELIUS** (GroenLinks): Dank u wel, voorzitter. Dat de werkgroep Inwonersparticipatie niet tot overeenstemming is gekomen over nut en noodzaak van een referendum, en dus ook niet over een Referendumverordening, is op zich logisch, want ja, dat zien we ook in dit debat al. De politieke verschillen over de rol van een referendum als middel om tot inwonersparticipatie te komen, die zijn aanzienlijk. De fractie van GroenLinks vindt dat een referendum, vaak over complexe materies, zich niet leent voor deze vorm van bewonersparticipatie. Ik denk ook even aan het landelijk referendum over het Associatieverdrag met Oekraïne op 6 april 2016; mag daarbij als lichtend voorbeeld gelden. Maar ook op provinciaal niveau hebben we in de vorige periode voorbeelden gezien, zoals de energietransitie en de criteria voor normen voor windmolens, die zich niet lenen voor een referendum. En in afwijking van het voorstel van de werkgroep Inwonersparticipatie steunt de fractie van GroenLinks daarom het amendement van het CDA om geen startnotitie aan GS te vragen voor het opstellen van een Referendumverordening. Wel vragen we de werkgroep Inwonersparticipatie nadrukkelijk door te gaan met haar werk en te onderzoeken hoe inwoners meer betrokken kunnen worden bij provinciale besluitvorming. We hebben natuurlijk al inloopavonden. We hebben het inspreken tijdens de statencommissies. Maar ik kijk ook nog even naar het coalitieakkoord waarin gesproken wordt over burgerberaden, burgerpanels en het vormen van co-creatie. Dank u wel, voorzitter.

590 De **VOORZITTER**: Dank u wel. En dan is, volgens mij- U heeft denk ik op de valreep nog een interruptie, Statenlid Korzelius. Dus u mag nog even plaatsnemen. U heeft een interruptie van mevrouw Uiterwijk van JA21.

595 Mevrouw **UITERWIJK** (JA21): Ja, voorzitter, u geeft aan dat u wil kijken naar brede vormen van participatie, hoe inwoners betrokken kunnen worden, wat ook moet terugkomen in de

startnotitie. Maar daarbij sluit u één middel, de Referendumverordening, nu uit. Kunt u die keuze toelichten? Want ook daar zouden we dat nog verder kunnen onderzoeken of dat werkbaar is?

600 Statenlid **KORZELIUS** (GroenLinks): Dank u wel, voorzitter. Ik heb denk ik geprobeerd duidelijk te maken dat de ontwerpen die in de provinciale politiek aan de orde zijn vaak zo complex zijn dat ze niet makkelijk met 'ja' of 'nee' zijn te beantwoorden. En dat is de reden waarom wij niet kiezen voor een referendum, maar wel nadrukkelijk voor andere vormen van bewonersparticipatie, die ik net genoemd heb.

605 De **VOORZITTER**: En dat roept geen vervolgvragen op. Dus u bent ook aan het einde gekomen van uw betoog?

Dan is het woord aan mevrouw Schneemann van de fractie van Volt.

610 Mevrouw **SCHNEEMANN** (Volt): Voorzitter, het zal niet verrassen dat inwonersparticipatie voor Volt een cruciaal onderdeel is van goed bestuur en een goede democratie. Maar voor de complexe vraagstukken van deze tijd is het referendum het verkeerde instrument. We waren teleurgesteld dat de werkgroep Inwonersparticipatie geen oplossing heeft kunnen vinden voor de Referendumverordening. Maar wat ons betreft is dit ook een goed moment om de inzet van de werkgroep te verbreden en niet meer te focussen op het referendum. We hebben serieuze alternatieven nodig waar we echte inwonersparticipatie mee kunnen realiseren. We hopen dat de werkgroep in samenwerking met PS een manier kan vinden om wel ambtelijke ondersteuning ook in te zetten en dat er vervolgens een breed scala aan innovatieve voorstellen uit de werkgroep komt. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Dan is de heer Klein de volgende spreker. Van de ChristenUnie.

625 De heer **KLEIN** (ChristenUnie): Ja, dank u wel, meneer de voorzitter. De ChristenUnie is de werkgroep dankbaar voor de inzet tot nu toe. Het is natuurlijk heel belangrijk dat we serieus werk maken van het betrekken van inwoners bij ons beleid. Daar zijn veel mogelijkheden toe en het is goed om die daadwerkelijk te gaan inzetten. Wat dat betreft zien we ook uit naar resultaten. Maar na de afschaffing van de Referendumverordening heeft de commissie hier een extra taak bij gekregen, namelijk om onderzoek te doen naar een werkbare Referendumverordening. Een nieuwe. En de commissie concludeert, wat ons betreft terecht, dat deze opdracht niet bij een werkgroep past. Ze stelt daarom voor om deze terug te leggen bij GS. Dat is wat ons betreft een logische keuze indien we een Referendumverordening willen. Maar we hebben echter gezien dat een provinciaal raadgevend referendum helemaal niet goed werkt. De twee pogingen daartoe zijn gestrand in een politiek moeras. Bovendien, in het algemeen – de heer Heijnen zei het ook al – onze besluiten zijn vaak complex – te complex om plat te slaan in een simpele ja-nee-vraag. Referenda zorgen vaak voor meer polarisatie, juist omdat het gesimplificeerd wordt. En de opvolging van het advies is vaak ook nog heel ingewikkeld, want daarbij moeten nieuwe politieke afwegingen gemaakt worden en dat geeft het risico dat de stemmers van een referendum het vertrouwen in het bestuur verder kwijtraken.

640 Kortom, de ChristenUnie is geen voorstander van een raadgevend referendum. We zullen daarom het amendement van het CDA steunen. We roepen de werkgroep en GS op om voortvarend werk te maken van effectieve vormen van burgerparticipatie. Dank u wel.

645 De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Klein. De volgende spreker is de heer Mülder van D66. Meneer Mülder, het woord is aan u.

De heer **MÜLDER** (D66): Dank u wel, meneer de voorzitter. Om alvast wat wind uit de zeilen te nemen. PvdA, GroenLinks, wij zijn ook zeker voor het betrekken van de inwoner, ook aan de voorkant. Klopt. Het gaat alleen hier om de hele instrumentenkoffer, en daar zie ik toch een kleine verandering in.

655 Aan het einde van de vorige periode bleef een groot los eindje liggen. Het referendum had bepaalde criteria die niet helemaal duidelijk waren en was, zo hebben we ons laten vertellen, juridisch lek. De nieuwe coalitie had een prachtige oplossing weten te bedenken waarin ze geen keuze hoeven te maken. Het referendum werd als het belangrijkste middel in onze participatie, of

in ieder geval het sterkste middel, werd buiten werking gesteld door hem naar een commissie te verwijzen, zonder ambtelijke ondersteuning, om hem daar dood te vergaderen. We hebben destijds al gezegd van 'goh, dat lijkt ons niet helemaal de bedoeling, maar gelukkig kwam de commissie zelf ook tot die conclusie. D66 is daar blij mee en blij dat de commissie zelf ook de conclusie heeft getrokken dat dit niet bij hen moet liggen, maar dat dit gewoon een afspraak is die in de coalitie moet worden gemaakt en ook bij GS ligt om die te repareren. Om te voorkomen dat we nu niet met de billen bloot zouden gaan, hebben we samen met JA21 en een tal van andere partijen, ook een motie ingediend. Het CDA heeft hem ook aan de andere kant ingediend. En ja, het doet mij toch denken dat ik het interessant vind dat er volgens mij nu wel duidelijkheid komt in deze vergadering al. Dat vind ik toch jammer, want volgens mij was er in bepaalde verkiezingsprogramma's toch echt iets anders beloofd en dat vind ik jammer dat de coalitie dat destijds niet heeft weten vast te leggen.

Het belangrijkste is, er is anderhalf jaar vertraging geweest en we hebben anderhalf jaar gezegd: nee, het komt wel terug, het komt wel terug; we gaan het repareren, daarom ligt het in de commissie. Maar ik denk dat we nu de conclusie moeten trekken: we trekken de stekker uit het referendum, als u in groten getale zegt: we willen dat niet. Maar dan is het ook duidelijk voor iedereen. Er wordt iets uit de instrumentenkoffer gehaald en er wordt niks aan toegevoegd.

De **VOORZITTER**: Aldus de fractie van D66. De volgende spreker is mevrouw Bezaan van de PVV, en zij is ook al onderweg.

Mevrouw **BEZAAN** (PVV): Ja, voorzitter, dank voor het woord. U zult het niet geloven, maar waarschijnlijk voor de eerste keer in de geschiedenis dat de PVV hier in de Staten zit, sluiten wij ons geheel aan bij de woorden van D66. In de commissie heeft de PVV zich uitgesproken voor het herstel van de Referendumverordening. Voor ons is het helder: het referendum is een belangrijk democratisch instrument waarmee inwoners van Noord-Holland zich direct kunnen uitspreken over beleid dat hen raakt. De tijdelijke buiten werking stelling van de Referendumverordening was destijds een noodmaatregel, ingegeven door juridische en praktische problemen. Die problemen zijn echter geen reden om het instrument zelf terzijde te schuiven. Zoals straks ook zal blijken uit de motie die ingediend gaat worden door JA21, is het goed mogelijk om de verordening technisch en juridisch te repareren. Daar ligt dan ook onze voorkeur.

De PVV heeft in de commissie Bestuur aangegeven wat wij onder een redelijke termijn verstaan waarbinnen de GS met een voorstel zou moeten komen. Graag zouden wij van het college horen wat zij onder een redelijke termijn verstaan. Gaarne een reactie van het college.

Voorzitter, ik dank u voor uw tijd.

De **VOORZITTER**: En ik dank u, mevrouw Bezaan. Ik kijk dan naar de heer Terwal van de VVD die de volgende spreker is.

De heer **TERWAL** (VVD): Ja, voorzitter, dank. Ik kan mijn inbreng kort houden. Tijdens het debat over het tijdelijk buiten werking stellen van de Referendumverordening in de Statenvergadering van 13 mei 2024 heb ik namens de VVD al aangegeven dat wij geen voorstander zijn van een referendum. Volgens mijn fractie zijn er andere en betere middelen om tot een goede inwonersparticipatie te komen, zoals de in het coalitieakkoord genoemde burgerberaden, burgerpanels en vormen van co-creatie. Met deze vormen van inwonersparticipatie – en veel voorgangers zeiden het al – versimpel je complexe vraagstukken met vele grijstinten tot een simpel zwart of wit, of ja of nee, zoals een referendum beoogt. Alleen geef je de Noord-Hollanders pas echt de kans om mee te praten bij de eerdergenoemde middelen als burgerberaden, burgerpanels en vormen van co-creatie. Laat de werkgroep Inwonersparticipatie zich daarover buigen en zo de nobele taak op zich nemen om de inwoners van Noord-Holland betrokkenheid te bieden bij de grote en complexe provinciale vraagstukken die voor ons liggen de komende jaren. Dit is de reden dat wij dan ook het amendement van het CDA die hiertoe oproept, mede hebben ingediend. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Terwal. Geen vragen van die kant? Dan is de volgende Statenlid Jorna van de Partij voor de Dieren.

720 Statenlid **JORNA** (PvdD): Ja, dank u, voorzitter. Democratische controle en inwonersparticipatie vinden wij hartstikke belangrijk. Na het buiten werking stellen van de Referendumverordening gaven wij met z'n allen als PS de taak aan de werkgroep om zich te werpen over de reparatie van de Referendumverordening en mogelijke alternatieven te onderzoeken. Maar de werkgroep bleek helemaal niet de juiste bevoegdheden te hebben hiervoor en de taak hoort eigenlijk ook helemaal niet thuis in een werkgroep. De opdracht was niet haalbaar. Het is jammer dat dit niet door GS is geconstateerd en aangekaart toen wij als PS besloten om de werkgroep deze opdracht toe te kennen, want misschien had het allemaal wel voorkomen kunnen worden. Helaas is er nu al best wel wat vertraging ontstaan. De startnotitie zal ook alternatieven onderzoeken voor de Referendumverordening. Kan GS misschien een indicatie geven van wat die alternatieven ongeveer zullen gaan zijn? Wij zijn niet gevraagd om hier in mee te denken voorafgaand aan het opstellen van de startnotitie. Waar moeten we nu precies aan denken?

730 Rest mij nog te benoemen dat het best wel jammer is dat het überhaupt zo heeft moeten lopen, want we hebben de Referendumverordening in één keer buiten werking gezet destijds zonder dat we een goed alternatief hadden van tevoren. Dat is denk ik de verkeerde volgorde. Laten we dat meenemen voor de toekomst. En het werd in de commissievergadering al door andere fracties mooi gezegd – ik kijk even naar een aantal fracties op rechts – waarom zou je oude schoenen weggooien als je nog geen nieuwe hebt? En dat vind ik best een goede opmerking.

740 Dan nog even de moties. De motie over de referendumcommissie van JA21, die zullen wij steunen. De ervaring van de oudere referendumcommissie lijkt ons een waardevolle toevoeging. De motie van de Referendumverordening van JA21 zullen wij mede-indienen. Wij zijn voorstander van het referendum en het repareren van de verordening zullen wij dan ook van harte steunen. En dat maakt het denk ik ook meteen logisch dat we niet voor de motie van het CDA zullen stemmen die helemaal geen referenda meer hoeft. Want als partij zijn wij daar juist wel voor.

745 Ik heb een interruptie.

De **VOORZITTER**: Ik wou net zeggen: ik zoek het punt, maar die had u zelf al gevonden voor een interruptie van de heer Terwal.

750 De heer **TERWAL** (VVD): Voorzitter, dank. Ik sta Statenlid Jorna uiteraard toe om even haar zin af te maken.

De **VOORZITTER**: Oké.

755 Statenlid **JORNA** (PvdD): Kom maar op met de interruptie.

De heer **TERWAL** (VVD): Nee, ik zat even te puzzelen.

De **VOORZITTER**: Ik wil u wel vragen om via de voorzitter te spreken.

760 De heer **TERWAL** (VVD): Voorzitter, ik hoorde Statenlid Jorna zeggen “je moet geen oude schoenen weggooien voordat je nieuwe hebt”. Nou vind ik overigens dat dat niet helemaal in die circulariteitsgedachte van de Partij voor de Dieren past, maar dat terzijde. Maar wat zijn dan nieuwe schoenen? Want daar had inmiddels de werkgroep Inwonersparticipatie wel aan kunnen werken, namelijk die burgerberaden, die burgerpanels, die vormen van co-creatie.

765 Statenlid **JORNA** (PvdD): Ja, maar we zijn er toch achter gekomen met z'n allen dat het voor de werkgroep niet werkbaar bleek om tot alternatieven te komen om de Referendumverordening eventueel te fixen. Dat het ook politiek ingewikkeld was, omdat je met heel veel verschillende politieke kleuren met elkaar zit. Dus we hebben al best wel veel vertraging opgelopen. Bent u het niet met mij eens dat het dan nu verstandig is om de taak misschien in principe voor nu even terug te leggen bij GS?

770 De **VOORZITTER**: Vindt u dat verstandig, meneer Terwal?

775 De heer **TERWAL** (VVD): Ja, voorzitter, nee, dat ben ik niet met Statenlid Jorna eens. Ik zou namelijk zeggen, als je het voorstel om tot een nieuwe Referendumverordening te komen, teruglegt bij GS, dat kan ik op zich begrijpen, want het is inderdaad complexe materie. Overigens hebben wij altijd als disclaimer daaraan gehangen: als VVD zijn wij tegen de Referendumverordening. Maar u had toch de tijd kunnen gebruiken, althans als werkgroep
780 Inwonersparticipatie, om ondertussen toch wel uitvoering te geven aan vormen van burgerpanels, burgerberaden of vormen van co-creatie? Wat niet alleen in het coalitieakkoord staat, maar wat ik, zo het debat beluister, ook op brede gedragenheid kan rekenen in deze zaal.

785 De **VOORZITTER**: Ik denk wel dat dit een vraag is die eigenlijk aan de werkgroep gesteld moet worden, maar ik geef Statenlid Jorna de gelegenheid om antwoord te geven.

Statenlid **JORNA** (PvdD): Dank u, voorzitter. Ja, ik denk dat ik een soort van soortgelijke reactie hebt als de voorzitter. Ik weet niet wat u nu van mij verwacht. Dat ik nu de tijd ga terugdraaien om het allemaal van begin af aan helemaal anders aan te pakken? Dat gaat mij nu niet lukken.
790 Maar als we nu kijken naar de toekomst- Dit werkt nu niet. We hebben al heel veel vertraging opgelopen. Moeten we nu dan niet gewoon een andere aanpak kiezen?

De **VOORZITTER**: Meneer Terwal, heeft u een andere vraag of een vervolgvraag?

795 De heer **TERWAL** (VVD): Nou, voorzitter, dan leg ik misschien wel inderdaad de vraag waar die thuishoort. Dan zou ik toch deze vraag bij de voorzitter van de werkgroep Inwonersparticipatie willen neerleggen. Waarom is er zoveel tijd gaan zitten in het terugleggen van de Referendumverordening bij GS, terwijl in de tussentijd die tijd ook benut had kunnen worden om alvast een soort houtskoolschets aan ons als Staten te geven waar het naartoe zou moeten gaan
800 met burgerberaden, burger- Nou ja, ik kan het rijtje wel weer opnoemen, maar u weet wat ik bedoel. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: En dank u wel. Statenlid Jorna, gaat u verder met uw betoog.

805 Statenlid **JORNA** (PvdD): Ja, ik ben bijna aan het eind, hoor. Ik ga het laatste stukje nog eventjes herhalen. Nou, dat we dus niet voor de motie van het CDA zullen stemmen die helemaal geen referendum meer behoeft, want als partij zijn we daar wel voor. De motie lijkt ook het volledige referendum een beetje te reduceren tot een zwart-wit ja-nee-verhaal. Dat is denk ik ook een beetje zonde, want een referendum kan ook heel veel waardevolle inzichten bieden van inwoners.
810 Verder zullen we instemmen met het initiatiefvoorstel en we hopen dat er tot een goede startnotitie gekomen zal worden. Dank u wel.

815 De **VOORZITTER**: Dank u wel. Nu zijn we bij de één na laatste spreker aangekomen en dat is de heer Dessing van Forum voor Democratie.

De heer **DESSING** (FvD): Voorzitter, dank u wel. Ja, het is droevig dat we hier moeten staan op het moment dat de commissie deze opdracht helaas heeft moeten terugleggen bij Gedeputeerde Staten. Want een onmisbaar instrument uit de instrumentenkoffer van de democratie dreigt hier
820 even op de afvalberg gegooid te worden door partijen die zeggen dat de burger eigenlijk niet voldoende bij capaciteit is, bij monde is om goed te kunnen besluiten over een zogenaamde platgeslagen, polariserende ja-nee-vraag. Dat vind ik nogal wat, om dat op die manier te besluiten. Want dit instrument, met name de Referendumverordening, is hét instrument van de burger zelf en niet aan ons. Wij zijn als Staten verantwoordelijk om voor die burger dat
825 instrument zo goed mogelijk te kunnen hanteren. En ja, had de commissie misschien eerder kunnen ingrijpen en het kunnen terugleggen omdat het een gecompliceerd onderwerp is? Ongetwijfeld. Wat Forum voor Democratie betreft is het van het allergrootste belang om dit instrument van de burger in stand te houden en het de waarde te geven die het verdient als onmisbaar onderdeel van de democratische instrumentenkoffer. En daarom steunen wij ook
830 absoluut het voorstel wat straks door JA21 zal worden gedaan.

De **VOORZITTER**: En ook dat, of iets wat u eerder zei, roept een interruptie op van de heer Terwal.

835 De heer **TERWAL** (VVD): Ja, voorzitter, sta mij toe hierop te reageren. Kijk, de heer Dessing en ik hebben beiden hetzelfde doel voor ogen, namelijk dat je bewoners, onze Noord-Hollanders, meer wil betrekken bij het provinciaal beleid. Het middel daar naar toe, daar verschillen we van mening. Maar dan heb ik jarenlang genoeglijk samen met de heer Dessing in de commissie Mobiliteit gezeten. En daar was één van de grote projecten, overigens nog steeds een groot
840 project, de onderdoorgang in Broek in Waterland van de N247. Daar heeft de provincie in een co-creatieproces met de inwoners toegewerkt naar een variant die op breed draagvlak kon rekenen van de inwoners. Wat had u liever gehad: deze vorm van co-creatie, waardoor bewoners ook nog konden zeggen we willen een busbaan en een autobaan, we willen een verlengde variant. Of puur een referendum wat plat zou zeggen: onderdoorgang of niet.

845 De **VOORZITTER**: Meneer Terwal, ik wil u wel herinneren aan het feit dat een interruptie is een korte opmerking of vraag is. De rest van het verhaal had u ook in uw betoog kwijt gekund.

De heer **TERWAL** (VVD): Sorry, voorzitter, ik liet mij iets meeslepen bij de inleiding bij de motie Vreemd. Daar heb ik mij iets te veel door laten meeslepen.

De **VOORZITTER**: Meneer Dessing, neemt u het over.

De heer **DESSING** (FvD): Ja, voorzitter, dank u wel. Het voorbeeld wat de heer Terwal aandraagt, daar kan ik inderdaad van zeggen dat dat een goede wijze van co-creatie is geweest. Maar het feit
855 dat er alle instrumenten zijn die bij elk ander voorbeeld waar een referendum wel zou kunnen werken, dat we dat niet meer zouden hebben, dat is mijn punt juist. Want het gaat erom dat je die instrumentenkoffer naar believen moet kunnen inzetten. En om dan te zeggen 'ja, in dit geval heeft het niet gewerkt' en 'ja, nou ja, het referendum, de energie, de RES, die leende zich niet
860 heel goed voor dit initiatief en daarom werkt het niet en daarom schaffen we het maar af', dat is veel te kort door de bocht. We hadden dan eerlijk naar elkaar moeten kijken en dan had ik moeten zeggen: moet u luisteren, we kunnen dit instrument wel degelijk op een goede, juridisch houdbare manier inzetten en dan kunnen we de inwoners de keuze laten. Want nogmaals, het is een instrument van de inwoners. En wij moeten hier met elkaar niet de arrogantie hebben om
865 voor de inwoner te bepalen: dat referendum, dat is niks voor jullie en het schaffen wij voor jullie af. Dat is het punt wat ik hier wil maken en daarom wil ik graag GS oproepen om in het voorstel waar ze straks mee komen, want daar vrees ik dat er straks een meerderheid zal zijn om het inderdaad toch terug te leggen bij GS, om mee te nemen dat die Referendumverordening een kans krijgt, een volwaardige kans, om onderdeel uit te maken van de broodnodige
870 instrumentenkoffer voor de democratie. Ik dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Dessing. En dan is het nu aan mevrouw Uiterwijk. Verlos ons van de spanning, want u gaat volgens mij iets indienen, is er door meerdere Statenleden
875 aangegeven.

Mevrouw **UITERWIJK** (JA21): Ja, dank u wel, voorzitter. De Referendumverordening is tijdelijk buiten werking gesteld, en dat vanwege technische en juridische problemen met de uitvoering. Er is destijds geen politiek besluit genomen over of we wel of niet een referendum willen in onze Staten. Het ging puur om technische en juridische problemen die opgelost moesten worden. De
880 Statenwerkgroep Inwonersparticipatie heeft vervolgens de opdracht gehad om deze verordening te repareren. Technisch, apolitek. En over het algemeen hebben wij zeer goede ervaringen met dit soort werkgroepen die apolitek acteren. Daarom verbaast het ons ook enigszins dat de Statenwerkgroep vanwege verschillende politieke visies niet tot een eensluidend voorstel heeft weten te komen. Ik denk dat dan de Statengroep niet de juiste rol heeft gepakt en dat vinden we
885 wel zorgelijk. Want nogmaals, de discussie over wel of geen referendum hoort thuis in deze Staten en niet in een Statenwerkgroep. Wel hebben wij begrip voor de praktische problemen waar de Statenwerkgroep tegenaan liep en die ook goed zijn toegelicht in de commissie. Wij begrijpen het dan ook dat het wordt teruggelegd bij Gedeputeerde Staten. Wel hadden wij het op zich wel leuk gevonden als dat ietsje eerder gemeld was, zodat we niet een jaar vertraging hadden
890 opgelopen. De brief van GS sorteert nu eigenlijk al voor op de onenigheid in de Statenwerkgroep en grijpt haar kans en spreekt over brede alternatieven. Wij vinden dat dit geen achterdeurtje mag worden om de Referendumverordening definitief de nek om te draaien. En daarom hebben wij ook een motie opgesteld om dat te voorkomen, zodat wij gewoon een volwaardige startnotitie

krijgen waarin alle alternatieven naast elkaar staan en waar dus ook de Referendumverordening in gerepareerde vorm onderdeel van is. Daarom dienen wij een motie in, samen met D66, Partij voor de Dieren, PVV en Forum voor Democratie. In deze motie "roepen wij Gedeputeerde Staten op om in de startnotitie, naast alternatieven, een optie op te nemen waarin de Referendumverordening technisch en juridisch gerepareerd wordt".

Motie 34-7 april 2025
Referendumverordening

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 7 april 2025.

Constaterende dat:

- *De referendumverordening tijdelijk buiten werking is gesteld vanwege uitvoeringsproblemen en juridische risico's;*
- *De Statenwerkgroep Inwonersparticipatie de opdracht nu formeel teruggeeft aan Gedeputeerde Staten;*
- *Gedeputeerde Staten met een startnotitie naar Provinciale Staten komt met daarin alternatieven voor de referendumverordening.*

Overwegende dat:

- *Gedeputeerde Staten aangeeft dat de startnotitie toeziet op 'alternatieven' in brede zin op de referendumverordening;*
- *Gedeputeerde Staten door het teruggeven van de opdracht door de Statenwerkgroep Inwonersparticipatie de conclusie trekt dat dit (mede) komt door de (politieke) wens om al dan niet tot een nieuwe referendumverordening te komen;*
- *Het intrekken van de referendumverordening een politiek besluit is, wat enkel genomen kan worden door Provinciale Staten;*
- *De referendumverordening niet is ingetrokken door Provinciale Staten;*
- *Het technisch en juridisch repareren van de referendumverordening wenselijk is.*

Verzoeken Gedeputeerde Staten:

- *In de startnotitie, naast alternatieven, een optie op te nemen waarin de referendumverordening technisch en juridisch gerepareerd wordt.*

En gaan over tot de orde van de dag.

Ondertekening: Kelly Uiterwijk (JA21), Sijmen Mulder (D66), Ellinoor Jorna (Partij voor de Dieren), Ilse Bezaan (PVV) en Johan Dessing (Forum voor Democratie).

Mevrouw **UITERWIJK** (JA21): Ja, voorzitter, dit kon niet voorkomen ook nog een tweede motie in te dienen. Want we horen natuurlijk al een beetje van, ja, het kan misschien technisch en juridisch allemaal niet. Daarom willen wij ook de adviezen van de oud-leden van de Referendumcommissie betrekken bij dit proces richting de startnotitie, omdat wij ook in andere provincies en in gemeenten zien dat je wel daadwerkelijk een Referendumverordening kan hebben die ook functioneert. En deze waardevolle adviezen moeten daar, wat ons betreft, ook bij betrokken worden. En daarom "roepen wij Gedeputeerde Staten op het advies van de oud-leden van de Referendumcommissie van 24 oktober 2022 te betrekken bij het opstellen van de startnotitie, om de oud-leden van de Referendumcommissie een doorlopende adviserende rol te geven tijdens het proces en om voorstellen aan Provinciale Staten over de Referendumverordening ter advisering voor te leggen aan de oud-leden van de Referendumcommissie en hun advies als bijlage bij deze voorstellen aan Provinciale Staten te doen toekomen".

Motie 35-7 april 2025
Referendumcommissie

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 7 april 2025.

Constaterende dat:

- *Gedeputeerde Staten met een startnotitie naar Provinciale Staten komt met daarin alternatieven voor de referendumverordening;*
- *De referendumverordening tijdelijk buiten werking is gesteld vanwege juridische en technische uitvoeringsproblemen.*

Overwegende dat:

- *De (oud)-leden van de referendumcommissie veel kennis, kunde en juridische inzichten hebben over de technische en juridische (on)mogelijkheden van een referendumverordening;*
- *De (oud)-leden van de referendumcommissie op 24-10-2022 een advies hebben uitgebracht met adviezen om de referendumverordening te verbeteren;*
- *De (oud)-leden van de referendumcommissie waardevolle inzichten en advies kunnen bieden bij het komen tot een alternatief/reparatie van de referendumverordening.*

Verzoeken Gedeputeerde Staten:

- *Het advies van de (oud)-leden van de referendumcommissie van 24-10-2022 te betrekken bij het opstellen van de startnotitie;*
- *De (oud)-leden van de referendumcommissie een doorlopende adviserende rol te geven tijdens het proces;*
- *Voorstellen aan Provinciale Staten over de referendumverordening ter advisering voor te leggen aan de (oud)-leden van de referendumcommissie en hun advies als bijlage bij deze voorstellen aan Provinciale Staten te doen toekomen.*

En gaan over tot de orde van de dag.

Ondertekening: Kelly Uiterwijk (JA21).

Mevrouw **UITERWIJK** (JA21): Ja, voorzitter, wat we eigenlijk niet gehoopt hadden, maar wat wel gebeurd is, is dat vandaag bij wat ons betreft een technische bespreking over de Referendumverordening, de politieke keuze over het wel of niet doorgaan met het referendum op tafel ligt. Wij vinden dat niet de juiste weg. Wij vinden dat dat moet gebeuren in een volwaardig proces waarbij er via een initiatiefvoorstel of een Statenvoorstel de politieke vraag wordt neergelegd of we als Provinciale Staten wel of niet een referendum willen hebben. Provinciale Staten heeft nooit eerder uitgesproken het referendum af te willen schaffen. Het is een instrument wat wij zelf aan de cover hebben toegevoegd. En het op deze manier eigenlijk eerst technisch buiten werking verklaren en dan nu bij het terugleggen van een opdracht door de Statenwerkgroep definitief afschaffen, vinden wij niet de schoonheidsprijs verdienen en vinden wij ook niet een juiste weg om juist meer inwonersparticipatie te bevorderen.

De **VOORZITTER**: En dat roept een interruptie op van de heer Heijnen.

De heer **HEIJNEN** (CDA): Voorzitter, ik snap niet zo goed wat u aan een formele Statenvergadering en een instrument dat wij tot onze beschikking hebben, namelijk een amendement, niet de juiste weg aan vindt. Dit is toch gewoon, ja, hoe er vergaderd wordt in deze zaal?

Mevrouw **UITERWIJK** (JA21): Ja, voorzitter, het gaat denk ik om wat op de agenda staat. Er staat niet op de agenda het wel of niet afschaffen van een Referendumverordening. Wat op de agenda staat, is dat de Statenwerkgroep voorstelt om het proces waarin zij bezig zijn geweest, over te dragen aan Gedeputeerde Staten. Daarbij zou je dus zeggen dat je eigenlijk het gehele proces met alle daarbij behorende instrumenten overdraagt. En u kiest er nu voor om één instrument uit die koffer te halen. En doordat dat niet zo op de agenda staat, vinden wij dat hier niet het juiste moment voor.

De **VOORZITTER**: Dat roept een vervolgvraag op.

De heer **HEIJNEN** (CDA): Ja, het mag duidelijk zijn dat ik het daar niet mee eens ben. Ik denk juist dat een moment van overdracht een goed moment is van reflectie, van wat is iedereen nou eigenlijk aan het doen? En ik denk dat dat goed is. Dus ik zou u willen meegeven ook met die blik daarnaar te willen kijken en breder te kijken: wat dragen wij nu eigenlijk over?

De **VOORZITTER**: Gaat u verder. Ik hoorde geen vraag, mevrouw Uiterwijk.

Mevrouw **UITERWIJK** (JA21): Nou, dank u wel, voorzitter. Ja, ik heb altijd een enorm brede blik en daarom maken we ons ook zorgen over die brede alternatieven waar Gedeputeerde Staten over spreekt in de brief en wat uw amendement eigenlijk versterkt. Ja, en voorzitter, we hebben denk ik wel helder gemaakt in ons pleidooi waarom wij vinden dat dit niet de manier is om een

instrument uit die koffer te halen. En ik wil u ook vooral verzoeken om zelf ook breder te kijken en dan met name naar de brede instrumenten waarbij de Referendumverordening bij de startnotitie nog steeds een prima instrument kan zijn. Dank u wel.

1015

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Uiterwijk. Ik heb een zestal vragen opgeschreven en één amendement en twee moties zijn ingediend. Een van de vragen was direct geadresseerd aan de heer Van den Berg, denk ik, namens de werkgroep, over het tijdsbestek. Dus ik geef u eerst de gelegenheid voor een korte reflectie en daarbij ook het beantwoorden van die vraag. Meneer Van den Berg.

1020

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Ja, voorzitter, ik zal eerst beginnen met de tekst die we hebben voorbereid vanuit de Statenwerkgroep Burgerparticipatie en daarna op de vragen van deze Staten ingaan.

1025

Voorzitter en beste leden van Provinciale Staten, het valt mij en mijn collega's van de werkgroep Burgerparticipatie op dat we herhaaldelijk tegen dezelfde problemen aanlopen bij het vormgeven van een technisch uitvoerbare Referendumverordening. Helaas sta ik hier dan vandaag ook met de mededeling dat er nog steeds geen volledig voorstel ligt. Er is hier sprake van drie concrete problemen die te maken hebben met de volgende zaken. Ten eerste de ambtelijke bijstand, ten tweede de tijdsbesteding en ten derde het politieke aspect van het onderwerp.

1030

Om te beginnen met de ambtelijke bijstand. Onze werkgroep kan daar geen aanspraak op maken en hierdoor moeten wij als werkgroepleden alle werkzaamheden op onszelf nemen voor het uitwerken van een Referendumverordening. Wij hebben niet alle kennis in huis. Dus het zou van grote meerwaarde zijn als wij in de toekomst wel aanspraak kunnen maken op ambtelijke bijstand voor ondersteuning.

1035

Dat maakt ook een mooi bruggetje naar mijn tweede punt, de tijdsbesteding. Mede doordat wij geen aanspraak kunnen maken op de ambtelijke bijstand is het vormgeven van een technisch uitvoerbare Referendumverordening zeer tijdrovend. Niet alleen moet iedereen het naast zijn of haar normale werkzaamheden doen, maar het zorgt er ook voor dat andere belangrijke zaken, zoals burgerparticipatie en alle middelen die in die koffer zitten, binnen onze werkgroep niet zo veel aandacht krijgen als dat ze verdienen.

1040

1045

En tenslotte, maar wellicht wel het belangrijkste probleem: het politiek gevoelige karakter van een Referendumverordening. De werkgroep bestaat uit diverse leden van verschillende partijen die ook allemaal een verschillende mening hebben over dit onderwerp. En hierdoor kunnen wij niet daadkrachtig optreden en belanden we in een vicieuze cirkel, waar we dus momenteel in zitten. We blijven namelijk vastzitten in het proces. Provinciale Staten geeft de werkgroep een opdracht voor het vormgeven van een Referendumverordening, de werkgroep kan er niet uitkomen vanwege de eerder genoemde problemen, waardoor de werkgroep met een onvolledig voorstel komt voor Provinciale Staten en we uiteindelijk weer terechtkomen bij stap één.

1050

1055

De **VOORZITTER**: Wacht u inderdaad even, maar u had het al gezien. Dat roept een vraag op bij mevrouw Uiterwijk van JA21.

Mevrouw **UITERWIJK** (JA21): Ja, voorzitter, u benoemt nu eigenlijk zelf ook het punt wat in de commissie al een beetje aangestipt werd. Daar staat "De werkgroep kwam er zelf ook niet uit vanwege verschillende politieke visies". Maar dat verbaast ons bij een Statenwerkgroep, wat een apolitek orgaan hoort te zijn. Kunt u dat verder toelichten?

1060

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Ja, voorzitter, dat ik hier vandaag ook al sta als, ja, lid van de werkgroep, ja, dan moet ik toch even- Ja, daar moet ik dan ook wel eerlijk zijn. Ik sta hier natuurlijk als lid van de werkgroep. Maar de voorzitter van de werkgroep, ja, die is hier vandaag niet aanwezig. Er is mij dan ook gevraagd of ik dit op mij kon pakken. En dat zegt natuurlijk ook wel iets over de politieke meningsverschillen over dit onderwerp. En dat betreurt ik eigenlijk ten zeerste, want het was een duidelijke opdracht: kom met een technisch uitvoerbare Referendumverordening; en ga dus niet een discussie voeren over de politieke wenselijkheid. Nou, daar hebben we natuurlijk naar gestreefd, maar dat is helaas, ja, vanwege een aantal

1065

1070

verschillende opvattingen niet gelukt. Wat mij betreft had dat ook niet zo moeten en mogen lopen.

De **VOORZITTER**: U heeft een vervolgvraag, mevrouw Uiterwijk?

Mevrouw **UITERWIJK** (JA21): Ja, dank u wel, voorzitter. U geeft nu aan van, ik sta hier als lid van de werkgroep. Maar ik neem toch aan dat de Statenwerkgroep hier wel met één mond spreekt vandaag. Dus kan ik dan constateren dat de Statenwerkgroep het in zijn geheel ook wel betreurt dat ze er politiek gezien niet uit zijn gekomen?

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Ja, voorzitter, wij hadden natuurlijk wel unaniem willen zijn in onze besluitvorming, maar dat hebben we ook aangegeven dat we dat dus betreuren, dat dat niet is gelukt. We zijn niet unaniem en er zijn wel duidelijk verschillende opvattingen. En nogmaals, ik betreur dat. Dat had namelijk niet zo moeten zijn. De politieke discussie, die vindt plaats hier in de Staten. En die is niet geschikt voor een werkgroep buiten de transparantie en openbaarheid voor de inwoners. Dat is wat ons betreft niet het juiste middel.

De **VOORZITTER**: Meneer Van den Berg, ik wil u wel vragen u bij de feiten te houden en er geen oordeel aan te geven. Dank u wel.

U heeft een vervolg interruptie van mevrouw Schneemann van Volt.

Mevrouw **SCHNEEMANN** (Volt): Jazeker, ja, voorzitter, misschien ook een deel een punt van orde. De heer Van den Berg spreekt hier namens de werkgroep, die volgens mij met één mond zou horen te spreken. Ik heb toch het gevoel alsof ik hier naar een soort fractievergadering van JA21 zit te kijken.

De **VOORZITTER**: Mevrouw Schneemann, ik heb zojuist de opmerking gemaakt dat een persoonlijke mening daar niet bij hoort. Dus ik verwacht ook dat dat verder niet gebeurt. Dank u wel.

Mevrouw **UITERWIJK** (JA21): Ja, excuus, voorzitter, maar we hebben hier een scheiding van petten en de heer Van den Berg staat hier als vertegenwoordiger van de Statenwerkgroep. Ik sta hier als fractielid van JA21. Dus ik denk dat de opmerking van mevrouw Schneemann hier geen pas heeft.

De **VOORZITTER**: Volgens mij is dit helemaal niet nodig hier. We hebben duidelijk gesteld wat er gebeurd is. Er is duidelijke scheiding van petten. Ik heb aangegeven waar de schoen kan wringen bij de heer Van den Berg. Ik neem aan dat de kous daarmee af is. En verdere dingen kunt u aan mij adresseren dan en niet aan iemand van uw fractie.

De heer Mülder.

De heer **MÜLDER** (D66): Ja, korte vraag. Ik dacht dat mevrouw Schneemann die vraag ging stellen. Ik kreeg heel even de insinuatie dat u zei dat de voorzitter van de commissie hier niet was vanwege onenigheid in de commissie, maar volgens mij weet u ook dat hij vanwege andere redenen hier niet aanwezig kan zijn. Klopt het dat ik dat verkeerd heb verstaan?

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Ja, absoluut, voorzitter. Klopt zeker. Ik was al voor, ja, de reden van afwezigheid gevraagd of ik dit kon doen. Dus dat is zeker niet zo bedoeld, meneer Mülder. Absoluut. Maar wat natuurlijk wel gewoon een feit is, en dat staat ook in de stukken, dat er juist dus een discussie was over, ja, de politieke gevoeligheid van het onderwerp. Dus nee, dat is geen geheim. En nogmaals, dat had denk ik ook gewoon, ja, rechterlijk gezien hoe je een werkgroep inricht, ook niet moeten gebeuren. Dus nogmaals, ik denk dat ik dat betreur, en volgens mij de leden van de werkgroep met mij.

De **VOORZITTER**: Dank u wel daarvoor.

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Mooi. Oké. Ik was bij mijn punt, voorzitter. Hierdoor kunnen wij niet daadkrachtig optreden en belanden we- Nee, dit had ik al gehad. Excuus.

1130

Doordat deze drie problemen blijven bestaan, blijft het zeer ingewikkeld om tot een goed voorstel voor een Referendumverordening te komen. Helaas is het daarom niet gelukt om tot een voorstel te komen. Ook op deze wijze wederom een woord van dank aan de commissieadviseur Corné Borst en natuurlijk ook aan alle ambtenaren die ons, ondanks onze beperkingen, goed hebben ondersteund en hebben bijgestaan. Dat nog namens de werkgroep.

1135

1140

Om even in te gaan op de vragen en opmerkingen die zijn gesteld. Ga ik specifiek even in op de vraag van mevrouw van der Helm van 50PLUS: hoe kunnen we nou generaties betrekken, zeker ook wanneer zij een digitale achterstand hebben? Ja, ik denk dat we dat nu in eerste instantie bij de startnotitie van GS moeten neerleggen, zodat zij er op een gedegen manier op kunnen antwoorden. Maar ik denk wel dat er zeker een punt van aandacht is voor de werkgroep Burgerparticipatie, hoe we alle generaties ook kunnen meenemen.

1145

En u vroeg over de adviezen van de werkgroep serieus nemen en dat die dan ook serieus worden genomen door Gedeputeerde Staten. Ja, ik denk dat dat aan ons als Staten is om ervoor te zorgen dat GS ons serieus neemt. We zijn het hoogste orgaan.

1150

De **VOORZITTER**: Meneer Van den Berg, ik wil u wel even op het hart drukken dat u niet hoeft te antwoorden op vragen die voor GS zijn.

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): O, ik dacht dat deze aan de werkgroep was gesteld, voorzitter. Excuus.

1155

En dan even nog- Ja, ik hoorde vooral mevrouw Oulad Hadj en nog Statenlid Korzelijs en mevrouw Schneemann, de heer Klein, eigenlijk over de geschiktheid van het middel of niet? Ik wil daar alleen feitelijk over zeggen namens de werkgroep, dat ik snap dat hier een politieke discussie over is en verschillende meningen, maar ik wil toch wel benadrukken dat we hier natuurlijk een opdracht hadden meegekregen om tot een technisch uitvoerbaar referendum te komen. En ik denk dat dat hier het voorstel is wat vanuit de werkgroep Burgerparticipatie naar deze Staten toe kwam. Dus ik denk dat het correct is om ook bij die initiële insteek te blijven.

1160

1165

En dan rond ik af met de vraag van de heer Terwal. Even kijken. Ja, u had het over de tijdsbesteding: hadden wij die tijd ook niet anders kunnen besteden door bijvoorbeeld in houtskool ook aan het klimaatberaad, aan burgerberaad en dergelijke, te werken aan co-creatie? Ik denk dat ik dat punt dus juist net heel duidelijk heb gemaakt. Die Referendumverordening is zo complex en zo technisch ingewikkeld, waar je heel veel tijd aan moet besteden. En dat was dus zeker ook één van de redenen dat we dus juist hebben gezegd van, doordat we hier zoveel tijd aan moeten besteden, sneeuwen die andere onderwerpen eigenlijk onterecht onder. En dat is zonde. Dat is precies ook de reden dat we hem nu terug gooien naar- Of teruggeven aan Gedeputeerde Staten, zodat ook die andere vormen van participatie weer gewoon de aandacht kunnen krijgen die ze verdienen. Ik dank u wel.

1170

1175

De **VOORZITTER**: Dan vraag ik of ik nog even plaats wil nemen hier voor een eventuele tweede termijn straks. En dan wil ik toch de heer Van Dijk het woord geven om nog een stukje te beantwoorden. Er stonden inderdaad drie vragen van 50PLUS open en nog een vraag van de PVV over de redelijke termijn. Dus wellicht kunt u daar antwoord op geven en een reflectie geven in eerste termijn. Het woord is aan de heer Van Dijk.

Eerste termijn Gedeputeerde Staten

1180

Commissaris van de Koning **VAN DIJK**: Dank u wel, meneer de voorzitter. Ik moet even kijken. Er zijn een aantal vragen volgens mij aan GS gesteld en de eerste waren bij 50PLUS. Ja, hoe kunnen alle burgers invloed krijgen? Dan heeft u het over de stemgerechtigden natuurlijk in Noord-Holland. Nou, dat kun je natuurlijk digitaal en analoog doen. Dat is denk ik op zich het probleem niet. Wat denk ik wel een belangrijke is, is dat natuurlijk niet alle onderwerpen zich lenen voor een referendum. Het moet sowieso een besluit zijn van Provinciale Staten, maar het moet dan ook nog weer geen besluit zijn wat voortkomt uit internationale regelgeving of nationale regelgeving, waarbij afspraken zijn gemaakt. Dus in die zin is het wel heel van belang dat je dat aan de voorkant goed aangeeft. Dat zijn de vragen van 50PLUS.

1185

1190 De **VOORZITTER**: Dat roept meteen een interruptie op van mevrouw Van der Helm.

Mevrouw **VAN DER HELM-CHANDANSINGH** (50PLUS): Ja, ik heb wat gezegd over die digitalisering. Er is helaas in onze samenleving een heel kleine groep. Dus als we die verordening, de Referendumverordening, gaan uitzetten om te stemmen, digitaal, dan zal ik er toch ook wel
1195 voor pleiten dat er in navolging van verkiezingen toch een groep mensen het anderszins aangereikt krijgen dan digitaal. Daar hoor ik graag het antwoord op.

Commissaris van de Koning **VAN DIJK**: Dat heb ik u net gezegd, want ik zei 'digitaal en analoog'. En 'analoog' is zeg maar 'papier'.
1200

Mevrouw **VAN DER HELM-CHANDANSINGH** (50PLUS): O, excuus. Dat had ik niet gehoord. Dank u.

Commissaris van de Koning **VAN DIJK**: Dus dat zal altijd zo zijn. We zullen mensen niet
1205 uitsluiten, denk ik.

Dan, meneer de voorzitter, de PVV had volgens mij nog wat vragen gesteld en dat ging over hoeveel tijd het kost. Nou, u heeft zojuist namens de werkgroep gehoord hoeveel tijd het kost om zoiets uit te werken. Dus ja, waar de werkgroep heel veel tijd en energie in stopt, dat zal voor
1210 ons natuurlijk niet anders zijn.

Ik heb wel een paar dingen, en dat kwam ook eigenlijk terug bij de antwoorden uit de Statenwerkgroep. Volgens mij was de opdracht voor de Statenwerkgroep: kom met alternatieven, al dan niet in de vorm van een nieuwe, uitvoerbare Referendumverordening. Zo stond het en zo is
1215 de Statenwerkgroep volgens mij van start gegaan. Er is wel altijd ambtelijke ondersteuning aanwezig geweest. Ook in het verleden heeft de ambtelijke organisatie best wel veel uitgewerkt. Het is alleen zo, de participatiewerkgroep heeft niet rechtstreeks een ambtenaar tot haar beschikking. Maar als er ambtelijke ondersteuning wordt gevraagd, moet dat via de formele weg gebeuren. Dat is eigenlijk de weg zoals het gaat. Maar dat het niet gemakkelijk is, dat is zeker
1220 zo. En ik denk ook, als ik dan naar de PVV kijk van 'hoe lang heeft u nodig', ja, als het alleen om een startnotitie gaat, afhankelijk van wat u straks gaat besluiten – er liggen twee moties en een amendement voor. Stelt u voor, u neemt dat amendement aan, dan ligt die startnotitie niet meer aan GS voor maar gaat het terug naar de participatiewerkgroep.

En dan zijn er nog een tweetal moties ingediend, waarvan er één- Moet ik even kijken. Dat is de motie van JA21, D66, Partij voor de Dieren, et cetera. "Naast alternatieven een optie op te nemen". Nou, dan zal dat in ieder geval in de startnotitie dus uitgewerkt moeten worden. En zoals u weet, hebben we op basis van met name juridische grondslagen destijds de verordening buiten werking gesteld, omdat er een aantal technische zaken niet goed geregeld waren. Nou, ik
1230 denk logisch dat dat ook in de startnotitie terugkomt wat daarvoor moet gebeuren om dat te repareren – naast die alternatieven. En dat vraagt natuurlijk ook weer veel tijd om die alternatieven uit te werken.

En er is nog een motie die voorligt. En die wil ik wel ontraden, want sowieso de Referendumcommissie is er niet meer. En wat ik zelf ook heb gemerkt bij de Referendumcommissie is dat zij in de afgelopen- Zeker bij de laatste advisering ook, niet als commissie eenduidig waren. Er was intern ook nog wel wat discussie. Ja, eigenlijk is er ook geen grondslag meer. Deze commissie bestaat feitelijk niet meer. Dus dat betekent dat je experts gaat inhuren en dan moet je daar ook financiën voor vrijmaken als je dat zou willen doen. Dat staat u
1240 natuurlijk overigens als Staten altijd vrij om deskundigen in te schakelen.

Dan heb ik eigenlijk misschien ook vanuit GS even advies gegeven over het amendement en de twee moties. En als ik goed kijk, dan denk ik dat ik alle vragen heb beantwoord.

1245 De **VOORZITTER**: Ik kijk eerst even naar mevrouw Bezaan voor de interruptie.

Mevrouw **BEZAAN** (PVV): Ja, dank u wel, voorzitter. De commissaris stelt dat alles veel tijd kost, maar wij krijgen daar dus geen concreet antwoord. In de commissie hebben we aangegeven dat wat ons betreft een termijn van drie tot zes maanden bespreekbaar zou zijn; langer eigenlijk

- 1250 liever niet, want dan wordt het proces eigenlijk alleen maar vertraagd. Vindt de commissaris niet dat de provinciale democratie tempo en zorgvuldigheid verdient? Vraag ik via de voorzitter.
- Commissaris van de Koning **VAN DIJK**: Ja, dat laatste vind ik natuurlijk altijd. Maar laten we wel eerlijk zijn naar elkaar. Er zitten straks een aantal vraagstukken in de nieuwe
- 1255 Referendumverordening. Die zullen wel degelijk politiek van aard zijn. Dat betekent dat het technisch opstellen van een verordening- Wat overigens denk ik ook een argument is om niet de commissie te vragen, want de techniek, daar gaat het juist om. Als er een nieuwe verordening komt, moet die technisch en juridisch houdbaar en uitvoerbaar zijn. Dat is het allerbelangrijkste. En de inhoud, daar gaat u uiteindelijk over. En er zullen een aantal onderwerpen zijn, en dat is
- 1260 denk ik een van de redenen, die werd net ook genoemd door de plaatsvervangend voorzitter van de Statenwerkgroep, en dat noemde u het proces en het politieke proces. Dat is denk ik ook een van de redenen voor de participatiecommissie waarom men heeft gezegd van, laten we proberen die discussie hier in PS te voeren, want daar zult u een besluit moeten nemen wanneer u wel of niet een referendum wil toestaan. Want een goedwerkende verordening moet aan de voorkant
- 1265 denk ik wel aangeven waar de burgers van uit kunnen gaan. En niet, als u hem heeft, te vervallen in wat we in de vorige verordening hadden, dat als dan de burgers een stap zetten, dat uiteindelijk dan wordt gezegd: ja, hij is niet meer in werking. En dat zien we in Amsterdam, en volgens mij heeft de participatiewerkgroep ook nog een lezing gehad vanuit Haarlem, dat je aan de voorkant duidelijk moet zijn waar je wel en niet vindt dat een referendum over zou moeten
- 1270 kunnen gaan. Maar dat zijn antwoorden die GS nooit voor u zou kunnen geven. Dat zijn antwoorden die u zelf als politiek zou moeten doen. Dus naast het opstellen. Maar de startnotitie, lijkt mij een paar weken – om het dan even concreet te maken voor mevrouw Bezaan – maar het totale uitwerken – maar dat werd net denk ik ook al door de heer Van den Berg aangegeven – ja, dat vereist wel wat meer. Daarnaast zit er in de opdracht natuurlijk ook dat er gekeken wordt bij
- 1275 andere provincies en staat er in de opdracht, in het initiatiefvoorstel zoals het nu voorligt, dat er ook naar alternatieven moet worden gekeken. Dus dat betekent dat we ook nog een stukje om ons heen zullen moeten kijken en hier en daar wat navraag moeten doen om te kijken of er ook nog alternatieven zijn.
- 1280 De **VOORZITTER**: En dan is de heer Dessing aan de beurt met een interruptie.
- De heer **DESSING** (FvD): Voorzitter, dank u wel. Dank ook voor de antwoorden van de commissaris. Ik hoor een wat voorzichtige procedurele benadering van dit vraagstuk en die kan ik begrijpen vanuit de rol van de commissaris en vanuit GS. Maar ik ben eigenlijk toch benieuwd
- 1285 hoe de commissaris aankijkt tegen de mogelijkheid dat een provinciaal referendum waterdicht te krijgen is. Kan de commissaris of GS daar een uitspraak over doen? Want dat zou ons kunnen helpen, ook in hoe wij daar tegenaan kijken. Het is een sterke wens die wij hebben, maar hoe schat de commissaris dat in?
- Commissaris van de Koning **VAN DIJK**: Het allerbelangrijkste is dat u straks, als u een verordening wilt in meerderheid, een verordening vaststelt. Dat is één. En twee, hoe waterdicht die is naar de toekomst toe, daar kan ik natuurlijk geen voorspelling over doen. Maar dat is ook mijn taak als uw voorzitter, om te zorgen dat alles wat we hier vaststellen zo waterdicht mogelijk
- 1295 is. Want uiteindelijk moeten onze inwoners erop kunnen vertrouwen. Dus met mij en met de meerderheid van deze Staten die straks een besluit gaan nemen, zal alles erop gericht zijn om wat wij hier als regelgeving maken, bedenken, verordeningen die wij maken, dat die zoveel als mogelijk waterdicht zijn. Maar ik hoef u niet uit te leggen dat waterdicht- Nou ja, roestvrijstaal, hebben ze weleens gezegd, kan ook roesten. Maar in principe ga ik ervan uit dat dat gewoon een sluitende verordening moet worden.
- 1300
- De **VOORZITTER**: Dat roept nog een vraag op bij de heer Dessing, of een opmerking.
- De heer **DESSING** (FvD): Iets specifiekere dan. Kan het een sluitende verordening worden? Is dan de concrete vraag. En het hoeft geen duikboot te zijn die naar honderd meter kan.
- 1305
- De **VOORZITTER**: Ook aan u, even via de voorzitter.

1310 Commissaris van de Koning **VAN DIJK**: Meneer de voorzitter, het is toch altijd weer zo grappig. Ik
voel me altijd weer een beetje bestuurder worden. Maar dat ligt voor een deel ook aan u, want als
er een sluitende verordening ligt- En u weet hoe dat werkt in de politiek via moties en
amendementen, kun je natuurlijk alles amenderen. En dan zou het zomaar kunnen zijn dat u bij
wijze van spreken als politiek dingen vraagt die uiteindelijk misschien het weer wel of niet- Ik
weet het niet. Maar het is natuurlijk de bedoeling hier dat wij verordeningen maken die gewoon
1315 zo goed als sluitend zijn. Maar u vraagt aan mij iets- U kunt mij over vijf jaar niet verwijten dat ik
hier heb gezegd dat die sluitend was en dat er toch een inwoner van Noord-Holland een
geitenpaadje heeft gevonden waardoor die verordening uiteindelijk niet werkt.

1320 De **VOORZITTER**: Ik kijk nog wel even naar mevrouw Van der Helm, want ik had een paar vragen
opgeschreven. Heeft u naar believen antwoord of is er in ieder geval geantwoord? Ik meen
namelijk dat er nog een vraag openstond. Dat kan wellicht de tweede termijn voorkomen of
verkorten.

1325 Mevrouw **VAN DER HELM-CHANDANSINGH** (50PLUS): Ja, dank voor uw oplettendheid. Het was
een beetje ingezet door de heer Van den Berg, maar het ging om die derde vraag. En ik snap dat
het een beetje suggestief is. Maar hoe wordt geborgd dat de adviezen van de Statenwerkgroep
serius worden genomen? En met het woord 'serius' bedoel ik in die zin van dat in de uitwerking
van GS ook die adviezen mee worden genomen en niet slechts pro forma worden aangetekend.
Dat heb ik niet gehoord.

1330 Commissaris van de Koning **VAN DIJK**: Nee, dat zullen we natuurlijk doen. En overigens geldt dat
ook voor de eerder uitgebrachte adviezen van de Referendumcommissie toen die nog in leven
was. Die zullen wij natuurlijk ook meenemen in dat onderzoek van, waar staan we nu en waarom
zijn we gekomen waar we gekomen zijn en hoe kunnen we naar de toekomst toe voorkomen dat
1335 een verordening al dan niet goed functioneert? Dus daar houden we rekening mee.

De **VOORZITTER**: Een vervolgvraag, mevrouw Van der Helm?

1340 Mevrouw **VAN DER HELM-CHANDANSINGH** (50PLUS): Nee, dank u wel voor de beantwoording. En
uw attentheid om mij daarin op weg te helpen.

De **VOORZITTER**: Geen dank. Dat is mijn taak als voorzitter.

Kijken of we nog voor de tweede termijn- Ik zie een ordevoorstel.

1345 Mevrouw **SCHNEEMANN** (Volt): Ja, ik zou graag vijf minuten willen schorsen.

De **VOORZITTER**: Vijf minuten schorsen. Dan krijgt u van mij tot 14.30 uur en verwacht ik wel
iedereen op tijd terug.

1350 *Schorsing van 14.23 uur tot 14.33 uur.*

1355 De **VOORZITTER**: Mag ik iedereen verzoeken zijn haar of diens plaats weer in te nemen? Ja,
ondanks dat ik nog een paar lege stoelen, of zetels moet ik zeggen natuurlijk, zie, permitteer ik
mezelf de vrijheid om gewoon te gaan beginnen. Voordat we de tweede termijn ingaan, wil
meneer Van den Berg nog even iets ophelderen. Dus even kort, twintig seconden.

1360 De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Ja, voorzitter, ik hou het even kort. Het is om even duidelijk te
maken dat, in een eerdere fase is al gevraagd door de voorzitter van de werkgroep Statenlid De
Weerdts of iemand anders de beantwoording in de commissie op zich kon nemen. En dat was de
heer Van der Heijden van D66. Maar omdat dat natuurlijk een duo commissielid is en hij niet de
beantwoording in de Staten kan doen, is mij gevraagd of ik dat vandaag kon doen. Dus om dat
even op te helderen voor wie dat nog onduidelijk was. Dank u wel.

1365 De **VOORZITTER**: Fijn. Dank u wel voor de opheldering, meneer Van den Berg.

Dan zijn we nu toegekomen aan de tweede termijn en dan gaan we even kijken of de lijst er nog is. Ja. Ik kijk naar de heer Heijnen. Nee. De heer Becker? Ook niet. Mevrouw Van der Helm? Mevrouw Oulad Hadj? Statenlid Korzeliuss? Mevrouw Schneemann? Ook niet. De heer Klein? Meneer Mulder? Mevrouw Bezaan? De heer Terwal? Even kijken. Statenlid Jorna? Ook niet. De heer Dessing schudt ook nee. En last but not least, mevrouw Uiterwijk?

En dan zijn er geen vragen gesteld. Dus dan denk ik ook dat er geen reactie meer hoeft te komen. Dus dan dank ik de heer Van den Berg en mag hij weer zijn plek innemen. En dat is iets wat ik zelf ook ga doen.

Maar ik moet wel even officieel aan u mededelen dat de beraadslagingen over dit agendapunt daarmee afgerond gaan worden en dat er na de afronding van deze beraadslagingen geen aangepaste moties of amendementen meer kunnen worden ingediend. En dan kijk ik dus nog even rond of dat nu wel het geval is voordat we het echt gaan doen. Nee. Dan zijn dus nu de beraadslagingen bij agendapunt 7 afgerond. En zoals jullie allen weten, zal de stemming later op de agenda plaatsvinden.

En ga ik nu weer naar mijn plekje in de Statenbankjes om de plek over te dragen aan uw voorzitter, de heer Van Dijk. Dank u wel.

De discussie wordt gesloten.

Voorzitter: commissaris van de Koning, de heer Van Dijk.

8. Waterstofprogramma Noord-Holland (VD-16).

De **VOORZITTER**: Dan zijn we nu aangekomen bij agendapunt 8 onder dank aan de vicevoorzitter. Dat is voordracht 16, het Waterstofprogramma Noord-Holland. Het is een belangrijk instrument binnen de energietransitie. Je ziet ook economische kansen. In 2020 al heeft de provincie een waterstofstrategie opgesteld. Met dit waterstofprogramma wordt deze strategie geactualiseerd en ook ingespeeld op de ontwikkelingen.

Tijdens de commissie Leefomgeving van 24 maart zijn een aantal kernpunten aan bod gekomen. Het nut, noodzaak, strategie, ambities, doelen en kosten en de samenhang daartussen, maar ook de relevante marktontwikkelingen, de internationale, nationale, regionale en de lokale context. De commissie heeft vooral aandacht gevraagd voor punten die bij de bewoners kunnen leven, zoals infrastructuur, transport en ruimtebeslag.

Er zijn ook een aantal toezeggingen door GS gedaan. De uitvoering Strategie Waterstofprogramma Noord-Holland, waaronder de kaders voor de uitvoering en subsidieregeling, wordt nog voorgelegd aan PS, waarbij de doelen zo SMART als mogelijk worden geformuleerd. En in tegenstelling tot de toezegging van de gedeputeerde in de commissievergadering van 24 maart jongstleden, volgt de strategie na het zomerreces.

Een aantal sprekers hebben zich gemeld. Mevrouw Bouhrel van de SP, mevrouw Van Aesch van de Partij voor de Dieren, de heer De Wit van de VVD, mevrouw Van der Helm van 50PLUS, de heer Heijnen van het CDA, de heer Valk van de BBB, de heer Van den Berg van JA21, mevrouw Schneemann van Volt, de heer Klein van de ChristenUnie, de heer Kanik van D66, Statenlid van der Waart van GroenLinks, de heer Dekker van Forum voor Democratie, de heer Karar van de PvdA en de heer Van Tiggelen van de PVV. Dan geef ik als eerste het woord aan mevrouw Bouhrel van de SP.

Eerste termijn Provinciale Staten

Mevrouw **BOUHREL-LASCARIS** (SP): Dank u wel, voorzitter. Vandaag dienen wij een motie in, samen met Partij voor de Dieren, die oproept om te investeren in groene waterstofproductie uit zout water. Waarom? Omdat wij geloven dat de energietransitie niet alleen om energie draait, maar ook om water, grondstoffen en toekomstbestendige keuzes. We constateren dat de doelen in het huidige waterstofprogramma onder druk staan. Tegelijkertijd neemt de druk op onze drinkwatervoorziening toe, verzilt de bodem en blijft onze afhankelijkheid van fossiele grondstoffen en geopolitiek kwetsbaar. Waterstofproductie uit zout water biedt een

veelbelovende kans. Niet alleen levert het groene waterstof op, maar ook bijproducten als zoetwater en lithium. Daarmee slaan we meerdere vliegen in één klap: duurzame energie, waterbeheer en strategische grondstoffen. Onze provincie ligt aan zee, heeft kennisinstellingen en innovatiekracht. Waarom zouden we geen voortrekkersrol nemen? We vragen GS om af te zien van verdere inzet op blauwe waterstof en juist te kiezen voor uitbreiding van pilotprojecten met groene waterstof uit zout water in samenwerking met partijen als TNO. Laten we kiezen voor integrale oplossingen die passen bij uitdagingen van deze tijd. Het dictum van de motie luidt: "We verzoeken Gedeputeerde Staten af te zien van verdere inzet op blauwe waterstof in de provinciale beleidskaders, gezien de beperkte duurzaamheid en afhankelijkheid van fossiele grondstoffen. Actief in te zetten op onderzoek en uitbreiding van pilotprojecten voor groene waterstofproductie uit zout water in Noord-Holland, waarbij gebruik wordt gemaakt van innovatieve technieken zoals die genoemd worden door TNO, die naast waterstof ook zoet water en strategische grondstoffen als lithium kunnen opleveren. Te verkennen hoe deze technologie kan bijdragen aan het verminderen van de druk op de drinkwatervoorziening, het verbeteren van de waterhuishouding en het versterken van de circulaire economie in de regio. En PS uiterlijk binnen een jaar te informeren over de voortgang, kansen en belemmeringen, zodat op basis daarvan verdere beleidskeuzes kunnen worden gemaakt, en gaan over tot de orde van de dag." Dank u wel.

Motie 36-7 april 2025
Waterstof uit zout water

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 7 april 2025.

Constaterende dat:

- *De gestelde doelen in het waterstofprogramma, ondanks de inspanningen, mogelijk niet haalbaar zijn binnen de geplande termijn;*
- *Er een enorm tekort is aan water, wat steeds urgenter wordt door:*
 - *De toenemende vraag naar drinkwater;*
 - *De impact op de landbouw en voedselproductie;*
 - *Het natuurlijke ecosysteem, waaronder de toenemende verzilting van de Waddenzee en veenoxidatie;*
- *De afhankelijkheid van importgrondstoffen en geopolitieke spanningen ons dwingen om strategischer om te gaan met hulpbronnen en energieopwekking;*
- *Waterstofproductie uit zout water niet alleen waterstof oplevert, maar ook bijproducten als zoet water en lithium, wat kansen biedt voor waterbeheer en grondstofwinning;*
- *Er wereldwijd al onderzoeken en pilotprojecten lopen naar de waterstofproductie uit zout water.*

Overwegende dat:

- *Noord-Holland, met haar ligging aan de kust, een strategische locatie heeft voor pilotprojecten rond waterstofproductie uit zout water;*
- *Investeren in nieuwe technologieën niet alleen bijdraagt aan de energietransitie, maar ook aan waterbeheer en circulaire economie;*
- *Het van belang is om toekomstgerichte oplossingen te ontwikkelen, in plaats van uitsluitend te focussen op bestaande technieken;*
- *Het omschakelen van blauw waterstof naar groen waterstof wederom zorgt voor extra transitie-stappen en daarmee tijd- en middelenverlies.*

Verzoeken Gedeputeerde Staten:

- *Af te zien van verdere inzet op blauwe waterstof in de provinciale beleidskaders, gezien de beperkte duurzaamheid en afhankelijkheid van fossiele grondstoffen;*
- *Actief in te zetten op onderzoek en pilotprojecten voor groene waterstofproductie uit zout water in Noord-Holland, waarbij gebruik wordt gemaakt van innovatieve technieken zoals die genoemd worden door TNO, die naast waterstof ook zoet water en strategische grondstoffen als lithium kunnen opleveren;*
- *Te verkennen hoe deze technologie kan bijdragen aan het verminderen van de druk op de drinkwatervoorziening, het verbeteren van de waterhuishouding en het versterken van de circulaire economie in de regio;*
- *Provinciale Staten uiterlijk binnen een jaar te informeren over de voortgang, kansen en belemmeringen, zodat op basis daarvan verdere beleidskeuzes kunnen worden gemaakt.*

En gaan over tot de orde van de dag.

1485

Ondertekening: Heidi Bouhlel-Lascaris (SP) en Marieke van Aesch (Partij voor de Dieren).

De **VOORZITTER**: Dank u wel en uw motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen. Interruptie van de heer Van den Berg. Ja, nog een keer terug.

1490

Mevrouw **BOUHLEL-LASCARIS** (SP): Serieus?

De **VOORZITTER**: Nee, u krijgt gratis spreektijd.

1495

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Maak de borst maar nat, voorzitter. Nee. Voorzitter, wij hebben meer de vraag hoe de SP kijkt naar, los van het idee, of de provincie nou echt het juiste orgaan is om hier wat mee te doen of dat het niet bij bijvoorbeeld het Rijk zou moeten liggen.

1500

Mevrouw **BOUHLEL-LASCARIS** (SP): Dat horen we dan wel in de belemmeringen die er eventueel zouden zijn. Vandaar ook de vraag: ga in ieder geval kijken wat er mogelijk is. En als dat met het Rijk moet, dan horen we dat dan wel.

1505

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Ja, voorzitter, nogmaals om het even scherp te krijgen. Kijk, wij kunnen natuurlijk nu gaan onderzoeken of het Rijk niet beter geëquipeerd is om dit te doen. Maar vindt u niet zelf dat het Rijk an sich gewoon beter met deze opdrachten zou moeten komen en dat wij als provincie toch wat meer op een ander vlak zitten qua besturen?

1510

Mevrouw **BOUHLEL-LASCARIS** (SP): Zoals ik net al in mijn betoog zei: waarom zouden wij die kartrekker niet zijn?

De heer **KANIK** (D66): Ja, voorzitter, in het verlengde van JA21: is er ambtelijk advies gevraagd op deze motie?

1515

Mevrouw **BOUHLEL-LASCARIS** (SP): Nee.

De **VOORZITTER**: Dan geef ik het woord aan mevrouw Van Aesch van Partij voor de Dieren.

1520

Mevrouw **VAN AESCH** (PvdD): Dank u wel, voorzitter. De Partij voor de Dieren ziet het belang van groene waterstof in de energietransitie. De technische briefing Regie op de Ruimte liet zien dat naast ruimte, netcapaciteit en arbeid, ook groene waterstof in de toekomst schaars zal zijn. Het strategisch en efficiënt inzetten van duurzame waterstof is wat ons betreft daarom essentieel. Dat betekent dat we eerst een goede visie moeten hebben voor de Noord-Hollandse industrie van de toekomst, precies zoals een groep vooraanstaande economen helder uiteenzet in de brief aan het kabinet. Het is moeilijk voorstelbaar, zo zeggen zij, dat de huidige omvang van de industrie in stand blijft. In landen als Spanje is meer ruimte en energie veel goedkoper en sommige activiteiten, zoals de fossiele sector, zijn in hun huidige omvang en energievraag simpelweg eindig. We moeten inzetten op duurzame alternatieven. Het Waterstofprogramma Noord-Holland lijkt echter alleen gericht op het vervangen van de fossiele industrie voor een waterstofindustrie en maakt geen enkele keuze. En zoals wij vandaag in Trouw kunnen lezen, stellen bedrijven de groene investeringen uit. Het zou veel slimmer zijn als Noord-Holland nu eerst zou inzetten op de meest voor de hand liggende optie: het realiseren van een forse energiebesparing. Gedeputeerde Kocken benadrukte in de commissie Leefomgeving van 24 maart dat energiebesparing onderdeel is van de Trias Energetica, maar dat het buiten de discussie valt of waterstof wel of niet nodig is.

1535

De heer **KANIK** (D66): Ja, voorzitter, ik werd getriggerd door de woorden “zoals we in Trouw konden lezen”. Het bedrijfsleven of de industrie stelt dat uit, hun verduurzaming. Maar hoe komt dat, volgens het artikel in Trouw, dat ze het uitstellen?

1540

Mevrouw **VAN AESCH** (PvdD): Vraagt u nou naar mijn mening of niet?

De heer **KANIK** (D66): Voorzitter, ik vroeg wat in het artikel staat, waarom dat komt.

- 1545 Mevrouw **VAN AESCH** (PvdD): Dat komt omdat de energieprijzen hoger zijn. Maar daar moeten we natuurlijk wel ook aan vastplakken dat deze energie-intensieve industrie heel veel winsten uitkeert aan aandeelhouders en heel weinig inzet op het verduurzamen van het proces.
- 1550 De heer **KANIK** (D66): Nou, voorzitter, in het artikel stond dat het door de stikstofregels kwam, dat dat maar de hele tijd niet wordt opgelost, zodat industrieën hun plannen, die ze graag willen uitvoeren om hun de industrie te verduurzamen, niet kunnen uitvoeren omdat de stikstofregels dat niet toelaten, omdat het kabinet nog steeds geen oplossing daarvoor heeft. Dus dan vraag ik mij af, ja, kijkt u er dan anders naar? Dat we misschien toch wat moeten gaan stimuleren aan die kant en ook wat meer ook aan waterstof moeten doen dan?
- 1555 Mevrouw **VAN AESCH** (PvdD): Wij zijn niet per definitie tégen waterstof. Wij zijn voor het verduurzamen van de energietransitie en ook zo snel mogelijk. Maar het gaat erom op welke manier je die groene, duurzame energie inzet.
- 1560 De heer **DE WIT** (VVD): Ja, waarvoor dank, voorzitter. En even op een ander spoor doorgaan. Laten we dan kijken of de collega van de Partij voor de Dieren ook man en paard kan noemen. Wat wilt u dan niet meer in Noord-Holland met industrie? Want wij willen graag verduurzamen zodat er wel productie overblijft. Wat wilt u niet meer in het kader van energie besparen en ‘dan maar industrie naar Spanje of Italië’?
- 1565 Mevrouw **VAN AESCH** (PvdD): Dank u wel, voorzitter. Volgens mij zei ik dat net heel duidelijk. De energie-intensieve industrie verduurzaamt niet. Dus wij zijn wel voor verduurzaming, maar lokaal, regionaal, korte ketens, nationaal – en niet het verschepen en intensief verbruiken van energie zoals het nu fossiel is.
- 1570 De heer **DE WIT** (VVD): Kan de collega van de Partij voor de Dieren de stelling dat het bedrijfsleven niet verduurzaamt, onderbouwen? En heeft u enig idee hoe snel zo'n verduurzaming in de praktijk moet gaan? Want dat is niet in een paar weken geregeld.
- 1575 Mevrouw **VAN AESCH** (PvdD): Ik zou niet weten hoeveel jaren dat duurt, maar het is natuurlijk wel zo dat we al heel lang weten dat de energie-intensieve industrie niet genoeg bijdraagt aan de energietransitie en ook niet genoeg investeert in de energietransitie. We wisten dit probleem al twintig jaar geleden.
- 1580 De **VOORZITTER**: Gaat u verder.
- 1585 Mevrouw **VAN AESCH** (PvdD): Nou, ik was al bijna klaar. Immers, energie die niet wordt gebruikt, hoeft ook niet te worden opgewekt. Provincie en gemeenten zouden samen moeten prioriteren en concrete besparingsdoelen opstellen. Dat is handhaving van wetgeving die er al jaren is.
- 1590 Kortom, zet eerst in op forse energiebesparing en zet in op systeemverandering door duurzame randvoorwaarden te stellen en energiebesparing mee te nemen als onderdeel van de waterstof uitvoeringsstrategie. En wij dienen daarom de motie in samen met de SP. Dank u wel.
- 1595 De **VOORZITTER**: Dank u wel. De heer De Wit, VVD.
- 1600 De heer **DE WIT** (VVD): Ja, voorzitter, waarvoor dank. En ik wil graag toch een wat ander geluid laten horen dan van mijn voorganger zojuist. En temeer wil ik dat doen- ‘Uitermate verrassend’ begrijp ik van de collega's op links. Het is jammer dat het u verrast. Misschien ook dat het hier om honderdduizend banen gaat in de industrie in Noord-Holland, die wat ons betreft niet op het spel mogen worden gezet. Sterker nog, als VVD zouden we willen investeren in de industrie in Noord-Holland, zodat er nóg meer werkgelegenheid in Noord-Holland in de industrie komt, omdat wij denken dat dat hoogwaardige banen zijn, van mbo tot universitair, waar heel veel Noord-Hollanders een goede boterham aan kunnen verdienen.

ook zo is, dat er maar vijftigduizend mensen werken in deze sector en we hebben tien miljoen werkenden in Nederland. Dus deze stelling klopt niet helemaal.

1605 De heer **DE WIT** (VVD): Voorzitter, ik baseer mij op cijfers van het CBS, overigens van 2022. Die
toevoeging zal ik gelijk doen. Ik denk niet dat de industrie gehalveerd is in de afgelopen
tweeëneenhalf jaar. Maar dat is de basis van die honderdduizend. Misschien zijn het er wel iets
meer dan die honderdduizend. Maar de concurrentiekracht van de energie-intensieve
1610 bedrijvigheid in Noord-Holland bestaat niet alleen maar uit het aspect energiekosten. Dat gaat
over veel meer. Het gaat ook over 'wat voor kwaliteit producten kun je leveren', de toegevoegde
waarde van je product. En wij denken wel degelijk dat er ruimte is voor een competitief,
concurrerend industriecomplex in Noord-Holland.

1615 De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Ja, voorzitter, over die concurrentiekracht, daar heb ik zo meteen
nog een leuk haakje voor, voor de VVD. Maar voor nu vraag ik mij af: vindt u dan dat we als
Noord-Holland en Nederland op de goede weg zijn door een extra CO₂-heffing op te leggen bij de
bedrijven of voor tweehonderd miljard euro aan kosten zorgen voor het elektriciteitsnetwerk?

1620 De heer **DE WIT** (VVD): Ja, voorzitter, ik wil mij beperken over de zaken waar we in Noord-Holland
zelf over gaan vandaag, eerlijk gezegd, in het kader van ons beleid in relatie tot energie. We
kunnen heel veel vinden van wat er nationaal of Europees gebeurt. Ik denk dat het vooral
belangrijk is dat we zorgen dat er een gelijk speelveld is in Europa, maar ook daarbuiten. Daarom
ben ik bijvoorbeeld groot voorstander van de EU-begrenzing, de beprijzing van CO₂ aan de EU-
grenzen. Dat helpt ons bedrijfsleven namelijk verder. En ik ben ook van mening dat een
1625 prijsprikkel op CO₂ in de vorm zoals u noemt, wel degelijk kan helpen om de energietransitie
gaandeweg te maken van fossiel naar elektrisch.

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Als de VVD er dan van overtuigd is dat prijsprikkels wel werken,
hoe kijkt de VVD dan tegen de prijs van, wat gaat het worden, twintig euro per kilo waterstof ten
1630 opzichte van zestig cent per kuub aardgas nu? Dat is toch onbetaalbaar voor de industrie?

De heer **DE WIT** (VVD): Ja, voorzitter, dank. Zeker. Er is schaal nodig om ook kostenefficiënt met
waterstof aan het werk te kunnen gaan. Die schaal hebben we op dit moment niet. Niet in
Nederland, ook niet in Europa. Maar dat is het kenmerk van een transitie. We staan nu aan het
1635 begin van die transitie. We moeten naar een eindfase waarin het wel concurrerend is, ook qua
kostprijs. En wij denken dat als de schaal gaat toenemen van het gebruik in de industrie van
waterstof als drager voor energie, dat ook die kostprijs naar beneden kan gaan. En ik heb u in de
commissievergadering al eerder gewezen op waar u ook onderbouwing kan vinden voor die
stelling. En daar geloven wij nog steeds in.

1640 De **VOORZITTER**: Gaat u verder.

De heer **DE WIT** (VVD): Ja, dank, voorzitter. Het ging mij dus om die ruim honderdduizend banen
in de industrie in Noord-Holland, wat er wat de VVD betreft nog meer mogen worden. We zien
1645 echter wel dat de energiekosten een cruciaal probleem zijn op dit moment voor onze industrie en
dat we daar echt van alles aan moeten doen vanuit de overheid om die te kunnen drukken. In die
zin sluit ik me wel aan bij de oproep dat we misschien ook eens in Nederland de discussie
moeten voeren over 'belasten we niet te veel het bedrijfsleven voor de investeringen in ons
energienet'. Fair point daar. Maar nu hier ligt voor ons het waterstofprogramma in Noord-
1650 Holland. En wij denken dat dat ook een relevant aspect is om die kostprijs uiteindelijk van
energie omlaag te kunnen brengen in Nederland en ook Noord-Holland om daarmee onze
industrie concurrerend te kunnen houden, ook op dat element. Waterstof is wat ons betreft
daarbij ook een van de schakels. En daarom zijn we ook blij met dit programma zoals die voorligt
en willen wij er ook vooral mee instemmen.

1655 En ten opzichte van het artikel wat ik ook heb gelezen vorige week, van een aantal economen die
zeggen: ja, die energie-intensieve industrie, die kan misschien maar beter naar Spanje gaan of
naar Portugal. Ja, wij willen dus geen gokje nemen met de ecosystemen die wij hier hebben
rondom die bedrijven. En we denken wel degelijk dat er toepassingen kunnen zijn, bijvoorbeeld
1660 ook voor onze eigen defensie industrie, waar prima vanuit Noord-Holland goede productie

gedraaid kan worden. En daarom vooral ook het belang om samen met die bedrijven te investeren in waterstof als onderdeel van die energietransitie.

- 1665 Even kijken. Ja, wij vinden het belangrijk om dit ook vooral met bedrijven samen te doen. En
toevallig was ik vorige week op werkbezoek in de Amsterdamse haven waar een bedrijf zit die in
de bio-brandstofindustrie zit, maar ook het onderwerp waterstof daar even geraakt. En zij zeiden:
ja, wij zijn eigenlijk wel heel blij met hoe de provincie zich op dit moment opstelt als het gaat om
waterstof, ook vanuit Hydrogen Valley. En zij zeggen: laat de provincie daar nou vooral mee
doorgaan. Temeer ook, toen ik vroeg 'wat is nou je grootste zorg in het kader van waterstof in
1670 Noord-Holland', het antwoord kwam: nou, wij zijn best wel bezorgd met al die schuivende
panelen met die waterstofbackbone vanuit ons nationale politiek, met de vertraging die er nu al
is vanuit Rotterdam ook naar Duitsland toe dat door moet gaan, dat straks misschien Noord-
Holland wel van de kaart valt van die waterstofbackbone. Nou, en dat is volgens mij iets wat we
absoluut moeten willen voorkomen. Dat is ook een reden om in dit programma te investeren. Dus
1675 steun van de VVD, en laten we aan de slag gaan samen met die bedrijven om dit tot een succes te
maken.

De **VOORZITTER**: Mevrouw Van der Helm, 50PLUS.

- 1680 Mevrouw **VAN DER HELM-CHANDANSINGH** (50PLUS): Ja, dank u, voorzitter. Ook 50PLUS hecht
veel waarde aan een evenwichtige benadering waarin technologische vooruitgang hand in hand
gaat met zorg voor leefomgeving, veiligheid en verstandig ruimtegebruik. Ik denk dat die drie
aspecten bij dit dossier van belang zijn om te wegen. We zijn ons ervan bewust dat de keuzes die
vandaag worden gemaakt, de generaties van morgen zullen raken en blijven na de
1685 commissievergadering nog met wat vragen zitten. Ik zeg 'wij' omdat ik in dit dossier niet alleen
heb gestaan, maar ik sta natuurlijk hier alleen. Voordat u denkt dat ik wat gespleten
persoonlijkheden hier tentoonspreidt.

- 1690 De provincie noemt expliciet het belang van externe veiligheid en stelt dat er nog onvoldoende
toetsingskaders zijn voor vergunningverlening rond waterstofprojecten. Bij wie moeten we zijn?
Wie geeft daar wat meer informatie over? Wie hakt de knoop door? Ik kon dat niet zo goed in het
stuk zien. Ik heb er wel een idee over.

- 1695 In het programma wordt terecht aandacht besteed aan het watergebruik bij elektrolyse: zou er
voldoende drinkwater beschikbaar zijn, ook in droge zomers? Ik hamer hier nogmaals op.

- 1700 Er is veel druk op de ruimte hier in Noord-Holland. Hoe zorgt de provincie ervoor dat
waterstofprojecten goed worden ingepast zonder de leefomgeving van onze inwoners te
beknotten? Bijvoorbeeld in dorpen, nabij havens of industriegebieden. Ik hoor graag van mijn
collega van de VVD, die net een pleidooi hield voor werkgelegenheid, of hij ook dat in balans
doet met Gezonde Leefomgeving en Natuur & Milieu, want die heb ik niet voorbij horen komen.

- 1705 Het programma benoemt het belang van technische opleidingen in het aantrekken van jong
talent. Kan de gedeputeerde aangeven hoe werkzoekenden als zij-instromers worden
meegenomen in scholingstrajecten binnen de waterstofsector?

- 1710 'Waterstof' klinkt misschien nog abstract voor veel van onze inwoners. Hoe wordt de dialoog
gevoerd met inwoners over de zichtbare impact van waterstofontwikkeling in hun regio. Hoe
wordt met hun input omgegaan?

- Nou, de hele energiediscussienota hebben we al een beetje net van collega's gehoord. Eén
waterstoffabriek, dat is het equivalent, geloof ik, van honderden windturbines. Kan de
gedeputeerde aangeven hoe realistisch de provincie inschat dat de benodigde energiecapaciteit
ook daadwerkelijk beschikbaar komt gezien de beperkte ruimte op land en op zee?

- 1715 En als laatste, als straks niet alle plannen tegelijk van stroom kunnen worden voorzien, zal er
gekozen moeten worden. Welke afweging hanteert de provincie? En hoe wordt daarin
bijvoorbeeld de maatschappelijke meerwaarde meegewogen?

- 1720 De heer **KARAR** (PvdA): Dank voor het woord en dank voor de vragen vanuit 50PLUS. En ik snap dat u heel veel vragen heeft, maar ik vroeg me ook een beetje af: was misschien niet meer de commissie en de technische vragen van tevoren het moment om deze te stellen? Want daarin hadden we iets meer de tijd om daar met elkaar over in gesprek te gaan.
- 1725 Mevrouw **VAN DER HELM-CHANDANSINGH** (50PLUS): Vindt u dit geen politieke vragen?
- De heer **KARAR** (PvdA): Er zit af en toe zeker een politieke vraag tussen, maar er zitten ook wel veel vragen tussen waarvan ik denk, die zijn ook met praktische antwoorden te beantwoorden. En het is ook gewoon, dat vraagt wat onderzoekwerk. Dus ik vroeg me af of het niet de commissie en
- 1730 de technische vragen van tevoren een geschiktere plek waren hiervoor.
- Mevrouw **VAN DER HELM-CHANDANSINGH** (50PLUS): Dan wil ik heel graag van meneer Karar horen welke de technische vragen waren. [...] Die waren er niet, voorzitter, dus ik rond hierbij mijn betoog af.
- 1735 De **VOORZITTER**: Dank u wel. Het woord is aan de heer Heijnen van het CDA.
- Mevrouw **VAN DER HELM-CHANDANSINGH** (50PLUS): Ik wil nog even afronden met één zin. Ik zei 'ik ga hem afronden'. Excuus. 50PLUS is niet tegen waterstof, maar we willen wel een
- 1740 doordachte, veilige en sociale rechtvaardige waterstoftransitie. Een transitie die niet alleen op papier klopt, maar ook voelbaar goed uitpakt voor de mensen van vandaag. Dus nu en morgen.
- De **VOORZITTER**: De heer Heijnen van het CDA.
- 1745 De heer **HEIJNEN** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Een korte bijdrage, want het CDA kan zich goed vinden in de vijf kernambities en is blij dat GS met dit programma meer gerichte invulling geeft aan waarvoor en waar we waterstof gaan benutten. We begrijpen dat de rol van de provincie
- 1750 hierbij ook vooral ondersteunend is en dat blijkt ook wel uit de financiële middelen die zijn vrijgemaakt voor dit programma. Voor ons is dan ook eigenlijk die ruimtelijke component het meest spannend, want daar gaat de provincie dan toch wel echt zelf over. We kijken uit naar de invulling van die ruimtelijke voorstellen voor Noord-Holland en zullen daar samen met GS, vermoed ik zo maar, kijken of er ook voldoende ruimte voor waterstof overblijft. Tot zover, voorzitter. Dank u wel.
- 1755 De **VOORZITTER**: Dank u wel. De heer Valk van de BBB. De heer Van den Berg, JA21.
- De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Voorzitter, laat één ding duidelijk zijn: JA21 sluit waterstof niet uit als energiedrager, maar we zijn wel realisten. Eerder wezen wij al op de absurde
- 1760 omzettingsverliezen en de onbetaalbare stroom die nodig zijn om waterstof daadwerkelijk in te zetten. Maar, wij van JA21 omarmen ook innovatie. Als er doorbraken komen, bijvoorbeeld als we kernenergie inschakelen en de prijs van waterstof zakt, dan kan waterstof in potentie interessant zijn.
- Maar laten we wel wezen, de provincie kan hier hooguit een faciliterende rol in spelen, niet een
- 1765 rigide. Denk aan de industriële backbone als Tata Steel, de Amsterdamse haven of andere partijen die op waterstof willen worden aangesloten. Dan is het logisch dat wij meedenken in ruimtelijke procedures, vergunningen en veiligheidskaders. Wij zeggen dus 'ja' tegen sneller aanleggen van wat er echt nodig is, maar ook nuchter kijken of waterstof tegen een
- 1770 concurrerende prijs beschikbaar kan zijn. Want dat is nou precies wat hier onder druk staat: de Nederlandse concurrentiekracht. Enerzijds gedreven door verstikkende regelgeving en doorgeschoten ambities, anderzijds door absurd hoge kosten.
- Het was nota bene de Europese Rekenkamer die in 2024 aan de bel trok en stelde dat voor het
- 1775 industriebeleid van de EU wel een reality check nodig is. De doelen voor 2030 zijn te hoog in productie en vraag. Ik citeer daarbij ene Stef Blok, kennelijk lid van diezelfde Europese Rekenkamer: "Daarbij moet worden voorkomen dat het concurrentievermogen van belangrijke EU-industrieën wordt aangetast". En zo was er toch maar één VVD'er te vinden die echt oog heeft

voor het concurrentievermogen van de industrie. Het is een beetje een uitstervende soort, lijkt het wel.

1780

En de vraag is, voorzitter, of die soort in Noord-Holland nog wel bestaat. Grote industrieën, bedrijven, die kijken terecht naar goedkopere landen, omdat de kosten hier door het dak gaan. En laten we niet vergeten dat ook diezelfde VVD de weg vrijmaakte voor extra kosten van 195 miljard euro in het elektriciteitsnetwerk. Tienduizend euro per huishouden om zon, wind en nu ook waterstof te faciliteren. En ook nog een extra CO₂-heffing bovenop de Europese Unie-heffing invoeren. Daardoor betalen onze staal-, chemie- en kunstmestbedrijven dubbel voor hun uitstoot, terwijl die kosten elders in Europa lager zijn. En dat jaagt de basischemie letterlijk de grens over. Want zeg nou eerlijk, twintig euro per kilo waterstof vergeleken met zo'n zestig eurocent aan aardgas is op dit moment vooral geschikt om die concurrentiekracht verder uit te hollen. En met deze VVD-lijn is het nog maar de vraag of onze basisindustrie over tien jaar überhaupt nog bestaat. Als JA21 onderschatten we niet dat waterstof in sommige sectoren nuttig kan zijn. Denk aan industrieën voor staal, chemie, cement of kunstmest, daar waar elektrificatie niet volstaat. Maar wij willen geen dwingend beleid dat simpelweg zegt: iedereen moet aan de waterstof. De realiteit leert immers dat het ontwikkelen van een backbone en grootschalige elektrolyse verre van goedkoop is. Er is wat JA21 betreft één optie die wel echt tot een rendabele business case zou kunnen leiden en dat is de grootschalige inzet van kernenergie als stabiel en betrouwbaar fundament.

1785

1790

1795

1800

De heer **DE WIT** (VVD): Ja, voorzitter, waarvoor dank. We zien met plezier het campagnefilmpje op LinkedIn weer voorbij komen straks. Maar ik heb één vraag in het kader van uw betoog. U zei bijvoorbeeld dat bedrijven niet gedwongen moeten worden om op waterstof over te gaan. Ben ik helemaal met u eens. Maar waar haalt u vandaan in deze strategie die nu voorligt, dat dat de insteek van dit college is?

1805

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Nou, voorzitter, u draagt aardig bij aan dat filmpje. Maar, nee, het gaat erom, voorzitter, dat we het beleid wat we integraal met elkaar vaststellen hier als Staten, uiteindelijk wel bijdraagt aan één route voor de bedrijven. En dat is dat ze uiteindelijk dus toch wel over zullen moeten gaan op waterstof. En daar zit precies de pijn voor ons als JA21. U zei het net al, we moeten de concurrentiekracht eigenlijk behouden, maar volgens mij moeten we dit eerder weer herstellen. En tot die tijd zal de leegloop van industrie in Nederland nog niet ten einde zijn.

1810

1815

De heer **DE WIT** (VVD): Ja, voorzitter, waarvoor dank. Maar dan wil ik toch even wijzen op het grotere belang. Het gaat namelijk om de energietransitie in de breedste zin van het woord. Dat is van fossiel naar duurzaam. Ondersteunt u die ambitie dan wel? Want dat doet namelijk het bedrijfsleven in Nederland wel degelijk.

1820

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Uiteraard zijn we op dit moment wel nog verplicht helaas aan bepaalde Europese klimaatdoelstellingen. Maar wij pleiten eerder voor een realistische route die inzet op betaalbare energie, bijvoorbeeld door kernenergie, die er uiteindelijk voor zorgt – zie het maar als bijvangst – dat CO₂-uitstoot wel degelijk zal dalen ten opzichte van de huidige route. Maar vooral dat wij niet zelf aan de bedelstaf raken.

1825

Mevrouw **BOUHLEL-LASCARIS** (SP): Ja, nou ja, misschien verwacht u die vraag al, maar ik hoor u nou tot een paar keer aan toe het over kernenergie hebben. Vindt u dat dat een rol is voor de provincie of voor het Rijk?

1830

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Nou, daar vind ik terdege dat er wel een rol is voor de provincie. Wij zouden erop kunnen inzetten dat wij de ruimtelijke voorbereiding gaan doen voor zo'n locatie. En volgens de Energiewet kunnen wij zelfs aangewezen worden om ook echt zo'n centrale te gaan bouwen. We kunnen de omgevingsplannen aanpassen zodat we er ruimte voor kunnen maken. En we kunnen ook nog eens de gemeenten faciliteren. Dus ik snap werkelijk niet- Ik bedoel, ik denk dat velen hier onderschatten hoeveel energie er daadwerkelijk nodig is voor waterstof. Waarom we dan niet zulke mogelijkheden zullen benutten? Want anders gaan we het gewoon niet halen.

1835

1840 De heer **KANIK** (D66): Ja, voorzitter, ik heb de heer Van den Berg verschillende keren 'kernenergie' horen roepen als oplossing voor lagere energiekosten. Maar kernenergie kost altijd meer dan wind en zon. Plus, het heeft dezelfde problemen als met waterstof, dat het bedrijfsleven er heel weinig in wil investeren en de overheid enorm veel bij moet dragen. Dus als u zo graag wilt dat de energieprijzen omlaag gaan, waarom dan niet meer in zonne-energie en windmolens investeren?

1845 De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Nou, voorzitter, ik denk dat u nu juist verwoordt wat er dus misgaat in het hele debat, want u zit ernaast. Die kosten van wind en zon, ik noemde dat net al, die 195 miljard euro, die gaat voornamelijk zitten in de uitbreiding van het netwerk voor windmolens op zee. En die moet u ook meerekenen in die kosten van windenergie. Dus dat kost wel terdege meer dan kernenergie, zeker. Dus dat zijn de systeemkosten. En dan heb je ook nog eens een keer het feit dat voor de elektrolyses, daar heb je de zogeheten CapEx kosten, de
1850 capital costs. Die worden hoger als je zo'n apparaat maar heel weinig gebruikt. Wanneer je hem dus eigenlijk laat meebalanceren met wind en zon. Kernenergie daarentegen zorgt dat die volledig benut wordt en daardoor zakken ook die kapitaalkosten van die elektrolyses.

1855 De heer **KANIK** (D66): Ja, voorzitter, maar is de heer Van den Berg dan niet op de hoogte dat het investeren in kernenergie volledig, bijna volledig, door de overheid, dus onze hardwerkende Nederlanders, moeten worden gedaan in plaats van bedrijven? En daarbij er een enorme ontwikkeling is op batterijen waardoor, als we veel batterijen neerzetten, dat we zeg maar die netbalancing ook kunnen regelen?

1860 De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Voorzitter, ik snap werkelijk niet waarom u een probleem maakt van het subsidiëren van kernenergie als u zelf ook de initiator bent geweest voor talloze programma's hier in de provincie of op landelijk niveau de SDE-vergoeding voor wind en zon. Waarom bent u daar dan wel voor? Kijk, wij zijn er wel voor dat, als kernenergie uiteindelijk een goedkopere oplossing is, dat je daar het goede klimaat voor moet creëren. Maar daarna gaat het
1865 prima zelf. En ik denk dat u daar ook consistenten zou moeten zijn. Schaf dan ook de subsidies voor wind en zon af.

De **VOORZITTER**: Meneer Van den Berg, gaat u verder.

1870 De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Goed. Als JA21 onderschatten we niet dat waterstof in sommige sectoren nuttig kan zijn. Denk eens aan industrieën voor staal, chemie, cement of kunstmest, daar waar elektrificatie echt niet volstaat. Maar we willen geen dwingend beleid dat simpelweg zegt: iedereen moet aan de waterstof – ik zei het net al – want het ontwikkelen van die backbone en grootschalige elektrolyse is verre van goedkoop. Wat JA21 betreft is er dus één optie die
1875 wellicht dus wel tot een rendabele business case zou kunnen leiden: grootschalige inzet van kernenergie als stabiel en betaalbaar fundament. Alleen dan kun je waterstof met elektrolyses die 24/7 draaien, concurrerend maken. De wiebelstroom van zon en wind zorgt enkel voor een torenhoge waterstofprijs. En willen we onze industrie hier houden, dan is kernenergie de enige reële optie om de kostprijs van waterstof te beperken.

1880 Met die JA21-nuchterheid rond ik af. Geen blind geloof in waterstof, wel ruimte voor innovatie, wel aandacht voor concurrentiekracht en wel inzetten op stabiele energie.

1885 Mevrouw **SCHNEEMANN** (Volt): Ja, dank u wel, voorzitter. Nou treft JA21 met Volt een partner soms in het verwerven van kernenergie. Wij zijn ook een voorstander daarvan, maar we zijn wel realistisch en het gaat niet op grote schaal op korte termijn gebeuren. Tegelijkertijd pleit u voor snelle veranderingen, zodat we onze industrie hier houden. Hoe kunnen die twee samengaan?

1890 De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Nou, ik waardeer het zeker dat u een partner bent in dezen. Ik denk dat we dus gelijk ook op provinciaal en landelijk beleid moeten stoppen met het heffen van die dubbele CO₂-heffing of overmatige kosten op het elektriciteitsnetwerk, want dat is precies waar de pijn zit nu voor de industrie. En dan tot die tijd dat wij die centrales gebouwd kunnen hebben, kunnen wij prima doorgaan met aardgas, zodat die industrie wel kan overleven. Ik kan u ook nog wel iets meegeven over, ja, de windturbines ten opzichte van de kerncentrales. Kijk, als

1895 we dit willen, mevrouw Schneemann, dan hebben we zo'n vijftigduizend windturbines nodig. En u gaat mij niet vertellen dat we daar heel snel klaar mee zijn.

Mevrouw **SCHNEEMANN** (Volt): Ja, ik constateer vooral dat het niet echt een realistisch plan is. We willen in 2050 van het aardgas af zijn. Een kerncentrale bouwen duurt twintig tot dertig jaar.

1900 Dus dat hebben we nooit voor die tijd geregeld.

De **VOORZITTER**: Meneer Van den Berg, gaat u verder.

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Ja, voorzitter. Ik concludeer er maar uit dat het inderdaad niet

1905 realistisch is om in 2050 van het aardgas af te zijn. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Dan is het woord aan mevrouw Schneemann van Volt.

Mevrouw **SCHNEEMANN** (Volt): Dank u, voorzitter. Volt vindt de ontwikkeling naar gebruik van waterstof uitermate belangrijk voor Nederland, Europa en onze internationale toekomst. En dat is

1910 nodig voor onze CO₂-neutrale toekomst. Maar er zijn zeker nog wat beren op de weg. Zo zijn we op dit moment afhankelijk van de technologische innovaties, de ontwikkelingen bij Tata Steel en ook de innovaties bij het energie opwekken in het algemeen; en dan bijzonder wind op zee.

Daarbij hangt onze toekomst van waterstof in Noord-Holland af van snelle vergunningen. Onze

1915 eerste vraag aan GS: heeft het feit dat Eneco zich heeft teruggetrokken uit het wind op zee-project ook invloed op dit waterstofprogramma?

Het plan is ambitieus en voortvarend, maar veel zal afhangen van de uitvoeringsagenda, waarvan wij dachten dat deze voor de zomer aan PS zou worden voorgelegd. Helaas lazen we dat de

1920 strategie toch pas na het reces zal komen. Wij betreuren dit en we willen dan wel zekerheid dat het in Q3 of Q4 van dit jaar komt en dat het niet tot nog meer uitstel zal leiden. Haast is hierbij dus geboden, maar de provincie kan nu al een grote rol door vergunningen snel en accuraat af te geven, met steeds oog voor het grote plaatje. Kan GS uitleggen welke stappen al worden genomen?

Ook zet het plan in op blauwe waterstof als tussenstap voor groene waterstof. We snappen de logica hierachter, maar we maken ons wel zorgen. Leidt het in de toekomst niet tot nieuwe aanpassingsproblemen? En bovendien mag dit voorlopig niet volgens de Europese verordening

1925 natuurlijk. GS denkt dat die wel wordt aangepast, maar wel welk alternatief zou er zijn als die aanpassing er niet komt? Of als blauwe waterstof niet als tussenstap wordt erkend?

Als laatste uitten we onze zorgen dat de relatie tussen waterstof en drinkwater steeds belangrijker lijkt te worden. Kunt u garanderen dat de drinkwatervoorziening in Noord-Holland

1930 altijd op de eerste plaats zal komen? Dank u wel.

1935 De **VOORZITTER**: Dank u wel. De heer Klein van de ChristenUnie.

De heer **KLEIN** (ChristenUnie): Ja, GS heeft een waterstofprogramma opgesteld om de energietransitie te versnellen en de klimaatdoelstellingen te halen. En daarbij focust de provincie

1940 op sectoren waar elektrificatie niet haalbaar is of moeilijk is, zoals industrie en zwaar transport. Wij vinden dat als ChristenUnie een logische keuze, want het helpt ook om in het vervolg keuzes te maken over de manier waarop de provincie haar beperkte middelen en invloed inzet. En dat de provincie zich daarvoor inzet, is heel belangrijk, want we zullen onze industrie moeten helpen om te vergroenen en niet om deze weg te jagen.

Maar, meneer de voorzitter, we weten ook dat waterstof naar verwachting een belangrijke rol gaat spelen in de warmtetransitie van de gebouwde omgeving, specifiek op plekken waar elektrificatie of een collectief warmtenet lastig te realiseren is. Je kunt dan bijvoorbeeld denken

1945 aan oude stadscentra met veel monumentale gebouwen of monumenten zoals kerken. De ChristenUnie vindt het van groot belang dat de provinciale waterstofstrategie niet belemmerend werkt voor dit deel van de warmtetransitie in de gebouwde omgeving. We zouden bijvoorbeeld niet willen dat over tien jaar blijkt dat een aantal essentiële buisverbindingen zijn afgesloten of

1950 dat alle waterstof is toegewezen aan de industrie. We dienen daarom een motie in waarin "we het college van Gedeputeerde Staten verzoeken om bij de uitvoering van de waterstofstrategie – ik

- 1955 lees nu het dictum voor – rekening te houden dat waterstof in specifieke situaties de beste manier kan zijn om de warmtetransitie te realiseren en te zorgen dat de stappen die genomen worden in het kader van de waterstofstrategie, deze oplossingen niet in de weg staat”. Dat was de motie. We vragen dus niet om het als een extra doel toe te voegen aan het provinciale waterstofbeleid, maar niet meer dan rekening houden met deze verduurzamingsopgave die er
- 1960 ook ligt, zodat we beide doelen kunnen halen.

Motie 37-7 april 2025

Rekening houden met waterstof voor verwarming van kerken en monumentale stadscentra

- 1965 *Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 7 april 2025.*
Constaterende dat:
- *GS een Waterstofprogramma heeft opgesteld om de energietransitie te versnellen en klimaatdoelstellingen te halen;*
 - *De provincie daarbij focust op sectoren waarin elektrificatie moeilijk of niet haalbaar is, zoals industrie en zwaar transport;*
- 1970
- *Deze focus helpt om duidelijke keuzes te maken over de manier waarop de provincie haar middelen inzet.*
- Overwegende dat:*
- *Waterstof naar verwachting ook een belangrijke rol gaat spelen in de warmtetransitie van de gebouwde omgeving, specifiek op plekken waar elektrificatie of een collectief warmtenetlastig te realiseren is, zoals in oude stadscentra met veel monumentale gebouwen en voor monumenten zoals kerken;*
 - *Het van belang is dat de provinciale waterstofstrategie niet belemmerend werkt voor de warmtetransitie van de gebouwde omgeving.*
- 1975
- 1980 *Verzoeken Gedeputeerde Staten:*
- *Bij de uitvoering van de waterstofstrategie er rekening mee te houden dat waterstof in specifieke situaties de beste manier kan zijn om de warmtetransitie te realiseren;*
 - *Te zorgen dat de stappen die genomen worden in het kader van de waterstofstrategie deze oplossingen niet in de weg staan.*
- 1985 *En gaan over tot de orde van de dag.*

Ondertekening: Michel Klein (ChristenUnie).

- 1990 De heer KANIK (D66): Ja, voorzitter, mijn vraag is tweeledig. Enerzijds, is het wel zo zeker dat waterstof nog in de gebouwde omgeving gebruikt kan worden? De Gasunie zegt van wel, maar er zijn al 55 onafhankelijke studies dat het economisch eigenlijk niet rond te rekenen is om die buizen een-op-een te gebruiken. En daarbij, denkt u dan dat we een extra voorwaarde aan een situatie koppelen die al zo moeilijk is voor de industrie om waterstof te gebruiken, of dat handig is op dit moment?

- 1995 De heer KLEIN (ChristenUnie): Ja, dank u wel voor uw vraag. Ja, de eerste vraag: bent u zeker? Nee, natuurlijk niet. Die hele energietransitie, die is hartstikke ingewikkeld. We weten dat niet. Tot nu toe is waterstof in geen enkele businesscase rendabel, ook niet in de verwarming van de gebouwde omgeving. Dus daar moeten we natuurlijk sowieso aan gaan werken. Maar wat ik wel belangrijk vind, is dat we hier rekening mee houden in de toekomst. En nu zegt u: ja, dan maken we de puzzel wellicht nog moeilijker. Ik denk dat van ons gevraagd wordt om met de complexiteit van de hele situatie rekening te houden en niet de complexiteit te negeren en het ogenschijnlijk simpeler te maken om makkelijker een oplossing te realiseren. En ik moet eerlijk zeggen, als ik zie hoe groot de opgave al is, denk ik niet dat het rekening houden met deze
- 2000 toepassing nou een verschil gaat maken in de uitvoerbaarheid.
- 2005

- De heer VAN DEN BERG (JA21): Ja, voorzitter, nou moet ik ook bekennen dat ik het wel met D66 eens ben, maar over dit specifieke punt van de kerken en dergelijke- Kijk, ik ben er gevoelig voor. Tuurlijk. Maar begrijpt u dan niet dat het al ongelooflijk moeilijk zal zijn om alleen al de nu grijze waterstof in Nederland die wordt gebruikt voor de petrochemie, om die alleen al groen te krijgen en dat dat de meest makkelijke en ik denk ook duurzame manier is om dat te doen? En dat, ja, met alle respect, dit soort fasen dus als laatste moeten worden overwogen?
- 2010

2015 De heer **KLEIN** (ChristenUnie): Ja, dank u wel. Nee, natuurlijk is het zo dat we met een enorme opgave staan. Maar als je kijkt naar de energiebehoefte, de waterstofbehoefte van de industrie, is die vele malen groter dan dit kleine gebruik. Dus de opgave die er ligt, is sowieso ontzettend groot en wordt niet veel groter als we daar rekening houden met ook dit andere mogelijke gebruik. Het enige wat ik dus vraag in deze motie, is: houd er rekening mee; zorg dat je met de stappen die je zet niet deze opgave die we ook hebben, onmogelijk maakt. En ik denk – en dat is
2020 dezelfde reactie als net op die van de vraag van uw collega – niet dat daarmee de opgave zoveel complexer wordt dat hij niet meer uit te voeren is.

2025 De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Nou, dan ga ik nog een laatste poging doen. Maar kijk, ik zou er op zich wel in mee kunnen gaan wanneer u zegt van, wij willen dit doen voor de toepassing van groengas. Zou dat niet een veel betere optie zijn? We hebben daar ook het netwerk voor nodig, is ook duurzaam volgens uw principes en kunnen we die waterstof gewoon inzetten bij de industrie.

2030 De heer **KLEIN** (ChristenUnie): Ja, ik denk dat groengas ook een optie zou kunnen zijn, maar het probleem is juist – en dat werd ook al door uw collega aangehaald, de heer Kanik – we weten momenteel nog niet hoe het gaat lopen. En mijn punt is: laten we geen deuren dichtgooien voordat we zeker weten hoe de situatie er precies uit gaat zien. Dank u wel.

2035 De **VOORZITTER**: Dank u wel. Het woord is aan de heer Kanik van D66.

De heer **KANIK** (D66): Voorzitter, wat D66 betreft, was de discussie in de commissievergadering voldoende over dit onderwerp. We zijn voorstander van dit programma en daarom geef ik nu alleen een korte inbreng.

2040 Wat D66 betreft is groene waterstof een onmisbare schakel in de energietransitie. Er zijn helaas meer tegenvallers op de weg naar een werkend waterstofnetwerk dan van tevoren verwacht, maar dat betekent niet dat we het dan maar moeten opgeven. Het laatste dat ons bedrijfsleven nodig heeft, is nog meer zwabberend overheidsbeleid. Wat het bedrijfsleven nodig heeft, is een gunstig klimaat voor investeringen en een overheid die met hen samenwerkt, dat groene waterstof echt
2045 toepasbaar gaat worden voor het bedrijfsleven.

Voorzitter, wat D66 betreft is dit waterstofprogramma een stap in die richting, al moet er nog veel gebeuren en is er nog veel onzeker. Ook maken wij ons ook zorgen over de vertraging in aanleg van het netwerk. We willen Gedeputeerde Staten dan ook met klem oproepen om de
2050 urgentie voor goed beleid en de specifieke problemen die Noord-Holland heeft bij de Rijksoverheid te blijven aankaarten. Ook is het belangrijk om aangehaakt te blijven op de ontwikkelingen binnen Europa. Het zou goed zijn als wij tenminste jaarlijks door GS op de hoogte worden gehouden van de stand van zaken op het waterstofprogramma. Ik hoop dat de gedeputeerde dat wil toezeggen. Tot zover, voorzitter.

2055 De **VOORZITTER**: Dank u wel. Dan gaan we naar Statenlid Van der Waart van GroenLinks.

Statenlid **VAN DER WAART** (GroenLinks): Dank u wel. Ja, er is al best wat gezegd. Er is in de commissie ook een goede discussie gevoerd. Wat in ieder geval duidelijk is, is dat het niet zo
2060 hard gaat met het realiseren van de verlaging van de uitstoot in de industrie, zoals we met elkaar hebben afgesproken, en dat ook de opwek van groene waterstof langzaam gaat – om verschillende redenen overigens. GroenLinks ziet dat er een rol voor de provincie ligt om waterstof als bouwsteen in de energietransitie te stimuleren op die plekken waar er ook na de broodnodige energiebesparing geen alternatief ligt in bijvoorbeeld elektriciteit. Dit zijn natuurlijk
2065 ook de sectoren met de hoge uitstoot en de grote verduurzamingswinst: de zware industrie en zwaar transport. Daarbij is de overstap op waterstof dan echt nodig. En dan bedoelt GroenLinks natuurlijk groene waterstof. Ook de markt moet bijdragen aan de klimaatdoelstellingen en meedoen in het gesprek voor de groene industrie van de toekomst. De rol van de provincie is deze transitie te stimuleren en te faciliteren en te agenderen richting Rijk en Europa ook.

2070 De provincie heeft natuurlijk ook aandacht voor de nadelen van waterstof, want die zijn er ook. Zoals de kosten, maar zeker ook de claim op de ruimte en de leefomgeving, de koeling en het waterverbruik. En daarmee is de motie die de SP indient ook best interessant om zout water te

gebruiken, wat natuurlijk ruim beschikbaar is bij onze waterstofclusters in de zeehavens.
2075 GroenLinks zou dan ook wel zeer geïnteresseerd hierin en volg de pilot van TNO dan ook met belangstelling, maar wij zien hierin geen grote financiële rol voor de provincie. Dank u wel.

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Ja, ach ja, ik ben toch wel benieuwd. Dus steunt GroenLinks nou de motie van de SP, ja of nee? Dat krijg ik niet helemaal mee.
2080

Statenlid **VAN DER WAART** (GroenLinks): Dank u wel, voorzitter. Wat ik bedoel te zeggen, is dat wij het belang van waterstof natuurlijk ondersteunen. Er moet echt iets gebeuren. Maar we zien voor de provincie niet een rol om dat ook financieel te gaan ondersteunen. Dus in die zin wacht ik natuurlijk op de reactie van de gedeputeerde, maar ben ik daar nog niet zo genegen in mee te gaan.
2085

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Voorzitter, dank. Los van het financiële vlak, wat mij dan wel verbaast juist, is dat dit juist de potentie heeft. Het ontzilten van water is dat je heel veel pekel krijgt wat je in zee moet storten en dat is dan weer slecht voor het milieu. En het verbaast me dan juist wel weer dat juist dan GroenLinks dat overweegt om te steunen. Maar dat kan aan mij liggen.
2090

Statenlid **VAN DER WAART** (GroenLinks): Nee, wat wij zien, is dat er met de opwek van waterstof, de hele transitie naar waterstof toe, dat er ook wel nadelen mee gemoeid zijn en dat we daar de ogen niet voor willen sluiten. Wij vinden het belangrijk dat we deze transitie doorvoeren. Die is nodig voor onze industrie van de toekomst. Maar we zien dat er ook nadelen aan zijn. Wij volgen daarom, wat ik zeg, met interesse de ontwikkelingen op de pilot waar het gaat over gebruik van zout water bij de opwek van waterstof.
2095

Mevrouw **BOUHLEL-LASCARIS** (SP): Ik denk, ik wacht eventjes, ik ga niet in het beeld staan. Ik kan wel even vast helpen, want wij vragen niet om geld; wij vragen gewoon om te onderzoeken en te verkennen. En waar dan uiteindelijk het geld vandaan komt, dat hoeft niet per se uit de provincie te komen.
2100

Statenlid **VAN DER WAART** (GroenLinks): Maar volgens mij is dat wat TNO aan het doen is.
2105

Mevrouw **BOUHLEL-LASCARIS** (SP): [buiten de microfoon]

De **VOORZITTER**: Dit was waarschijnlijk voor niemand verstaanbaar, maar het maakt ook geen onderdeel uit van het debat, geloof ik. Statenlid Van der Waart, gaat u verder.
2110

Statenlid **VAN DER WAART** (GroenLinks): Ik was aan het einde. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: De heer Dekker, Forum voor Democratie.
2115

De heer **DEKKER** (FvD): Voorzitter, het Waterstofprogramma 2025-2027 is een stevig rapport van 24 pagina's. Het stuk somt allerlei ambitieuze plannen op die ervoor moeten zorgen dat er een Noord-Hollands waterstof-ecosysteem wordt opgebouwd met zeehavens in combinatie met luchthavens, de waterwegen, spoor- en pijp verbindingen, waterstofproductiefabrieken en aansluiting op het nationale waterstofnetwerk voor het verbruik in de regio en de doorvoer naar aangrenzende regio's en landen. De Hydrogen Hub Noord-Holland is verkozen tot European Hydrogen Valley of the Year 2023 tijdens de Europese Waterstofweek in Brussel. Een verpletterende ambitie, voorzitter, uiteindelijk, gepaard gaande met miljardeninvesteringen. Over kosten wordt in het stuk overigens niet gesproken.
2120

In de voordracht wordt gevraagd om tot het einde van deze coalitieperiode anderhalf miljoen te besteden aan diverse voorbereidende werkzaamheden om mee te doen aan deze grote, duurzame beweging. Forum voor Democratie gelooft hier niet in. De urgentie van de klimaatplannen en Parijs-doelstellingen die de grondslag voor deze beweging vormen, zien wij niet. Maar zelfs als dat wel zo zou zijn, vinden we waterstof een kansloze en onbetaalbare optie. Dan liever aardgas of kernenergie, of desnoods kolen. Waterstof is een energiedrager, geen energiebron. Het moet eerst gemaakt worden, dat kost energie, om vervolgens te kunnen worden
2125
2130

benut. Waterstof als duurzame energie is daardoor super inefficiënt en dus schreeuwend duur. Het vereist een enorme infrastructuur, die er nu grotendeels nog niet is. De gemaakte kosten moeten linksom of rechtsom altijd weer gedragen worden door onze burgers. Het lijkt ons een uitermate slecht idee om m het geld van de burger te gokken op een idee waarvan we met enig gezond verstand nú al kunnen concluderen dat het een doodlopende weg is. Daarom zegt Forum voor Democratie: begin hier niet aan. Beter ten halve gekeerd dan ten hele gedwaald. Hoe minder energie besteed wordt aan waterstof, hoe beter. Wij zullen tegen de voordracht stemmen. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank de heer Karar van de Partij van de Arbeid.

De heer **KARAR** (PvdA): Dank voor het woord, voorzitter. Ten behoeve van de tijd en in aanloop naar 21 juni zou ik bijna kunnen zeggen dat ik me aansluit bij de inbreng van GroenLinks. Daarin werd al heel veel gezegd van wat er te zeggen is en dat er veel is behandeld in de commissie. Ik denk dat goed is om te benadrukken dat we heel blij zijn met het plan dat hier ligt, ook hoe het is opgeschreven. Er zijn duidelijke focuspunten aangelegd waar we op kunnen inzetten en waar we op moeten letten om ervoor te zorgen dat deze strategie ook echt uitgevoerd wordt en dat we naar een waterstofnetwerk kunnen toewerken. Tegelijkertijd zien we heel veel onzekerheden – daar is ook al aan gerefereerd in deze vergadering – wat het wel echt heel, heel spannend maakt. En daarom is het extra goed dat dit stuk er nu ligt, zodat we daarmee zowel nationaal als internationaal kunnen communiceren naar verschillende partijen om te zeggen: dit is waar Noord-Holland voor staat, dit is onze ambitie; laten we er samen voor zorgen dat die verwezenlijkt wordt. Dank, voorzitter.

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Dank, voorzitter. Ja, ik wil toch even iets toetsen wat mij verder kan helpen in deze discussie. Maar weet u persoonlijk wel wat het verschil is tussen roze, blauwe, grijze, groene waterstof?

De heer **KARAR** (PvdA): Ik heb mij enigszins ingelezen in het onderwerp. Nou moet ik zeggen, als er nu een overhoring gaat plaatsvinden, dat ik tussen alle kleuren van de regenboog waterstof misschien niet exact het onderscheid tot op de komma kan gaan geven, en een definitie. Maar ik ben enigszins ingelezen op dit onderwerp, ja.

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Ja, voorzitter, misschien dan gewoon even een kleine toets, maar zou u er een paar kunnen noemen dan? Want u zegt: ik weet het niet zo goed, ik heb me enigszins ingelezen. Maar ik mag toch wel verwachten van u dat, als we hier een waterstofprogramma behandelen en u voor denkt te stemmen, dat u wel reageert met enige kennis van zaken.

De **VOORZITTER**: Het is hier geen overhoring, meneer Karar. Ik neem aan dat u zelf-

De heer **KARAR** (PvdA): Dat was ook mijn antwoord geweest.

De **VOORZITTER**: Een vraag van uw kant, meneer Van den Berg.

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Voorzitter, mag ik daaruit concluderen dat u de achtergrond van dit stuk niet heeft doorgenomen, maar desondanks wel denkt dat dit een goed idee is?

De heer **KARAR** (PvdA): Nee, u mag concluderen dat ik niet ga meedoen aan een overhoring die u nu mij hier zou willen opleggen. En ik vind dat eigenlijk- Ik vind het een beetje een vervelende manier van politiek voeren dit. Dat je nu op deze manier naar het spreekgestoelte gaat, over een onderwerp wat specifieke vragen gaat stellen en dat dat dan nu uw manier is om het gesprek aan te gaan, vind ik- Nou ja, dat zegt meer over uw voorbereiding dan de mijne.

[Tafelgeroffel]

De **VOORZITTER**: Nee, meneer Van den Berg, even voor alle duidelijkheid. Gaat u een echte interruptie plaatsen op dit onderwerp? Want het is hier geen schoolklas. Gaat uw gang.

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Wat ik ten eerste gewoon wil doen, voorzitter, is omdat ik ook wil toetsen van of we hier als Staten ook goed voorbereid zijn op de onderwerpen die we hier met z'n allen aangaan. Als u dat op die manier-

2195

De **VOORZITTER**: Meneer Van den Berg, het is een interruptie en het is hier geen overhoring. Iedereen die hier zit staat hier zonder last of ruggespraak, mag hier zeggen wat hij vindt, maar u neemt niet een ander de maat. En ik vind dat u een interruptie kan plaatsen op de inbreng van de heer Karar. Het is niet het vrije debat – het is een interruptie.

2200

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Dan is interruptie dat ik eigenlijk aan de heer Karar wil vragen, wanneer dit de volgende keer weer terugkomt bij de uitwerking van dit programma, om verder met elkaar de diepte in te gaan hoe we hier goede keuzes in kunnen maken. Ook op die typen, soorten waterstof die er zijn.

2205

De **VOORZITTER**: Meneer Van den Berg, dat was geen interruptie.

De heer **KARAR** (PvdA): Ik geloof dat op de verschillende soorten waterstof al ingegaan is bij de technische vragen. Dat is ook teruggekomen in de commissie in hoeverre dat noodzakelijk was. Daar is over gesproken. En, nou, laten we het hierbij sluiten.

2210

De **VOORZITTER**: De heer Van Tiggelen van de PVV.

De heer **VAN TIGGELEN** (PVV): Voorzitter, dank u wel. Zoals al meerdere malen aangegeven, is waterstof geen oplossing voor de problemen die kleven aan weersafhankelijke stroomvoorziening. Er wordt stroom geleverd wanneer je er niet op zit te wachten. Dus er hangt een negatief prijskaartje aan. Je moet er voor betalen om ervan af te komen en als je ergens voor moet betalen om ervan af te komen, dan ben je afval aan het produceren. En dan kan je wel zeggen van, nou, weet je wat, laten we er waterstof van maken, dan kunnen we het later gebruiken. Dat klinkt als een goed plan. Het is het alleen niet. Het is technisch weliswaar mogelijk, maar een route met hoge kosten, geringe opbrengsten en ook nog eens niet van gevaar ontbloomt. Meneer Dekker van Forum voor Democratie had helemaal gelijk in zijn betoog. Door gebrek aan kennis en ook nieuwsgierigheid daarnaar neemt de politiek ook hier een verkeerde afslag. De waarheid zal ook hier een dochter van de tijd blijken te zijn. Weliswaar tegen hoge kosten, waar in ieder geval gedeeltelijk ook de burger van deze provincie de rekening gepresenteerd zal krijgen.

2215

2220

2225

Eén opmerking wil ik nog maken. Meneer Van den Berg van JA21 had het over tienduizend euro per huishouden. 195 miljard. We hebben 8,4 miljoen huishoudens, volgens de laatste berichten, en dat is 23.000 euro per huishouden. Dus het is nog een beetje meer. Tot zover, voorzitter. Dank u wel.

2230

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Dat was het eerste mijn vanuit Provinciale Staten. Ik kijk naar de gedeputeerde, mevrouw Kocken. [...] U heeft de moties nog niet. Die staan wel online. [...] Anders begint u vast en dan krijgt u de moties zo straks. Het woord is aan mevrouw Kocken.

2235

Eerste termijn Gedeputeerde Staten

Gedeputeerde **KOCKEN**: Nou, ik dacht ik, rek nog een klein beetje tijd, maar dat gaat mooi niet door. Dan ga ik deze keer opnieuw proberen om het kort te houden. En nu heb ik een andere voorzitter. Die houdt me daar vast wel aan.

2240

Mevrouw Bouhlef heeft een motie ingediend over afzien eigenlijk van blauwe waterstof en volledig inzetten op groene waterstof, en dan met name op waterstof uit zout water. Ik ga uw motie ontraden. Wat ons betreft is het niet of-of, is het op dit moment nog niet aan de orde om blauwe waterstof al helemaal verboden te verklaren, hebben we beide paden nodig en kan het heel goed zijn dat er uiteindelijk meer groene waterstof komt dan blauwe en misschien wel alleen maar groene waterstof. Dan is dat mooi. Maar op dit moment is de belangrijkste taak die we hebben, zorgen dat dat netwerk er goed komt. En daarvoor willen we juist nu nog niet al afslagen nemen. We hebben wel eerder al een 'groene waterstof uit zeewater'-project gestimuleerd. Dat was- Ja, ik heb zo'n hekel aan van die woordgrappen, maar dat is PosHYdon of Poseidon of

2245

2250

Poseidon. In ieder geval een waterstof uit zee-project. En als er zich weer zo'n kans voordoet, dan zullen we die misschien best grijpen. Maar ik wil u echt afraden om nu te zeggen: dit moet de volledige focus hebben, hier gaan we voor; en alle andere waterstofprojecten, die zouden we niet meer moeten willen doen. Dus uw motie ontraad ik.

2255

Dan heeft mevrouw Van der Helm mij een aantal vragen gesteld waarvan ik het wel eens was dat dat ook een beetje technisch was, denk ik. Maar in ieder geval wil u weten of er een garantie is dat er straks voldoende water beschikbaar is als we elektrolyse gaan benutten. Nou, dat wordt in ieder geval meegenomen in de milieueffectrapportage. Dus dat zal daar een onderdeel van zijn. Of er een volledige garantie kan zijn? Het is niet zo dat de waterverdeling alleen maar gaat tussen elektrolyse en ons drinkwater. Er zal op termijn, wat water betreft, nog een hele ingewikkelde verdeelpuzzel zijn en daar kan elektrolyse een onderdeel van zijn. En volgens mij is het niet zo dat als we dat nu toestaan, dat daarmee de verdeling gemaakt is, en als we het niet toestaan, dat het probleem niet ontstaat. Dus dat is mijn antwoord op die vraag.

2265

U vroeg ook of er straks wel genoeg energie voor is. In principe gaat dat een beetje buiten deze strategie. Dat is aan elke initiatiefnemer zelf om te zorgen dat die een aansluiting heeft en dat die ook over de energie die hij nodig heeft, zal beschikken. Dus daarop is het antwoord dat deze strategie daar niet het antwoord op zal geven, maar dat dat wel bij degene ligt die hier een initiatief op wil nemen, dat hij daarop vooruit zal moeten kijken.

2270

U wilde ook weten hoe wij ervoor zorgen dat er goed met de ruimte wordt omgegaan. Daarbij kan ik u aangeven dat het waterstofprogramma wel focusgebieden heeft aangegeven waar je primair waterstofprojecten zou moeten willen realiseren. En dat brengen we in het traject bij de herijking van de omgevingsvisie ook naar voren. Verder moet per project bepaald worden wat een goede ruimtelijke inpassing is.

2275

En daarmee denk ik dat ik uw vragen zo een beetje heb beantwoord. O nee, u vroeg ook nog hoe zij-instromers worden meegenomen als het gaat over opleidingen om in de waterstofindustrie aan de slag te gaan. Ook dat vind ik niet bij deze strategie horen. Dat hoort wat mij betreft bij onze arbeidsmarkt- en onderwijsbeleid. Daar wordt ook hier aandacht aan besteed, net als aan heel veel andere toekomstige industrieën.

2280

Even zien, dan kom ik volgens mij bij meneer Van den Berg, die het idee heeft dat kernenergie de oplossing voor alles is. Dat weet ik. En u weet mijn standpunt daarover. Maar u zei ook nog iets dat wij geen waterstof moeten opdringen aan de industrie. Volgens mij is dat precies niet wat wij hier doen. Wij hebben hier niet als provincie een keuze gemaakt om te zeggen 'nu gaan we de industrie verplichten om op waterstof over te gaan'. Het is juist andersom. De industrie vraagt of de provincie kan ondersteunen, en dat doen wij ook, omdat zij zelf zien dat bij verduurzaming waterstof een goede oplossing zou kunnen zijn. En dat zien wij met hen zo en daarom hebben we deze strategie opgesteld.

2285

Dan kom ik bij mevrouw Schneemann van Volt. Zij vroeg of het terugtrekken van Eneco een probleem kan opleveren. Eigenlijk geldt daar een beetje voor wat ik ook tegen mevrouw Van der Helm zei. Individuele initiatiefnemers moeten voor hun eigen project zorgen dat zij voldoende elektriciteit hebben. Dus wij sturen daar niet op. Dat heeft in die zin voor ons geen verandering gebracht. Het zal het vast in de wereld wel voor bepaalde partijen iets ingewikkelder kunnen maken.

2295

De uitvoeringsstrategie komt inderdaad na de zomer en het streven is wel om dat in de eerste commissievergadering na de zomer te doen. Dus ik span mij daarvoor in – en vooral mijn mensen spannen zich daarvoor in. Meer dan dat durf ik er niet over te zeggen.

2300

Even kijken. Volgens mij kom ik dan bij de motie van de heer Klein. Die gaat over rekening houden met dat waterstof misschien nog wel voor andere toepassingen heel nuttig zou kunnen zijn. En op zich kunnen we dat misschien niet helemaal uitsluiten, maar op dit moment, naar het zich laat aanzien, gaan we ervan uit dat dit niet voor dergelijke projecten de aangewezen optie zal zijn, omdat voor de verduurzaming van monumenten en kerken andere mogelijkheden voorhanden zijn. Maar wij gooien geen deuren dicht. We stellen alleen voor dat het nu op dit moment onwaarschijnlijk is dat die situatie zich voordoet. En we willen daarom de strategie er

2305

2310

niet op aanpassen. We focussen ons nu op de essentiële toepassingen. Maar dat betekent niet dat in de toekomst dat niet kan worden aangepast. Dus uw motie om dat te doen bij de uitvoering er rekening mee te houden, ik denk dat we in algemeenheid rekening houden met alle mogelijke toekomstige toepassingen en dat we die niet nu afsnijden. Maar dat betekent niet dat we heel actief specifiek voor deze toepassing daar deurtjes voor gaan openzetten, maar we zetten ze ook niet dicht. Dus dat is in ieder geval wat ik u kan toezeggen.

Dan vraagt D66 om een jaarlijkse update over de voortgang. Die kan ik u toezeggen. Dat lijkt me een prima idee.

Even kijken. Dan heeft u nog gevraagd naar aandacht voor de ontwikkeling van het waterstofnetwerk bij het Rijk. Dat neem ik graag ter harte. Contacten met het Rijk en met Gasunie zijn er en worden ook benut. Daar komt dit onderwerp regelmatig aan de orde.

En nu, voorzitter, heb ik alleen nog maar witte pagina's, terwijl ik nog niet bij de laatste spreker ben. Dus ik weet niet zo goed wat ik daar nu aan kan doen. Mag u mij misschien twee minuten geven dat iemand mijn laptop betovert? Ik weet niet wat ik nu kan doen. Ik weet niet uit mijn hoofd meer wat ik nog zou nalopen.

De **VOORZITTER**: Ik schors even de vergadering voor twee minuutjes.

Gedeputeerde **KOCKEN**: Fijn, dank u wel.

Schorsing van 15.40 uur tot 15.41 uur.

De **VOORZITTER**: Dames en heren, ik heropen de vergadering en de gedeputeerde is erachter gekomen dat de lege blaadjes niet voor niks leeg waren, omdat u ook verder geen vragen had. En daarmee is GS aan het eind van de eerste termijn gekomen en toets ik even of er behoefte is aan een tweede termijn. Ik zie zeker al iemand staan. Ik ga even kijken. Mevrouw Bouhlef, ja, gaat uw gang.

Mevrouw **BOUHLEL-LASCARIS** (SP): Ik wil even vragen of we een momentje kunnen schorsen, dat we even kunnen overleggen.

De **VOORZITTER**: Zeker. Vijf minuutjes.

Schorsing van 15.42 uur tot 15.50 uur.

De **VOORZITTER**: Mag ik de Statenleden verzoeken te gaan zitten? We zijn toegekomen aan de tweede termijn bij agendapunt 8. Dat is het Waterstofprogramma Noord-Holland. En mag ik even verzoeken stilte in de zaal alstublieft. En ik geef het woord aan mevrouw Bouhlef van de SP voor haar bijdrage in de tweede termijn.

Tweede termijn Provinciale Staten

Mevrouw **BOUHLEL-LASCARIS** (SP): Ja, dank u wel, voorzitter. Ja, we hebben eventjes overleg gehad met de indienende partijen en gedeputeerde. Na aanpassing van het dictum hopen we dat hij dan wel de steun kan krijgen. Bullet één laten we weg en bullet drie ook. Dus dan blijft over. En bullet twee zullen we ietsje aanpassen. Het dictum wordt dus nu "waar mogelijk actief in te zetten op onderzoek en pilotprojecten voor groene waterstofproductie uit zout water in Noord-Holland, waarbij gebruik wordt gemaakt van innovatieve technieken zoals die genoemd worden door TNO, die naast waterstof ook zoetwater en strategische grondstoffen als lithium kunnen opleveren. En Provinciale Staten uiterlijk binnen een jaar te informeren over de voortgang, kansen en belemmeringen, zodat op basis daarvan verdere beleidskeuzes kunnen worden gemaakt, en gaat over tot de orde van de dag."

Motie 38-7 april 2025
Waterstof uit zout water

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 7 april 2025.
Constaterende dat:

- *De gestelde doelen in het waterstofprogramma, ondanks de inspanningen, mogelijk niet haalbaar zijn binnen de geplande termijn;*
- *Er een enorm tekort is aan water, wat steeds urgenter wordt door:*
 - *De toenemende vraag naar drinkwater;*
 - *De impact op de landbouw en voedselproductie;*
 - *Het natuurlijke ecosysteem, waaronder de toenemende verzilting van de Waddenzee en veenoxidatie;*
- *De afhankelijkheid van importgrondstoffen en geopolitieke spanningen ons dwingen om strategischer om te gaan met hulpbronnen en energieopwekking;*
- *Waterstofproductie uit zout water niet alleen waterstof oplevert, maar ook bijproducten als zoet water en lithium, wat kansen biedt voor waterbeheer en grondstofwinning;*
- *Er wereldwijd al onderzoeken en pilotprojecten lopen naar de waterstofproductie uit zout water.*

Overwegende dat:

- *Noord-Holland, met haar ligging aan de kust, een strategische locatie heeft voor pilotprojecten rond waterstofproductie uit zout water;*
- *Investeren in nieuwe technologieën niet alleen bijdraagt aan de energietransitie, maar ook aan waterbeheer en circulaire economie;*
- *Het van belang is om toekomstgerichte oplossingen te ontwikkelen, in plaats van uitsluitend te focussen op bestaande technieken;*
- *Het omschakelen van blauw waterstof naar groen waterstof wederom zorgt voor extra transitie-stappen en daarmee tijd- en middelenverlies.*

Verzoeken Gedeputeerde Staten:

- *Waar mogelijk in te zetten op onderzoek en pilotprojecten voor groene waterstofproductie uit zout water in Noord-Holland, waarbij gebruik wordt gemaakt van innovatieve technieken zoals die genoemd worden door TNO, die naast waterstof ook zoet water en strategische grondstoffen als lithium kunnen opleveren;*
- *Provinciale Staten uiterlijk binnen een jaar te informeren over de voortgang, kansen en belemmeringen, zodat op basis daarvan verdere beleidskeuzes kunnen worden gemaakt.*

En gaan over tot de orde van de dag.

Ondertekening: Heidi Bouhleb-Lascaris (SP) en Marieke van Aesch (Partij voor de Dieren).

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Er is nog een interruptie door de heer Kanik van D66.

De heer **KANIK** (D66): Ja, voorzitter, om het heel even het concreet te maken. Het gedeelte van de blauwe waterstof is dus uit het dictum gehaald?

Mevrouw **BOUHLEL-LASCARIS** (SP): Dat het een het ander moet vervangen, ja, dat is er nu uit. Dus het gaat nu samen.

De **VOORZITTER**: En daarmee trekt u de vorige motie in. Dat is motie M36. En er is dus een nieuwe motie ingediend door de SP en Partij voor de Dieren die onderdeel uitmaakt van onze beraadslagingen.

Motie 36 'Waterstof uit zout water' maakt geen deel meer uit van de beraadslagingen c.q. besluitvorming.

De **VOORZITTER**: Ik kijk even of er nog behoefte is voor een tweede termijn bij de Partij voor de Dieren. Nee. Bij de VVD? 50PLUS? Ja. Mevrouw Van der Helm.

Mevrouw **VAN DER HELM-CHANDANSINGH** (50PLUS): Ja, dank, voorzitter. Heel kort. Ook dank aan de gedeputeerde voor de beantwoording van de vragen, die blijkbaar ook technisch waren, maar in de beantwoording had ik toch het idee dat er nog heel veel vragen die ik stelde, nog aan bod komen. Ik had wel één vraag waar ik niet goed het antwoord heb gehoord. Misschien dat gedeputeerde daar nog op in wil gaan. En dat is – even goed kijken – hoe realistisch de provincie inschat dat de benodigde energiec capaciteit – en misschien is het in deelstukken terugkomen – ook daadwerkelijk beschikbaar komt gezien de beperkte ruimte op land en op zee. Ik heb hem niet zo gehoord. Dank u wel.

2430

De **VOORZITTER**: Dank u wel. De heer Heijnen? De heer Valk? De heer Van den Berg nog? Nee. Mevrouw Schneemann van Volt.

2435

Mevrouw **SCHNEEMANN** (Volt): Ja, dank, voorzitter. Na de beantwoording van de gedeputeerde kreeg mijn fractie toch een beetje het gevoel dat er vooral naar blauwe waterstof wordt toegewerkt en dat groene waterstof een mooie bijkomstigheid kan zijn. Kan de gedeputeerde bevestigen dat groene waterstof echt het doel is en het blauwe slechts tijdelijk?

2440

En we hadden nog twee vragen die niet beantwoord waren. Wat doen we als blauwe waterstof niet erkend wordt in Europa? En de tweede: welke stappen zet de provincie nu al om tot snelle vergunningverlening te komen? Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. De heer Klein, ChristenUnie.

2445

De heer **KLEIN** (ChristenUnie): Ja, dank u wel, meneer de voorzitter, en mevrouw de gedeputeerde voor de reactie. Als u inderdaad toezegt dat er geen deuren gesloten zullen worden en in die zin rekening houdt met de mogelijke toepassingen van waterstof in de gebouwde omgeving, ook al is dat nu allemaal nog niet duidelijk, dan is het volgens mij aan de intentie van de motie voldaan en zullen we de motie dus intrekken als de toezegging genoteerd wordt.

2450

De **VOORZITTER**: Dank u wel. De heer Kanik? Nee. Statenlid Van der Waart? De heer Dekker? Nee. De heer Karar? De heer Van Tiggelen?

2455

Dan heb ik nog een paar vragen gehoord voor de gedeputeerde, mevrouw Kocken.

Tweede termijn Gedeputeerde Staten

Gedeputeerde **KOCKEN**: Ja, dank u wel, voorzitter. De motie die als eerst werd ingediend, is door de SP. Met het aangepaste dictum kan ik daar prima mee uit de voeten. Dus die heeft dan een positief advies.

2460

Dan was er de vraag hoe realistisch de energiecapaciteit is. Nou, daar heb ik net wel van gezegd, volgens mij is dat vooral aan de initiatiefnemer om te zorgen dat die er beschikking over heeft. Daar ziet deze strategie niet op. Maar als u vraagt van 'gaat dat in de toekomst allemaal goed komen', dan is dat wel zeker iets wat je een zorgpunt zou kunnen noemen, maar waarvan ik nog steeds vind dat dat een zorgpunt is waar de initiatiefnemer met name rekening mee zal moeten houden. Dus die moet zijn hele plan zodanig bekijken dat die ook daadwerkelijk aan de slag kan straks. Daar zal hij dus bijvoorbeeld met de netbeheerder goed in overleg over moeten gaan.

2465

2470

Dan is er de vraag van Volt of ik eigenlijk niet net zei 'we doen vooral blauw'. Dat heb ik helemaal niet willen zeggen. Ik heb alleen willen zeggen: we moeten nu niet al een afslag nemen omdat we op dit moment zoveel mogelijk waterstof eigenlijk willen hebben, zodat het aanleggen van die backbone realistisch is. En dat we uiteindelijk meer naar groen dan naar blauw willen, dat ben ik met u eens, maar dat betekent niet dat we het ons nu al kunnen permitteren om te zeggen 'we stoppen of we gaan tegenwerken op blauw', omdat dat voor nu niet de goede afslag is, in mijn ogen. Dus groene waterstof is het doel op lange termijn en op korte termijn is blauwe waterstof een prettige bijdrage.

2475

2480

Ook vroeg u: wat als blauwe waterstof niet wordt erkend? Nou, het is al aangekondigd in het kader van de Clean Industrial Deal dat de EU ook gaat inzetten op blauwe waterstof. Dus vooralsnog ziet het er positief uit, zou je kunnen zeggen. Of, nou ja, dat ligt er dan aan wat je van blauwe waterstof vindt. Maar in ieder geval, de zorg die u heeft is daarmee denk ik vooralsnog weggenomen.

2485

Dan vroeg u nog naar het vergunningenproces. Even kijken. Nou, we werken met de OD samen en we zijn continu in gesprek over de waterstofvergunningen zodat kennis, waar nodig, op peil wordt gebracht. We kijken waar ondersteuning nodig is. Dus dat heeft de volle aandacht. Maar de OD is daarvoor verantwoordelijk. Dus die laten ons weten of er meer nodig is en dan acteren we daarop.

2490 Ik meen dat ik daarmee alles heb gehad.

De **VOORZITTER**: Alleen nog de toezegging die de heer Klein vroeg, van de ChristenUnie.

2495 Gedeputeerde **KOCKEN**: O, excuses, Ik meen dat ik dat eigenlijk ook wel in het verwoorden van hoe ik naar de motie keek al had gedaan. We houden de deurtjes open.

De **VOORZITTER**: En daarmee, meneer Klein, is uw motie ingetrokken? Ik zie u bevestigend knikken. En daarmee is, uit mijn hoofd gezegd, motie M37 ingetrokken.

2500 *Motie 37 'Rekening houden met waterstof voor verwarming van kerken en monumentale stadscentra' maakt geen deel meer uit van de beraadslagingen c.q. besluitvorming.*

2505 De **VOORZITTER**: Dan zijn we gekomen aan het eind van de beraadslagingen over dit agendapunt. Ik kijk nog even rond of er nog iemand iets van een motie of iets dergelijks- Nee, dan kan dat ook niet meer vanaf dit moment en zijn de beraadslagingen over agendapunt 8 afgerond. En stemming later aan het eind van deze vergadering.

De discussie wordt gesloten.

2510 De **VOORZITTER**: En dan gaan wij nu over naar agendapunt negen en wil ik verzoeken aan de vicevoorzitter om het van mij over te gaan nemen. Ik ga uw belangen behartigen in Den Haag. Dank.

Voorzitter: de heer Hollebeek.

2515

9. Actualisatie Evaluatiekader subsidies 2025 (VD-12).

2520 De **VOORZITTER**: Na dit korte intermezzo hoop ik dat iedereen weer erbij is, want aan de orde is nu voordracht 12 inzake de Actualisatie Evaluatiekader Subsidies 2025. Met deze actualisatie worden ook subsidieregelingen met een looptijd korter dan vier jaar geëvalueerd en eenmalige subsidies worden niet meer geëvalueerd. Tijdens de bespreking in de commissie Bestuur van 24 maart jongstleden zijn een aantal dingen, een aantal kernpunten, aan bod gekomen. Onder andere de steun voor het opnemen van subsidieregelingen met een looptijd korter dan vier jaar in de evaluatiesystematiek, maar ook kritiek vanuit meerdere fracties op het schrappen van de evaluatieplicht van de eenmalige subsidies. Daarnaast zijn er meerdere insteken geopperd om subsidies die nu buiten het kader vallen, toch te evalueren, zoals bijvoorbeeld bij hoge bedragen een drempel hanteren of in het geval van uitzonderlijke gevallen GS hiervoor de bevoegdheid te geven. En ook hebben de Staten – maar dat moet de commissie zijn, staat hier – inzicht via de subsidielijst in de P&C-stukken. De Staten behouden hun controlerende rol. Dus dat is dus de wens. Dat staat er niet bij. En kunnen op basis van signalen uit de samenleving of politieke overwegingen GS specifieke subsidies uit deze lijst nog laten evalueren. En GS zullen ook alert zijn op signalen vanuit PS. Dus eigenlijk drie insteken. Sowieso het evalueren van die eenmalige subsidies, een drempel of het bij GS als signalering neerleggen. Even kort geschetst.

2535 Dan ga ik even kijken welke sprekers zich hebben aangemeld voor dit agendapunt. Dat zijn de heer Klein van de ChristenUnie, de heer Mulder van D66, mevrouw Bezaan van PVV, Statenlid Korzelijs van GroenLinks, mevrouw Van der Helm van 50PLUS, de heer Heijnen van het CDA, ondergetekende, maar die zal vervangen worden door Statenlid Jorna, de heer Dessing van Forum voor Democratie en mevrouw Uiterwijk van JA21 sluit weer de rij. Goed, dan ga ik meteen door

2540 om in eerste termijn het woord te geven aan de heer Klein van de ChristenUnie.

Eerste termijn Provinciale Staten

2545 De heer **KLEIN** (ChristenUnie): Ja, dank u wel, meneer de voorzitter. De ChristenUnie kan zich vinden in de actualisatie van het evaluatiekader subsidies. We zijn heel tevreden dat subsidies korter dan vier jaar nu eveneens geëvalueerd kunnen worden. We kunnen in principe ook meegaan met het voorstel om eenmalige subsidies niet meer standaard mee te nemen in het evaluatiekader wanneer er weinig toegevoegde waarde is. Het college noemt in het voorstel een aantal voorbeelden waarbij dat zo is, bijvoorbeeld als er sprake is van bewezen technologieën of bewezen beleidstheorieën.

2550

Echter, er zullen ook eenmalige subsidies zijn waarbij evaluatie wel toegevoegde waarde kan hebben – we hebben het er in een commissie al over gehad – bijvoorbeeld omdat deze bijzonder zijn, omdat ze heel groot zijn of een reactie op een nog niet eerder meegemaakte situatie. Denk bijvoorbeeld aan subsidies naar aanleiding van de corona-epidemie. GS hebben in de commissie aangegeven dat er dan ruimte blijft om die eenmalige subsidies toch te evalueren op verzoek van de Staten. Echter, wij zouden willen dat GS hier een iets actievere houding inneemt, waarbij ze zelf kijken of een subsidie, die groots of meeslepend is of klein en venijnig, toch de moeite waard kan zijn om te evalueren en ons daarop wil wijzen. Samen met D66, Partij voor de Dieren en het CDA dienen we daarom een motie in met het volgende dictum: “We verzoeken het college van Gedeputeerde Staten om actief te signaleren of er een bijzondere eenmalige subsidie is volgens het adagium groots en meeslepend of klein en venijnig, waarvan evaluatie wel toegevoegde waarde zou kunnen hebben. En de afweging over het wel of niet evalueren van deze subsidie expliciet op te nemen in het programma voor te evalueren subsidies dat ter kennisname aan PS wordt gestuurd.” Dank u wel.

2565

Motie 39-7 april 2025

Actieve signalering bijzondere eenmalige subsidies ten behoeve van evaluatie

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 7 april 2025.

2570

Constaterende dat:

- *GS een actualisatie van het Evaluatiekader subsidies voorstelt;*
- *Onderdeel van dit voorstel is dat eenmalige subsidies niet meer mee genomen zullen worden in het evaluatiekader,*

Overwegende dat:

2575

- *Er situaties zijn waarin een evaluatie weinig toegevoegde waarde heeft, zoals “een subsidie aan één specifiek, meestal fysiek, project” of subsidies waarbij “sprake is van de inzet van bewezen technologieën (bv. een geluidscherm of verduurzamingsmaatregelen) of bewezen beleidstheorieën (bv. restauratie en openstelling van monumenten of doorfietsroutes) of afwezigheid van een beleidstheorie om aan te toetsen (bv. de reparatie van een brug), subsidies waarbij sprake is van een subsidie”;*

2580

- *Er echter ook eenmalige subsidies zijn waarbij een evaluatie wel toegevoegde waarde kan hebben, bijvoorbeeld omdat deze bijzonder groot zijn of een reactie zijn van niet eerder meegemaakte situaties (bijv. subsidies n.a.v. de corona-epidemie);*

2585

- *GS in de commissie hebben aangegeven dat er ruimte blijft om eenmalige subsidies toch te evalueren op verzoek van de Staten.*

Verzoeken Gedeputeerde Staten:

2590

- *Actief te signaleren of er een bijzondere eenmalige subsidie is (volgens het adagium “groots en meeslepend of klein en venijnig”) waarvan evaluatie wel toegevoegde waarde zou kunnen hebben;*
- *De afweging over het wel- of niet evalueren van deze subsidie expliciet op te nemen in het “programma voor te evalueren subsidies” dat ter kennisname aan PS wordt gestuurd.*

En gaan over tot de orde van de dag.

2595

Ondertekening: Michel Klein (ChristenUnie), Sijmen Mulder (D66), Jaap Hollebeek (Partij voor de Dieren) en Dennis Heijnen (CDA).

De **VOORZITTER**: En het vloeiend uitspreken van dit dictum heeft wel een interruptie opgeleverd bij mevrouw Van der Helm van 50PLUS.

2600

Mevrouw **VAN DER HELM-CHANDANSINGH** (50PLUS): Ja, we geven elkaar kaders mee. GS doen dat naar PS, en omgekeerd. Dus ik wil graag weten wat groots en meeslepend is, zodat ik ook als PS-lid weet waar GS mogelijk mee kunnen komen.

2605

De **VOORZITTER**: Meneer Klein, u ziet u dat?

De heer **KLEIN** (ChristenUnie): Ja, dank u wel. Nou, dat is bewust. ‘Groots en meeslepend en klein en venijnig’ is natuurlijk een open formulering, maar gelukkig weten we dat ons college heel goed weet wat die term betekent. Want ook bij onze ruimtelijke ordeningsafspraken hebben we

- gezegd: als er iets is waarvan we denken ‘hé, dit is echt iets wat zal schuren, ook al is het iets kleins, of het is juist zo groots dat toch een betrokkenheid van de Staten gewenst is’, dan weten GS ons daar heel goed over te informeren. En op basis van mijn ervaring met GS in de afgelopen jaren, dat ze heel goed aanvoelen wanneer dat het geval is, doe ik dus nu de oproep om dat ook te doen bij deze subsidies.
- 2615 De **VOORZITTER**: Dat roept een vervolgintrruptie op bij mevrouw Van der Helm.
- Mevrouw **VAN DER HELM-CHANDANSINGH** (50PLUS): Nou, nee, meer een constatering. Want als u zo’n vertrouwen hebt in het college en tegelijk een motie indienen die contrair is, dan roept dat natuurlijk bij mij vragen op. Maar dat is, ja, dat is mij. Dank u wel.
- 2620 De **VOORZITTER**: Meneer Klein, u wil daar nog op reageren, zie ik.
- De heer **KLEIN** (ChristenUnie): Ja, ik zou er kort op willen reageren, want ik denk niet zozeer dat het contrair is. Ja, inderdaad, we geven ruimte aan GS, maar het is juist de bedoeling dat GS zelf signaleren wanneer wij er even extra naar moeten kijken. En als wij als Staten daarvoor zelf ieder jaar door de subsidielijst moeten gaan, zonder achtergrondinformatie is dat gewoon heel ingewikkeld. En dan hebben we wellicht discussies over situaties waar helemaal geen discussie over nodig is. Dank u wel.
- 2625 De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Klein. Ik kijk even naar de heer Mülder van D66.
- De heer **MÜLDER** (D66): Mede na de beantwoording van onze technische vragen werd het voor ons zeer inzichtelijk dat de standaardevaluatie die we nu toepassen, een enorme last op onze organisatie legt. Wel zijn er door mij en mijn fractie subsidies in gedachten gekomen waarvan we dachten: goh, misschien willen wij die dan weer juist wel evalueren. Denk bijvoorbeeld aan de subsidies omtrent Artis, waar we weleens discussie over hebben gehad hier in de Statenzaal. Of bijvoorbeeld subsidies omtrent innovaties binnen de agrarische sector. Dat zijn allemaal dingen waar we toch ook moeten kijken van ‘goh, werkt het nou echt’ voordat we er verder mee gaan. Dus wij stellen onze vraagtekens bij sommige subsidies of ze inderdaad wel werken. Daarom werd in de commissie heel duidelijk dat – mijn collega van de ChristenUnie haalde eigenlijk daar de woorden uit de mond – klein en venijnig en groots en meeslepend, een beproefd concept hier in de Staten, waar ik tot nu toe nooit in ben teleurgesteld. En na enig aandringen heeft hij dat ook nog op papier weten te vatten in een motie en die dien ik graag daarom mede in. Denk ook eventjes alvast, vooruitlopend op de andere motie die voorligt, dat deze misschien net iets verder gaat, waardoor we ook de kleine en venijnige dingen wel ook meepakken die onder de miljoen euro zitten. En ik denk, groots en meeslepend en klein en venijnig, dat blijft ook een concept, want we gaan dan hier voor het eerst toevoegen dat we daar zelf als PS ook scherp op moeten zijn en ook moeten blijven controleren of dat goed gaat. Maar ik heb er vertrouwen in dat dat kan.
- 2635 De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Mülder. Mevrouw Bezaan van de Partij voor de Vrijheid is de volgende in de rij.
- Mevrouw **BEZAAN** (PVV): Ja, voorzitter, dank voor het woord. Voor de PVV is transparantie over provinciale uitgaven een fundamenteel uitgangspunt. Burgers hebben niet alleen het recht op een overheid die uitlegt wat ze doet en waarom ze dat doet, maar ook op een overheid die kritisch naar zichzelf kijkt. Het evaluatiekader subsidies is daar een belangrijk instrument voor. Daarom plaatsen wij vraagtekens bij het voorstel van het college om de evaluatie van eenmalige subsidies volledig te laten vervallen. Ja, het klopt dat eerdere evaluaties van dit type subsidie tussen 2019 en 2024 weinig beleidswijzigingen hebben opgeleverd, maar dat betekent niet dat toekomstige evaluaties ook niets zullen opleveren. Elke subsidie is anders. En het kan heel goed dat de ene wel nuttige lessen oplevert waar de andere dat niet doet. En dat weet je pas als je evalueert.
- 2640 Voorzitter, bij de evaluatie in 2024 bleek dat tien procent van de subsidieaanvragen goed was voor bijna 85 procent van het verstrekte subsidiegeld. En het ging daarbij dus om subsidies van boven de één miljoen euro. Dan hebben we het dus over grote uitgaven van publiek geld, vaak in één keer, voor fysieke producten, zoals infrastructuur of erfgoed. En als we ergens zicht op
- 2665

moeten houden, dan is het wel daar op. De PVV vindt het dan ook onverstandig om de evaluatie van dit soort grote eenmalige subsidies los te laten. Juist hier is het belangrijk dat we kunnen vaststellen: was het effectief; wat kunnen we leren; en zouden we het de volgende keer weer zo doen?

Voorzitter, we willen het kind niet met het badwater weggooien en daarom dienen wij samen met JA21, Forum voor Democratie en 50PLUS een amendement in met als dictum: "Het voorgestelde conceptbesluit als volgt te wijzigen: in het Evaluatiekader Subsidies 2025 op te nemen dat eenmalige subsidies boven de één miljoen euro worden geëvalueerd. En dan vervolgens, het Evaluatiekader Subsidies 2025 aldus gewijzigd vast te stellen." Zo houden we grip op grote uitgaven, stimuleren we leidend beleid en doen wij recht aan onze controlerende taak als Provinciale Staten. Voorzitter, ik dank u voor uw tijd.

Amendement 5-7 april 2025

Amendement: Evaluatie van eenmalige subsidies hoger dan €1 miljoen

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 7 april 2025.

Besluit:

Het voorgestelde concept besluit als volgt te wijzigen:

- *In het Evaluatiekader Subsidies 2025 op te nemen dat eenmalige subsidies boven de 1 miljoen euro worden geëvalueerd.*
- *Het Evaluatiekader subsidies 2025 aldus gewijzigd vast te stellen.*

Toelichting:

Dit amendement regelt dat eenmalige subsidies voortaan alleen worden geëvalueerd wanneer het subsidiebedrag hoger is dan €1 miljoen. In 2021 betrof 10% van alle verstrekte subsidies bijna 85% van het totale subsidiebedrag. Door de evaluatie-inspanningen te richten op deze grotere subsidies, wordt de inzet proportioneel en doelgericht.

En gaan over tot de orde van de dag.

Ondertekening: Ilse Bezaan (PVV), Kelly Uiterwijk (JA21), Johan Dessing (Forum voor Democratie) en Anneke van der Helm-Chandansingh (50PLUS).

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Bezaan. Statenlid Korzelius stond ook al op namens de fractie van GroenLinks.

Statenlid **KORZELIUS** (GroenLinks): Dank u wel, voorzitter. Het leek er even op of ik me aan kon sluiten bij de laatste sprekers. Maar PVV is dus tussendoor gekomen. Dus ik heb toch een ander standpunt wat ik graag wil verwoorden.

Wij zijn als GroenLinks in ieder geval voor het voorstel om de subsidies met een looptijd van korter dan vier jaar te evalueren. Alleen het schrappen van de evaluatie van eenmalige subsidies, daar hebben we toch wat aarzelingen bij. De ene subsidie – het is al gezegd – is de andere niet. En of dat nou klein en venijnig, groot en meeslepend is, dat vind ik minder relevant. Waar het om gaat, is dat we iets kunnen leren van subsidie verstrekken en het evalueren daarvan. Kijk, een subsidie voor Sail Amsterdam kun je je afvragen of dat meerwaarde heeft om dat te evalueren. Maar als je subsidie geeft om een onderzoek te doen naar bijvoorbeeld het effluent van RWZI's te benutten voor industrie, water of drinkwater, dan is dat wel zinvol, want dan kun je zien wat de effecten zijn van die subsidie, of dat onderzoek resultaten heeft opgeleverd. Dus het moet meerwaarde opleveren, zo'n evaluatie. Je moet daarvan kunnen leren. En daarom zullen we ook het voorstel van de ChristenUnie, van D66 en de Partij voor de Dieren ondersteunen om ook eenmalige subsidies te evalueren, nogmaals, als dat toegevoegde waarde heeft en dit uiteraard ter beoordeling aan GS en te rapporteren aan PS. Dank u wel, voorzitter.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, Statenlid Korzelius. Mevrouw Van der Helm, u bent de volgende in de rij, namens 50PLUS.

2730 Mevrouw **VAN DER HELM-CHANDANSINGH** (50PLUS): Nou, voorzitter, ik ga het kort houden. Ik benadruk dat de actualisatie van het evaluatiekader subsidies op zich waardevol is. In de commissievergadering hebben we dit uitgebreid besproken. Daar kon ik al mijn vragen kwijt, technisch of anders. En net als vele andere fracties vind ik het essentieel dat er inzicht blijft in wat subsidies daadwerkelijk opleveren. Het schrappen van de evaluaties van eenmalige subsidies – dat hebben meerdere partijen gezegd – vind ik niet in lijn met de uitgangspunten van transparantie en verantwoording en ik zal dan ook het amendement van de PVV en wat andere partijen mede-indienen om deze actualisatie aan te scherpen. Dank u wel.

2735 De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Van der Helm. Ik kijk even naar de heer Heijnen namens de fractie van het CDA. Het woord is aan u.

2740 De heer **HEIJNEN** (CDA): Ja, voorzitter, dank u wel. Voorzitter, het is al gezegd: de voorgestelde wijzigingen in dit evaluatiekader 2025 zijn beperkt ten opzichte van het kader uit 2018. En wij kunnen die wijzigingen ook goed volgen. In de commissievergadering hebben wij op zich wel begrip getoond vanwege de capaciteit dat die eenmalige subsidies niet altijd geëvalueerd hoeven te worden, maar dat daarop echt wel uitzonderingen zijn. Bijvoorbeeld op grote subsidies of subsidies die aanvankelijk eenmalig leken, maar daarna toch vaker ingezet worden. GS hebben aangegeven dat er ruimte blijft om dat te evalueren, om die eenmalige subsidies dus wel te

2745 evalueren, mocht dat nodig zijn. Maar het is goed om dat vast te leggen in het programma en daarom hebben wij de motie van de ChristenUnie mede-ingediend. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Heijnen. En kijk even naar de rechterkant. Statenlid Jorna van de Partij voor de Dieren.

2750 Statenlid **JORNA** (PvdD): Ja, dank u, voorzitter. Ik begin toch zomaar ineens het gevoel te krijgen dat we best wel op één lijn liggen met z'n allen vandaag op dit onderwerp. Net als heel veel andere fracties zijn wij ook van mening dat het geen strikte regel zou moeten zijn om eenmalige subsidies niet te evalueren. We vinden het wel lastig om daar een financiële drempel aan te

2755 verbinden. Dit is iets wat veel in de commissievergadering – Omdat de mate waarin iets groots en meeslepend of klein en venijnig is, niet altijd in financiële kaders uitgedrukt kan worden. Daarom zijn we niet zo heel enthousiast over het aangekondigde amendement. Onze fractie ziet wel meer in een actieve signaleringsfunctie voor GS – nou, die werd ook al benoemd door de ChristenUnie, geloof ik – waar de evaluatie van eenmalige subsidies wel op zijn plaats is. En daarom dienen wij

2760 ook de motie van ChristenUnie en D66 mede in. Die motie, die geeft ruimte aan het college, zonder dat het extra belemmeringen oplevert voor de controlerende functie van PS. En daar laat ik het bij. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, Statenlid Jorna. Dan zijn we alweer aan het opschieten. De heer

2765 Dessing, Forum voor Democratie.

De heer **DESSING** (FvD): Ja, voorzitter, dank u wel. Ik zal het ook kort houden. Ik kan me zowaar goed vinden in de woorden van de Partij voor de Dieren net. Ook mijn introductie zal gaan over het feit dat we hier, ja, of je het nou via een motie of een amendement doet, maar het lijkt enorm veel op elkaar. We zijn het er met elkaar over eens dat er toch een vorm van evaluatie nodig zal moeten zijn. Wat ik denk ik belangrijk vind – Want we kennen allemaal de voorbeelden waarin dat enorm fout is gegaan. Ook in Amsterdam, waarin miljoenen worden uitgekeerd aan heel goede projecten, die dan vervolgens op een vreselijke manier worden misbruikt. Je moet als een soort van verzekering zorgen dat je daar je toetsing op doet, want anders is het penny wise, pound

2770 foolish en gokken met belastinggeld. Dus het is heel goed dat, ja, die toetsing er op enige manier zal zijn. En ik ben benieuwd naar het antwoord van GS om te kijken op welke manier we dat op een goede manier, ja, statenbreed, zoals het verzoek er ligt, kunnen invullen. Dus daar wil ik het bij laten. Dank u wel.

2775

2780 De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Dessing. En dan zijn we alweer bij de laatste spreker in eerste termijn en dat is wederom mevrouw Uiterwijk van JA21.

Mevrouw **UITERWIJK** (JA21): Ja, dank u wel, voorzitter. Wij kunnen het kort houden. We vonden eigenlijk het stuk er over het algemeen goed uitzien. Het enige punt van zorg wat wij hadden was

2785 ook ten aanzien van de eenmalige subsidies. Dat is ook de reden dat wij het amendement van de PVV mede-indienen. Ik denk dat als de gedeputeerde dat op de een of andere manier kan omarmen of kan uitvoeren, het wordt statenbreed gedragen, dat we dan een prima stuk voor ons hebben liggen. Dank u wel.

2790 De **VOORZITTER**: Kort, maar krachtig. Dan ga ik toch even naar rechts kijken voor de beantwoording in eerste termijn. Gedeputeerde Rommel, het woord is aan u.

Eerste termijn Gedeputeerde Staten

2795 Gedeputeerde **ROMMEL**: Dank u, voorzitter. Ja, het verrast me natuurlijk niet echt wat u vandaag naar voren gebracht heeft. En ik heb er natuurlijk ook naar aanleiding van de vorige commissievergadering wel even over nagedacht. Ja, ik vond het jammer van de samenvatting, want ik heb dat absoluut niet als kritiek gezien. Ik heb het juist gezien als zorg die u heeft over die eenmalige subsidies. Wat ik al in de commissie heb gezegd, u krijgt jaarlijks bij de begroting al een heel overzicht, en dat is vier keer per jaar, van de subsidies buiten uitvoeringsregeling.

2800 Daar heb ik al van gezegd, u kunt dan zelf ook kijken. Als u zegt van, nou, deze wil ik laten evalueren, dan kunt u dat ook inbrengen en kunnen wij dat ook gaan doen. Maar ik heb gedacht van, ja, de vraag, de oproep die u ook heeft gedaan van 'nou, GS, help ons daar ook bij', heb ik eigenlijk- Ja, wil het college voorstellen, en die toezegging wil ik heel graag doen: ieder jaar sturen wij een brief met een overzicht voor de programmering van de evaluaties. Ik wil daar dan

2805 de laatste stand van al die subsidies voor de uitvoeringsregeling bij stoppen, zodat u weet van nou, om welke subsidies gaat het allemaal? En bij de subsidies waar wij als GS dan denken van 'ja, dat kan wel iets zijn waar we toch die evaluatie op willen doen, die eenmalige subsidies'- Ik denk dan aan bedragen boven de één miljoen, want anders dan krijgen we, ja, nog meer werk, want dan hebben we het over zo'n 99 subsidies. Dan kunt u ook bij die programmering aangeven

2810 of daar nog andere subsidies bij zitten of GS bevragen 'waarom deze niet?'. Nou ja, dat voorstel wil ik u doen. Ik kan de motie en het amendement benoemen, want ik zou ze ontraden daarmee. Ik zou het heel fijn vinden dat daarmee de moties, dat dat een gevoel geeft van, nou ja, dat we op de goede weg zijn met elkaar. Ja, dat wil ik eigenlijk neerleggen. Als u zegt- Nou ja, goed, ik kan geen voorstel doen, maar ik zou me zo voorstellen dat u misschien daar even overleg heeft. En

2815 anders dan ga ik u straks vertellen waarom ik ze zal ontraden.

De **VOORZITTER**: Ik wilde zeggen, dat is een mooie voorzet voor even schorsing, maar de heer Klein heeft nog een vraag hierover en hij kan wellicht die schorsing verhelpen.

2820 De heer **KLEIN** (ChristenUnie): Nou, dat weet ik niet. Nee, ik denk dat die schorsing sowieso een heel goed idee is om even te overleggen. Maar ik ben een beetje verrast over uw toezegging. U noemt wel de grens van één miljoen. En het idee van de motie was juist om GS enige ruimte te bieden om ook klein en venijnig mee te nemen. En als u toch hard een grens van één miljoen gaat hanteren, dan ben ik bang dat het toch net niet is wat wij beogen als Staten.

2825 Gedeputeerde **ROMMEL**: Het moeilijke is dat, klein en venijnig is met subsidies gewoon heel moeilijk, ja, in te calculeren. Vandaar dat ik dan ook zeg, als wij dus alle subsidies moeten aangeven, deze wel, deze niet, of als we er één missen, ja, ik wil gewoon graag dat u daar ook een zicht op heeft. Maar als we ze allemaal moeten doen, dan ga ik liever evalueren zoals we nu

2830 deden, want dat kost nog meer werk, want dat zijn er gelijk 99. Dat bedoel ik te zeggen. Als u dan de grens bij die één miljoen legt, dat we daarvan advies geven en, nou, dat u dus zelf ook gaat over de kleinere.

De **VOORZITTER**: De heer Klein, een vervolgvraagje.

2835 De heer **KLEIN** (ChristenUnie): Ja, dank u wel. Ik probeer het nu even goed te snappen. Want dan komen er in die brief dus wel al die 99 te staan, maar uw advies beperkt zich tot alles wat boven de één miljoen is?

2840 Gedeputeerde **ROMMEL**: Dat is correct.

De heer **KLEIN** (ChristenUnie): Mag ik dan nog één vraag stellen? Want u maakt nu een beetje een wat mij betreft een rigide onderscheid tussen alle 99 of niet? En natuurlijk zal geen enkel

2845 Statenlid geïnteresseerd zijn in de effectiviteit van een 50.000 euro subsidie aan een gemeente voor het verbeteren van een stoplicht of zoiets. Maar ik denk toch dat u met uw ervaring toch in staat moet kunnen zijn om te identificeren dat er wellicht ook eentje van acht ton kan zijn die vragen op zou kunnen roepen. Wilt u dat doen of wilt u dat toch helemaal aan de Staten laten?

2850 Gedeputeerde **ROMMEL**: Nou, kijk, heel rigide wil ik dan niet zijn, maar er wordt een quick scan- En dan zou het ook kunnen zijn dat je er eentje vergeet of misschien twee of alle 98. Het betekent gewoon, als we dat nu gaan doen zoals u het zegt, op alle subsidies, dan is dat gewoon vier keer zoveel werk als dat we nu hebben. Normaal is het vier dagen werk en dan is het zestien dagen werk. Vandaar dat ik het ook een beetje controleerbaar en inperkbaar wil maken.

2855 De **VOORZITTER**: Nog een laatste vraag.

2860 Gedeputeerde **ROMMEL**: Ik begrijp heel goed in welke richting u denkt, want ook in het debat zoals de eenmalige- Dat was een heel grote subsidie. Maar ook bijvoorbeeld met Artis, dat is een, ja, uitzonderlijke subsidie die anders ligt dan bijvoorbeeld een weg of een brug of wat dan ook. Dat snap ik ook. Alleen, ik probeer ook een beetje hier een gevoel bij te krijgen van, hoe kunnen we dit werkbaar houden? En hoe kunnen we u helpen om dan ook dat te controleren en daar wat over te zeggen? Maar ik zoek een beetje naar een middenweg.

2865 De **VOORZITTER**: Dat levert geen vervolgvragen op. Dan is mevrouw Bezaan de volgende met een interruptie aan uw adres.

2870 Mevrouw **BEZAAN** (PVV): Ja, voorzitter, dank u wel. Ik zou de gedeputeerde willen vragen, u heeft het over – op zich kan ik me daar namelijk best wel in vinden – een brief met een overzicht. Dan bijgevoegd de laatste stand van zaken. GS gaan kijken naar zaken die zij zouden willen evalueren. Op het moment dat de commissie aangeeft ‘wij willen iets anders laten evalueren’, is het dan, zoals normaal gesproken, bij meerderheid of zou dat ook kunnen op aangeven van één of twee partijen?

2875 Gedeputeerde **ROMMEL**: Dat gaat bij meerderheid als u daar een voorstel voor doet.

De **VOORZITTER**: Dan heeft u nog een interruptie van mevrouw Poot van de VVD.

2880 Mevrouw **POOT** (VVD): Ja, dank u wel. Omdat ik het ook probeer een klein beetje te verduidelijken en te kijken of ik begrijp wat u precies zegt. Ik kan me namelijk ook voorstellen al op het moment dat er een subsidieregeling komt en dat u daartoe besluit, misschien dat u dan zelfs al wel ziet: goh, deze is nieuw of deze is zo speciaal, misschien willen we die wel evalueren. Dus ik probeer een beetje te zoeken naar, als we u nou het mandaat geven om gewoon te kijken ‘welke subsidies gaan we evalueren?’, ja, dat daar best wel een keertje wat bij kan zitten wat onder een miljoen zit. Bijvoorbeeld zoals gezegd, als het vanaf het begin af aan al heel bijzonder is of als u in de loop van het proces erachter komt dat u denkt: o, dit is toch ook wel- Dus ik probeer een beetje die ruimte bij u te zoeken en te kijken of ik dat goed begrijp op die manier.

De **VOORZITTER**: Gedeputeerde Rommel, de ruimte.

2890 Gedeputeerde **ROMMEL**: Nou ja, kijk, ik probeer alle ruimte te geven, maar we gaan niet meer doen dan dat we al gedaan hebben. Want dan zeg ik, dan gaan we gewoon eenmalig toch maar subsidiëren, of ze nou goed zijn of niet, want dat vier dagen werk. En we willen nou juist voorkomen dat we evaluaties gaan doen waar we op voorhand ook al weten: nou, dit gaat niets opleveren, want het is al zo standaard of we kennen het al. Dus ik wil wel graag toezeggen van boven die miljoen. We deden de evaluaties boven de vijf ton. Nou ja, ik kan best wel meenemen natuurlijk, want we kunnen wel scannen, dat je zegt, nou, laten we deze er dan ook nog bij doen. Maar dat we niet bij alles een advies geven. En klein en venijnig is moeilijk definieerbaar. Vandaar dat ik ook zoekende ben van, wat kunnen wij, nou, aan beide kanten, dat u confort heeft- Wat ik al zei, ik begrijp uw zorg. Snap ik echt heel goed. Dat probeer ik te vertalen in ook een praktische manier, wat ook werkbaar is.

2900

De **VOORZITTER**: Nog één vraag, mevrouw Poot.

2905 Mevrouw **POOT** (VVD): Ja, dank u wel. Omdat ik juist denk dat de open en praktische manier misschien wel een praktische invulling is van het klein en venijnig. Er is volgens mij niemand die zegt: we moeten terug naar de oude situatie. Maar volgens mij zoekt iedereen naar dat we juist u graag de verantwoordelijkheid geven om te zoeken naar: oké, maar deze ga ik wel evalueren. Maar ik denk dat iedereen daar ook een beetje het comfort in zoekt, dat u dat ook daadwerkelijk op die manier bekijkt.

2910 Gedeputeerde **ROMMEL**: Ja, maar kijk, dat is nou juist waar ik naar ik op zoek ben. Dat klein en venijnig is bijvoorbeeld bij woningbouwprojecten makkelijker te bezien dan bij subsidies. Daarom geef ik ook juist die gelegenheid bij die programmering die we doen, dat we adviezen geven bij die boven de miljoen. Nou, de paar waarvan we denken 'nou, dat zal ook wel bij de Staten- Want dat is zo'n uitzondering, die willen we zelf ook wel evalueren', daar gaat het gewoon puur om.

2920 De **VOORZITTER**: Ik constateer dus dat er ruimte is voor een uitzondering als GS constateert dat dat im Frage zou kunnen zijn. Volgens mij slaan we hem dan redelijk plat. Maar er zijn nog een aantal interrupties die dat nog niet helemaal zo-

2925 Mevrouw **BEZAAN** (PVV): Ja, dank u wel, voorzitter. Ja, ik raak een beetje in de war door de zojuist gedane interruptie van mevrouw Poot, omdat het uit haar verhaal net lijkt of het om subsidies voor meerdere malen gaat. Maar het gaat toch puur om de eenmalige subsidies? Begrijp ik dat goed?

2930 Gedeputeerde **ROMMEL**: Het gaat puur om de eenmalige subsidies die we evalueerden als ze boven de vijfhonderdduizend euro waren en waarvan we nu zeggen, dat ik nu toezeg van, nou, we gaan kijken of we die boven de miljoen zitten of- Want dat zijn substantiële bedragen. Ik heb nu toegezegd dat daarnaast, op vragen vanuit uw Staten, als het iets is wat een soort van uitzonderlijk is, kunnen we daar ook een advies op geven, als het boven die vijf ton is. Dat wil ik toezeggen. En voor de rest is het ook om daar met de Staten zelf in de commissie, als u de hele lijst krijgt van alle subsidies buiten uitvoering, om daar het gesprek over aan te gaan.

2935 De **VOORZITTER**: Ja, nog een laatste vraag, mevrouw Bezaan.

Mevrouw **BEZAAN** (PVV): Dan trek ik het amendement in.

2940 *Amendement 5 'Amendement: Evaluatie van eenmalige subsidies hoger dan €1 miljoen' maakt geen deel meer uit van de beraadslagingen c.q. besluitvorming.*

De **VOORZITTER**: Genoteerd. Dan is de volgende de heer Heijnen met een vraag.

2945 De heer **HEIJNEN** (CDA): Voorzitter, dank. Kunt u me nog even uitleggen waar die extra dagen werk vandaan komen, want dat begrijp ik eigenlijk niet zo goed. Als dat kleine en venijnige, als die motie eigenlijk uitgevoerd zou worden.

2950 Gedeputeerde **ROMMEL**: Dat betekent dat alle subsidies, dus 99 subsidies, onder de loep genomen moeten worden om daar een advies over te geven.

2955 De heer **HEIJNEN** (CDA): Maar u bespaart ook veel tijd door niet standaard alle subsidies boven de vijf ton te evalueren. Dus het gaat eigenlijk om een lijst waarvan je in mijn optiek kan zeggen: verstandig om te evalueren of hoeft niet te evalueren te worden. Ik snap niet dat dat heel veel tijd moet kosten, zeker in vergelijking met de tijd die je bespaart om standaard alle subsidies van boven de vijf ton te evalueren.

2960 Gedeputeerde **ROMMEL**: Je gaat wel bij die subsidies dus 99 in plaats van vijftien of- Nee, 22 was het. Ga je dus wel goed kijken en wil je ook een expert judgement op geven. Want ik ga u niet zomaar zeggen van, doe deze maar wel of doe deze maar niet. U wilt daar ook een goed advies over hebben.

De **VOORZITTER**: De heer Heijnen heeft nog een vraag daarover.

2965 De heer **HEIJNEN** (CDA): Ja, en toch- Want ik mag toch verwachten eigenlijk dat degene die die subsidies uitgeven in dit huis ook weten waar het over gaat. Dus dat ook ambtenaren vrij snel het gevoel hebben: o, nou ja, dit is iets wat lijkt op wat we eerder hebben gedaan, niet zo spannend; of dit is wel echt iets wat iets nieuws is of waar het wellicht verstandig is om te evalueren. Ik snap gewoon niet dat zo'n expert judgement, wat u noemt, waarvan ik denk 'nou, lijkt mij goed om dat ambtelijk te bekijken', dat dat zoveel tijd moet kosten. Want je hoeft niet de daadwerkelijke evaluatie uit te voeren.

2970
Gedeputeerde **ROMMEL**: Ik snap wat u zegt. Ik ga overigens niet over de tijd van de ambtenaren. Maar wat ik zeg, is, kijk, beleidsambtenaren zijn wel anderen dan degenen die de subsidies evalueren. Dus het zijn andere mensen die dat doen.

2975 De **VOORZITTER**: Dan staat de heer Mülder al een tijdje.

2980 De heer **MÜLDER** (D66): Dan ga ik ongeveer op hetzelfde punt nog even verder, meneer de voorzitter, als u mij toestaat. Ja, eigenlijk hetzelfde punt als wat het CDA net maakte. Ik ga ervan uit dat, als er subsidie wordt verleend, dat er vooraf een inschatting wordt gemaakt: waar verlenen wij subsidie aan en waarom doen we dat en in hoeverre is dat anders? Je hebt een gesprek daarover. Dan kan je toch van tevoren al bepalen van, goh, deze is wel zo vreemd, laten we die evalueren; en dit is er eentje die we al tien keer hebben gedaan, laten we die vooral niet doen. Of nou, niet tien keer hebben gedaan. Of, deze lijkt op andere, dus deze kunnen we sowieso nog een keer doen. Dat kan je toch van tevoren bepalen, waardoor klein en venijnig- Ik zei al in mijn bijdrage, die klein en venijnig, dat is subjectief. Dus u krijgt daarvan voor mij ook een soort van behoorlijk wat speelruimte en we moeten elkaar daarin helpen hoe we werken. En ik denk dat we de volgende PS daar weer een hele andere mening over kunnen hebben. Maar wilt u dan in ieder geval nu toezeggen dat u zegt: goh, ik denk dat ik ongeveer weet wat u daarmee bedoelt en daar ga ik mee aan de slag; en verbeter mij als ik dat anders moet doen? En laten we dan zo tot elkaar komen. En bepaal dan vooraf bij zo'n eenmalige subsidie of u deze gaat evalueren, ja of nee. Zou u dat kunnen toezeggen?

2990
2995 De **VOORZITTER**: Mevrouw Rommel, kan u dat?

3000 Gedeputeerde **ROMMEL**: Met deze interpretatie kan ik wel leven, als het maar niet echt dat klein en venijnig is. Maar dus inderdaad, dat we gewoon meegeven van nou, wij denken dat dit wel voor u van belang kan zijn om te evalueren. Ik wil dat wel doen bij het voorstel voor de programmering van welke subsidies we gaan evalueren, want dat zijn echt andere mensen. Dus laten die dan ook daar naar kijken. Waarbij, nou ja, natuurlijk, de mensen zitten allemaal bij elkaar op hetzelfde plein. Als ik het zo dan kan interpreteren, zoals u dat zegt van 'nou, neem dat mee', dan kan ik dat wel toezeggen.

3005 De **VOORZITTER**: Dat roept nog wel een vraag op bij Statenlid Korzelius.

3010 Statenlid **KORZELIUS** (GroenLinks): Nou, mijn vraag is inderdaad een beetje in het verlengde van de heer Mülder. Kijk, waar het om gaat is, het enige wat we vragen ook in de motie: gebruik het fingerspitzengefühl, het bestuurlijk-politiek fingerspitzengefühl van de gedeputeerde om te kijken of het zinvol is dit soort kleinere subsidies dan één miljoen ook te evalueren. Dat is het enige wat we vragen. En ik had eerlijk gezegd gedacht dat we hier snel uit zouden zijn.

De **VOORZITTER**: Gedeputeerde Rommel, kunnen we daaruit komen?

3015 Gedeputeerde **ROMMEL**: Dat had ik ook gedacht. Maar het is ook wel prettig om even dat fingerspitzengefühl met elkaar te beproeven.

De **VOORZITTER**: Dan, ja, ik noteer een toezegging dat subsidies, als ze uitzonderlijk zijn en als ze klein en venijnig naar interpretatie van GS kan worden beoordeeld, dat het dan- De heer Klein.

3020 De heer **KLEIN** (ChristenUnie): Nou, ik had een ordevoorstel, tweeledig. 1, zou de gedeputeerde nog een keer kunnen herhalen wat dan exact de toezegging is. Daar deed u een poging voor, maar die eindigde met een vraagteken. Dus dat lijkt me niet het meest handige voor een toezegging. En ten tweede, laten we dan even schorsen, zodat we als indieners van het amendement of motie kunnen evalueren wat wij ervan vinden.

3025 De **VOORZITTER**: Dat lijkt me een goed voorstel. Ja, kunt u daarmee leven, gedeputeerde Rommel?

3030 Gedeputeerde **ROMMEL**: Prima. Ja, mijn toezegging is dat we dus van de eenmalige subsidies die boven de één miljoen zijn, dat u daar een advies voor krijgt vanuit GS of wij vinden dat die geëvalueerd worden. Dat doen we bij de programmering van de evaluatie van de subsidies waar u ook de hele lijst krijgt van de subsidies die eenmalig dan verstrekt zijn. En daarnaast zullen we kijken van onder de miljoen, boven de vijf ton, of misschien ook nog- Gewoon onder de miljoen, boven de vijf ton, zullen we dan vanuit GS, waar wij denken van 'nou, deze is wel zo uitzonderlijk of iets speciaals', zullen wij ook aangeven dat die ook eventueel geëvalueerd kunnen worden, en dan kunt u dat aangeven of u dat ook wilt.

De **VOORZITTER**: Wenst u nog een korte schorsing, meneer Klein?

3040 De heer **KLEIN** (ChristenUnie): Jazeker. En ik dank het gedeputeerde voor deze heldere toezegging.

De **VOORZITTER**: Dan denk ik dat vijf minuten genoeg moet zijn, toch? Ik kijk nog even, meneer Klein: vijf minuten?

3045 De heer **KLEIN** (ChristenUnie): Ja.

Schorsing van 16.34 uur tot 16.43 uur.

3050 De **VOORZITTER**: Volgens mij kunnen we weer verder. Als iedereen zijn plaats weer inneemt. Anders ga ik gewoon beginnen. Ja, ik beschouw dit als tweede termijn. Dat lijkt me handig. De heer Klein is sowieso als eerste aan het woord. Dus ik ga gewoon nu beginnen met de tweede termijn en geef als eerste het woord aan de heer Klein van de ChristenUnie daarbij.

3055 *Tweede termijn Provinciale Staten*

De heer **KLEIN** (ChristenUnie): Ja, dank u wel, meneer de voorzitter. Ook dank aan de gedeputeerde voor het meedenken. U had net een mooie toezegging en dat is denk ik heel erg dicht in lijn met de intentie van de motie. Het enige waar we nog even mee zitten, is die ondergrens van vijfhonderdduizend euro. Wij denken dat het handig zou zijn als die niet erin zou zitten. Dus wellicht kunt u daar nog op reageren. En als dat inderdaad zo is, dan zouden wij de motie kunnen intrekken.

3065 De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Klein. Ik kijk even verder in de zaal. De heer Mülder? Nee. Mevrouw Bezaan? Nee. Statenlid Korzelius? Mevrouw Van der Helm? Ook niet. De heer Heijnen? Niet. Zie ik mijn eigen naam weer. Statenlid Jorna? Nee, ook niet. Meneer Dassing? Ook niet. En mevrouw Uiterwijk ook niet. Nou, dat is toch fantastisch? Dan denk ik dat ik het woord weer ga geven aan gedeputeerde Rommel. U bent populair vandaag.

Tweede termijn Gedeputeerde Staten

3070 Gedeputeerde **ROMMEL**: Nou. Nee. Als ik dus nu even dan goed samenvat, dan wat ik zeg, boven de miljoen zullen wij een advies geven als GS en wij zullen door de oogharen kijken naar onder de miljoen, waarbij we dan, als we daar iets in zien waarvan we zeggen 'nou, dat is wel een bijzondere, om maar zo te noemen, dan zullen wij die ook aan u voorleggen om die te evalueren bij de programmering van de te evalueren subsidies.

3075 De **VOORZITTER**: Ja, dank u wel. Daar wil de heer Klein wel op reageren, neem ik aan.

De heer **KLEIN** (ChristenUnie): Ja, zou ik daar vanaf deze plek op mogen reageren?

3080 De **VOORZITTER**: Komt u maar even naar het spreekgestoelte, voor de kijkers thuis. Of naar de interruptiemicrofoon, mag ook. Daar staat ook een camera op.

De heer **KLEIN** (ChristenUnie): Goed, dank u wel. Ja, dank voor deze toezegging. Dan is bij deze de motie ingetrokken.

3085

Motie 39 'Actieve signalering bijzondere eenmalige subsidies ten behoeve van evaluatie' maakt geen deel meer uit van de beraadslagingen c.q. besluitvorming.

De **VOORZITTER**: Dank u wel.

3090

Goed. Even de boel weer op orde maken. Ja, dan gaan we nu de beraadslagingen over dit agendapunt afronden en ook hier kunnen na afronding geen aangepaste of nieuwe moties of amendementen worden ingediend. Dat lijkt me ook niet nodig. Dus ik ga hierbij dus agendapunt 9 afronden en ook hierbij zal stemming aan het einde van de agenda plaatsvinden.

3095

De discussie wordt gesloten.

10. PPLG: Korte termijnagenda Landelijk Gebied 2025-2027 (VD-13).

De **VOORZITTER**: Dan gaan we meteen door, want we hebben net al veel te lang gepauzeerd. Dus we kunnen nu even blijven zitten voor voordracht 13 inzake de Korte termijnagenda Landelijk Gebied 2025-2027. En zoals u allen weet, werkt de provincie aan het realiseren van de doelen voor het landelijk gebied. Het overzicht van deze doelen is in november 2024 door PS behandeld. De nu voorliggende korte termijn agenda geeft inzicht in van welke activiteiten en maatregelen de provincie in de periode 2025-2027 werk gaat maken in het landelijk gebied.

Tijdens de bespreking in de commissie Landelijk Gebied van 17 maart zijn een aantal kernpunten naar voren gekomen. Onder andere de financiële haalbaarheid en de effectiviteit van de korte termijnagenda. Ook zijn er zorgen geuit over het stilvallen van de aankoop en de realisatie van nieuwe natuurgebieden vanaf 2025 en de mogelijke gevolgen die dat heeft voor het behalen van de natuurdoelen. Er is gesproken over de inzet en de voortgang in het realiseren van het Natuurnetwerk Nederland (NN) en of er wel of geen onteigening van agrarische bedrijven binnen het NNN plaats zal moeten vinden. Verder, de aanpak van de stikstofproblematiek, de waterkwaliteit en het gebruik van landbouw bestrijdingsmiddelen. En ook over de lobby richting het Rijk voor extra financiële middelen voor het PPLG. Het was een lange discussie. Ik heb hem gisteren helemaal teruggekeken. Daarnaast nog discussie over de mogelijkheden om agrarische bedrijven binnen NNN-gebieden te laten ondernemen en natuurinclusieve landbouw en nieuwe verdienmodellen voor agrarische ondernemers. Dat was wel zo'n beetje wat de afdrank van de commissievergadering was.

En dan kijk ik even welke sprekers zich voor dit agendapunt hebben aangemeld. Dat zijn de heer Wallaart van de PvdA, mevrouw Haas van de Partij voor de Dieren, mevrouw Koning van het CDA, mevrouw Van der Helm van 50PLUS, mevrouw De Sain van BBB, mevrouw Alberts van de SP, mevrouw Schneemann van Volt, de heer Klein van de ChristenUnie en de heer Mulder van D66, Statenlid Van Wijnen van GroenLinks, mevrouw Ouderkerken van de VVD, de heer Mantel van JA21, de heer Dessing van Forum voor Democratie en de heer Van Tiggelen van de PVV.

Ik spreek de hoop uit dat wij de eerste termijn voor het diner kunnen afronden. En laten wij proberen ons best daarvoor te gaan doen. Goed, dat gezegd hebbende, geef ik als eerste in de eerste termijn het woord aan de heer Wallaart van de Partij van de Arbeid.

Eerste termijn Provinciale Staten

De heer **WALLAART** (PvdA): Ja, voorzitter, dank u wel. Een hele inleiding. Dus ik hoop dat ik mijn spreektekst een beetje kan inkorten, maar ik weet het niet zeker.

Voorzitter, de Partij van de Arbeid hecht grote waarde aan een gezonde leefomgeving en vindt dat een sterke overheid daar met kracht aan moet werken. En goede natuur hoort daar onlosmakelijk bij, al sinds de dagen van de SDAP. Niet voor niets komt Nivon Natuurvrienden, ooit opgericht als het Instituut voor Arbeidsontwikkeling, voort uit onze beweging, strevend naar betaalbare vakanties voor arbeiders in bos en duin om daar kameraadschappelijk te leren over de natuur, het socialisme en een betere wereld. Waarmee de tegenstanders van de fusie maar weer eens bewezen zien dat natuur geen modegril is die voortkomt uit onze vrijage met GroenLinks.

Maar goed, weer terug naar het hier en nu. Goede natuur, dat is meer dan ooit een cruciale randvoorwaarde voor tal van maatschappelijke opgaven waaraan wij grote waarde hechten: de bouw van betaalbare woningen, bereikbaarheid, energietransitie. Stuk voor stuk kunnen die niet zonder goede natuur. Vier provincies hebben al een stop op de vergunningverlening. In Noord-Holland is het volgens Bouwend Nederland code rood. In de commissie hebben we uitgebreid gesproken over de stikstofimpassie en een eerste duiding van de gerechtelijke uitspraken maakt volgens GS duidelijk: we hebben een geborgde stikstofreductie nodig en een geborgd plan voor natuurherstel.

Voorzitter, dan komen we bij het voorliggende stuk, de Korte termijnagenda 2025-2027. Ja, deze is natuurlijk nodig omdat het kabinet besloten heeft om het Transitiefonds te schrappen. Daarom krijgen we veel minder geld voor die geborgde stikstofreductie en dat geborgde plan voor natuurherstel dan gehoopt. En we moeten wel die goede natuur hebben, anders kunnen die ambities niet door. Dus deze KTA gaat in op de vraag – korte termijnagenda, sorry – wat kunnen

3160 we wel doen? En voor een deel liggen die keuzes al vast. De koploperprojecten bijvoorbeeld, het programma Natuur. Maar over de 32 miljoen die in de reserve PPLG zit, gaan we eigenlijk helemaal zelf. En daar gaat het nu dus over.

3165 Voorzitter, de PvdA heeft wel wat bedenkingen bij de keuzes die GS maakt. In woorden is het een heel mooi verhaal. We wijzen focusgebieden aan van stikstofgevoelige natuur en daar is de urgentie van maatregelen het grootst. En daar gaan we ze dus op concentreren: het veenweidegebied en de Oostelijke Vechtplassen. Nou, denk je, goed verhaal, goede keuze; beperkte middelen inzetten waar ze het hardst nodig zijn. Nou, ik ging er eens lekker voor zitten en ik las dat stuk en ik dacht: nu komen de maatregelen. Maar in de lijstjes en de bedragen was ik toch eigenlijk best wel teleurgesteld. Een pakket van 32 miljoen. En ik heb eens gezocht
3170 hoeveel er aantoonbaar in die focusgebieden terechtkomt. Ik kom tot nul euro. Ik vond het vrij schokkend. Maar ik heb niets gezien van 'dit is een extra inzet die we plegen op die focusgebieden'. Dat viel me dus tegen. Ik had het idee dat eigenlijk, nou ja, als een soort confetti over het landelijk gebied het geld werd uitgestrooid. Waarmee, voorzitter, dat wil ik wel benadrukken, niet gezegd is dat het slechte plannen zijn. Voor ieder voorstel in de korte
3175 termijnagenda is wel wat te zeggen. Maar gezien de financiële krapte die we op dit moment hebben, is het des te belangrijker dat we de beperkte middelen laten toekomen aan de meest effectieve maatregelen. Een financieel degelijke en doelmatige korte termijnagenda dus. Wat dat betreft zijn we ook nog een beetje de Partij van de Arbeid van Wim Kok.

3180 Voorzitter, daarom dient mijn fractie een motie in met de titel 'Actualiseer bestemming middelen reserve PPLG' met als dictum – het zijn kleine lettertjes, even mijn bril opzetten: "Verzoekt GS om met een eerste actualisatie van de korte termijnagenda te komen, waarin de toegekende middelen uit de PPLG-reserve met een goede onderbouwing zo efficiënt mogelijk worden ingezet. Hierbij te onderzoeken welke maatregelen met minder middelen kunnen worden gerealiseerd. De
3185 middelen met voorrang in te zetten op de PPLG-doelen in de focusgebieden. In gesprek te gaan met het Rijk over vergoeding van de 1,8 miljoen voor de oplossing PAS-melders. De vrijkomende middelen toe te kennen aan projecten die rechtstreeks bijdragen aan PPLG-doelen, zoals SKNL, geborgde stikstofreductie of geborgd natuurherstel. En de Staten voor de zomer te informeren over de geactualiseerde korte termijnagenda, en gaat over tot de orde van de dag. De motie is
3190 mede ondertekend door mijn collega's Ouderkerken, Van Wijnen en De Sain.

Motie 40-7 april 2025

Actualiseer bestemming middelen reserve PPLG

3195 *Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 7 april 2025.*
Constaterende dat:

- *Dat het coalitieakkoord Verbindend Vooruit de ambitie uitspreekt om tot een samenhangende aanpak voor het landelijk gebied te komen in het PPLG, voortbordurend op de lange traditie van samenwerking in onze provincie;*
- 3200 • *Dat GS in het licht van recente rechterlijke stikstof uitspraken stelt dat 'een geborgde daling van stikstofuitstoot en een geborgd plan voor natuurherstel' noodzakelijk zijn om de vergunningverlening in Noord-Holland op gang te krijgen en te houden.*

Overwegende dat:

- *Dat er sinds het schrappen van het Transitiefonds door het kabinet minder geld dan verwacht is om de ambities van het PPLG te realiseren;*
- 3205 • *Dat natuur en stikstof, water en bodem, klimaat en bodemdaling de initiële doelen van het PPLG waren, waarna landbouw, landschap, erfgoed en recreatie er later uit oogpunt van samenhang terecht aan zijn toegevoegd;*
- *Dat de Korte termijnagenda (KTA) een voorstel doet voor de besteding van de middelen uit de naar aanleiding van het coalitieakkoord ingestelde Reserve PPLG;*
- 3210 • *Dat GS in de KTA voorstelt om de inspanningen te concentreren op stikstofgevoelige natuur in de zogenaamde focusgebieden van het natuurnetwerk NNN.*

Van mening zijnde dat:

- 3215 • *Dat de middelen uit de reserve PPLG, gezien de verslechterde financiële vooruitzichten op een Rijksbijdrage, zo rechtstreeks mogelijk aan de doelen ten goede moeten komen;*
- *Dat het samenhangende karakter van het PPLG overeind moet blijven;*

- *Dat de middelen uit de Reserve PPLG, gezien de urgentie met vergunningverlening, zoveel mogelijk moeten bijdragen aan een geborgde daling van stikstofuitstoot en een geborgd plan voor natuurherstel;*
- *Dat de middelen zoveel mogelijk besteed moeten worden aan bewezen effectieve maatregelen met een zo laag mogelijk risico op lock-in effecten;*
- *Dat onderbouwingen ontbreken van diverse voorstellen in de KTA.*

Verzoeken Gedeputeerde Staten:

- *Met een eerste actualisatie van de Korte-termijnagenda te komen waarin de toegekende middelen uit de PPLG-reserve met een goede onderbouwing zo efficiënt mogelijk worden ingezet;*
- *Hierbij te onderzoeken welke maatregelen met minder middelen kunnen worden gerealiseerd;*
- *De middelen met voorrang in te zetten op de PPLG-doelen in de focusgebieden;*
- *In gesprek te gaan met het Rijk over vergoeding van de 1,8 miljoen voor de oplossing PAS-melders;*
- *De vrijkomende middelen toe te kennen aan projecten die rechtstreeks bijdragen aan PPLG-doelen, zoals bijvoorbeeld SKNL, geborgde stikstofreductie of geborgd natuurherstel;*
- *De Staten voor de zomer te informeren over de geactualiseerde KTA.*

En gaan over tot de orde van de dag.

Ondertekening: Tino Wallaart (PvdA), Laura Ouderkerken (VVD), Tessa van Wijnen (GroenLinks) en Ingrid De Sain (BBB).

De heer **WALLAART** (PvdA): Voorzitter, als deze motie aangenomen wordt, en dat hoop ik natuurlijk van harte, dan verwacht ik ook echt duidelijke actie van GS en graag ook een beetje snel. Ik verwacht voor de zomer een aangescherpt plan waarmee de provincie als sterke overheid met kracht gaat werken aan een gezonde natuur voor de arbeiders en alle andere Noord-Hollanders.

De **VOORZITTER**: En ik hoor een punt en dat geeft mooi de ruimte voor een interruptie van mevrouw Haas van de Partij voor de Dieren.

Mevrouw **HAAS** (PvdD): Ja, dank u wel, ook voor de toelichting bij de motie. Interessant, maar ik heb wel een vraag over de al toegekende middelen. We hebben al een aantal keuzes gemaakt over hoe we de PPLG-reserve gaan invullen. Hoe denkt de Partij van de Arbeid daar dan over?

De heer **WALLAART** (PvdA): Voorzitter, misschien kan mevrouw Haas dan even toelichten op welk punt ze precies doelt. Want het zijn natuurlijk heel veel maatregelen die in de korte termijnagenda zitten. Ik zou wel willen weten waar ze het dan over heeft.

Mevrouw **HAAS** (PvdD): Nou, specifiek doelen wij natuurlijk op de wildopvang. Daar hebben we met z'n allen een motie voor aangenomen en daarvan is een keuze gemaakt om dat uit de PPLG-reserve te halen.

De **VOORZITTER**: Meneer Wallaart, kunt u daarmee uit de voeten?

De heer **WALLAART** (PvdA): Ja, voorzitter, dit is typisch één zo'n maatregel waar ik aan GS zou willen vragen: kijk daar nog eens een keer naar. Ik stel wel vast dat er een motie is aangenomen om de Wildopvang, om daar een bedrag voor uit te trekken. U weet ook dat wij daar tegengestemd hebben indertijd vanwege de financiële dekking. Ik zou aan GS willen vragen: is het nou echt nodig om deze uit deze bescheiden middelen voor het PPLG te halen? Maar ik laat dat graag aan GS over. Maar dan weet u een beetje hoe ik daarin zit.

De **VOORZITTER**: Mevrouw Haas, u heeft een vervolgvraag?

Mevrouw **HAAS** (PvdD): Nou, eigenlijk een andere vraag. Hoe staat de Partij van de Arbeid tegenover de mogelijkheid dat het Rijk geen antwoord heeft op de 1,8 miljoen PAS?

De heer **WALLAART** (PvdA): Ja, voorzitter, een terecht punt van mevrouw Haas. Kijk, we hebben het hier vaak over. Het is een van de uitgangspunten van ons begrotingsbeleid dat we de rekening leggen waar die hoort. En in dit geval is dat Den Haag. De PAS-melders legaliseren is een Haags vraagstuk. Wij hebben ook altijd gezegd, we vinden gezien de ernst van het probleem en onze unieke positie, dat we daar als provincie, ja, ook ons steentje aan moeten bijdragen, ons best voor moeten doen. Maar het principe van 'leg die rekening neer waar die hoort', daar sta ik pal achter. En ik ga ervan uit dat het ook lukt om die rekening daar neer te leggen.

De **VOORZITTER**: Voor zover afdoende. Meneer Wallaart, gaat u verder met uw betoog?

De heer **WALLAART** (PvdA): Voorzitter, daarmee was ik aan het einde van mijn eerste termijn.

De **VOORZITTER**: Dat was dan een echt een punt die u op dat moment zette. Fijn. Dan is de volgende in de rij toevallig mevrouw Haas. U had kunnen blijven staan. Namens de Partij voor de Dieren.

Mevrouw **HAAS** (PvdD): Ja, dank u wel, voorzitter. Ik sluit me nu al voor een groot deel aan bij de Partij van de Arbeid. We flirten graag even mee hier en daar, maar we blijven liever zelfstandig.

De conclusie van deze agenda, de korte termijnagenda voor het landelijk gebied, is kort gezegd dat de transitie van het landelijk gebied is mislukt. De transitie waarmee natuurdoelen, natuurstijl moet worden gerealiseerd, en mislukt voordat de transitie überhaupt werd ingezet. Ook in de brief van GS zijn ze er zelf helder over. Helaas wordt er meteen weer naar het Rijk verwezen als schuldige, omdat financiering niet rond is gekomen. Maar GS vergeet voor het gemak dat een groot deel van die afwijzing voor financiering te wijten is aan het indienen van niet relevante projecten waar de coalitie voor was, maar waar wij met zijn allen wel van hebben geconstateerd dat die niet de PPLG-doelen zouden halen. Bovendien zijn er noodzakelijke keuzes niet gemaakt en wijten we dat ook aan het inzetten van middelen die averechts werken en de PAS-melders verder in de problemen helpen, de mestoverschotten lieten overlopen, dieren nog steeds in dichte stallen laten zitten of de ene landbouwactiviteit laten vervangen door de andere schadelijke variant. Met als gevolg dat er geen geld meer is voor natuurherstel, waardoor meerdere van de problemen van het landelijk gebied hadden kunnen worden opgelost. Bijvoorbeeld voor het helpen van de agrariërs om hun bedrijfsvoering af te stemmen op natuurinclusievere methoden. Dan zijn eventuele grote investeringen voor innovatieve stallen ook minder relevant.

Gelukkig ook wel positief nieuws over de korte termijnagenda gevonden. De opbouw van samenwerkingsrelaties om de betrokkenen duurzaam te betrekken bij de transities en wettelijke doelen vinden wij erg positief. En fijn dat dat de afgelopen twee jaar is geslaagd. Nu vraag ik me wel af: waar gaat de provincie hier de regie pakken om alsnog de PPLG-doelen te gaan halen?

Ook goed dat er is nagedacht over de realisatie van de NNN en dat bij het stopzetten van gebiedsprocessen wordt getracht te vermijden dat NNN geraakt wordt hierbij. En goed dat de overgangszones in het bijzonder aandacht krijgen. Ook een zorg tegelijk, want welke strategie en prioriteiten worden hier nu eigenlijk aangehouden? Welke instrumenten wil GS hier voor inzetten? Wat gaat GS hier nu concreet doen? Dat wordt niet duidelijk uit de korte termijnagenda.

En als kaderstelling zouden we voor GS voor dat spoor vast een voorzet willen doen. Juist in deze overgangszones zit de sleutel naar een diepgroene toekomst. Doe je daar aan natuurinclusieve methode van landinrichting – of dat nu bouwen, wonen, recreëren of landbouw is – dan bouw je mee aan de robuuste natuur die we met z'n allen nodig hebben, die ook tegen een stootje kan. Laten we nu eens met z'n allen gaan voor die samenwerking van landbouw en natuur. In de Tweede Kamer snapten ze dat al en is een soortgelijke motie bijna unaniem aangenomen. Dus door deze coalitie en door het grootste deel van deze oppositie. Daarom dienen wij hier een motie in waarbij duidelijk moet worden hoe invulling kan worden gegeven in Noord-Holland, de Noord-Hollandse variant van die motie. Ik dien daarbij motie 'Instrument agrarisch natuurbeheer voor natuur' in met als dictum, en samen met de SP: "Wij verzoeken GS een Noord-Hollands beleid te ontwikkelen voor een instrument in de overgangszone, spoor drie, bijvoorbeeld zoals agrarisch natuurbeheer, met inachtneming van de volgende kenmerken: alleen financiële bijdrage voor een vorm van agrarisch natuurbeheer te ontwikkelen wanneer de activiteit van de agrarische

bedrijfsvoering aantoonbaar natuur- en waterdoelen nastreven. Tweede dictum, maatregelen voor agrarisch natuurbeheer effectief te maken door toepassing in grotere aaneengesloten gebieden te stimuleren. Derde, maatregelen voor agrarisch natuurbeheer effectief te maken door toepassing in grotere aaneengesloten gebieden te stimuleren. O sorry, dat is de tweede. Het instrument uit te rollen over de hele provincie met name, maar niet alleen in de overgangsgebieden bij beschermde natuur. Bij het Rijk te pleiten voor een fonds ten behoeve van een eenmalig investeringspakket voor agrariërs die bovenstaande toepassingen in de bedrijfsvoering doorvoeren. En tenslotte, PS voor einde 2025 te informeren over de voortgang van de beleidsontwikkeling, en gaan over tot de orde van de dag."

Motie 41-7 april 2025

Agrarisch natuurbeheer voor de natuur

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 7 april 2025.

Constateernde dat:

- *In de beleidsbrief van maart 2025 het PBL1 concludeert dat effectieve besteding van budget voor agrarisch natuurbeheer betekent dat agrarisch natuurbeheer een substantiële bijdrage levert aan realisatie van (inter)nationale natuur-, milieu- en klimaatdoelen;*
- *Op 25 september 2024 in de Tweede Kamer bijna unaniem een motie2 werd aangenomen om binnen agrarisch natuurbeheer prioriteit te geven aan gerichte maatregelen die bijdragen aan het behalen van de wettelijke doelen rondom water en natuur;*
- *In spoor 3 van de Korte Termijnagenda PPLG over het agrarisch natuurbeheer wordt aangegeven een duurzame variant te ontwikkelen voor buiten het NNN, maar niet wordt ingevuld welke doelen hiervoor moeten gelden.*

Overwegende dat:

- *De verdeling van rijksbudgetten ten behoeve van natuur- en biodiversiteitsdoelen afhankelijk zijn van de effectiviteit van de voorgestelde maatregelen, onder andere in de toepassing van agrarisch natuurbeheer en de Provincie Noord-Holland dan ook alles op alles moet zetten om*
- *Het doelbereik van agrarisch natuurbeheer te effectueren;*
- *Het stimuleren van agrarisch natuurbeheer langjarige beheercontracten vraagt én ruimte voor flexibiliteit in de praktijk;*
- *Effectief investeren in agrarisch natuurbeheer een investeringspakket voor eenmalige inrichtingskosten vraagt;*
- *'Zoneren en normeren' beter werkt bij het bereiken van doelen voor gebieden waarvoor internationale verplichtingen gelden, bijvoorbeeld in de vorm van instellen van buffer- of overgangszones rondom beschermde natuurgebieden.*

Verzoeken Gedeputeerde Staten:

- *Een Noord-Hollands beleid te ontwikkelen voor een instrument in de overgangszones (spoor 3), bijvoorbeeld zoals agrarisch natuurbeheer, met inachtneming van de volgende kenmerken:*
 - *Alleen financiële bijdragen voor (een vorm van) agrarisch natuurbeheer te ontwikkelen, wanneer de activiteiten van de agrarische bedrijfsvoering aantoonbaar natuur- en waterdoelen nastreven;*
- *Maatregelen voor agrarisch natuurbeheer effectief te maken door toepassing in grotere aaneengesloten gebieden te stimuleren;*
- *Het instrument uit te rollen over de hele provincie, met name, maar niet alleen, in de overgangsgebieden bij beschermde natuur;*
- *Bij het Rijk te pleiten voor een fonds ten behoeve van een eenmalig investeringspakket voor agrariërs die bovenstaande toepassingen in de bedrijfsvoering doorvoeren;*
- *PS voor einde 2025 te informeren over de voortgang.*

En gaan over tot de orde van de dag.

Ondertekening: Ilona Haas (Partij voor de Dieren) en Remine Alberts-Oosterbaan (SP).

Mevrouw HAAS (PvdD): Met instrumentarium dat momenteel door het Rijk wordt uitgerold – dat noem ik de basiskwaliteit natuur; daar hebben we eerder ook al schriftelijke vragen over gesteld – kunnen we monitoren en een basis voor maatwerk bijsturen. Een mooi instrument. Het Rijk

3395 financiert dat. Het Rijk financiert ook pilots. We hebben al een aantal keer gevraagd of Noord-Holland daarin mee kan doen. Uiteindelijk heb ik nu vanuit de technische vragen vernomen dat wij recent een aansluiting hebben op zo'n pilot. Ik hoor heel graag van de gedeputeerde over de kansen hiervan en de toepassingsmogelijkheden voor Noord-Holland en of we daar ook nog financiering uit kunnen halen van het Rijk.

3400 Samenwerking tussen landbouw en natuur wordt steeds relevanter om te voldoen natuurlijk aan de juridische uitspraken en gewoon simpelweg om aan de regels en wetten te voldoen die we met zijn allen al hebben. Die er zijn voor natuur, voor de biodiversiteit, voor de waterkwaliteit. Maar juist ook omdat die wetten en regels er zijn om ons te beschermen als mens. Dus het is niet
3405 alleen zeer onverstandig om deze wetten niet op te volgen, omdat je er gedoe van krijgt bij rechters; het is ook onverstandig omdat je je eigen inwoners, ondernemers, agrariërs, onschuldige dieren opzadelt met een onoplosbare situatie. Ik stel voor: ga dus een keer aan de slag met modellen en voorbeelden die al zijn uitgedacht, doorgerekend. Technische innovaties lossen maar een klein deel van de problemen op. De Partij voor de Dieren doet de voorzet om
3410 geld voor innovaties juist daarvoor in te zetten. Heel goed dat die samenwerkingsprocessen op gang komen in de gebiedsprocessen. Voeg er dan een gebiedsproject aan toe waarin een model kan worden ontworpen dat door experts in de steigers is gezet. Pak die kans met beide handen aan. Wacht niet tot het wiel in de eigen organisatie wordt uitgevonden. Nergens voor nodig. Weggegooid procesgeld en weggegooide tijd. Daarom dienen wij een motie 'Een model voor
3415 samenwerking, landbouw en natuur' in, samen met de SP, met als dictum: "Wij verzoeken GS een gebiedsproject in te richten en te begeleiden waarin een model gericht op samenwerking tussen landbouw en natuur, bijvoorbeeld naar voorbeeld van het zeven vinkjes-voorstel met een goed verdienmodel voor de gangbare grondgebonden boer met dieren of akkerbouw wordt uitgewerkt ten behoeve van een werkwijze gericht op natuurherstel en goede waterkwaliteit. Deze
3420 proceskosten te dekken uit de huidige begrotingspost PPLG, proceskosten PAS-melders en daarvoor een voorstel te doen bij de Kaderbrief 2026 of een andere dekking voorstel te doen. En de financiering van het model in samenwerking met diverse partijen en fondsen, bijvoorbeeld supermarkten en banken en het Rijk, uit te werken aan de gesprekstafels en hier in gezamenlijkheid lessen uit te trekken voor de toepasbaarheid in andere gebieden, en gaan over
3425 tot de orde van de dag.

Motie 42-7 april 2025

Een model voor samenwerking natuur en landbouw

3430 *Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 7 april 2025.*
Constaterende dat:

- Een verdienmodel voor de gangbare grondgebonden boer met dieren of akkerbouwer in samenwerking met natuurdoelen mogelijk is gebleken¹;
- Een visie nodig is om het huidige landbouw- en voedselsysteem dat leidt tot grotere
3435 kwetsbaarheid van mens en natuur om te zetten tot samenwerking tussen landbouw en natuur;
- Het Rijk instrumentarium, zoals Agrarisch Natuurbeheer, zal inzetten alleen in combinatie met het behalen van natuurdoelen.

Overwegende dat:

- De Korte Termijnagenda PPLG weinig inzet op transitie en gebiedsprocessen geen
3440 vorderingen lijken te hebben;
- Samenwerking tussen natuur en landbouw niet in de KTA PPLG is uitgewerkt als doelstelling of spoor;
- Randvoorwaarden voor overgangszones een nadere uitwerking nog ontberen en
3445 doelstellingen hier wel gericht moeten zijn op het behalen van wettelijke natuur- en waterdoelen;
- Een toekomstscenario voor een gezond en betaalbaar voedselsysteem dat binnen de planetaire grenzen handelt, perspectief biedt voor natuurherstel en de agrarische sector, is gepresenteerd door Urgenda met de publicatie van Land in Zicht, grond voor een
3450 vruchtbaar gesprek;
- Er agrariërs gemeld zijn bij Urgenda die open staan voor een bedrijfsvoering waarin natuur en landbouw elkaar kunnen versterken.

Verzoeken Gedeputeerde Staten:

- Een gebiedsproject in te richten en te begeleiden, waarin een model gericht op samenwerking tussen landbouw en natuur, bijvoorbeeld naar voorbeeld van het 7 Vinkjes-voorstel van Urgenda, met een goed verdienmodel voor de gangbare grondgebonden boer met dieren of akkerbouw wordt uitgewerkt ten behoeve van een werkwijze gericht op natuurherstel en goede waterkwaliteit;
 - Deze proceskosten te dekken uit de huidige begrotingspost PPLG, proceskosten PAS-melders, en daarvoor een voorstel te doen bij de Kaderbrief 2026;
 - En de financiering van het model in samenwerking met diverse partijen en fondsen, bijvoorbeeld supermarkten en banken en het Rijk, uit te werken aan de gesprekstafels;
 - Hier in gezamenlijkheid lessen uit te trekken voor de toepasbaarheid in andere gebieden.
- En gaan over tot de orde van de dag.

Ondertekening: Ilona Haas (Partij voor de Dieren) en Remine Alberts-Oosterbaan (SP).

Mevrouw HAAS (PvdD): In deze korte termijnagenda is er ook geen helderheid geschept over de diverse gerechtelijke uitspraken waaruit blijkt dat agrarische activiteiten in de overgangszone bij Natura 2000 niet schadelijk mogen zijn voor deze natuur. Maak gebruik van de rol die je hebt als provinciebestuur en laat weten dat we wetten zullen handhaven en willen uitvoeren. Zo is het bestel bedoeld. Het is aan ons. Met onze moties, die ik zo zal opnoemen, ter bescherming van de natuur en de bescherming van omwonenden tegen de bedrijvigheid die schadelijk is, kunnen we alleen maar de wet handhaven. De Europese richtlijnen voor natuurbescherming dateren tenslotte al uit 1992. Het is onze kwetsbare natuur die we hier moeten herstellen, maar ook om voor te sorteren op de bescherming van onze omwonenden. Die hebben al vele malen hun zorgen geuit en verdienen naleving van het voorzorgsprincipe. Niets hierover in de korte termijnagenda over het landelijk gebied en over het behalen van natuurdoelen. Niets over het juist informeren van de agrariërs en hen helpen het juiste te doen. Dus vandaar onze taken en bevoegdheden nog eens op een rij genoemd in onze moties. Eenvoudig uit te voeren, gewoon onderdeel van onze taakstelling. Daarom de motie 'Bescherm omwonenden tegen gewasbeschermingsmiddelen' met als dictum: "Verzoeken GS in het kader van de ontwikkeling van een nieuwe Omgevingsvisie het belang van de gezondheid van omwonenden en kwetsbare groepen te erkennen en hen te beschermen tegen negatieve effecten van agrarische bedrijvigheid en hiertoe met gemeenten in gesprek te gaan over spuitvrije zones rondom woongebied en bij kwetsbare groepen."

Motie 43-7 april 2025

Bescherm omwonenden tegen gewasbeschermingsmiddelen

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 7 april 2025.
Constaterende dat:

- Bijna een kwart van het totale Nederlandse gebruik van pesticiden plaatsvindt in de sierteelt, terwijl de sierteelt slechts 1,7% van het totale areaal aan landbouwgrond beslaat. Nederland staat ondanks haar kleine landoppervlak op de zevende plaats van grootste gebruikers van pesticiden in de EU;
- Het areaal dat voor bloemeteelt in Noord-Holland wordt gebruikt, groeit, terwijl er geen regelgeving ter bescherming van de gezondheid voor de inwoners of natuurgebieden zijn gesteld;
- De beheersbaarheid van de waterkwaliteit onder druk staat en daarmee de Europese richtlijn voor de waterkwaliteit van onze provincie (KRW) niet wordt gehaald, mede als gevolg van het overmatig en ongecontroleerde gebruik van pesticiden;
- Aantasting van het bodemleven en biodiversiteit als gevolg van het gebruik van pesticiden in de agrarische sector door wetenschappelijk onderzoek vele malen is aangetoond, terwijl de biodiversiteit onder druk staat;
- Er gegronde redenen zijn om aan te nemen dat pesticiden gezondheidsrisico's met zich meebrengen en het Voorzorgsprincipe in de Omgevingswet van de Provincie Noord-Holland verlangt maatregelen te treffen om de gezondheidsrisico's te beperken;
- De Gezondheidsraad en het RIVM al sinds 2014 waarschuwen voor de gezondheidsrisico's van bestrijdingsmiddelen voor agrariërs en omwonenden, inclusief het instellen van spuitvrije zones die er tot op heden nog niet zijn gekomen in Noord-Holland;
- Jurisprudentie beschikbaar is waaruit onder meer blijkt dat bestrijdingsmiddelen zich wel tot 250 meter van de akker verspreiden, testen van de middelen niet betekent dat de

- 3515 *middelen veilig zijn, er een verband bestaat tussen het gebruik van de middelen en zogenaamde neurodegeneratieve ziektes als Parkinson bij volwassenen, maar ook prenatale ontwikkelingsstoornissen bij kinderen, en dat niet uitgesloten kan worden dat bestrijdingsmiddelen negatieve gevolgen hebben voor Natura 2000-gebieden;*
- *Ook het vonnis van de Raad van State over de lelieteelt, waarin is gesteld dat bij het gebruik van pesticiden telkens moet worden beoordeeld in een natuurvergunning of er negatieve gevolgen voor N2000 gebied zouden kunnen zijn, direct is ingegaan en dus ook in Noord-Holland bij elk gebruik van pesticiden een natuurvergunning nodig is in de directe omgeving van N2000 gebied, waaronder in de binnenduinrand;*
 - *In de Korte Termijnagenda PPLG (VD-13) geen aandacht is voor de gezondheidseffecten bij kwetsbare bevolkingsgroepen of voor bescherming van natuur in de buurt van agrarische bedrijvigheid.*
- 3520
- 3525 *Overwegende dat:*
- *De Provincie Noord-Holland geacht wordt, zich aan de Omgevingswet en wetten rondom bescherming van natuur te houden, terwijl steeds meer via de rechter geregeld moet worden met alle kosten voor overheden van dien;*
 - *De Provincie Noord-Holland geacht wordt jurisprudentie mee te wegen en toe te passen in maatregelen en beleid;*
 - *De Partij voor de Dieren en SP zich als deel van het provinciebestuur verantwoordelijk voelen voor de gezondheid van de inwoners en naleving van wetten en regels en opvolging wil geven aan gerechtelijke uitspraken;*
 - *Het bevoegd gezag, voor de gezonde leefomgeving en landgebruik ook Provincie Noord-Holland, rekening kan houden met het voorzorgsbeginsel door middel van regelgeving en aangescherpt beleid om daarmee duidelijkheid te bieden;*
 - *Tijdens de Regie op de Ruimte bijeenkomst voor Statenleden van 20 maart jl. gezondheid voor omwonenden en kwetsbare groepen in het landelijk gebied niet als prioriteit is aangewezen;*
 - *Agrarische activiteiten mogelijk blijven in zones waarin beperkingen voor het gebruik van kunstmest en bestrijdingsmiddelen gelden, hoewel wellicht bedrijfsvoering moet worden aangepast;*
 - *Een groter deel van het landelijk gebied van Noord-Holland in aanmerking komt als gezonde leefomgeving, waardoor meer ruimte ontstaat voor recreatie, wonen, natuur.*
- 3530
- 3535 *Verzoeken Gedeputeerde Staten:*
- *In het kader van de ontwikkeling van een nieuwe Omgevingsvisie het belang van de gezondheid van omwonenden en kwetsbare groepen te erkennen en hen te beschermen tegen negatieve effecten van (agrarische) bedrijvigheid;*
 - *Hiertoe met gemeenten in gesprek te gaan over spuitvrije zones rondom woongebied en bij kwetsbare groepen.*
- 3540
- 3545 *En gaan over tot de orde van de dag.*

Ondertekening: Ilona Haas (Partij voor de Dieren) en Remine Alberts-Oosterbaan (SP).

3555 Mevrouw HAAS (PvdD): De tweede motie.

De **VOORZITTER**: Dan ga ik even tussendoor mevrouw De Sain de ruimte geven voor een interruptie. Mevrouw De Sain van de BoerBurgerBeweging.

3560 Mevrouw **DE SAIN** (BBB): Dank u wel, voorzitter. Ik heb even een vraag aan u. U heeft het over: we houden ons aan de wet, we willen toch een voorzorgsprincipe hebben, want het zal toch niet allemaal goed en veilig zijn. Maar de middelen die gebruikt worden, die voldoen aan de hoogste eisen. De wetenschap is weleens zwart-wit, maar daar vloeit wel wetgeving uit voort. Maar wat bestrijdt u dan hier zo in dat u zegt van ja, ze houden zich allemaal aan de wet, ze voldoen met de dosering eraan, maar toch is het niet goed genoeg?

3565

Mevrouw **HAAS** (PvdD): Ik stel niet dat de agrariërs zich niet aan de wet houden. Ik stel dat we het voorzorgsprincipe moeten naleven. En als er aanwijzingen zijn dat middelen die gebruikt worden, schadelijk zouden kunnen zijn voor omwonenden of de natuur, dat we daar maatregelen voor moeten treffen. En dat kan bijvoorbeeld door een natuurvergunning. En daar is volgens mij de

3570

Raad van State ook heel helder over geweest en moeten we nu dus daar onze beleidsregels op aanpassen.

De **VOORZITTER**: Ik hoorde een punt. Dus mevrouw De Sain, u heeft een vervolgvraag.

Mevrouw **DE SAIN** (BBB): Ja, dank u wel, voorzitter. Eén aanvullende vraag. De Raad van State, die wist het ook niet. Het was niet zwart en het was niet wit. Ze konden het alleen niet met zekerheid op papier aantonen. Dus waarom dan zo'n voorzorgsprincipe, terwijl de uitkomsten eigenlijk niet duidelijk zijn?

Mevrouw **HAAS** (PvdD): Een voorzorgsprincipe is een middel in de wetgeving om te voorkomen dat mensen risico's lopen, juist in gevallen waarbij we het niet zeker weten.

De **VOORZITTER**: U heeft nog een vervolgvraag, mevrouw De Sain?

Mevrouw **DE SAIN** (BBB): Eén slotvraag. Ik wil u in overweging geven dat dat best wel een vergaande strekking heeft en ik zou u willen vragen daar nog een keer goed over na te denken.

De **VOORZITTER**: Mevrouw Haas, gaat u verder. U had een volgende motie.

Mevrouw **HAAS** (PvdD): Ja, de volgende motie 'Bescherm natuur tegen gewasbeschermingsmiddelen'. "Verzoeken GS onduidelijkheid over toegestane agrarische activiteiten weg te nemen over de reeds lang bestaande geldende vergunningsplicht rondom Natura 2000 door uiteen te zetten wanneer een natuurvergunning bij het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen nodig is in de nog nieuw op te stellen natuurbeheerplannen naar voorbeeld van de provincie Gelderland, en gaan over tot de orde van de dag. Ook deze motie dienen we mede in met de SP. Ik wil erop wijzen dat dit ook echt een manier is afgestemd met juristen om voor iedereen rechtszekerheid te bieden.

Motie 44-7 april 2025
Bescherm natuur tegen gewasbeschermingsmiddelen

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 7 april 2025.
Constaterende dat:

- *Bijna een kwart van het totale Nederlandse gebruik van pesticiden plaatsvindt in de sierteelt, terwijl de sierteelt slechts 1,7% van het totale areaal aan landbouwgrond beslaat. Nederland staat ondanks haar kleine landoppervlak op de zevende plaats van grootste gebruikers van pesticiden in de EU;*
- *Het areaal dat voor bloementeelt in Noord-Holland wordt gebruikt, groeit, terwijl er geen regelgeving ter bescherming van de gezondheid voor de inwoners of natuurgebieden zijn gesteld;*
- *De beheersbaarheid van de waterkwaliteit onder druk staat en daarmee de Europese richtlijn voor de waterkwaliteit van onze provincie (KRW) niet wordt gehaald, mede als gevolg van het overmatig en ongecontroleerde gebruik van pesticiden;*
- *Aantasting van het bodemleven en biodiversiteit als gevolg van het gebruik van pesticiden in de agrarische sector door wetenschappelijk onderzoek vele malen is aangetoond, terwijl de biodiversiteit onder druk staat;*
- *Er gegronde redenen zijn om aan te nemen dat pesticiden gezondheidsrisico's met zich meebrengen en het Voorzorgsprincipe in de Omgevingswet van de Provincie Noord-Holland verlangt maatregelen te treffen om de gezondheidsrisico's te beperken;*
- *De Gezondheidsraad en het RIVM al sinds 2014 waarschuwen voor de gezondheidsrisico's van bestrijdingsmiddelen voor agrariërs en omwonenden, inclusief het instellen van spuitvrije zones die er tot op heden nog niet zijn gekomen in Noord-Holland;*
- *Jurisprudentie beschikbaar is waaruit onder meer blijkt dat bestrijdingsmiddelen zich wel tot 250 meter van de akker verspreiden, testen van de middelen niet betekent dat de middelen veilig zijn en dat niet uitgesloten kan worden dat bestrijdingsmiddelen negatieve gevolgen hebben voor Natura 2000-gebieden;*
- *Ook het vonnis van de Raad van State over de lelieteelt, waarin is gesteld dat bij het gebruik van pesticiden telkens moet worden beoordeeld in een natuurvergunning of er*

3630 *negatieve gevolgen voor N2000 gebied zouden kunnen zijn, direct is ingegaan en dus ook in Noord-Holland bij elk gebruik van pesticiden een natuurvergunning nodig is in de directe omgeving van N2000-gebied, waaronder in de binnenduinrand;*

- *In de Korte Termijnagenda PPLG (VD-13) weinig activiteiten worden ondernomen voor bescherming van natuur in de buurt van (agrarische) bedrijvigheid.*

3635 *Overwegende dat:*

- *De Provincie Noord-Holland geacht wordt, zich aan de Omgevingswet en wetten rondom bescherming van natuur te houden, terwijl steeds meer via de rechter geregeld moet worden met alle kosten voor overheden van dien;*
- *De Provincie Noord-Holland geacht wordt jurisprudentie mee te wegen en toe te passen in maatregelen en beleid;*
- *De Partij voor de Dieren en SP zich als deel van het provinciebestuur verantwoordelijk voelen voor naleving van wetten en regels voor de natuur en opvolging wil geven aan gerechtelijke uitspraken;*
- *Het bevoegd gezag, voor de gezonde leefomgeving en landgebruik ook Provincie Noord-Holland, rekening kan houden met het voorzorgsbeginsel door middel van regelgeving en aangescherpt beleid om daarmee duidelijkheid te bieden;*
- *Agrarische activiteiten mogelijk blijven in zones waarin beperkingen voor het gebruik van kunstmest en bestrijdingsmiddelen gelden, hoewel wellicht bedrijfsvoering moet worden aangepast;*

3640 *Een groter deel van het landelijk gebied van Noord-Holland in aanmerking komt als gezonde leefomgeving, waardoor meer ruimte ontstaat voor recreatie, wonen, natuur.*

Verzoeken Gedeputeerde Staten:

- *Onduidelijkheid over toegestane agrarische activiteiten weg te nemen over de reeds lang bestaande geldende vergunningsplicht rondom Natura2000 door uiteen te zetten wanneer een natuurvergunning bij het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen nodig is in de nieuw op te stellen Natuurbeheerplannen, naar voorbeeld van de provincie Gelderland.*

En gaan over tot de orde van de dag.

3660 *Ondertekening: Ilona Haas (Partij voor de Dieren) en Remine Alberts-Oosterbaan (SP).*

Mevrouw **HAAS** (PvdD): Tenslotte, we zijn zeer somber over de focus van de korte termijnagenda op PAS-melders en innovaties, terwijl het zwaartepunt volgens onze kerntaken zelfs op natuur en natuurbescherming zou moeten liggen. Per saldo gaat daar in onze voordracht het minste geld naartoe. Die balans kunnen wij niet steunen. Zet het schaarse budget in voor meerdere doelen tegelijk: leeg die stikstofemmer, help de natuur en de agrariër en iedereen die om een stikstofvergunning verlegen zit. Haal Nederland, tenminste onze provincie, van het slot. Dat kunnen wij nu doen met deze korte termijnagenda, maar ik zie niet in op welke manier GS dat van plan is. Dus we twijfelen er nog aan of we de voordracht zullen ondersteunen. Dank u wel.

3670 De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Haas. Als het goed is vier moties genoteerd? Klopt dat? En die zijn al ingediend ook? Nog niet? Dus misschien kan dat zo gebeuren tijdens de volgende bijdrage. En één vraag aan GS over de pilot basiskwaliteit natuur en eventuele financiering.

3675 Goed, dan is de volgende op het rijtje mevrouw Koning van het CDA. U moet tegenwoordig helemaal van achteruit de zaal komen. Ik moet nog steeds zoeken. Het woord is aan u, mevrouw Koning.

3680 Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Stel je voor dat ik een weidevogel zou zijn en boven Noord-Holland zou vliegen, dan zie ik een mooi landschap met veel water dat ruikt naar het voorjaar en vers gras. Ik kijk met mijn grutto-ogen naar beneden en kies met mijn gruttobrein een perceel om statig op te landen en wat heerlijke wormen te eten. Het maakt mij echt niet uit of ik mij dan bevind in een perceel vochtig weidevogelgrasland met ANLb of een SNL-contract. Ik heb gehoord en gezien dat deze systematiek al jarenlang naast elkaar wordt gebruikt en als grutto merk ik echt geen verschil. Ik zet de daling weer in.

Voorzitter, het CDA ziet dat de korte termijnagenda van het landelijk gebied een steeds realistischer beeld geeft van de mogelijkheden in het landelijk gebied. We moeten met elkaar

3690 zoeken naar een optimum tussen volksgezondheid, ecologie en voedselzekerheid. Het CDA kan de korte termijnagenda in grote lijnen steunen, maar niet volledig. Er zijn nog aanpassingen gewenst. In de commissie hebben we al diverse dingen aangegeven en ik wil me nu beperken tot drie zaken: NNN-gebieden, PAS-melders en ontpachtingen.

3695 Het NNN-beleid wordt steeds realistischer. Op pagina negen staat "We actualiseren de realisatiestrategie NNN met de middelen zoals geprogrammeerd in het programma
Natuurnetwerk en de korte termijn agenda kan er in de periode 2025-2027 gewerkt worden aan de NNN-realisatie. Daarna resteren er echter nauwelijks middelen, waardoor de uitvoering
3700 grotendeels zal stilvallen. Mocht blijken dat er in 2025 geen zicht komt op aanvullend budget, dan zal de voorbereiding op en de realisatie van nieuwe NNN vrijwel overal helemaal worden stopgezet.", staat in dit stuk. Kortom, voorzitter, het is dus eigenlijk al zeker dat er fors minder NNN kan worden gerealiseerd. En als er geen extra geld komt, zal de realisatie na 2027 helemaal
3705 stilvallen. Wij hebben daarom twee verzoeken die wij ook al eerder naar voren hebben gebracht. Agrarisch natuurbeheer moet mogelijk blijven na 2029 in gebieden die begrensd zijn als NNN. En agrarisch natuurbeheer moet ingezet kunnen worden voor de realisatie van het NNN. Als dat niet gebeurt, dan hebben we straks helemaal geen NNN. Gelukkig las ik op pagina veertien van de korte termijnagenda het volgende: "Omdat er meerdere keren om gevraagd is, wordt onderzocht of het ANLb juridisch gezien een geschikt subsidie-instrument is om in te kunnen zetten op
3710 gronden binnen het NNN. Hiervoor wordt momenteel extern juridisch advies ingewonnen." Voorzitter, wij willen weten of dat juridisch advies al binnen is. En eigenlijk kan ik me ook niet voorstellen dat dat negatief is, want we hebben het over NNN-waardig agrarisch natuurbeheer. Dus het woord geeft al aan dat dit binnen het NNN ingezet kan worden, dat het voldoet aan die regels. En dat zal dan vooral kunnen gebeuren in gebieden met weidevogel doelstellingen. Het realiseren van biodiversiteitswaarden kan ook geborgd worden in het NNN-waardig ANLb en via
3715 beheerdoeltypen van SNL en ANLb kan precies hetzelfde doelbereik worden afgesproken en ANLb wordt daarbij ook nog eens goed gecontroleerd.

De **VOORZITTER**: Ga ik u toch even onderbreken, mevrouw Koning, bij deze punten. U gaat snel door met de punten, maar de heer Wallaart wil heel graag een interruptie plegen.

3720 De heer **WALLAART** (PvdA): Voorzitter, dank u wel. Ja, we moeten hier natuurlijk niet te veel what if doen, want mevrouw Koning stelt zich voor dat het ongetwijfeld positief uitvalt, die juridische analyse. Stel nou dat het negatief uitvalt, is het CDA dan bereid om te zeggen: nou, nu zijn we ook overtuigd binnen NNN, ANLb geen toekomst meer?

3725 Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Ja, alles staat of valt natuurlijk met de eisen die je dan stelt aan dat beheertype. Als dat voldoet aan de NNN-eisen dan moet dat kunnen, of het nou ANLb heet of SNL.

3730 De heer **WALLAART** (PvdA): Voorzitter, in algemene zin ben ik dat zeker met het CDA eens. Of het nou door een boer of een tbo wordt gerealiseerd, als de natuurdoelen maar gehaald worden. Dus dat is een waarheid als een koe, zou ik maar zeggen. Alleen, als uit de juridische analyse blijkt dat het juridisch niet kan, ANLb binnen het NNN, wat is dan de positie van het CDA?

3735 Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Dan wil ik die uitspraak zien en daar ga ik dan een oordeel over geven, want ik kan nu niet zien waar het juridisch dan niet zou kunnen.

De **VOORZITTER**: Gaat u verder, mevrouw Koning.

3740 Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Ja. Het ANLb kent ook nog een eigen sanctieprofiel en wordt daarboven ook nog eens Europees gecontroleerd door de NVWA. Dus soms wordt er wel eens gezegd van 'die controle is slecht', maar dat is dus ook niet waar. Hiermee zouden dus op korte termijn honderden hectares NNN gerealiseerd kunnen worden, waarvan het grootste deel dan waarschijnlijk in Laag Holland zal liggen. Zonder het gebruik van ANLb-gelden vanuit Brussel en het Rijk heeft de provincie Noord-Holland dus absoluut niet genoeg geld en zal het NNN daar
3745 waarschijnlijk nooit gerealiseerd kunnen worden. Dus laten we nou eindelijk die kans eens benutten. Daarom dienen wij de volgende motie in: 'ANLb mogelijk maken binnen de NNN-realisatiestrategie met als dictum: "Verzoeken GS bij de actualisering van de NNN-realisatiestrategie het mogelijk te maken om ook na 2029 ANLb toe te passen in als NNN

3750 begrensd gebieden en bij de actualisering van de NNN-realisatiestrategie uit te werken hoe met NNN-waardig agrarisch natuurbeheer onderdelen van het NNN gerealiseerd kunnen worden, en gaan over tot de orde van de dag.

Motie 45-7 april 2025

ANLb mogelijk maken binnen NNN-realisatiestrategie

3755 *Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 7 april 2025.*

Constaterende dat:

- *De realisatiestrategie NNN de komende maanden geactualiseerd wordt;*
- *Er door gebrek aan financiën geen zicht is op snelle realisatie van het NNN;*
- 3760 • *Er in de Korte termijnagenda Landelijk Gebied prioritaire gebieden en focusgebieden zijn aangewezen;*
- *Het onduidelijk is of en wanneer andere NNN gebieden kunnen worden aangekocht en/of ingericht.*
- *Volgens het huidige beleid op 1 januari 2029 agrarisch natuurbeheer vervalt als mogelijke toepassing binnen de als NNN-begrensde gebieden.*

3765 *Overwegende dat:*

- *De onduidelijkheid over aankoop en inrichting van percelen die nu nog als NNN begrenst zijn vele locaties betreft en nog jarenlang kan voortduren;*
- *Het onzeker is of de percelen die nu begrensd zijn als NNN ooit echt allemaal opgekocht en ingericht kunnen worden;*
- 3770 • *Eigenaren en pachters van gronden die begrensd zijn als NNN en waar agrarisch natuurbeheer plaats vindt, op dit moment nog aanspraak kunnen maken op ANLb-vergoedingen;*
- *Agrarisch ondernemers nodig zijn voor goed beheer van de gronden;*
- 3775 • *Ook de terreinbeherende organisaties voor het beheer van hun gronden veelvuldig gebruik maken van de inzet van agrarisch ondernemers;*
- *Het verdienvermogen van agrarisch ondernemers die agrarisch natuurbeheer verzorgen grotendeels verdwijnt als zij geen aanspraak kunnen maken op ANLb;*
- *De ANLb-vergoeding ook nodig is om de NNN natuur daadwerkelijk te realiseren, anders gebeurt dit waarschijnlijk niet meer;*
- 3780 • *Nu het NNN niet in 2029 zal worden afgerond, wij van mening zijn dat de agrarisch beheerders van als NNN begrensde gronden ook na 2029 aanspraak moeten kunnen maken op ANLb-vergoeding;*
- *Wij van mening zijn dat ook bij realisatie van het NNN in bepaalde gebieden beheer via ANLb ingezet moet kunnen worden op gronden binnen het NNN;*
- 3785 • *Wij van mening zijn dat dit kan gebeuren met NNN-waardig ANLb met langjarige contracten, die LVVN hoogstwaarschijnlijk vanaf 2027 gaat aanbieden;*
- *Dit moet worden uitgewerkt in de NNN realisatiestrategie;*
- *Als de provincie het inrichten en beheren van NNN zelf moet financieren, dit veel meer kosten met zich mee brengt, dan bij de inzet van NNN-waardig agrarisch natuurbeheer.*

3790 *Verzoeken Gedeputeerde Staten:*

- *Bij de actualisering van de NNN-realisatiestrategie het mogelijk te maken om ook na 2029 ANLb toe te passen in als NNN-begrensde gebieden;*
- *Bij de actualisering van de NNN-realisatiestrategie uit te werken hoe met NNN-waardig agrarisch natuurbeheer onderdelen van het NNN gerealiseerd kunnen worden.*

3795 *En gaan over tot de orde van de dag.*

Ondertekening: Willemien Koning-Hoeve (CDA).

3800 De **VOORZITTER**: En dat roept meteen een interruptie op bij mevrouw Haas van de Partij voor de Dieren.

Mevrouw **HAAS** (PvdD): Ja, dank u wel voor de motie. Wat verstaat u onder NNN-waardig?

3805 Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Dat het past binnen het NNN en dat de doelen gehaald kunnen worden. En dat het doelbereik dus ook hetzelfde kan zijn als het SNL.

Mevrouw **HAAS** (PvdD): Welke doelen?

3810 Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Ik heb al gezegd dat het waarschijnlijk het meest geschikt is voor gebieden met weidevogeldoelstellingen. Je kan het natuurlijk niet voor alle doelen inzetten. Je moet dus kiezen bij welke doelen het past.

De **VOORZITTER**: Heeft u nog een vraag daarover, mevrouw Haas?

3815 Mevrouw **HAAS** (PvdD): Maar betekent dat, dat het dus een beperkte NNN-waardig definitie krijgt?

De **VOORZITTER**: Mevrouw Koning, wilt u daarop reageren?

3820 Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Zoals ik zeg, je moet kijken waar het past, bij welke doelstellingen. En dat zullen waarschijnlijk vooral weidevogeldoelstellingen zijn.

De **VOORZITTER**: Een laatste interruptie.

3825 Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Volgens mij kan ik dat niet opmaken uit het dictum. Dus ik twijfel echt of we dat kunnen steunen dan.

De **VOORZITTER**: Wat op zich geen vraag is, maar een constatering. Dus u mag daar op antwoorden. U hoeft het niet te doen. Gaat u verder met uw betoog.

3830 Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Ja, ik heb het bij de toelichting wel aangegeven. Vind ik zelf. Maar als u dat niet voldoende vindt, dan is dat niet leuk.

De **VOORZITTER**: Gaat u verder.

3835 Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Oké. Nou ja, wij pleiten hier al jaren voor. En wij vinden het echt heel belangrijk dat dit uiteindelijk ook echt gaat gebeuren. Dus als de gedeputeerde toezegt dat ze met beide punten ook echt aan de slag wil gaan en misschien nu nog niet een positief advies kan geven, maar dan zijn we ook wel bereid die motie nog aan te houden tot een later moment.

3840 Maar wij willen dan echt wel horen dat de gedeputeerde daarmee aan de slag gaat.

Het ANLb-instrument is vooral dus geschikt voor NNN-gebieden met onder andere een weidevogeldoelstelling. Maar er zijn ook andere gebieden die door het gebrek aan financiën de komende decennia niet gerealiseerd kunnen worden en hoogst waarschijnlijk nooit gerealiseerd kunnen worden. Het vasthouden van die gebieden binnen de NNN-begrenzing voor bijna denkbeeldige ontwikkeling, mogelijk ergens in de verre toekomst, schuurt met behoorlijk bestuur. Het CDA vindt het niet acceptabel dat grondeigenaren of grondgebruikers van die gronden nog jarenlang in onzekerheid zitten, terwijl de realisatie van NNN op hun gronden waarschijnlijk nooit werkelijkheid zal worden. Ondertussen wordt hun bedrijfsvoering en toekomstperspectief ernstig beperkt, waardoor zij financiële schade lijden. Daarom vinden wij dat in de realisatiestrategie bekeken zou moeten worden welke NNN-gebieden we nog wel kunnen en willen realiseren en voor welke gebieden het echt niet meer lukt.

3845

3850

De **VOORZITTER**: Dat levert u een interruptie op van mevrouw Alberts van de SP.

3855 Mevrouw **ALBERTS-OOSTERBAAN** (SP): Ja, die had ik ook al eerder kunnen plaatsen, maar binnen het betoog van het CDA kan het ook op dit moment. Hoe kijkt u nu eigenlijk aan tegen datgene wat in het Natuurpact is afgesproken? Dat is welke natuurdoelen behaald moeten worden. En vindt u dan dat wij ons daaraan moeten houden? Of dat u zegt: nee, het is toch de agrariër die voorrang moet krijgen?

3860

Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Wat ik hier bepleit, is dat we met ANLb ook die doelen kunnen halen. Niet in alle gebieden, maar wel in een groot aantal gebieden.

3865 Mevrouw **ALBERTS-OOSTERBAAN** (SP): Maar u bent het toch met me eens, via de voorzitter, dat we alle doelen moeten halen? Want dat staat in het Natuurpact. Of wilt u daar onderuit?

3870 Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Het verschil met het Natuurpact en het huidige NNN, wat ingetekend is, is dat natuurlijk in Noord-Holland er nog een NNN bovenop geplust is gebleven, boven het Natuurpact.

De **VOORZITTER**: Laatste vraag daarover.

3875 Mevrouw **ALBERTS-OOSTERBAAN** (SP): Ja, maar goed, dat zegt mevrouw Koning op deze manier natuurlijk, maar opplussen of niet, maar als je 161 doelen moet halen en het zijn er uiteindelijk maar twee, dan heeft dat opplussen ook nog niet eens echt effect gehad. Dus u wilt kennelijk, maar dat hoor ik u misschien wel goed zeggen, maar zegt u het nog niet en help ik u eventjes, dat u onder dat Natuurpact uit wil, want die 161 doelen zijn te veel.

3880 De **VOORZITTER**: Mevrouw Koning, u mag daarop reageren. Ik hoor geen vraag.

Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Nee, dat zeg ik niet.

3885 De **VOORZITTER**: Zei u dat?

Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Het doel is natuurlijk wel dat we in de NNN die we wel kunnen realiseren en waar geld voor is, ook wel echte doelen gaan halen.

3890 De **VOORZITTER**: Nou, ik denk dat ik dan maar meteen doorga met Statenlid Van Wijnen van GroenLinks.

3895 Statenlid **VAN WIJNEN** (GroenLinks): Dat is ook nog een verhelderende vraag. U geeft aan dat u NNN wilt ontgrenzen, omdat mensen anders te lang in bestaansonzekerheid verkeren. Ja, die wettelijke verplichting om NNN te realiseren blijft. Dus dan wilt u nu NNN ontgrenzen en dan een soort 'het NNN kan overal later nog neerdalen in de toekomst' en een situatie creëren waar eigenlijk toch nog veel meer mensen dan door onzeker worden?

3900 Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): We hebben een discussie een keer gehad, ook met de gedeputeerde, dat er geen wettelijke verplichting ligt op het NNN. We zijn verplicht de Vogel- en Habitatrichtlijn na te leven. Dat zijn we verplicht. Maar niet wettelijk, precies, vanuit regels vanuit Brussel of het Rijk dit precies te realiseren via NNN.

3905 Statenlid **VAN WIJNEN** (GroenLinks): Volgens mij hebben we een verplichting tot een aantal kilometers.

De **VOORZITTER**: Statenlid Van Wijnen, wilt u even wachten tot u het woord krijgt? Gaat uw gang.

3910 Statenlid **VAN WIJNEN** (GroenLinks): Volgens mij hebben we een verplichting tot een bepaald aantal hectares. Zou u dat misschien dan niet eerst willen verifiëren voordat u deze motie indient?

Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): We hebben hier een discussie over gehad met de gedeputeerde. Dus daar is dit op gebaseerd. Maar als dat helemaal niet klopt, dan horen we dat straks.

3915 De **VOORZITTER**: Goed. Gaat u verder met uw betoog.

3920 Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Oké. Die houdt hier wel verband mee. Even kijken. Dus wij willen dat er keuzes gemaakt worden. We kunnen ons voorstellen dat er gebieden zijn waarvoor je nog een slag om de arm wilt houden. En we hebben natuurlijk nu al prioritaire gebieden en focusgebieden, maar er zullen ook gebieden zijn waarvoor nu echt onduidelijk is of dit ooit wel gehaald gaat worden. En die willen wij dus dan kijken of die ontgrensd kunnen worden en dat moet meegenomen worden in de realisatiestrategie om daarnaar te kijken.

3925 De **VOORZITTER**: Fijn. U voelde hem al aankomen. U gaf heel mooi de ruimte voor de interruptie van de heer Mulder van D66.

De heer **MÜLDER** (D66): Standaardvraag die wij nog weleens stellen: heeft u het ambtelijk advies voor mij voor deze motie die u heeft aangevraagd of heeft u dat niet aangevraagd?

3930 Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Nee, dat heb ik niet.

De **VOORZITTER**: En gaat u weer verder met uw betoog?

3935 Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Oké, dan ga ik het verzoek voorlezen. "Verzoeken GS om keuzes te maken door bij de actualisering van de NNN-realisatiestrategie niet alleen prioritaire en focusgebieden aan te wijzen, maar ook gebieden aan te wijzen die door gebrek aan financiën hoogstwaarschijnlijk de komende decennia niet gerealiseerd kunnen worden of nooit gerealiseerd kunnen worden. En een voorstel te maken om deze gebieden te ontgrenzen om grondeigenaren en grondgebruikers niet nogmaals decennialang in onzekerheid te laten, en gaan over tot de orde van de dag.

Motie 46-7 april 2025

Keuzes maken in NNN-realisatiestrategie

3945 *Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 7 april 2025.*

Constaterende dat:

- *GS bezig is met een actualisering van de realisatiestrategie van het Natuurnetwerk Nederland (NNN);*
- *Er door gebrek aan financiën geen zicht is op volledige realisatie van het NNN;*
- 3950 • *Er in de Korte termijnagenda Landelijk Gebied prioritaire gebieden en focusgebieden zijn aangewezen;*
- *Het onduidelijk is of én wanneer de andere NNN gebieden kunnen worden aangekocht en/of ingericht.*

Overwegende dat:

- 3955 • *Door de nieuwe methode van het aanwijzen van prioritaire gebieden en focusgebieden er ook gebieden overblijven die geen prioriteit meer hebben;*
- *Voor de gebieden die niet aangewezen zijn als prioritair gebied en focusgebied, het zeer onduidelijk is wanneer daar sprake zal zijn van aankoop of inrichting van het NNN;*
- 3960 • *Het zo kan zijn dat deze gebieden de komende decennia niet worden aangekocht of ingericht en sommige gebieden hoogst waarschijnlijk nooit;*
- *Aanhouden van die gebieden binnen de NNN-begrenzing voor bijna denkbeeldige ontwikkeling mogelijk ergens in de verre toekomst, schuurt met behoorlijk bestuur.*
- *Het niet wenselijk is dat grondeigenaren of grondgebruikers nog jarenlang in onzekerheid zitten over mogelijke realisatie van NNN op hun gronden, wat hun bedrijfsvoering ernstig belemmert waardoor zij financiële schade leiden;*
- 3965 • *In de realisatiestrategie bekeken zou moeten worden welke NNN-gebieden we nog wel kunnen en willen realiseren binnen afzienbare termijn en welke niet;*
- *We het maken van keuzes niet langer uit kunnen stellen omdat dat tot onmogelijke situaties leidt voor de grondeigenaar en grondgebruikers.*

3970 *Verzoeken Gedeputeerde Staten:*

- *Om keuzes te maken door bij de actualisering van de NNN realisatiestrategie niet alleen prioritaire- en focusgebieden aan te wijzen, maar ook gebieden aan te wijzen die door gebrek aan financiën hoogstwaarschijnlijk de komende decennia niet gerealiseerd kunnen worden of nooit gerealiseerd kunnen worden.*
- 3975 • *Een voorstel te maken om deze gebieden te ontgrenzen om grondeigenaren en grondgebruikers niet nogmaals decennialang in onzekerheid te laten.*

En gaan over tot de orde van de dag.

Ondertekening: Willemien Koning-Hoeve (CDA).

3980

Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Dan gaan we over naar punt 2. Punt 2 is de PAS-melders. We hebben onlangs al aangegeven dat we van mening zijn dat de gedeputeerde veel meer inzet moet tonen voor het legaliseren van de PAS-melders. Vollenbroek schijnt in juni met handhavingsverzoeken te komen. Andere provincies stellen ook eigen programma's op voor de

3985 legalisatie. Wachten tot GS de pilot van Texel kan uitrollen, duurt echt te lang. Elk gebied kent zijn eigen vraagstukken en in elk gebied moet zijn eigen puzzel gelegd worden. Ja, wij weten dat er uitspraken van de Raad van State en de rechter liggen rond intern salderen en stikstofreductie. Die uitspraken zijn nu een feit. Gedeputeerde, hoe gaat u daarmee dealen? Wat is het plan? Dat willen wij graag horen.

3990 Tot slot, punt 3. Het CDA wil nogmaals aangeven dat wij grote zorgen hebben rond ontpachting en onteigening. Eigendomsrechten en pachtrechten van mensen afpakken via dwangmiddelen vinden wij geen goede zaak. Wij zijn daarom mede-indiener van het amendement van de BBB en wij vragen de gedeputeerde of hij kan uitzoeken of er bij de ontpachting echt geen sprake is van dwang.

3995

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Koning. Het gaat zo snel dat ik nog moet schrijven. De volgende op de lijst is mevrouw Van der Helm van 50PLUS.

4000 Mevrouw **VAN DER HELM-CHANDANSINGH** (50PLUS): Ja, dank, voorzitter. Dit dossier is gewoon tijdverslindend en wordt tergend langzaam uitgesmeerd over de nog komende twee jaar van deze coalitieperiode of Statenperiode – hoe je het noemen wil. De financiële middelen zijn beperkt en de uitvoering zal daardoor minder voortvarend verlopen, is de boodschap, dan eerder gepresenteerd. We hebben in de commissie een heel goed debat gehad hierover. Het roept ook vragen over de haalbaarheid van de gestelde doelen en de gevolgen voor de verschillende sectoren in het landelijk gebied. De ergernissen, zoals ik ze nu van de collega's gehoord heb en met name de collega's van de oppositiepartijen, lopen op. En ik begin me ook aan dit dossier enorm te ergeren. Coalitiepartijen gaan met een motie het college aanjagen slash helpen, terwijl de korte termijnagenda op grond van de Omgevingswet een bevoegdheid is van GS. En die wordt mondigesmaat uitgewerkt. En dan hebben we natuurlijk het mantra: ja, we moeten beleid krijgen vanuit landelijk. Zie hier de ingrediënten van wederom een moeizaam debat. En dan het sausje gieten over het coalitieakkoord Verbindend Vooruit!. Dat er ambitie is, dat er ambitie wordt getoond. Er ligt nu een aanpak, één aanpak, om het landelijk gebied aan te jagen. Nou, dat mis ik. En in de commissievergadering heeft mijn collega van Partij voor de Dieren, mevrouw Haas, toen gezegd: 'Nou, kunnen er geen scenario's worden uitgewerkt? Anders ga ik dat doen.' Zie hier het werk en vele moties. Dus ik ga hem terugleggen bij de gedeputeerde. We hebben nu voor de korte termijn een plan. Wat vind ik ervan? Nou, niet zoveel. Dat hoort u al in mijn bijdrage. We gaan zien waar dat naar gaat leiden de komende twee jaar. We zullen dat goed volgen. Ik kan nog alles uit de commissie halen over NNN, wat daar gewisseld is, en de vragen die we gesteld hebben. Maar ik kan alleen zeggen: gedeputeerde, u moet echt wat meer vaart maken. Dank u wel.

4010

4015

4020

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Van der Helm. Ik geef het woord aan mevrouw De Sain van de BBB.

4025

Mevrouw **DE SAIN** (BBB): Dank u wel, voorzitter. Voorzitter, Statenleden, mensen op de tribune en de aanwezigen die thuis meekijken. De korte termijnagenda is uitgebreid besproken in de commissie van 17 maart. Veel vragen, opmerkingen, gratis advies richting GS en we staan hier niet om de commissie nog een keer over te doen, maar we hebben nog wel een paar aandachtspunten die we graag als overweging mee willen geven.

4030

Eentje ervan is het vlakke landschap. Ik kan daar enorm van genieten. De vergezichten, het kruidenrijke grasland en onder andere de boerennatuur. Ook weer de weidevogel die hier welig kan vertoeven. Maar wel vragen wij daarbij aandacht voor de wens om extra bos aan te leggen. Dit zorgt namelijk voor extra predatoren. Wij vragen het college om de balans te houden bij bosaanleg. Blijf hierbij de weidevogelgebieden beschermen door bij de leefgebieden geen bos aan te leggen.

4035

Wat betreft de zonering, die vijfhonderd meter rondom de Natura 2000-gebieden. Het is natuurlijk op vrijwillige basis. Nou, dat is hartstikke fijn. Maar BBB vraagt zich wel af of die zone dan ten goede komt van de stikstof gevoelige hexagoon. En als wij rijks- of eigen geld inzetten, dan zouden we dat ook gericht moeten inzetten, want de middelen zijn beperkt. En dan zou het wel fijn zijn als dus veel Natura, dat die stikstofmaatregelen ten goede komen aan de focus

4040

4045 waarbij het moet liggen en dat zijn stikstofgevoelig hexagonen. Want niet alle Natura 2000-gebieden zijn stikstofgevoelig.

4050 Verder staan er in de korte termijnagenda ook een paar niet voor de hand liggende onderwerpen, zoals de wildopvang van onder andere mevrouw Haas. Voor ons is het geen halszaak, maar voor de Partij voor de Dieren wel. BBB heeft met die motie gestemd, voorgestemd, en wij hechten veel harder aan onze bestuurlijke betrouwbaarheid, waardoor wat ons betreft deze post mag blijven staan in de korte termijnagenda. Hetzelfde geldt voor de boerenlandpaden en de coaches van collega's D66 en het CDA. Er zijn afspraken over gemaakt. Wij vinden het belangrijk om die afspraken te respecteren.

4055 Afsluitend vindt de BBB dat er veel wijzigingen plaatsvinden. We willen eigenlijk alles integraal blijven aanpakken in het landelijk gebied, maar is het ook haalbaar en betaalbaar? Een stuk natuur verwijderen ten gunste van een ander stukje natuur, en dat gaat dan vaak ten gunste van landbouwgrond. Het geeft veel onzekerheid bij de betreffende ondernemers. En laten we vooral geen plussen zetten, maar zorgvuldige keuzes maken, waarbij ook rekening gehouden wordt met de kosten voor de belastingbetaler. Daarnaast hebben wij een interruptie.

De **VOORZITTER**: Nou, hij was nog onderweg. U had nog uw zin uit kunnen spreken, mevrouw De Sain. U heeft inderdaad een interruptie van de heer Wallaart van de Partij van de Arbeid.

4065 De heer **WALLAART** (PvdA): Voorzitter, dank u wel. Een verduidelijkende vraag aan mevrouw De Sain. Ze heeft het over eerdere afspraken die er liggen onder de wildopvang, de boerenlandpaden en de coachingstrajecten. Nou, de wildopvang en de boerenlandpaden weet ik wel dat hier in de Staten moties over zijn aangenomen. Kan mevrouw De Sain aangeven wat dan de afspraak is die onder de coachingstrajecten ligt? Want dat is mij niet helemaal duidelijk.

4070 Mevrouw **DE SAIN** (BBB): Dank u wel, voorzitter. Er is meermaals door de oppositiepartijen naar gevraagd. Uiteindelijk is er denk ik geen motie op aangenomen, maar omdat wij daar veelvuldig in de commissies over gesproken hebben, zijn we er wel uitgekomen dat dat nut kan hebben om de stikstofdruk te reduceren. En daar doelen we volgens mij met deze coaches op.

4075 De **VOORZITTER**: Meneer Wallaart, u heeft een vervolgvraag? U gunt de eer aan mevrouw Koning van het CDA?

4080 Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Ja, weet u misschien ook dat in de vorige periode bij de kaderbrief deze motie toen is ingediend en daar vóór is gestemd? Dus dat het er toen in is gekomen.

4085 Mevrouw **DE SAIN** (BBB): Nou, volgens mij was dit het antwoord voor de heer Wallaart. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dan zijn we mooi rond, maar ik denk dat de heer Wallaart hier nog geen genoegen mee neemt, want-

4090 De heer **WALLAART** (PvdA): Voorzitter, het lijkt wel driebanden hier, het biljartkampioenschap. Nee, volgens mij, waar mevrouw Koning op duidt, dat zijn de zogenaamde erfcoaches. Als ik het goed begrijp, gaat het weer hier over een ander coachtraject. Als coach op het landelijk gebied kun je echt goed geld verdienen, de komende jaren heb ik het idee. Dus laten we dat wel een beetje voor de- Misschien verwar ik het, hoor, en moeten we het zo even aan GS vragen hoe dat precies zit. Maar wat mij betreft, erfcoaches, veel over gesproken. Deze coaches, ik weet niet op welke afspraken mevrouw De Sain zich beroept, maar ik laat me graag overtuigen door GS dat hij er wel degelijk onder ligt.

De **VOORZITTER**: Mevrouw De Sain, gaat u deze beantwoorden of laat u hem aan GS?

4100 Mevrouw **DE SAIN** (BBB): Nou ja, weet je wel, ik sluit me dan bij de heer Wallaart aan. De bedoeling bij mijn uitspraak is, is dat wij staan voor onze bestuurlijke verantwoordelijkheid en

dat we daar graag, nou ja, de daad bij het woord willen voegen. Dat bedoelde ik duidelijk te maken.

4105 De **VOORZITTER**: Dan is de heer Mülder van D66.

4110 De heer **MÜLDER** (D66): Ja, dank u wel. Inderdaad, er werd net ook al gezegd, volgens mij kan je als agrarisch coach veel geld verdienen. Ik heb weleens gezegd dat we vooral veel kunnen koffie zetten, maar we hebben ook heel veel coachtrajecten en gesprekken. Maar u zei net dat er dus ook met coachgesprekken wordt gekeken hoe we de daadwerkelijke reductie naar beneden gaan brengen. Kunt u mij vertellen hoe ze dat dan doen en hoe dat gaat?

4115 Mevrouw **DE SAIN** (BBB): Dank u wel. Zoals ik het begrepen heb, kan je als ondernemer gebruik maken van zo'n coach. Die komt bij jou op het bedrijf. Die kijkt hoe de bedrijfsvoering is, hoe de mogelijke emissies kunnen zijn. En dan kan je daar dus advies en steun van krijgen hoe je dan eventueel beter zou kunnen ondernemen. En dat draagt dus weer bij aan een betere natuur.

4120 De heer **MÜLDER** (D66): Maar bent u het niet met mij eens dat waarschijnlijk al die adviezen niet echt budgetneutraal zullen zijn?

4125 Mevrouw **DE SAIN** (BBB): Ik durf u daar geen antwoord op te geven, maar misschien dat GS dat wel kan. Maar ik weet wel dat met andere soorten coaches, dat er gewoon eenduidig budget voor is, en op is op, weg is weg. En ik mag aannemen dat het niet een blanco cheque is en dat we zomaar sky high door het dak kunnen gaan met allerlei rekeningen van coaches.

4130 De heer **MÜLDER** (D66): Ik snap het dat de coach inderdaad is vastgelegd wat hij mag doen, maar de coach komt met een advies en dat zal waarschijnlijk zijn van, goh, neem minder koeien of neem een andere stal. Dat gaat uiteindelijk wel geld kosten. Dus een advies is heel weinig waard. Dus er wordt met dat advies geen enkele stikstof gereduceerd.

4135 Mevrouw **DE SAIN** (BBB): Nou, dat ben ik dan weer niet met u eens. O sorry, voorzitter. [...] Ja, excuus. Dat ben ik niet met de heer Mülder eens. Want die coaches die komen inderdaad met advies. En dan zijn er ook nog op landelijk niveau potjes, dat als je het met een innovatie zou kunnen oplossen of op een andere manier, dat er meerdere wegen naar Rome leiden waardoor er wel handen en voeten aan gegeven kunnen worden.

De **VOORZITTER**: Dan gaan we meteen door met mevrouw Ouderkerken van de VVD voor een interruptie.

4140 Mevrouw **OUDERKERKEN** (VVD): Ja, dank u wel voorzitter. Ook voor de VVD is vier ton een hoop geld, vier ton wat er nu in de KTA gereserveerd staat voor de wildopvang. Wat maakt dat u het oké vindt dat met de beperkte middelen die wij al hebben, die vier ton dan gaat naar de wildopvang, wat niet echt bijdraagt aan überhaupt de initiële PPLG-doelen?

4145 Mevrouw **DE SAIN** (BBB): Nee, dat dat klopt. En het is, ja, vier ton, is zeker ook een hoop geld. Ben ik helemaal met u eens. Het is ook niet gezegd dat die vier ton helemaal opgemaakt gaat worden. Dus hierbij doe ik dan ook een appèl op de gemoedsrust van onze Statenleden en van GS en van de ambtenaren die er op de achtergrond heel hard aan het werk zijn voor ons allemaal. Misschien komen we uit op een budget van anderhalve ton of van twee ton en dat daar de wildopvang mee geholpen is. Misschien komen we uit op een ton. Ik weet dat nog niet. Alleen, wat ik net duidelijk probeerde te maken: wij hebben vóór die motie gestemd, ons woord is ons wat waard en daar staan wij voor.

4155 Mevrouw **OUDERKERKEN** (VVD): Voorzitter. Dank u wel, voorzitter. Ja, het is mij bekend dat jullie vóór de motie hebben gestemd. Echter, de motie was zonder enige financiële dekking. Bent u het niet met mij eens dat juist vanwege de beperkte middelen, er gekeken moet worden naar een ander potje of een subsidietrajectje of iets anders waaruit het bekostigd kan worden? Dan blijft u tenminste nog wel een betrouwbare bestuurder.

4160 De **VOORZITTER**: Mevrouw De Sain, bent u het daarmee eens?

4165 Mevrouw **DE SAIN** (BBB): Nou, als die mogelijkheid er is, kunnen we dat zeker overwegen. Maar voor ons willen wij nu in ieder geval duidelijk maken dat we graag dit willen behouden. En is het dan in de korte termijnagenda, is het in de een korte termijnagenda. Kan het via een andere subsidiepot gestroomlijnd worden: prima.

De **VOORZITTER**: Dat roept niet meer een vraag op van mevrouw Ouderkerken. Dus dan kunt u doorgaan met uw betoog. Tenzij u-

4170 Mevrouw **DE SAIN** (BBB): Nou, mijn betoog was bijna klaar, voorzitter. Ik heb alleen nog één amendement wat ik graag toe wil lichten. Ondanks dat we allemaal ons best gedaan hebben om de korte termijnagenda goed op papier te krijgen, is er op bladzijde negen en op bladzijde twaalf nog een zinsnede erin gekomen over "het inrichtingsplan wordt planologisch verankerd, zodat het onteigeningsinstrument kan worden ingezet". Ik ga dat niet bij punt 1 en 2 helemaal
4175 voorlezen, alleen de te vervangen tekst. "De provincie is zich bewust van het huidige maatschappelijk sentiment over de ontwikkelingen in het landelijk gebied. Daarom spant de provincie zich tot het uiterste in om onteigening te voorkomen. En op basis van de lopende gebiedsprocessen lijkt onteigening de komende collegeperiode niet aan de orde. Als het nodig blijkt, zullen wij hierin vanzelfsprekend de zorgvuldige procedure die in de wet beschreven staat,
4180 volledig volgen om volledige schadeloosstelling te kunnen bieden. Onteigenen is alleen mogelijk op basis van een planologisch besluit. Stikstofreductie is op zichzelf geen planologische functiewijziging en daarom kan er niet uitsluitend voor stikstof onteigend worden." Met dank aan CDA voor het mede-indienen. Dat was het, voorzitter.

4185 **Amendement 6-7 april 2025**
Tekstuele aanpassing onderdeel onteigening

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 7 april 2025.

Besluit:

4190 *In bovengenoemde Korte termijnagenda Landelijk Gebied 2025-2027:*

- *Op bladzijde 9, bovenaan na de woorden "noodzakelijke natuurherstel" de zinsneden: "Het inrichtingsplan wordt planologisch verankerd, zodat het onteigeningsinstrument kan worden ingezet indien minnelijke verwerving vastloopt. Met grondeigenaren worden op basis van volledige schadeloosstelling en met het inrichtingsplan als grondslag, gesprekken gestart om de grond beschikbaar te krijgen voor de natuurrealisatie. Stikstofreductie op zichzelf is geen planologische functiewijziging. Er kan dan ook niet uitsluitend voor stikstof onteigend worden".*
4195
- *Op bladzijde 12, middenin, na de woorden "onderbouwd in het inrichtingsplan" de zinsneden: "Het inrichtingsplan wordt planologisch verankerd, zodat het onteigeningsinstrument kan worden ingezet indien minnelijke verwerving vastloopt. Met grondeigenaren worden op basis van volledige schadeloosstelling en met het inrichtingsplan als grondslag, gesprekken gestart om de grond beschikbaar te krijgen voor de natuurrealisatie. Stikstofreductie op zichzelf is geen planologische functiewijziging. Er kan dan ook niet uitsluitend voor stikstof onteigend worden."*
4200
4205

Deze cursieve teksten te vervangen door:

- *"De provincie is zich bewust van het huidige maatschappelijke sentiment over de ontwikkelingen in het landelijk gebied. Daarom spant de provincie zich tot het uiterste in om onteigening te voorkomen. Op basis van de lopende gebiedsprocessen lijkt onteigening de komende collegeperiode niet aan de orde. Maar als het nodig blijkt zijn, zullen wij hierin vanzelfsprekend de zorgvuldige procedure die in de wet beschreven staat volgen om een volledige schadeloosstelling te kunnen bieden. Onteigening is alleen mogelijk op basis van een planologisch besluit. Stikstofreductie op zichzelf is geen planologische functiewijziging en daarom kan niet uitsluitend voor stikstof onteigend worden."*
4210
4215

Toelichting:

4220 *Met deze aanpassing wordt tekst van de Korte termijnagenda Landelijk Gebied in overeenstemming gebracht met de reeds gemaakte afspraken hierover.*

En gaan over tot de orde van de dag.

4225 *Ondertekening: Ingrid De Sain (BBB) en Willemien Koning-Hoeve (CDA).*

De **VOORZITTER**: Fijn, dank u wel. Ik denk dat u nog wel even moet blijven staan, want op de valreep zijn er nog een paar interrupties. De eerste is van de heer Mantel van JA21.

4230 De heer **MANTEL** (JA21): Ja, voorzitter, dank. Ik heb eigenlijk best wel lekker staan luisteren naar mevrouw De Sain. Grotendeel eens. Ik vroeg me af wat er nou gebeurd is waardoor de BBB dit amendement nodig acht.

4235 Mevrouw **DE SAIN** (BBB): Nou, laten we zeggen dat het the slip of the tongue is en dat het niet goed in het document terechtgekomen is. Waar mensen werken worden weleens foutjes gemaakt. En, ja, ik wil dat niet zo keihard bestempelen, want ik wil de ambtenaren niet afvallen, want ik neem aan dat GS het niet zelf zit te tikken. Maar, ja, dat.

4240 De heer **MANTEL** (JA21): Ja, dank. Dank voor het antwoord. Maar hetgeen wat u vraagt in het amendement is letterlijk en figuurlijk de tekst uit het coalitieakkoord. Dus u vraagt in uw amendement om uw eigen coalitieakkoord uit te gaan voeren. Maar in het coalitieakkoord is vastgelegd dat er wel degelijk een instrument is om te gaan onteigenen. Waarom dient u dan geen amendement in om onteigening eruit te halen? Dan hoeft u ook niet met dit amendement te doen alsof er geen paniekvoetbal is.

4245 Mevrouw **DE SAIN** (BBB): Dank u wel. Nou, dat is natuurlijk heel lekker makkelijk redeneren vanuit uw stoel daar. Wij zitten in de coalitie. Ik heb het net over betrouwbaar bestuur gehad. Daar hoort dit ook bij. Onze handtekening staat op het coalitieakkoord en daar houden wij ons gewoon aan. En vanuit dat coalitieakkoord zijn we tot deze zinsnede gekomen. Ik vond dat het er niet duidelijk genoeg in staat. Vandaar dat amendement. Niks meer, niks minder.

4250 De **VOORZITTER**: U heeft er nog een vraag over, meneer Mantel?

4255 De heer **MANTEL** (JA21): Ja, laatste opmerking dan. Kijk, het is geen geheim. Wij hebben destijds ook bij de vorming van deze coalitie tegen gestemd, onder andere vanwege het instrument onteigenen. Maar u vraagt nu dus aan ons om voor iets te stemmen wat feitelijk gezien in hetzelfde coalitieakkoord staat, maar waar we eigenlijk ook niet tegen kunnen stemmen. Dus we zullen wel voor uw amendement stemmen. Maar ik heb hier jarenlang voor gewaarschuwd: let op, dit zou kunnen gebeuren. En nu is het er eindelijk en dan probeert u het op deze manier, ja, een beetje goed te praten met een amendement.

4260 Mevrouw **DE SAIN** (BBB): Nou, niet helemaal. Kijk, er staat ook duidelijk in dat wij die mensen die wel willen verplaatsen, dat we die maximale financiële vergoedingen willen geven. En dat kan net het streep puntje zijn om te zeggen van, nou, oké, ik ga dan toch verplaatsen met een volledige financiële compensatie.

4265 De **VOORZITTER**: Meneer Mantel, nog één laatste vraag?

4270 De heer **MANTEL** (JA21): Ja, een korte laatste opmerking. Voor wat betreft die volledige schadeloosstelling, daar heeft u helemaal gelijk in. Daar zijn we ook voor. Dus wat dat betreft blijft dat zo.

De **VOORZITTER**: Dan denk ik dat we meteen doorgaan in het rijtje. Mevrouw Schneemann van Volt.

4275 Mevrouw **SCHNEEMANN** (Volt): Ja, dank u wel, voorzitter. Ik wachtte even tot het einde van dit betoog, want ik hoorde een paar dingen waar ik wel blij van werd eigenlijk. U wilde kijken naar echt stikstofreductie voor de natuurgebieden, helderheid voor de boeren. Maar bent u het dan

niet met ons eens dat er wel heel veel op innovatie wordt ingezet, wat niet per se bijdraagt aan deze doelstellingen?

4280

De **VOORZITTER**: Mevrouw De Sain, bent u dat eens?

Mevrouw **DE SAIN** (BBB): Bent u toevallig mee geweest naar het werkbezoek gecombineerd van landelijk gebied en Commissie Leefomgeving? [...] Nou, dat is mijn vraag aan u, want u heeft het over innovaties. We hebben een fantastisch werkbezoek gehad bij een agrarische onderneming, na het PWN-bezoek. En die heeft laten zien hoe goed hij zijn een bedrijf op orde heeft, dankzij de innovaties, met minimale uitstoot naar de omgeving.

4285

Mevrouw **SCHNEEMANN** (Volt): Ja, daar ben ik zeker mee geweest.

4290

De **VOORZITTER**: Even via de voorzitter graag.

Mevrouw **SCHNEEMANN** (Volt): Ja, sorry, u heeft gelijk. Ik ben zeker mee geweest. Dat gaat natuurlijk om mest en dat gaat niet per se om de stikstofreductie. Wat ik vooral probeer te zeggen, we zetten nu in op een soort heilige graal op innovatie, terwijl al die dingen die u wil – u wil zekerheid voor boeren, u wilt stikstofreductie. Dat bereik je niet per se met innovatie, want zóveel innovaties zijn er nog niet.

4295

De **VOORZITTER**: Mevrouw De Sain, u wil daar op reageren.

4300

Mevrouw **DE SAIN** (BBB): Waar komt die stikstof dan vandaan als het niet uit de mest komt?

De **VOORZITTER**: Het is niet de bedoeling om wedervragen op een interruptie te stellen.

4305

Mevrouw **DE SAIN** (BBB): Excuus. Ik zal dat niet meer doen.

De **VOORZITTER**: Daar mag u straks in uw bijdrage op antwoorden. Mevrouw Van der Helm, 50PLUS.

4310

Mevrouw **VAN DER HELM-CHANDANSINGH** (50PLUS): Ja, ik zal me – vandaag ben ik op dreef – tot drie vragen beperken. Ik hoor u inderdaad iets zeggen over het hele stikstofverhaal en met name in de Natura 2000-gebieden. Dan maakt u een splitsing in de Natura 2000-gebieden – en daar wil ik graag een verduidelijking op – wat niet stikstofreductiegevoelig is. Ik zeg het maar even zo. Wat wilt u daarmee zeggen? Dat we de stikstofreductiegevoelige Natura 2000-gebieden anders moeten behandelen?

4315

Mevrouw **DE SAIN** (BBB): Wat ik probeerde duidelijk te maken, is dat we beperkte middelen hebben. Dat niet elk Natura 2000-gebied stikstofgevoelig is. Maar volgens de korte termijnagenda zit daar nu wel die vrijwillige zonering omheen. En als de heer Hollebeek onze stikstofgevoelige hexagoon is, dan zit de griffier daar omheen als Natura 2000-gebied. Even hypothetisch, maar dat snapt de heer Hollebeek. Dan zeg ik van, dan moeten we die zonering misschien om de heer Hollebeek doen, want die moeten we beschermen, en misschien wat minder de griffie. En dat probeerde ik duidelijk te maken.

4320

Mevrouw **VAN DER HELM-CHANDANSINGH** (50PLUS): Nou, helder.

4325

De **VOORZITTER**: Ik weet dat ik een gevoelig type ben. Dat is zo. Maar stikstofgevoelig is misschien wat anders. Mevrouw Van der Helm.

4330

Mevrouw **VAN DER HELM-CHANDANSINGH** (50PLUS): Nou, dat is voor mij duidelijk als stadsmeisje. Dan had u nog het verhaal, u maakte- En ik neem aan vanuit BBB. Dat het aanleggen van bossen, wat toch wel ergens in een beleidsstuk naar ons toe is gekomen, dat is een strategie op de bossen. Daar zit u natuurlijk als coalitiepartij ook achter. En dan zegt u van, nou ja, ik ben meer voor landbouwgrond met weidevogels dan het aanleggen van bossen. Is dat het nieuwe standpunt van BBB?

4335

4340 Mevrouw **DE SAIN** (BBB): Nee, het is goed dat u ernaar vraagt, want dan heeft u mij verkeerd begrepen. Met die uitspraak bedoelde ik t zeggen: laten we goed secuur kijken waar we die bossen aanleggen, want niet elk vlak landschap is geschikt voor bos omdat het dan weer snijdt aan de weidevogel of andere doelstellingen. Dus laten we de boel versterken en niet de bosaanleg verzwakken ten nadele van de weidevogels.

De **VOORZITTER**: Is dat goed genoeg, mevrouw Van der Helm?

4345 Mevrouw **VAN DER HELM-CHANDANSINGH** (50PLUS): Nou, het is goed dat dat toegelicht wordt. Waarschijnlijk luister ik selectief of zo. Maar dan had ik nog een laatste vraag over die wildopvangen. Er is vier ton voor gerealiseerd en we weten niet waar het op uit gaat komen. Maar ik vond het, en dat ben ik niet van u gewend, een beetje badinerend dat u zegt: ach, ja, uw gemoedsrust moet er niet aan gaan, want als coalitiepartijen gaat u erover. Ik vond dat niet zo
4350 fijn, want u weet niet de uitkomst. U weet niet of er meer geld bijkomt. En wij hebben dezelfde zorgen als de coalitiepartijen. Bent u het niet met me eens?

De **VOORZITTER**: Mevrouw De Sain, bent u dat met mevrouw Van der Helm eens?

4355 Mevrouw **DE SAIN** (BBB): Ik begrijp u niet helemaal, maar dat ik zorgen heb en dat wij voor onze bestuurlijke afspraken staan: ja.

4360 Mevrouw **VAN DER HELM-CHANDANSINGH** (50PLUS): Ik ga weer verduidelijken. U heeft echt gezegd over die vier ton: we weten niet hoe het zit. Ik ga de gemoedsrust van de oppositie enigszins temperen of zo, want het kan wel eens een ton, een halve ton- En wij hebben net zoveel dezelfde zorgen, ongeacht welke partij we zijn. Ik vond dat niet zo fijn dat u het zo zei.

4365 Mevrouw **DE SAIN** (BBB): Goed dat u dat duidelijk uitspreekt, want dan kunnen we het alleen maar verhelderen. Zo strak als u het nu zegt, heb ik hem niet bedoeld. Ik weet wel dat we, nou ja, gewoon moeten kijken hoe we de financiële potjes in deze korte termijnagenda gaan inzetten. En ja, dat heb ik daarmee bedoelt.

De **VOORZITTER**: Een andere vraag, mevrouw Van der Helm?

4370 Mevrouw **VAN DER HELM-CHANDANSINGH** (50PLUS): Nee, het was een verhelderende toelichting. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Oké, dank u. De heer Mülder van D66.

4375 De heer **MÜLDER** (D66): Dank u wel. Mevrouw De Sain, ik heb goed nieuws voor u, want volgens mij is uw amendement overbodig. U heeft het inmiddels twee jaar volgehouden. Dat betekent dat er deze periode waarschijnlijk niet gaat worden onteigend, omdat een procedure meestal langer duurt dan twee jaar. Dus gefeliciteerd, die is u. Maar als u toch echt iets wilt betekenen voor die
4380 boeren, zouden we dan niet gewoon een keer werk gaan maken om gewoon te proberen het stikstofprobleem op te lossen? En zou u dan niet ook gewoon een keer iets met mij willen steunen, dat we ons inderdaad bijvoorbeeld ook bij uw partijgenoten, de minister, eens een keer gaan aankloppen en zeggen: wij worden helemaal niet in staat gesteld om dit probleem op te lossen? Want dan kunt u het ook regelen voor de periode na u.

4385 Mevrouw **DE SAIN** (BBB): Nou ja, leuk dat u dat zo zegt. Als we allemaal een glazen bol hebben waar we in kunnen kijken hoeveel middelen we hebben en welke wetten en regels en tekortkomingen eraan komen, dan is het makkelijk regeren. Wij hebben vanuit LVVN acht miljoen gekregen om de PAS-melders te helpen. Nou, daar zijn we voortvarend mee aan de gang gegaan. Of in ieder geval, GS is daar voortvarend mee aan de gang gegaan. En dan komt er weer een
4390 rechtszaak en die gooit weer roet in het eten. Ja, ik zou ook heel graag voortvarend aan de gang willen gaan. En ik hoop ook echt dat wij daar spoedig antwoord op krijgen vanuit Den Haag, dat we daar werk van kunnen maken en dat we de daad bij het woord kunnen voegen. Maar ik ga dat hier in mijn eentje en met de coalitiepartners ook niet zo regelen voor ons allemaal hier.

4395 De **VOORZITTER**: Volgens mij was u aan het einde gekomen.

Mevrouw **DE SAIN** (BBB): Ik geloof het ook.

4400 De **VOORZITTER**: Dat was een stukje verlenging. Dan is de volgende spreker, spreekster, mevrouw Alberts van de SP.

4405 Mevrouw **ALBERTS-OOSTERBAAN** (SP): Ja, dank u wel, voorzitter. Ja, eerst maar eens even toch een klein stukje geschiedenis. En dat gaat onder andere over het Natuurpact. Dat is niet zomaar afgesloten. Dat is gedaan om goed af te spreken wat we nou zoal doen met de natuur, omdat er geconstateerd werd dat de biodiversiteit naar de ratsmodee aan het gaan was. En dan sluit je een pact. Ja, zegt iedereen, strak plan, gaan we allemaal doen. 161 doelen. En wat denk je? Zoveel jaar later twee gehaald. Nou, als het gaat om zelffelicitatie, ik zou er niet aan beginnen. Het is een blamage dat je tot dit resultaat bent gekomen. Binnen dat geheel kun je je afvragen: wat is dan de rol geweest van het agrarisch bedrijf daarin? Nou, ik kan daar concluderen, heel snel: er is 4410 buitengewoon ijverig op de rem getrapt. En wat denk je? Gelukt! Twee van de 161 doelen gehaald – succesvol op de rem getrapt. En daar zou eigenlijk iedereen zich over achter de oren moeten krabben. We hebben verschillende partijen die zeggen: ja, nee, wij doen aan rentmeesterschap. Nou, dan moet je niet zo beginnen. Dan moet je werkelijk waar met je vuist op tafel slaan en zeggen: hier en me daar, waarom is er nou nog steeds niks gebeurd? Maar nee, er wordt ijverig 4415 doorgedaan met op de rem trappen. En dan wordt er bijvoorbeeld gekeken naar de ANLb-gelden – om maar eens wat te noemen. Negen jaar, dames en heren, negen jaar ANLb. En wat denk je wat het resultaat is? Nul. Helemaal nada, niente, noppes. Nee, dat zou helemaal goed samen gaan, landbouw en natuur. Nee, het gaat niet samen, landbouw en natuur. Daar moet je echt drastische maatregelen voor nemen en die gebeuren niet. Nou, goed. Ja, ik heb het al vaker in 4420 mijn algemene beschouwingen gezegd: op de rem trappen is succesvol hier. En dan krijgen we nu hier allerlei gedoe op de komma. 'Ja, nee, we hebben geen geld.' Nee, waarom niet? Omdat er nu ook landelijk op de rem is getrapt. Overal doet men dat. En waarom? Dat is alleen maar om de intensieve exportgerichte industrielandbouw in stand te houden. Dames en heren, dit is gewoon industriepolitiek. En de natuur? Die legt het loodje. Nou, daar is de eerste interruptie. Ik denk ik 4425 ga maar eens eventjes flink van leer. Kijken wie erin trapt.

De **VOORZITTER**: Nou, dat is bij deze mevrouw De Sain van de BBB.

4430 Mevrouw **DE SAIN** (BBB): Ja, ik trap erin. Ik hoor u die termen vaker gebruiken. Maar als wij hier in Nederland het voedsel wat op ons bord ligt dertigduizend kilometer moet afleggen voordat het bij ons op het bord ligt- En u heeft het over exporterende, agrarische industrie-term. Ik weet hem niet meer woordelijk, zoals u het net zei. Maar wij zijn de meest extensieve sector hier van de provincie, van Nederland. En dan houdt u het toch op dat intensieve. Dus wat is in uw term dan intensief?

4435 Mevrouw **ALBERTS-OOSTERBAAN** (SP): Nou, tegenover datgene wat ik beschreef, staat natuurlijk natuurgerichte, op biodiversiteit ingestelde kringlooplandbouw. Nou, me dunkt dat datgene wat u nu wil verdedigen, dat dat precies het tegenovergestelde is en waar we dus nu met de gebakken peren mee zitten. Want dat is natuurlijk wat er gaande is.

4440 De **VOORZITTER**: Mevrouw De Sain, u heeft daar nog een vraag over.

4445 Mevrouw **DE SAIN** (BBB): Ja, nog één aanvullende vraag. Dus de intensieve agrarische sector hier in Noord-Holland, die dus het restantproduct van de aardappels wegwerkt, van de bierbrouwerij, van de citrusschillen, aardappelvezels, noem maar op, is dus geen kringlooplandbouw?

4450 Mevrouw **ALBERTS-OOSTERBAAN** (SP): We hebben het over inderdaad Noord-Holland, maar wij zijn een deel van het geheel en wij zitten dus ook met de gevolgen die in de landelijke politiek nu al jaren, jaren, jaren spelen. En dat is dat wij bezig zijn om te ontbossen in Zuid-Amerika, omdat hier koeien soja moeten eten. Onder andere dat soort zaken. Dat speelt allemaal een rol. En dan kunnen we natuurlijk elke keer ontkennen hoe dat zit. Er wordt ijverig 'nee' geschud, maar reken maar. En dat wij nu ook al het probleem hebben over de export van onze bloemen naar de Verenigde Staten, omdat daar een importheffing op geheven gaat worden, is ook allemaal die enorme industriële landbouw. U kunt hem niet ontkennen gewoon.

4455

Mevrouw **DE SAIN** (BBB): Ja, de laatste voorzitter. Nou ja, ik ontken hem wel, want de soja die wij gebruiken in het veevoer is gecertificeerd. En van de duizend kilo soja is maar 178 kilo geschikt voor menselijke consumptie en de rest is afval die de vee-industrie verwaardt tot hoogwaardig voedsel. En, nou ja, we denken er allebei anders over. Laten we het daar op houden.

4460

De **VOORZITTER**: Ik hoor geen vraag.

Mevrouw **ALBERTS-OOSTERBAAN** (SP): Nee, ik ook niet. Maar ik zou zeggen: dream on.

4465

Ja, kijk, en ook dan weer hè, want dat hoorde ik net bij twee bijdragen. Ja, ik ben een grutto en ik vlieg over het land en het interesseert me niet waar ik mijn wormen vandaan haal. Nou, probeer maar eens als fatsoenlijke grutto je snavel nog gewoon in de grond te krijgen, want die is ingeklonken. Laat staan dat je er een worm vindt.

4470

Goed, wij willen juist dat er meer boeren zijn, maar minder van dat soort heel erg industrialisatie-Heerlijk. Ik zit hier al de hele middag op te wachten.

De **VOORZITTER**: Nou, mevrouw Koning, dit is uw moment.

4475

Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Daar ben ik dan eindelijk. Maar wat vindt u nou zelf hoe uw bijdrage in elkaar zit? Dit is toch werkelijk je reinste onzin wat u nu de hele tijd staat te verkondigen? In Noord-Holland zitten boeren die ongeveer gemiddeld 150 koeien hebben en zelfs minder. Dat is helemaal geen intensieve veehouderij. Kijk eens in het buitenland hoe groot de stallen daar zijn. Kijk eens wat wij doen met agrarisch natuurbeheer en hoe goed dat land beheerd wordt. Ziet u dat niet of wilt u dat niet zien? Of droomt u on in uw eigen wereld die niet klopt?

4480

De **VOORZITTER**: Nou, dat zijn drie vragen voor u, mevrouw Albers. Ziet u dat niet?

4485

Mevrouw **ALBERTS-OOSTERBAAN** (SP): Nee, ik snap natuurlijk wel dat mevrouw Koning hierop gaat reageren. Natuurlijk snap ik dat. Doodeenvoudig omdat we in een situatie zitten- U kan niet ontkennen dat die Ecologische Autoriteit heeft gezegd: twee van de 161 doelen zijn er maar gehaald. Dat betekent dus dat er ergens iets mis is. En hoe wordt dat nou zoal veroorzaakt? Daar heeft de landbouw een enorm grote rol in. Dus dan kan u wel zeggen 'ik vind het niet leuk om te horen', en ik chargeer natuurlijk in mijn taalgebruik. Dat doe ik expres, want iedereen was al ingedut en zat nog ijverig op de iPhone en de iPad te spelen. Dus ik denk, ik doe eens wat. Maar u kunt er niet omheen dat, als de natuurdoelen niet gehaald worden als gevolg van de rol van de geïndustrialiseerde landbouw, u mij dat toch niet kan verwijten? U kunt me hoogstens verwijten dat ik het erover heb, want u hoort liever dat we het er niet over hebben.

4490

Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Ziet u dat u een causaal verband legt met wat er helemaal niet is? Want u hebt het over doelen van het NNN. En in de meeste NNN-gebieden zit helemaal geen landbouw meer, want dat mag niet. Dus ik snap uw causale verband niet, want volgens mij is dat er helemaal niet. Ziet u dat zelf ook?

4500

Mevrouw **ALBERTS-OOSTERBAAN** (SP): Nou, volgens mij- Iemand gaf mijn antwoord al. Ik hoef dat ook niet te zien. Doodeenvoudig, omdat we het hebben over biodiversiteit in zijn algemeenheid. En daar is een rol voor. Dat betekent dus dat ook de landbouw daar effecten heeft: uiteindelijk het verdwijnen van insecten. Nou, ik kan het hele riedeltje voor u opnoemen. En wat dat betreft, u zegt zelf altijd 'het komt uit het buitenland', maar dat komt ook hiervandaan. Daar doen wij zelf ook aan mee, en dat kan je niet ontkennen.

4505

De **VOORZITTER**: Mevrouw Koning, nog een andere vraag? Of dezelfde?

4510

Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Ja, nou, een opmerking. Nu nuanceert u het en nu zegt u: daar doen wij zelf ook aan mee. De mens en alles wat de mens doet heeft allemaal invloed. En u kan

niet alleen maar landbouw de schuld geven. En u deed dat net wel. Dus ik ben blij dat u het nu genuanceerd hebt.

4515

Mevrouw **ALBERTS-OOSTERBAAN** (SP): Nou, dat hoeft ik- Nee, het punt is namelijk, voorzitter-

De **VOORZITTER**: Mevrouw Alberts, via de voorzitter graag.

4520

Mevrouw **ALBERTS-OOSTERBAAN** (SP): Nou, dat hoeft ik- Nee, het punt is namelijk, voorzitter-

De **VOORZITTER**: Als u even rustig bent, dan mag u daar zo op reageren. Maar graag even wachten tot ik u het woord geef. Mevrouw Alberts.

4525

Mevrouw **ALBERTS-OOSTERBAAN** (SP): Dank u wel, voorzitter. Nee, dat hoeft ik natuurlijk niet te nuanceren. Dat is het niet zo. Het gaat er natuurlijk om- En u zegt 'wij'. Ja, soms is dat taalgebruik. Want als je hier het rijtje af gaat, de ene doet het meer en de ander doet het minder. De ene die gaat op de fiets of weet ik veel wat allemaal. Die doen allemaal heel milieuvriendelijke dingen. En een ander interesseert het geen fluit en die bestelt gewoon nog eens een keertje via Amazon of weet ik veel wat dan ook. Want het is een groter geheel hoe we omgaan met onze natuur. En dat kun je niet verenigen dus tot slechts de grutto of 'we willen predatoren uit een bosje weigeren'.

4530

De **VOORZITTER**: En dan ga ik u toch even onderbreken voor een interruptie van mevrouw Ouderkerken van de VVD.

4535

Mevrouw **OUDERKERKEN** (VVD): Ja, dank u wel, voorzitter. Ja, ik heb echt wat bezwaar met uw opmerking dat iedereen zat in te dutten. Dat was ik niet. Ik was naar uw betoog aan het luisteren. Ik vond het jammer, want het is één minuut van mijn tijd, van mijn leven, die ik niet meer terugkrijg vanwege deze rare opmerking. Ik zou u willen uitnodigen om dat voortaan voor u te houden. Tot zover.

4540

Mevrouw **ALBERTS-OOSTERBAAN** (SP): Ach, 'wie de schoen past, trekke hem aan', zeg ik altijd maar.

4545

Maar goed, wij gingen voor meer boeren en minder geïndustrialiseerde landbouw. Tot nu toe is het zo dat je eigenlijk alleen maar het systeem van groot, groter, grootst waarneemt. Wij vinden dat onacceptabel. En wij hebben twee moties, en die zijn samen met de Partij voor de Dieren, en ik noem de dicties. Dictums. Nee, dicta. Nee, we zeggen welke bolletjes er in de moties staan. Jongens, een beetje humor moet toch kunnen? Maar dan komt ie. Dat is 'Versterken van kleine boeren binnen het PPLG' en daarvan is het dictum: "Maatregelen te onderzoeken en voor te stellen die het makkelijker maken voor kleine boeren om toegang te krijgen tot de middelen binnen het PPLG. Bijvoorbeeld door vereenvoudigde aanvraagprocedures of kleinschalige steunmaatregelen die gericht zijn op korte ketens en circulaire landbouw. Daar is een tweede bullet bij. Specifiek aandacht te geven aan kleinschalige boerenbedrijven die natuurinclusief willen boeren, met nadruk op de ontwikkeling van korte ketens en circulaire landbouwsystemen. En de derde bullet bij dezelfde motie is: Provinciale Staten uiterlijk over één jaar te informeren over de bevindingen en voorstellen om de steun voor kleine boeren te verbeteren, zodat zij gelijke kansen krijgen in de transitie naar een duurzamer landelijk gebied en de ontwikkeling van circulaire landbouw."

4550

4555

4560

Motie 47-7 april 2025

Versterken van kleine boeren binnen het PPLG

4565

*Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 7 april 2025.
Constaterende dat:*

- *De korte termijn agenda (KTA) voor het provinciaal programma landelijk gebied (PPLG) beoogt de verduurzaming van de landbouw en het verbeteren van de biodiversiteit;*
- *Er momenteel geen specifieke maatregelen worden genoemd voor de ondersteuning van kleine boeren in de KTA, terwijl zij vaak moeite hebben om te profiteren van de beschikbare middelen;*

4570

- *Kleine boeren een belangrijke rol kunnen spelen in de ontwikkeling van korte ketens en circulaire landbouw, wat bijdraagt aan zowel duurzaamheid als versterking van lokale economieën;*
- *De huidige subsidies en steunmaatregelen vooral gericht zijn op grote bedrijven, waardoor kleine boeren vaak buiten de boot vallen.*

Overwegende dat:

- *Korte ketens en circulaire landbouw belangrijke pijlers zijn voor een duurzame toekomst, en kleine boeren daar essentieel in kunnen bijdragen door lokaal voedselproductie te versterken en verspilling te verminderen;*
- *Het noodzakelijk is om de drempel voor kleine boeren te verlagen, zodat ook zij kunnen bijdragen aan de verduurzaming en natuurverbetering, zonder belemmerd te worden door bureaucratische obstakels;*
- *Kleine boeren enorm waardevol zijn in het maken transities, zeker wanneer zij in samenhang opereren of als koploper fungeren binnen een gebiedsgericht aanpak.*

Verzoeken Gedeputeerde Staten:

- *Maatregelen te onderzoeken en voor te stellen die het makkelijker maken voor kleine boeren om toegang te krijgen tot de middelen binnen het PPLG, bijvoorbeeld door vereenvoudigde aanvraagprocedures of kleinschalige steunmaatregelen die gericht zijn op korte ketens en circulaire landbouw;*
- *Specifiek aandacht te geven aan kleinschalige boerenbedrijven die natuurinclusief willen boeren, met nadruk op de ontwikkeling van korte ketens en circulaire landbouwsystemen.*
- *Provinciale Staten uiterlijk over één jaar te informeren over de bevindingen en voorstellen om de steun voor kleine boeren te verbeteren, zodat zij gelijke kansen krijgen in de transitie naar een duurzamer landelijk gebied en de ontwikkeling van circulaire landbouw.*

En gaan over tot de orde van de dag.

Ondertekening: Remine Alberts-Oosterbaan (SP) en Ilona Haas (Partij voor de Dieren).

De **VOORZITTER**: Ja, ik wilde u het woord geven, maar ik kan niet in een dictum stoppen vanwege de klok.

Mevrouw **DE SAIN** (BBB): Ik snap het, voorzitter. Dank u wel.

Wat verstaat u onder 'kleine boeren' of 'kleine boerderijen'?

Mevrouw **ALBERTS-OOSTERBAAN** (SP): Ja, wat zijn dat? Dat zijn kleine- Natuurlijk, we weten dat, een kleine boer is een aantal hectare met bijbehorend vee. Maar het is vooral een uitgebalanceerd geheel. Dat je dus op je eigen terrein dus inderdaad alles kunt doen wat er nodig is om het boerenbedrijf, dus en je mestverwerking en je groenteteelt en je dit- Dat geheel, dat noem ik een klein boerenbedrijf.

Mevrouw **DE SAIN** (BBB): Die term is mij duidelijk, maar eigenlijk is dat dus een grondgebonden extensieve veehouderij wat u bedoelt.

De **VOORZITTER**: Bedoelt u dat, mevrouw Alberts?

Mevrouw **ALBERTS-OOSTERBAAN** (SP): Ja, nou, ik ga gewoon even verder.

Ik heb nog een tweede motie. 'Controle op landbouwinnovaties binnen het PPLG' is die tweede motie. Ook samen met de Partij voor de Dieren. En dat is "In kaart te brengen welke landbouwinnovaties binnen het PPLG daadwerkelijk bijdragen aan natuurherstel – zoals namelijk de Ecologische Autoriteit wil, maar dat is een zijzinnetje – en welke impact zij hebben op biodiversiteit en ecologische processen. Tweede bullet, de effectiviteit van deze investeringen te toetsen aan de bijdragen die ze leveren aan het behalen van de natuur- en waterdoelen uit Europese en landelijke wet- en regelgeving en Provinciale Staten hierover binnen één jaar te informeren en voorstellen te doen voor eventuele bijsturing van het beleid om de effectiviteit van de middelen voor natuurherstel te verbeteren." Dank u wel, voorzitter.

Motie 48-7 april 2025

Inzicht in kosten en opbrengsten van landbouwinnovaties binnen het PPLG

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 7 april 2025.

4635 *Constaterende dat:*

- *Het Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG) aanzienlijke middelen richt op landbouwinnovaties en verduurzaming van de landbouwsector;*
- *Het doel van deze maatregelen is om zowel de landbouw als natuur in het landelijk gebied te verbeteren.*

4640 *Overwegende dat:*

- *Transparantie over de inzet van middelen belangrijk is om de effectiviteit van het programma te waarborgen;*
- *Het essentieel is om inzicht te krijgen in welke landbouwinnovaties daadwerkelijk bijdragen aan de gestelde natuurdoelen;*
- 4645 • *Dit inzicht kan helpen om toekomstige investeringen beter af te stemmen en te zorgen voor een balans tussen landbouwontwikkeling en natuurbehoud;*
- *Het onduidelijk is in hoeverre deze investeringen daadwerkelijk bijdragen aan natuurherstel en/of de natuurwinst in verhouding staat tot de gemaakte uitgaven.*

Verzoeken Gedeputeerde Staten:

- 4650 • *In kaart te brengen welke landbouwinnovaties binnen het PPLG daadwerkelijk bijdragen aan natuurherstel, en welke impact zij hebben op biodiversiteit en ecologische processen;*
- *De effectiviteit van deze investeringen te toetsen aan de bijdrage die zij leveren aan het behalen van de natuur- en waterdoelen uit Europese en landelijke wet- en regelgeving;*
- 4655 • *Provinciale Staten hierover binnen één jaar te informeren en voorstellen te doen voor eventuele bijsturing van het beleid om de effectiviteit van de middelen voor natuurherstel te verbeteren.*

En gaan over tot de orde van de dag.

Ondertekening: Remine Alberts-Oosterbaan (SP) en Ilona Haas (Partij voor de Dieren).

4660

De **VOORZITTER**: En dank u wel, mevrouw Alberts. Gaan we snel verder naar mevrouw Schneemann van Volt.

4665 Mevrouw **SCHNEEMANN** (Volt): Ja, dank, voorzitter. Het PPLG gaat voor Volt over de transitie van het landelijk gebied. En met deze korte termijnagenda wordt een begin gemaakt. Helaas zien we niet echt de transitie die naar een toekomstbestendig landelijk gebied gaat, maar zien we vooral een losse set met slappe maatregelen waar de natuur niet per se beter van wordt. Er worden namelijk te pas en te onpas posten in dit document gestopt die niet bijdragen aan de doelstellingen van het PPLG. Deze posten horen gewoon in de normale begroting. Denk hierbij

4670 aan het boerenlandpaden, de wildopvang en het herstel van de duinrellen. Allemaal belangrijke punten, maar daardoor geeft deze KTA wel een vertekend beeld van wat er nu echt gaat gebeuren.

4675 En wat betreft die echte transitie zijn er zeven transitiepaden voor de kringlooplandbouw gedefinieerd. Wat Volt betreft zijn deze maatregelen in de KTAA wel heel erg ingestoken op innovatie, en dat terwijl de er zeven transitiepaden zijn. Volt is zeker niet tegen deze innovaties, maar we vinden het toch wel heel erg risicovol om hier allemaal op in te zetten. De innovatie van de toekomst moeten we ondersteunen met de concrete ideeën van nu. We hadden dan ook graag gezien dat er breed wordt ingezet op alle transitiepaden, waaronder multifunctionele landbouw,

4680 biologische landbouw, natuurbeheer, et cetera, zodat er echt gewerkt kan worden aan een robuust, toekomstbestendig landelijk gebied.

Een voorbeeld hiervan zijn voor ons de ondernemerscoaches waar meer dan één miljoen euro naartoe gaat. Want waar Volt openstaat voor dit soort coaches, vinden we wel dat het echt moet

4685 bijdragen aan de transitie van de landbouw. We vinden namelijk dat het enorm veel geld is dat goed besteed moet worden, zeker omdat andere ondernemers in Noord-Holland hier geen gebruik van kunnen maken. En om te voorkomen dat we te beperkt kijken naar het PPLG, heeft Volt in de afgelopen commissie gepleit voor het ontwikkelen van een landbouwvisie. En we zijn

- 4690 blij dat de gedeputeerde daar ruimte voor ziet en openstaat voor zo'n visie. Kan GS toelichten hoe zij de weg hiernaartoe zien?
- 4695 Dan wil ik nog een aantal losse elementen uit de KTA uitlichten. We zien dat het college en sommige partijen hier blijven pleiten voor andere meetwaarden. En voor Volt voelt dit toch heel erg als vastklampen aan onze laatste strohalm. Want het zou natuurlijk ontzettend mooi zijn als dat lukt, maar toch wijst er bijzonder weinig op dat dat kan. Dit moet dus ook niet een reden zijn om weer maatregelen uit te stellen of weer geitenpaadje te gaan zoeken, want dat hebben we de laatste decennia al gedaan.
- 4700 Wat betreft de PAS-melders, we zijn natuurlijk blij dat het college kijkt naar mogelijkheden om hen te helpen, maar toch is dit ook echt een probleem waar het Rijk de agrariërs in heeft gestort. We hopen dan ook dat GS de 1,8 miljoen gaat terugclaimen. Kan de gedeputeerde ons laten weten hoe hij hiernaar kijkt? Daarnaast steunen we de motie van D66 dat dit geld niet gebruikt mag worden voor de juridische procedures.
- 4705 Dan de keuze voor de prioritaire gebieden. We snappen ergens wel dat dit nodig is, gezien de huidige middelen die we hebben, maar we vinden het toch jammer dat de gebiedsprocessen zo laag op de agenda staan. We vonden de gebiedsprocessen een mooi middel om samen met alle betrokkenen tot een plan te komen.
- 4710 De Kaderrichtlijn Water nog even. Hier worden nu wat korte termijnmiddelen voor vrijgemaakt, maar we zouden ook graag zien dat de provincie kijkt naar de lange termijn. Een eerste stap hierin zou wat Volt betreft zijn dat de provincie een wat meer coördinerende rol kan aannemen tussen alle partijen, zoals de waterschappen en de gemeenten. Dit zou goed passen bij de taakvelden van de provincie. Kan de gedeputeerde hierop reflecteren?
- 4715 Concluderend, het is goed dat er eindelijk een plan ligt, maar helaas zien we dat er te weinig echte visie is op het landelijk gebied. Er wordt te veel ingezet op innovatie en te weinig op een echte transitie. Dank u wel.
- 4720 De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Schneemann. Ik kijk even naar de klok. We hadden gezegd dat we om 18.15 uur zouden gaan eten. Dat kan eventueel wel vijf minuten laten worden, maar niet veel later dan dat. Dus ik wil eigenlijk nog even in ieder geval de heer Klein het woord geven en dan nog even kijken hoe laat het dan is en of dan nog één iemand of dan gaan eten. Dus dat laten we dan even bepalen door de klok. Maar dan weet u alvast dat we de eerste termijn niet af gaan krijgen vandaag. Tenminste, vandaag – voor het eten. Meneer Klein, zoals gezegd,
- 4725 van de ChristenUnie.
- 4730 De heer **KLEIN** (ChristenUnie): Ja, dank u wel, meneer de voorzitter. Ik zal het in eerste termijn niet te lang maken. De ChristenUnie kan zich namelijk in de grote lijnen van deze korte termijnagenda vinden. Er zijn natuurlijk een heel aantal keuzes waarin we misschien wat vraagtekens hebben of waar we wat minder enthousiast zijn. Zo denken wij dat dat beperkte geld inzetten voor wildopvang nou niet echt bijdraagt aan natuur. En ook denken wij dat de problemen met natuur en landbouw dan niet gebaat zijn bij grote investeringen in bossen. Maar,
- 4735 meneer de voorzitter, ik wil toch even kwijt dat het simplistisch bashen van de agrarische sector, wat ik hier heb gehoord in de afgelopen uur, dat gaat mijn fractie echt te ver. Ik denk dat er heel veel mensen bezig zijn met hart en ziel om te zoeken naar oplossingen voor de problemen waarin wij als maatschappij zijn. En daarin zijn heel veel acties die worden uitgevoerd. Acties ten goede. Ook agrarisch natuurbeheer heeft veel positieve effecten gehad, bijvoorbeeld voor weidevogels. En ook in de toekomst is dat met aanpassingen, wat ons betreft, bruikbaar.
- 4740 Ondernemerscoaches kunnen enorm nuttig zijn om agrariërs te helpen om al die enorm ingewikkelde keuzes te maken in de situatie waarin wij hen als maatschappij hebben gebracht. En daar moeten we niet te kleinzielig over doen. Innovatie kan ook een bijdrage leveren aan het oplossen van de problemen, een deel van de oplossing uiteraard, als het geborgd en meetbaar is. Maar om dat geheel terzijde te schuiven, is niet realistisch. Mijn bijdrage eindigt hier voor de
- 4745 eerste termijn. In de tweede termijn zal ik nader ingaan op de ingediende voorstellen in moties en amendementen. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Waarvoor dank, meneer Klein. Dan kijk ik naar de heer Mülder van D66, want het is nog geen 18.15 uur. 5 minuten. Ik kijk naar de klok. U kunt al uw spreektijd opmaken, hoor. Meneer Mülder.

De heer **MÜLDER** (D66): Dank u wel, voorzitter. Ja, wat een bevalling. Want na jaren met een aantal enorme opgaves die er liggen in ons landelijk gebied, is er nu halverwege de periode eindelijk een document wat zowaar naar de Staten is gekomen, waar we zowaar moties en amendementen op mogen indienen. Het duurde even, maar we hebben wat.

Blij kan ik er niet echt van worden en volgens mij niet heel veel mensen hier in de zaal. Een belangrijke constatering voor D66 is dat we in de steek zijn gelaten door Den Haag. We hebben de opgaves om de natuur te herstellen en om de stikstof terug te dringen, we willen de ondernemers, ook de agrarische ondernemers, vooral zekerheid bieden. En dat lukt ons nu niet. Uit het stuk blijkt dat, wat ons betreft, onvoldoende. GS en onze lobbyisten behartigen de belangen in Den Haag. Ik denk dat we ons daar volmondig moeten uitspreken dat we dit onwerkbaar vinden. Ik wil daarom de volgende motie indienen: "Spreken uit dat het Rijk met het huidige beleid de provincie niet in staat stelt om aan onze provinciale opgaven te voldoen en daarmee noodzakelijke maatregelen onnodig uitgesteld en de agrarische en andere ondernemers in onzekerheid laat. En verzoeken het college dit signaal over te brengen aan het kabinet en sterk in te zetten op lobby voor financiële ondersteuning vanuit het Rijk voor het halen van de bovengenoemde wettelijke taken, en gaan over tot de orde van de dag." En deze motie wordt mede-ingediend door PvdA, GroenLinks, SP, Partij voor de Dieren, Volt, ChristenUnie, 50PLUS en de VVD. Dus ik denk dat ik enigszins kan zeggen dat inderdaad meer mensen toch wat vervelend naar dit stuk kijken. Of in ieder geval naar onze opgaven en hoe we die gaan behalen.

Motie 49-7 april 2025

Provincie Noord-Holland kan zo grote doelen niet halen!

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 7 april 2025.

Constaterende dat:

- *Provinciale Staten een korte termijn agenda landelijk gebied voorgelegd krijgen waarin slechts een beperkt aantal uitvoeringsstappen voor het behalen van de stikstofdoelen gerealiseerd worden;*
- *Het beschikbare budget uit de PPLG-reserve verdeeld wordt over een beperkt aantal projecten.*

Overwegende dat:

- *De provincie met deze uitvoeringsstappen wel start met het werken aan de door het rijk opgelegde provinciale doelen, duidelijk is dat "onze inspanningen met deze KTA niet zullen leiden tot structurele oplossingen voor de stikstof – en klimaatproblematiek, het realiseren van de volledige water- en natuurherstelopgave en de afronding van het Natuurnetwerk Nederland (NNN)" (citaat uit de voordracht).*

Spreken uit dat:

- *Het Rijk met het huidige beleid de provincie niet in staat stelt, om aan onze provinciale opgaves te voldoen, daarmee noodzakelijke maatregelen onnodig uitstelt en agrarisch- en andere ondernemers in onzekerheid laat.*

Verzoeken Gedeputeerde Staten:

- *Dit signaal over te brengen aan het kabinet en sterk inzet op lobbyen voor financiële ondersteuning vanuit het Rijk voor het halen van de bovengenoemde wettelijke taken.*

En gaan over tot de orde van de dag.

Ondertekening: Sijmen Mülder (D66), Tino Wallaart (PvdA), Tessa van Wijnen (GroenLinks), Remine Alberts-Oosterbaan (SP), Ilona Haas (Partij voor de Dieren), Julia Schneemann (Volt), Michel Klein (ChristenUnie) en Laura Ouderkerken (VVD).

De heer **MÜLDER** (D66): Wat D66 betreft wordt er een verkeerde toon aangeslagen, want waar ze het lot van Wiersma nu lijdzaam ondergaan, zetten we bij de korte termijnagenda opeens wel in op lobbyen voor nieuwe meetmethoden. Volgens mij is dat niet de prioriteit. Volgens mij moeten we vooral gaan vragen: goh, kom nou over de brug met geld, en moeten we niet nog een keer gaan kijken of we, als we het nog eens anders gaan berekenen, er dan een andere uitkomst

komt? Nog beter- Ik ben bang, want we hebben dit al vaker gehad, dat we iets anders gaan berekenen en dat er weer niet uitkomt wat andere partijen willen horen. En dan gaan we nog een keer vragen om nieuwe meetmethoden. Maar ik denk dat ik een interruptie heb.

De **VOORZITTER**: Dat denk ik ook en die is van mevrouw De Sain van de BBB.

Mevrouw **DE SAIN** (BBB): U mag niet meer raden. U heeft het over die meetmethoden. Aan de ene kant snap ik wat u zegt, maar aan de andere kant, als we dan nu dat RIVM-rapport lezen en zeggen dus dat ze vijftig procent overschat hebben, dan is het toch wel handig om te weten hoe het nu in elkaar zit? Hebben we goed gemeten? Zitten we vals te meten? Want je moet toch wel van de juiste cijfers uitgaan, toch?

De heer **MÜLDER** (D66): Zeker. Ik ben het helemaal met u eens dat we inderdaad het liefst zo goed mogelijk berekenen. Ik gok dat over tien jaar er weer iets uitkomt waardoor we weer zien dat er iets anders zou moeten worden berekend. Het gaat mij om: wat is de inzet van GS, van ons als provincie? En daarvan zeg ik: nee, we gaan niet kijken naar nieuwe meetmodellen. Nee, we moeten gewoon zeggen: we moeten aan de slag met dat natuurherstel, we moeten aan de slag met ons landelijk gebied. En daar hebben we geld voor nodig en niet een nieuwe meetmethode. En ik snap, je zou het liefst willen dat je alles kon oplossen. Maar wat onze provincie betreft, wat D66 betreft, moet het zijn dat we ons inzetten op dat natuurherstel en het geld wat we daarvoor nodig hebben. Dus dank voor die vraag. Ik ben er heel blij mee. Dat scheelt weer een stuk in mijn inbreng.

Daarom heb ik trouwens ook een amendement daarover en die dien ik in samen met SP, Volt en Partij voor de Dieren. Die simpelweg "het schrappen van de bullet en het stukje daaronder 'aanpassingen meetmethoden'. Nou, lekker makkelijk.

Amendement 7-7 april 2025

Meetmodellen aanpassen is niet de oplossing!

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 7 april 2025.

Besluit:

Besluitpunt 1 te wijzigen in:

- 1. De Korte Termijn Agenda Landelijk Gebied 2025-2027 (KTA) vast te stellen, met dien verstande dat de paragraaf "Meetcorrectie" bovenaan pagina 20 uit de KTA Landelijk Gebied 2025-2027 wordt gehaald.

Toelichting

Op pagina 20 staat:

Meetcorrectie:

Op basis van de tussenrapportages blijkt dat de meetcorrectie de afgelopen jaren ca 30.000 ton ammoniak groot was en dit toegevoegd werd aan het model om het kloppend te maken. Om gevoel te krijgen voor de omvang: dit staat voor onze provincie gelijk aan de emissies van ca. 10 tot 13 maal Tata Steel of 15.000 melkveebedrijven. Dit is reden voor onze voortdurende inzet richting het Rijk op verbetering van het model zodat dit naast vergunningsverlening ook van waarde is voor onze stikstofaanpak. De eindrapportage van het RIVM is aangekondigd voor het eerste kwartaal 2025.

- Een van de voorgestelde activiteiten voor stikstofaanpak nog steeds het lobbyen voor aanpassing van het meetmodel (hebben we dan niets geleerd van de PAS-impasse?);*
- Het belangrijker is te lobbyen voor meer geld in plaats van lobbyen voor nieuwe meetmethode;*
- Het voor iedereen duidelijk is, dat de natuur in Nederland onder druk staat en dat stikstofuitstoot in alle sectoren zo snel mogelijk beperkt moet worden.*
- Het aanpassen van het meetmodel niet de expertise is van de provincie en daarom niet een prioriteit voor de provincie zou moeten zijn als er maar beperkt budget is. Er zijn voldoende overheidsorganen die hier continue aan werken.*

En gaan over tot de orde van de dag.

Ondertekening: Sijmen Mulder (D66), Remine Alberts-Oosterbaan (SP), Ilona Haas (Partij voor de Dieren) en Julia Schneemann (Volt).

De heer **MÜLDER** (D66): 'Focus' was het sleutelwoord van dit stuk, maar wat ons betreft is het toch een beetje een allegaartje geworden, want juist de focus op de belangrijkste doelen, natuurherstel, lijkt wel een beetje kwijt te zijn. Juist dat was de kritiek van het Rijk toen wij onze plannen indienden voor de PPLG-gelden. Weet je nog? De lock-in effecten. En we hebben dus blijkbaar daar niet zo heel veel van geleerd, want er staan toch allemaal weer dingen in waarvan ik denk, nou, draagt dit nou eigenlijk bij aan natuurherstel? Overigens is dat ook de reden waarom wij veel minder geld hebben nog steeds dan andere provincies. Ik wil dat toch nog één keer benadrukken. Maar blijkbaar hebben we er niet echt van geleerd. Zelf D66, die erg belang hecht aan bijvoorbeeld recreatie, snapt niet echt bijvoorbeeld waarom er opeens meer geld voor boerenlandpaden nodig was. Ik vind het heel leuk en het is heel goed, en ik heb echt gepleit om die boerenlandpaden langer erin te houden en dat die financiering klopt, maar u heeft mij eigenlijk nog nooit gehoord over dat ik extra geld wou. Dus ik snap niet waarom dat hier dan in dit stuk komt. En hetzelfde ook met die wildopvang. Ik vind het een bijzonder hallucinant debat, was het ook in de commissie, hoe dit dan opeens in het PPLG terecht is gekomen, want ik denk dat ook de wildopvang niet heel erg baat heeft bij dat het van natuurgeld afgaat. En ik zie weer een vraag.

Mevrouw **DE SAIN** (BBB): Als die boerenlandpaden dan hier niet in thuis komen, kunnen we ze dan gewoon wegbezuinigen? Is dat uw vraag? Oproep?

De heer **MÜLDER** (D66): Ja, wederom blij met vraag als daar de onduidelijkheid zit. Volgens mij, we hebben het gehad over de financiering van de huidige boerenlandpaden. Daar hebben we het in de commissie nog lang over gehad. Dat was ook eventjes een dingetje. Maar het daadwerkelijke onderhoud van de huidige boerenlandpaden is gewaarborgd in de begroting. Maar dit gaat om een extra investering in die boerenlandpaden. Dus dan moeten we dus blijkbaar mensen gaan vinden die inderdaad ook boerenlandpaden willen aanleggen. Maar ik vraag me af of dat misschien nu de prioriteit verdient.

De **VOORZITTER**: Een vervolginterruptie van mevrouw De Sain.

Mevrouw **DE SAIN** (BBB): Nou, ik hoor hier een bezuinigingsvoorstel van de heer Mulder. Dank u wel.

De heer **MÜLDER** (D66): In dit stuk zie ik inderdaad-

De **VOORZITTER**: Meneer Mulder, graag via de voorzitter.

De heer **MÜLDER** (D66): O, excuus, meneer de voorzitter.

In dit stuk zie ik inderdaad, zoals mevrouw De Sain zei, een mogelijkheid om dat toch naar natuur te laten vloeien. [...] Ja, nou ja, het is volgens mij- Laten we maar zo-

Even kijken waar ik ben. Ik moet zeggen dat ik het ook een soort van- Eigenlijk, de plannen die hierin zijn opgesteld, vind ik ook weinig creatief. Ik mocht dit weekend weer gezellig met allemaal andere mede-Statensleden van D66 van andere provincies zitten. En daar vond ik het toch wel grappig dat daar ook wel wat andere ideeën en plannen naar voren kwamen. Bijvoorbeeld, wat zouden wij nog kunnen met ons eigen areaal aan gronden? Kunnen wij nog iets met onze pachtgronden? Daar zijn verschillende provincies die daar wel iets mee doen, om daar bijvoorbeeld hogere normen voor uitstoot of uitrijden van mest op te leggen. Kunnen we daar nog iets mee daar? Ja, het is toch volgens mij een soort van laaghangend fruit wat we niet hebben opgepakt.

Ik ben ook verrast dat opeens het herstellen van de duinrellen is opgenomen. Ik snap dat dit een heel moeilijk probleem is, want de inwoners uit het duingemeenten lopen bij ons de deur plat, en die hebben ook zeker een punt. Het enige probleem is: wij hebben het niet gedaan, want helaas hebben de gemeenten zelf ooit besloten om al die duinrellen vol te bouwen. En nu vind ik het

4925 prima om die duinrellen te herstellen, als het maar bijdraagt aan natuurherstel. Het is niet heel moeilijk. Kan de gedeputeerde mij toezeggen dat het alleen wordt hersteld en dat we niet hier een ander probleem aan het oplossen zijn, wat eigenlijk van bijvoorbeeld een Bloemendaal is, omdat we ervan af willen zijn. Ik vind het inderdaad verschrikkelijk voor die mensen, maar het is geen natuurherstel wat mij betreft. Behalve als u mij kan verzekeren dat dat wel kan.

4930 Zoals ik zei, veel agrarische hobby's lijken ds hun weg te hebben gevonden naar dit PPLG. Ik wil er toch even één apart benoemen. Tijdens de commissie viel ik bijna van mijn stoel door het antwoord van de heer Beemsterboer op de vrij legitieme vraag wat ik terug zou krijgen voor 1,8 miljoen voor de PAS-melders. De gedeputeerde zei "naast de extra impuls aan Texel en kijken
4935 of er nog ergens anders mogelijkheden zijn om Texel te kopiëren, zal het geld ook worden gebruikt om handhavingsverzoeken van bijvoorbeeld MOB te voorkomen". Dat lijkt me absoluut een heel slecht idee. Wiersma heeft geen enkele oplossing voor de boeren gegeven en wij zouden nu met ons natuurgeld dat probleem moeten gaan oplossen. Ik snap dat het heel vervelend is en ik heb echt, echt – de ChristenUnie sprak er ook over – ik heb echt medelijden met hoe het nu
4940 gaat en hoe wij de PAS-melders in de kou laten staan, maar dat is niet onze fout. En laten we vooral dan ook niet proberen dat op te lossen waar niet onze legitimiteit ligt. En inderdaad ook het voorstel van de VVD om vooral het geld terug te halen, en PvdA, dat lijkt me een goeie. Maar ik wil toch nog even één ding daar extra bij zetten en ik wil daarom een motie aankondigen. "Verzoeken het college het budget van 1,8 miljoen niet te gaan besteden aan de juridische kosten
4945 ter voorkoming van het gedwongen worden tot wetshandhaving, maar wel aan echte oplossingen voor de PAS-problematiek."

Motie 50-7 april 2025

PAS oplossingsgeld niet besteden aan procedures tegen handhaven

4950 *Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 7 april 2025.*
Constaterende dat:

- *Provinciale Staten een korte termijn agenda landelijk gebied voorgelegd krijgen, waarin slechts een beperkt aantal uitvoeringsstappen voor het behalen van de stikstofdoelen gerealiseerd worden;*
4955
- *Het beschikbare budget uit de PPLG-reserve verdeeld wordt over een beperkt aantal projecten, waarvan 1,8 miljoen voor "oplossing PAS melders" (Hoofdstuk 3 Stikstof, pagina 43).*

Overwegende dat:

- *De verwachting is dat er juridische procedures gevoerd gaan worden, om de provincie te dwingen om te gaan handhaven op de PAS-wetgeving;*
4960
- *Het college nu al middelen reserveert "om met de complexiteit en de druk van het dossier om te kunnen gaan" (verslag commissie landelijk gebied 17 maart 2025) wat betekent dat de provincie met juridische ondersteuning proactief zal proberen handhaven te voorkomen.*
4965

Verzoeken Gedeputeerde Staten:

- *Het beschikbare budget van 1,8 miljoen euro in te zetten voor daadwerkelijke oplossingen ten behoeve van PAS-melders, en dit niet te gebruiken voor juridische ondersteuning die gericht is op het ontwijken van handhaving.*
4970
- En gaan over tot de orde van de dag.*

Ondertekening: Sijmen Mulder (D66) Remine Alberts-Oosterbaan (SP), Ilona Haas (Partij voor de Dieren) en Julia Schneemann (Volt).

4975 De heer **MÜLDER** (D66): Het belangrijkste is dat het natuur- en stikstofdossier er verschrikkelijk voorstaat op dit moment. Net nog lees ik een hartenkreet uit de haven van Amsterdam dat bij de voorgenomen verduurzaming – die we ook allen, volgens mij, willen – ze aanlopen tegen een keihard stikstofslot. Als het inderdaad zo wordt dat in deze provincie de woningbouw, de economie en ook bijvoorbeeld de recreatie helemaal stil gaat liggen, dan moeten we echt een
4980 ander gesprek hier gaan voeren. Ik wil als laatste benadrukken dat de kous met dit document, als het wordt aangenomen, niet is afgedaan, wat ons betreft. En ik denk dat er nog tal van onderwerpen in zitten, zoals de NNN, de waterkwaliteit en de Bossenstrategie, waar we het even afzonderlijk over moeten hebben, want daar ligt nu een document voor, maar ik denk dat daar

4985 nog veel meer verdieping van ons nodig is om ook te kijken wat we zonder geld kunnen om daar slagen te maken. Ik denk dat ik het hierbij hou. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Dan wil ik toch voorstellen dat we- Ik kijk even, Statenlid Gielen met een punt van orde?

4990 Statenlid **GIELEN** (GroenLinks): U wilde gaan zeggen 'om te gaan schorsen', of niet?

De **VOORZITTER**: Ja.

4995 Statenlid **GIELEN** (GroenLinks): Ja, ik wilde het ordevoorstel doen om de eerste termijn van PS wel af te maken, omdat we dat volgens mij nu nog kunnen doen. Dan kan GS dinerpauze ook gebruiken om moties door te nemen, voor te bereiden, en hoop ik dat we daar later tijd mee besparen in de agenda.

5000 De **VOORZITTER**: Nou ja, dat zou ook mijn voorstel zijn geweest, maar ik heb ondertussen te horen gekregen dat het eten al klaar staat. Dat het al 18.15 uur geweest is. Dus, ja, als u koud wilt eten, de Staten gaan zelf over de agenda. Maar dan moeten we dat ordevoorstel in stemming brengen. Maar het eten staat inmiddels wel klaar. Dat wil ik u wel in overweging meegeven.

5005 Statenlid **GIELEN** (GroenLinks): Ik zou zeggen dat we toch wel een manier hebben in dit pand om dat nog even warm te houden.

Mevrouw **OUDERKERKEN** (VVD): Voorzitter, hoeveel sprekers moeten er nog? Ik weet dat ik bijvoorbeeld nog-

5010 De **VOORZITTER**: Er staan er nog vijf op de lijst. Maar goed, ik wil het gewoon in stemming brengen, want de regel is dat we een ordevoorstel terstond in stemming brengen. Dus het voorstel is, Statenlid Gielen?

5015 Statenlid **GIELEN** (GroenLinks): Het voorstel is om de eerste termijn van PS af te maken.

5020 De **VOORZITTER**: Het voorstel is om de eerste termijn van PS af te maken. Dan moeten wij denk ik de stemming daarvoor open gaan zetten. Dat is toch handig, hè? Dus ik zou zeggen- U kunt allen stemmen. [...] Blijf nog wel even zitten, want het maakt wel onderdeel uit van de beraadslagingen. Dus het moet wel kloppen. Zijn de stemmen- Iedereen gestemd nu? We missen er nog één? Ja? Twee? Wie heeft nog niet gestemd? Nog eentje. Daar is iemand weg ondertussen. Oké, dan laten we het hierbij. Dan is het ordevoorstel verworpen en gaan we nu eten. En ik verwacht iedereen om 19.20 uur weer in de bankjes.

5025 *Schorsing van 18.23 uur tot 19.28 uur.*

De **VOORZITTER**: Volgens mij is vrijwel iedereen weer op zijn, haar of diens plek. Dus wat mij betreft kunnen wij de vergadering heropenen en continueren. We waren gebleven bij de eerste termijn van het agendapunt Korte termijnagenda Landelijk Gebied van het PPLG. De eerstvolgende spreker is Statenlid van Wijnen van GroenLinks voor haar eerste termijn.

5030 Statenlid **VAN WIJNEN** (GroenLinks): Het is natuurlijk even weer erin komen zo na het eten.

5035 Ja, mijn collega van de PvdA, die begon uren geleden over- Ja, die boogde eigenlijk op zijn oude liefde voor groen en 'ouder dan hun vrijage met ons'. Nou, ik wou even in ieder geval beginnen met het feit dat het rode hart van GroenLinks voor ons Noord-Hollands groene hart klopt. Wij zijn alleen niet zo van het historiserende. Je kan nou eenmaal niet alles behouden. We leven nu en we kijken graag vooruit.

5040 Het is natuurlijk jammer dat we hier nu niet echt een gesprek kunnen voeren over de oplossing voor stikstofproblematiek, de natuurherstelopgaven, afronden NNN. Ja, daar heeft het Rijk een stokje voor gestoken door de geldkranen heel stevig dicht te draaien. Hadden we in de fortuinlijke situatie verkeerd dat we het daarover hadden kunnen hebben, dan hadden we

natuurlijk, ondanks de gebruikelijke meningsverschillen, wel echt stappen kunnen zetten op al die punten: natuur, waterkwaliteit, bestaanszekerheid. En nu is dat stevig puzzelen. We dienen dan ook graag de motie van D66 mee in om bij het Rijk aandacht te vragen voor de puzzel waar zij ons voor hebben gesteld, ongevraagd.

Toch ben ik blij dat we het nu wel over de KTA kunnen hebben. Het toont karakter om te roeien met de riemen die je hebt en daarmee het maximaal haalbare proberen te halen. En voor GroenLinks betekent dat, dat we willen inzetten op wat de focus van het PPLG moet zijn: de natuurherstelopgaven in samenhang met belangen van waterbodembodem, stikstof en mogelijkheden voor agrariërs. En die focus kan wat ons betreft versterkt worden en daarom dienen we samen met de PvdA de motie 'Middelen PPLG' in. We willen onze inspanning concentreren op de meest urgente zaken waarvan we weten dat ze bijdragen aan het oplossen van urgente opgaves.

En daarnaast zien we mooie kansen in het plan om te kijken of natuurherstel bevorderd kan worden door een aantal locaties NNN te ontgrenzen en daar een steviger agrarisch natuurbeheerpakket op te leggen. Het afmaken van NNN is geen heilige graal – het gaat erom wat je daarmee doet. En een robuuste natuur die grotendeels zichzelf in stand houdt is daar een heel mooi doel bij. En deze handelswijze kan daaraan bijdragen. Het heeft ook consequenties voor de vorm van landbouw die daar dan nog mogelijk is. En we vragen ons af of het mogelijk is om daarop te sturen. Het zou mooi zijn als we dit soort zwaardere beheerpakketten kunnen combineren met soort van natuurinclusieve of biologische landbouw. En ik vroeg me af of de gedeputeerde in beeld kan brengen of en in hoeverre daarvoor mogelijkheden zijn. En het zou fijn zijn als we het daar in de commissie een keer over kunnen hebben.

We hebben het er in de commissie over gehad of ontgrenzen dan wel nodig is als je NNN en landbouw wil combineren, of natuur en landbouw. En voor GroenLinks staat het buiten kijf dat met de huidige manier waarop het ANLb in elkaar zit, dat je daar niet aan ontkomt. Je wil zowel natuur als bestaansmogelijkheden voor agrariërs solide borgen. En dat kan eigenlijk nu niet als je dat wil combineren. En mocht daar ooit een keer verandering in komen, dan gaan we daar natuurlijk met belangstelling naar kijken. Maar het lijkt ons wel goed om op dit moment te bepalen wat we nu zelf kunnen met de huidige middelen en die stappen te gaan zetten. En volgens GroenLinks kunnen we dat met een KTA nu doen. We kijken uit naar een geactualiseerde versie op basis van de motie die mogelijk wordt aangenomen. En daar wou ik het graag bij houden in deze eerste termijn.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, Statenlid van Wijnen, daarvoor. Dan is de volgende die aan de beurt is mevrouw Ouderkerken van de VVD.

Mevrouw **OUDERKERKEN** (VVD): Dank u wel, voorzitter. De KTA is nog niet helemaal volledig naar de smaak van de VVD, maar er ligt tenminste eindelijk wel een plan wat onze boeren en ondernemers kan helpen in de ondersteuning naar de omslag naar een meer natuurinclusieve bedrijfsvoering, de gebiedsgerichte aanpak en het stimuleren van samenwerking. Voor mijn mede-Statenleden en andere luisteraars, die niet helemaal weten wat het PPLG inhoudt: het richt zich met name op het behouden en het versterken van een mooi, leefbaar en gezond landelijk gebied. De kernpunten van het programma omvatten verbeteringen van de biodiversiteit, natuurherstel, aanpak van stikstof- Ja, ik word een beetje afgeleid hier naast mij. Aanpak van stikstofproblematiek, versterking van water- en bodemsystemen, stimulering van duurzame landbouw, landschap, recreatie en erfgoed. Deze thema's, beste mensen, zijn essentieel voor het behalen van de gestelde doelen en dienen wat ons betreft als leidraad voor een efficiënte inzet van de middelen. Als VVD-fractie hebben wij ook zorgen over de voorgenomen financiering van projecten zoals bijvoorbeeld de wildopvang, coaches en de aanleg van een wandelpad vanuit de reserves van het PPLG-budget. Hoewel deze initiatieven op zichzelf waardevol kunnen zijn, dragen ze niet aantoonbaar bij aan de kernambities van het programma. Voorzitter, laat ik het helder stellen: een wandelpad of wildopvang redt de natuur of het landelijk gebied niet. Besteed het PPLG-geld waar het telt. En helemaal als het over reserves gaat. De provincie Noord-Holland heeft eerder een aanvraag van tachtig miljoen ingediend voor zeven koploperprojecten binnen het PPLG. Daarvan is slechts 33,1 miljoen euro toegekend. Dit onderstreept des te meer hoe noodzakelijk het is om het beschikbare budget doelgericht te besteden, en dus aan projecten die bijdragen aan de doelen van het PPLG. Als VVD staan we voor keuzes maken. Niet alles kan en zeker niet alles tegelijkertijd. Dat betekent ook 'nee' durven zeggen tegen sympathieke plannen

als ze niet passen binnen de afgesproken kaders. De aantrekkelijkheid of de maatschappelijke waarde van een project is niet voldoende reden om het via een ander potje alsnog te financieren. En we moeten eerlijk zijn over de herkomst en bestemming van middelen. Door het budget te versnipperen, verdunt de effectiviteit van het programma en komt er minder terecht bij de mensen die de omslag daadwerkelijk moeten realiseren. Daarom roepen wij het college op: bewaak de lijn van het PPLG strak, besteed de beperkte budgetten uitsluitend aan projecten die aantoonbaar en rechtstreeks bijdragen aan de doelen, laat andere initiatieven een plek vinden binnen de reguliere begrotingsposten of passende subsidiekanalen, maar niet via het PPLG. Alleen zo kunnen we het verschil maken voor ons landelijk gebied.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Ouderkerken. De volgende spreker is de heer Mantel van JA21.

De heer **MANTEL** (JA21): Dank, voorzitter. Allereerst dank voor het opstellen van het korte termijnagenda. De fractie van JA21 heeft de afgelopen twee jaar nadrukkelijk gevraagd om een korte en lange termijnagenda om op die manier inzichtelijk te maken wat er nou wel en wat er niet kan. We delen het belang van een leefbaar landelijk gebied, maar hebben ook nog een paar kanttekeningen.

Zo is er al langere tijd bekend dat er onvoldoende financiële middelen zijn om bijvoorbeeld het NNN te realiseren. Toch wordt er nu wel geld uitgegeven aan maatregelen zonder garantie op voortzetting. JA21 vraagt GS daarom: is het verantwoord om nu miljoenen te investeren in plannen waarvan de lange termijnuitvoering onzeker is.

Daarbij wordt er ook gesproken over de invoering van overgangszones van vijfhonderd meter rond de Natura 2000-gebieden, wat extra beperkingen kan opleggen aan boeren en ondernemers. Is daar een impactanalyse van gemaakt van de gevolgen op de agrarische sector?

Tenslotte blijft onteigening ook mogelijk, hetzij met volledige schadeloosstelling. Maar voor JA21 is het wel een heikel punt. Vandaar dat wij ook aan GS vragen of er gekeken wordt naar alternatieve vormen van natuurbeheer zonder eigendomsbeperking. Het zou toch veel logischer zijn om samen met agrariërs te werken zonder dat hen het zwaard der onteigening boven het hoofd hangt? Zo wordt er in de stukken op bladzijde negen expliciet gesproken over het inzetten van dit instrument op basis van een planologisch besluit. Wij vragen GS daarom nog: zijn er nu concrete plannen om dit instrument in te zetten? En zo ja, voor welke projecten of welke gebieden en in welke termijn?

Maar, voorzitter, het is gelukkig niet allemaal kommer en kwel. Zo zien we dat er meer aandacht is voor de zoetwaterbeschikbaarheid. Hier is nog geen uitgewerkt beleid voor en dus zouden wij graag willen weten op welke termijn we hier meer over kunnen verwachten. Aan de andere kant zijn er ook al water- en bodemprojecten concreet in voorbereiding, zoals het herstellen van de duinrellen en het tegengaan van wateroverlast. Op welke termijn kunnen deze acties uitgevoerd worden volgens GS? Hopelijk zien we daar snel meer van terug.

Voorzitter, graag wens ik nog één motie in te dienen en gaat. De motie gaat over het onlangs verschenen rapport van het RIVM met betrekking tot stikstof uit zee. Nu dat spook niet meer waart, kunnen we die papieren werkelijkheid hopelijk snel achter ons laten en echt aan de slag. En daarom dien ik graag de motie in met als titel 'AERIUS updaten'. De motie wordt overigens samen ingediend met het CDA. Ik zal hem indienen en dan in tweede termijn de gewijzigde versie uploaden. Het dictum van de motie luidt: "Verzoeken het college van Gedeputeerde Staten er bij de minister van LNV op aan te dringen de recente inzichten van het RIVM inzake de stikstofemissies vanuit de Noord- en Waddenzee zo snel mogelijk te implementeren in de ARIUS-rekenmethode, en gaan over tot de orde van de dag. Dank u wel.

Motie 51-7 april 2025

AERIUS updaten naar aanleiding van recente RIVM-inzichten

*Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 7 april 2025.
Constaterende dat:*

- *Recentelijk het RIVM heeft geconstateerd dat de stikstof emissie vanuit zee liefst 90 keer lager is dan waarmee de afgelopen jaren in het AERIUS-model is gerekend;*
- *Deze nieuwe inzichten materiële gevolgen (kunnen) hebben voor de vergunningsverlening in de kustprovincies en op de Waddeneilanden, maar ook voor de visserij en wellicht PAS-melders, interimmers en andere vrijgestelde bedrijven;*
- *Het AERIUS-model nog altijd gebruikt wordt binnen het juridisch toetsingskader.*

Overwegende dat:

- *De commissie Hordijk al in 2020 heeft vastgesteld dat het RIVM AERIUS-stikstofemissiemodel doelongschikt is en niet gebruikt kan worden voor individuele vergunningsverlening.*

Verzoeken Gedeputeerde Staten:

- *Er bij de minister van LVVN op aan te dringen de recente inzichten van het RIVM inzake de stikstofemissies vanuit de Noord- en Waddenzee, zo snel mogelijk te implementeren in de AERIUS-rekenmethodiek.*

En gaan over tot de orde van de dag.

Ondertekening: Ivo Mantel (JA21) en Willemien Koning-Hoeve (CDA).

5180 De **VOORZITTER**: Dat roept een interruptie op van mevrouw De Sain van de BBB.

Mevrouw **DE SAIN** (BBB): Ja, ik moest er even op kauwen. Maar u stelt nu die vraag over het RIVM en de motie. Maar bent u zich ervan bewust dat daar schriftelijke vragen over ingediend zijn door de BBB en de VVD?

5185 De heer **MANTEL** (JA21): Nee, eerlijk gezegd niet.

Mevrouw **DE SAIN** (BBB): Nou, dan moet u even goed in die stukken kijken, want er zijn al vragen over ingediend.

5190 De heer **MANTEL** (JA21): Maar mag ik er dan geen motie over indienen?

De **VOORZITTER**: Ja nee, dat klopt. Ja, dat klopt inderdaad wat u wilde zeggen. U mag hier inderdaad een motie over indienen.

5195 De heer **MANTEL** (JA21): Zou ik heel kort mogen reageren?

De **VOORZITTER**: Dat lijkt me wel verstandig.

5200 De heer **MANTEL** (JA21): Ik ken de inhoud van de vragen niet, maar zijn de vragen inhoudelijk hetzelfde als wat ik vraag in de motie?

De **VOORZITTER**: Ik denk dat het verstandig is daar in de tweede termijn op terug te komen. Ja?

5205 De heer **MANTEL** (JA21): Ja.

De **VOORZITTER**: Want we schieten namelijk al op in de eerste termijn. De heer Dessing, Forum voor Democratie. U staat al klaar.

5210 De heer **DESSING** (FvD): Ja, voorzitter, dank u wel. Zoals u van onze fractie gewend bent waarschijnlijk toch een wat ander geluid in dit voor ons toch wat, ja, vreemde uitvoeringsdebat. Want ja, we hebben het over een korte termijnagenda voor het landelijk gebied, waarbij er heel veel plannen en ideeën en doelen zijn, maar er is gewoon geen geld. En wij zijn blij om te lezen dat de provincie voorsorteert op die beperkte financiële middelen. Dus laat dat de goede kant van het verhaal zijn. Maar met die beperkte middelen, met die echt heel erg beperkte middelen, is denk ik het ambitieniveau van dit document toch wel dusdanig hoog dat we zouden moeten kijken of we niet de doelen zouden moeten bijstellen of misschien zelfs wel zouden moeten schrappen.

5215

- 5220 Om te beginnen de gehanteerde stikstofdoelen. Ja, de instrumenten die daarvoor worden gebruikt, zijn zowel wetenschappelijk als ook volgens een meerderheid van de Tweede Kamer inmiddels ondeugdelijk. Op 2 april jongstleden werd op dit punt een motie aangenomen die was ingediend door FvD-Tweede Kamerlid Lidewij de Vos. Daarin werd terecht opgeroepen om de tot nu toe gehanteerde kritische depositiewaarde uit de wet te halen en te kijken hoe de natuur er
- 5225 echt voor staat. Dus ik denk dat in dat kader ook een pas op de plaats hier in de provincie op z'n plaats zou zijn. Alle reden dus om die lijn ook in de provincie te volgen, al was het maar om de volstrekt onnodige schade aan boerenbedrijven, de overlast voor burgers en ook de, ja, de schade aan onze kostbare natuur te voorkomen, die zogenaamd door stikstof zou worden veroorzaakt – wat dus niet het geval is.
- 5230 En voor wat betreft de onderliggende klimaatagenda- Nou ja, het zal u niet verrassen. Wij van Forum voor Democratie blijven op dit punt consequent bij de wetenschappelijke consensus dat het klimaatbeleid geen invloed heeft op daadwerkelijke klimaatverandering en daarom elke euro die je erin stopt daarom weggegooid geld is. En nogmaals, we hebben geen geld. Dus dat moeten
- 5235 we gewoon niet doen. In een tijd waarin gezinnen en bedrijven financieel gezien steeds meer onder druk komen te staan, is voortzetting van dit beleid wat ons betreft daarom volstrekt onverantwoord.
- En het zal u daarom niet verbazen dat wij in de huidige vorm tegen de voorliggende korte
- 5240 termijnagenda zijn. Ik dank u wel.
- De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Dessing. Als laatste sluit de rij de heer Van Tiggelen van de PVV.
- 5245 De heer **VAN TIGGELEN** (PVV): Voorzitter, dank u wel. Ook hier pleiten wij voor beleid op basis van de realiteit. Helaas is het nog steeds in brede kring in de mode om beleid te baseren op opzichtig falende computermodellen, met name op de doelen genoemd onder punt 2.2, minder stikstofuitstoot, en 2.4, een beter klimaat en minder bodemdaling. Op zich hebben wij geen problemen met minder, minder, maar dat betreft dan wel een ander onderwerp. Ik zal mensen
- 5250 niet vervelen met details, want onze voormalige fractievoorzitter had ruim zes jaar geleden groot gelijk. Hij zei: Ronald, maak je geen illusies, ze luisteren toch niet. Enkele uitzonderingen daargelaten, want die zijn er gelukkig wel.
- Ten aanzien van het klimaat, zelfs het meest relevante feit dat makkelijk te controleren is,
- 5255 verkiest men te negeren. Ook al wijst ondergetekende daar bij herhaling op. En zojuist ook tot mijn genoegen de heer Dessing. Ik doel hier op het feit dat klimaatbeleid geen invloed heeft op het vermeende probleem. Het vermeende probleem reageert niet op het gevoerde beleid. Beleid zonder resultaat tegen hoge kosten, astronomische kosten. Toen ik aan de gedeputeerde vroeg naar het streefgetal ten aanzien van het CO₂-gehalte van de atmosfeer, kreeg ik als antwoord: dat
- 5260 kan ik niet zeggen. Ja, voorzitter, wanneer je niet weet waar je heen wilt, is elke weg de juiste. Inmiddels is het zo dat het merendeel van de mensheid niet meedoet aan deze economische zelfdoding. In feite alleen Canada, EU en Australië doen nog mee. De rest van de wereld is ervan afgestapt of heeft er nooit aan meegedaan. De weg naar de hel is geplaveid met goede voornemens. Onze inwoners betalen uiteindelijk de rekening voor deze politieke dwaling, deze
- 5265 dwaling in de politieke besluitvorming. En wij betreuren dat. Dank u wel, voorzitter.
- De **VOORZITTER**: En dank u wel, meneer Van Tiggelen. Dan zijn we nu toch aan het einde gekomen van de eerste termijn. Dan kijk ik even naar rechts of het al mogelijk is om te antwoorden. En gedeputeerde Beemsterboer, hij pakt het voortvarend op. Dus aan u het woord.
- 5270 De heer Beemsterboer.
- Eerste termijn Gedeputeerde Staten*
- Gedeputeerde **BEEMSTERBOER**: Dank u wel, voorzitter. De verwachtingen liggen hoog.
- 5275 Even kijken. Wij staan natuurlijk regelmatig stil met elkaar bij het PPLG en nu ook bij de Korte termijnagenda. Nou, ook gezien alle ontwikkelingen in dit dossier en de veranderingen van de budgetten merk ik toch ook wel dat er regelmatig ook wel teleurstelling wordt geuit. Wat ik ook heel begrijpelijk vind, want er verandert inderdaad ook veel en daarmee is er ook veel- Nou, loopt er in ieder geval veel anders dan we bij de start van deze periode verwacht hadden. Maar nu ligt

- 5280 toch de korte termijnagenda voor. En zoals meneer Mulder van D66 ook al aangaf, ligt die ook nog voor ter bespreking in de Staten, zoals u had verzocht. Er zijn een aantal vragen gesteld en die loop ik even bij langs. Daarna zal ik de moties langslopen en daarna gaan twee van de collega's nog specifiek in op onderdelen van vragen die aan hen gesteld zijn of moties die over hun portefeuilles gaan.
- 5285 Even kijken. De Partij van de Arbeid vroeg met name nadruk voor die focusgebieden. Daar wil ik wel bij aangeven dat veel zaken nu ook samenkomen in die focusgebieden. Ik ben een beetje aan het zoeken waar ik moet kijken, maar daar. Die focusgebieden zijn natuurlijk ook relatief nieuw, en daarmee gaan veel van de zaken die we in de korte termijnagenda hebben staan, die uit
- 5290 lopende processen bestaan en lopende initiatieven bestaan, ja, nog niet direct in op focusgebieden, maar dienen daar in ieder geval de doelen wel bij. En bovendien merken we ook dat er in veel gebiedsprocessen gewoon heel veel energie zit. Dus dat is specifiek ook nog benoemd in deze korte termijnagenda, dat daar waar veel energie zit, we ook wel aandacht willen geven.
- 5295 Partij voor de Dieren vroeg-
- En alles wat gezegd is verwijzend naar moties, kom ik straks nog even op.
- 5300 Partij voor de Dieren vroeg naar de strategie en prioritering met betrekking tot die overgangszones. Dat is nu dan een vrijwillige zone inderdaad van vijfhonderd meter rond de Natura 2000-gebieden. Gaat het bijvoorbeeld over waterkwaliteit, over de inzet van de extra middelen voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer, stikstofmaatregelen als die hier komen. En dan specifiek ook gericht op de gebieden waar de heel gevoelige stikstofhexagonen zitten. Dat
- 5305 zijn maatregelen die we daar bijvoorbeeld zouden kunnen nemen. Er staat ook in het stuk dat er een soort voorrangsregeling wordt gezocht voor sommige mogelijkheden die we willen bieden aan bijvoorbeeld de agrarische sector in die zones.
- Dan, het CDA stelt denk ik terecht die vraag over PAS-melders. Ik denk dat we hier met elkaar ook moeten constateren, daar is de discussie voor een deel ook over gegaan, dat wij in Noord-Holland in ieder geval primair ook naar het Rijk kijken voor de oplossing van de problematiek van de PAS-melders en dat we er capaciteit op hebben ingezet om daar zelf ook voortvarend aan te werken. Maar dat is wel beperkte capaciteit. Een aantal zaken die we op dit moment uitvoeren, is de
- 5310 maatwerkpilot op Texel waar ik nog steeds goede verwachtingen hebt, ondanks dat die zich even moet verhouden tot twee rechterlijke uitspraken, dat we daar positieve resultaten kunnen boeken en de uiteindelijke uitrol daarvan. We hebben natuurlijk ook veel landelijke inzet op maatregelen die we ook vanuit het Rijk verwachten, ook in samenwerking met het IPO. Dan gaat het
- 5315 bijvoorbeeld over de inzet van het IPO samen met de Vereniging Nederlandse Gemeenten en de Unie van Waterschappen – ik zet bijna een punt – om voor de zomer de vergunningverlening weer recht te trekken. En daar zijn op dit moment ook wel goede gesprekken met het Rijk over gaande. Punt.
- De **VOORZITTER**: Heel goed. Het was een lange zin, maar ik wilde u toch de gelegenheid geven om het af te maken. Mevrouw Haas van de Partij voor de Dieren was eerst.
- 5325 Mevrouw **HAAS** (PvdD): Ja, dank u wel. Ik ga wel een aantal zinnen terug, want ik moest heel even laten landen wat u zei over de overgangszones. U gaat een soort voorrangsregeling maken of een soort prioriteitenregeling. Worden wij vanuit de Staten daarin betrokken? Wordt dat in de commissie voorgelegd?
- 5330 Gedeputeerde **BEEMSTERBOER**: Ja, het is eigenlijk ook wat er in het stuk staat. Dus de zone is geen ruimtelijk instrument, maar geeft wel gelegenheid om binnen die zones bijvoorbeeld voorrang te geven als we bepaalde regelingen toepassen. Veel van die regelingen lopen inderdaad via de Staten. Dus daar zal af en toe naar verwezen kunnen worden.
- 5335 De **VOORZITTER**: U heeft een vervolgvraag daarop, mevrouw Haas?
- Mevrouw **HAAS** (PvdD): 'Verwezen' vind ik wel iets anders dan 'meepraten daarover'. Hoe ziet u dat?

5340

De **VOORZITTER**: Hoe ziet u dat, gedeputeerde?

5345

Gedeputeerde **BEEMSTERBOER**: Ja, voorzitter, nee, ik bedoelde niet- Als er een stuk naar de Staten gaat, dan zou daar in kunnen staan 'voor deze en deze regeling - ik ga dat nu allemaal niet uit mijn duim zuigen wat voor regelingen we hier in de toekomst ooit kunnen gaan zien - kiezen we ervoor om het geld bij voorrang in te zetten in deze zones'. Dat zou een Statenvoorstel kunnen zijn, maar het zou ook een uitvoeringsregeling kunnen zijn die misschien een van de collega's afdoet die niet tot Statenstuk wordt opgewaardeerd. Maar in elk geval is het een gebied waarnaar verwezen kan worden als er gekozen worden om bepaalde prioritaire maatregelen te nemen in de zone rond Natura 2000. Het kan bijvoorbeeld over waterkwaliteit gaan.

5350

De **VOORZITTER**: U heeft daar een verhelderende vraag over, mevrouw Haas?

5355

Mevrouw **HAAS** (PvdD): Ja, u zegt toch eigenlijk twee dingen. Aan de ene kant kunnen we hem wel beoordelen en aan de andere kant niet. Welk criterium hanteert u daar dan?

5360

Gedeputeerde **BEEMSTERBOER**: Voorzitter, wat lastig is, u vraagt me nu te speculeren op wat voor voorstellen we in de komende- Ik weet niet hoe lang dit stuk- Nou, in de komende jaren. Maar dit stuk zal ook wel weer- Die zones zullen niet zomaar weg zijn, want er wordt naar verwezen ook in de lange termijnagenda, is mijn verwachting. Dus in de komende tien, twintig jaar zouden we kunnen verwijzen naar die zones, en u vraagt me erop vooruit te lopen of we elke verwijzing naar die zones aan de Staten voor gaan leggen. Ik weet niet wat we allemaal binnen die zones willen gaan doen, maar het is fijn dat er zones zijn, zodat we daarnaar kunnen verwijzen. Ja, logischer kan ik het niet maken.

5365

De **VOORZITTER**: Logischer kan het niet, maar misschien een laatste vraag?

5370

Mevrouw **HAAS** (PvdD): Voorzitter, daar ben ik het mee eens. Maar ik wil wel even helder hebben dat wij vanuit de Staten, ja, graag willen meepraten en niet alleen genoeg nemen met een uitvoeringsplan.

Gedeputeerde **BEEMSTERBOER**: Alle begrip daarvoor.

5375

De **VOORZITTER**: Waarvan akte. Ik denk dat we meteen doorgaan met mevrouw Koning, want u had een punt gezet achter uw zin. Mevrouw Koning van het CDA.

5380

Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Ja, dank u wel. Mijn vraag gaat over de PAS-melders. Het lijkt alsof u toch nog steeds wacht op die pilot van Texel en dat u die later wilt gaan uitrollen. Maar ik heb begrepen dat daar die hele puzzel is gelegd en dat alleen door die rechterlijke uitspraken dat nu nog niet geëffectueerd wordt. Maar waarom begint u dan niet in andere gebieden ook met het leggen van die puzzel en met gesprekken? Waarom wacht u?

5385

Gedeputeerde **BEEMSTERBOER**: Ja, voorzitter, dat hangt gewoon ook met capaciteit samen. We zetten best wel veel in nu in dit gebied en we hebben gewoon beperkte inzetmogelijkheden op de PAS-melders. Dat hangt ook gewoon samen met keuzes die we gemaakt hebben om dat primair bij het Rijk te laten.

De **VOORZITTER**: Een vervolgvraag, mevrouw Koning.

5390

Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Ja, maar we hebben in december al een motie ingediend dat u zou bekijken hoeveel ambtelijke capaciteit er nodig was en of u die rekening bij het Rijk kon neerleggen. Daar hebben we nog geen terugkoppeling van. Want hoe zit dat dan? Want u zou meer ambtelijke capaciteit inzetten.

5395

Gedeputeerde **BEEMSTERBOER**: Voorzitter, daar heeft u in die motie toe opgeroepen, maar daar is inderdaad nog geen terugkoppeling op. Dus goed dat u daar nog eens op wijst.

De **VOORZITTER**: Toch nog een laatste interruptie.

5400 Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Een laatste vraag: wanneer krijgen we dan die terugkoppeling?

Gedeputeerde **BEEMSTERBOER**: Ja, voorzitter, dat weet ik nu echt niet. Maar ik kan me voorstellen, als dat in december is, dat dat niet heel lang meer hoeft te duren.

5405 De **VOORZITTER**: En daar lijkt mevrouw Koning genoeg mee te nemen.

Gedeputeerde **BEEMSTERBOER**: Ja, meer kan ik er ook even niet- Ja.

5410 Even kijken, hoor. Daarnaast is het goed, denk ik – er ligt natuurlijk een aanpak voor de PAS-melders in de industrie – om te weten dat we ook gesprekken voeren inmiddels met de agrarische sector of er ook zo'n soort landbouwaanpak zou kunnen komen. Maar dat is echt nog wel heel pril.

5415 Dan in relatie tot de BBB wil ik even aangeven, u verwees naar hetgeen wat ambtenaren in het stuk zouden hebben geschreven. Ik denk wel dat het belangrijk is dat we het recht van spreken hebben dat, en laten we dat ook met elkaar doen, dat het stuk altijd door GS wordt aangeleverd. Dus het is onze verantwoordelijkheid wat er wel of niet in het stuk staat.

5420 Volt vroeg naar de landbouwvisie. We zijn in eerste instantie bezig met de landbouwvisie als onderdeel van de lange termijnagenda van het PPLG. En dat zijn dezelfde mensen die uiteindelijk ook met zo'n landbouwvisie aan de slag zullen moeten. Dus daar zou ik eerst even op willen focussen voordat we volgende stappen kunnen zetten en voordat ik daar ook meer helderheid over kan geven. Maar goed dat u ernaar vraagt.

5425 Richting de ChristenUnie wil ik als portefeuillehouder Landbouw graag dank uitspreken dat hij zijn waardering uitsprak voor de inzet van agrariërs op tal van doelen die we hier vandaag ook met elkaar bespreken.

5430 Richting D66 zou ik willen aangeven dat die eigen gronden- In de vorige periode al besloten is op een groot deel van ons eigen gronden minder bemesting en minder gebruik van gewasbeschermingsmiddelen toe te staan. En dat we daarvoor ook accepteren dat daardoor minder inkomsten van die gronden afkomen.

5435 En richting JA21, ik weet niet of hij al geschreven is, die motie, maar zou ik willen aangeven dat die wat mij betreft overbodig is omdat we dat al gedaan hebben. Dus we hebben al een oproep gedaan om te verwerken en dat heeft ook al in publicaties gestaan. Dus dat bespaart misschien schrijven als u de motie nog niet had ingediend, maar dat weet ik niet zeker. Ik heb hem nog niet gekregen in ieder geval. Ja, dat roept natuurlijk een reactie op.

5440 Even kijken, hoor. Dan loop ik even de moties bij langs. Ten eerste hebben we een motie van de BBB, Partij van de Arbeid, GroenLinks en de VVD.

De **VOORZITTER**: Kunt u het nummer van de motie opnoemen, gedeputeerde Beemsterboer?

5445 Gedeputeerde **BEEMSTERBOER**: Ik bedoel motie M40. Wij begrijpen de motie en het is ook mogelijk om met zo'n actualisatie te komen voor de zomer. Maar het is wel belangrijk voor Gedeputeerde Staten, we hebben twee jaar voor die korte termijnagenda. We willen na vandaag wel aan de slag. De organisatie wacht wel op de besluitvorming van vandaag. Dus om vertraging te kunnen voorkomen, pols ik even bij u of het klopt als ik zeg dat de processen in principe na besluitvorming van vandaag- Het hangt er natuurlijk nog wel vanaf of de korte termijnagenda ook wordt vastgesteld. Maar als hij is vastgesteld, dat de processen dan in principe door kunnen gaan, maar dat voor de zomer aan de hand van de eerste actualisatie de Staten een besluit kunnen nemen of ze die in gang gezette processen bij ontbrekende of onvoldoende onderbouwing willen beperken of misschien zelfs wel stopzetten. Ons verzoek is om in ieder geval nu nog geen processen stop te zetten, zodat onze organisatie wel aan de slag kan met datgene wat u hopelijk vandaag besluit.

5455

5460 De **VOORZITTER**: Ik denk dat dat de heer Wallaart oproept tot een reactie. Ik zou hem wel kort willen houden. Anders stel ik voor om het in uw tweede termijn te doen. Dus als u het beknopt kan doen, heel graag.

De heer **WALLAART** (PvdA): Ik heb ook een vraag, voorzitter.

5465 De **VOORZITTER**: Als u een vraag heeft, is dat natuurlijk altijd toegestaan. Maar ik zag u zo bedenkelijk kijken dat ik dacht; hij wil vast reageren. Maar het staat u vrij te vragen, meneer Wallaart.

5470 De heer **WALLAART** (PvdA): Ik probeer het even bij te houden, want de heer Beemsterboer zegt heel veel. Allereerst, wij zijn de laatste om te zeggen dat we allemaal vertraging moeten oplopen met deze super urgente opgave. Dus ga zo snel mogelijk aan de slag. U zei 'beter onderbouwen, stopzetten'. Ik zou daar nog ook bij willen voegen 'aanpassen', want dat is natuurlijk ook een optie die we hebben, dat we zeggen van hé, we zien een bepaald project, dat kan beter op een andere manier aan de doelen bijdragen. Als ik dat als onderdeel mag zien van de toelichting, dan zijn we het helemaal eens.

5475 Gedeputeerde **BEEMSTERBOER**: Ja, voorzitter, het is uw motie natuurlijk. Maar wat mij betreft was dat inderdaad de bedoeling. Waarbij ik dan wel moet aangeven dat we dus na vandaag wel processen in gang zetten. Dus als u in gang gezette processen voor de zomer van koers wijzigt, betekent dat wel dat ze een aantal maanden op deze koers hebben gezeten. Ook gewoon om het praktisch te houden. Er staan gewoon heel veel mensen hier ergens achter de schermen klaar om aan de aan de slag te gaan met al die dingen die u zo belangrijk vindt.

5485 De heer **WALLAART** (PvdA): Ja, voorzitter, dat is natuurlijk aan GS. Daar roept de motie ook toe op, als die aangenomen wordt, om met die voorstellen te komen. Ik zou het ook wel niet helemaal in de geest van de motie vinden als we dan zeggen voor de zomer: ja, helaas, pindakaas, alles gaat ongewijzigd door, want we moesten het nou eenmaal snel inzetten van u. Dat is ook weer niet wat ik bedoel.

5490 De **VOORZITTER**: Kunt u daarop reageren, meneer Beemsterboer?

Gedeputeerde **BEEMSTERBOER**: Ja, voorzitter, ik waardeer het zeer dat u verwacht dat wij het twee-jarenplan binnen twee maanden uitvoeren, maar ik verwacht niet dat dat gaat gebeuren.

5495 De **VOORZITTER**: Dat roept vervolgens wel een interruptie op van de heer Mülder van D66.

5500 De heer **MÜLDER** (D66): Dank u wel, meneer de voorzitter. Want ik denk dat u toch waarschijnlijk al met een heel groot gedeelte aan de slag bent, want het gaat slechts om het gedeelte 'vrije speelruimte'. En ik wou u er nog eventjes op wijzen, volgens mij is het zo – en dat wou ik nog heel eventjes bij u checken – dat de geoormerkte gelden die we hebben gekregen van PPLG-middelen, dat we die twee jaar nadat we de subsidieverlening hebben gekregen, überhaupt moeten hebben uitgegeven. Anders moeten we terugbetalen. Klopt dat?

5505 Gedeputeerde **BEEMSTERBOER**: Jazeker, dat klopte. Ja, dat dacht ik al. Het is twee weken geleden herzien. Het is nu 2028 of zo. Het is flink uitgesteld. Maar goed, het klopt inderdaad dat het daar niet over kan gaan, want die zijn geoormerkt voor die doelen die we binnen de koplopertrajecten hebben aangegeven. Dat staat trouwens ook niet in de motie. Het gaat echt over onze PPLG-reserve.

5510 Dan motie nummer M42. Dat is het model voor samenwerking van landbouw en natuur. Die zouden we willen ontraden. Het is natuurlijk interessant om zo'n project uit te gaan voeren, maar dat vraagt wel iets van onze capaciteit en onze middelen. En ik zie geen dekkingsvoorstel bij de motie. Het zou echt wel vragen om een heel nieuw gebiedsproject bovenop de lopende gebiedsprocessen op te zetten. Dus deze zouden we willen ontraden.

5515 De **VOORZITTER**: Blijft u even hangen, want dat roept ook een interruptie op van mevrouw Haas. Partij voor de Dieren.

- 5520 Mevrouw **HAAS** (PvdD): Ja, dank u wel. Het is uitdrukkelijk niet de bedoeling om nieuwe gebieden hiervoor te selecteren, maar juist binnen de huidige processen daar een project voor te maken.
- Gedeputeerde **BEEMSTERBOER**: Ja, voorzitter, dat begrijpen we en dat hebben we onderzocht, maar dat is niet mogelijk.
- 5525 Mevrouw **HAAS** (PvdD): Waarom?
- De **VOORZITTER**: Een vervolgvraag: waarom?
- 5530 Gedeputeerde **BEEMSTERBOER**: Nu gaat u mij overvragen zo langzamerhand, voorzitter, maar wat mij is aangegeven, is dat dit echt naar een project gaat en veel minder naar een gebiedsproces, wat natuurlijk veel meer breedte in zich heeft en dat je daar dus eigenlijk gewoon een eigen projectorganisatie op zou moeten willen zetten zou je dit goed willen doen.
- De **VOORZITTER**: Nog een laatste vraag daarover.
- 5535 Mevrouw **HAAS** (PvdD): Zou u dit goed willen doen?
- Gedeputeerde **BEEMSTERBOER**: Niet zonder geld.
- De **VOORZITTER**: Heeft u een andere vraag, mevrouw Haas?
- 5540 Mevrouw **HAAS** (PvdD): Mits er geld is.
- Gedeputeerde **BEEMSTERBOER**: Ik zie graag een motie met een dekkingsvoorstel.
- 5545 De **VOORZITTER**: Ja, volgens mij zijn we nu rond. Dank u wel. Gaat u door, meneer Beemsterboer.
- Gedeputeerde **BEEMSTERBOER**: Goed, dan blijft die dus ontraden.
- 5550 Dan motie nummer M47. Dat gaat over de versterking van kleine boeren binnen het PPLG. Zouden we willen ontraden omdat die wat ons betreft overbodig is, want alle regelingen, zoals de vele Europese subsidieregelingen ook, stellen we in principe al met een zo'n laag mogelijk drempelbedrag open. En combinaties van agrariërs die nog onder dat drempelbedrag vallen, adviseren we zelfs om een gecombineerde aanvraag te doen en dat samen op te pakken,
- 5555 waardoor ze die drempelbedragen wel zouden kunnen halen. Dus we werken al heel erg in geest van die motie.
- 5560 Dan nummer M48. Dat gaat over inzicht in de kosten en opbrengsten van landbouwinnovaties binnen het PPLG. Vinden we eigenlijk ook overbodig, want we doen veel op dit terrein, maar we zouden hem wel aan de Staten willen laten, want het is wel mogelijk. De koploperprojecten zijn sowieso getoetst door de Wageningen Universiteit en het Rijk. Voor de innovaties die we plaats laten vinden in IPO-verband hebben we aan de Wageningen Universiteit een opdracht gegeven om een onderzoek te doen naar 62 technieken rondom innovatie. Daarnaast hebben we eigen onderzoeken gedaan naar mestinnovatie, wat u recent heeft kunnen lezen. En binnen het Fieldlab
- 5565 Groene Hart passen we tal van innovaties toe in de experimenteeromgeving. Het is goed mogelijk om de resultaten van die evaluatie, of tenminste, de resultaten van dat Fieldlab, ongeveer over een jaar te evalueren of in ieder geval aan u voor te leggen.
- 5570 Dan heb ik de motie nummer M50 over de PAS-oplossingsgelden. En, ja, eigenlijk moet ik eerlijk zeggen dat D66 daar wel een punt heeft, dat in de toelichting in de commissie ik eigenlijk wat gewoon onjuist ben geweest, want het gaat niet om de financiële component om handhaving te mijden. En dat is ook de reden waarom we hem toch ontraden, omdat die overbodig is. Het geld is bedoeld om onder andere via maatwerk PAS-melders te helpen aan een legale vergunning. En het Rijk, kan ik daarnaast nog aangeven, stelt juridische capaciteit beschikbaar voor eventuele
- 5575 handhavingszaken tegen PAS-melders.

5580 Dan het amendement over het aanpassen van de meetmodellen. Die zouden we ook willen ontraden. Dat zal ik wel even toelichten, denk ik. Vaak zouden we het namelijk eens zijn om niet dit soort zoektochten aan te gaan, maar hier gaat het specifiek over de unieke positie van de provincie Noord-Holland, namelijk ten aanzien van ammoniak uit zee. Vroeger heeft dat ook wel het duinengat geheten. In het AERIUS-model bleek onduidelijkheid over een restant aan de Noordzeekust van een eigenlijk wel gemeten stikstof die niet in het model te verwerken was. We hebben eigenlijk van het begin af aan opgeroepen om een verklaring te geven voor dat verschil
5585 tussen de meetresultaten en het model. Het RIVM heeft dat ook zeer serieus genomen, heeft er recent ook onderzoek naar gedaan, heeft aangekondigd vervolgonderzoek te doen. We zouden willen blijven vragen om die duidelijkheid, al was het maar om uit te leggen waar ons beleid vandaan komt, of hoe ons beleid te verklaren is.

5590 Dat was het, voorzitter. Dank u wel. Een aantal collega's wilden nog even toelichting geven.

De **VOORZITTER**: Dat weet ik, maar u heeft eerst nog een interruptie zo te zien, van de heer Mantel van JA21.

5595 De heer **MANTEL** (JA21): Ja, dank u, voorzitter. Ja, de laatste beantwoording van de gedeputeerde kwam natuurlijk ook overeen met de motie van ons. Ik heb even nagedacht. Kan de gedeputeerde wellicht toezeggen dat hij ons zo snel mogelijk op de hoogte kan stellen van die gesprekken met Den Haag, bijvoorbeeld in de eerstvolgende commissie? Dat geeft GS ook nog even de ruimte om eerst de schriftelijke vragen te beantwoorden.

5600 De **VOORZITTER**: Kan u dat, meneer Beemsterboer?

5605 Gedeputeerde **BEEMSTERBOER**: Ja, voorzitter, dank u wel. Ja, we hebben een oproep gedaan aan Den Haag. Die heeft ook in de publiciteit gestaan. Dus in principe dacht ik dat we daarmee al voldaan hadden aan uw wensen. Het is niet zo dat er nu direct gesprekken over gepland zijn, maar als dat geweest is, kan ik daar natuurlijk altijd even een terugkoppeling van doen. Er wordt niet specifiek voor dit onderwerp een gesprek gepland nu.

5610 De heer **MANTEL** (JA21): Ja, dat is top. Oké, dan zal ik bij deze de motie intrekken en dan hopelijk komen we er in de commissie op terug.

Motie 51 'AERIUS updaten naar aanleiding van recente RIVM-inzichten' maakt geen deel meer uit van de beraadslagingen c.q. besluitvorming.

5615 De **VOORZITTER**: Dank u wel. Even voor de goede orde: dat was motie M51? Ja, motie M51.

Dan kijk ik even naar de andere kant en dan is de volgende gedeputeerde aan het woord. Blijft u wel heel, gedeputeerde Kocken?

5620 Gedeputeerde **KOCKEN**: Ja, ze hebben een struikelpad voor mij gemaakt.

De **VOORZITTER**: We zouden niet willen dat u-

Gedeputeerde **KOCKEN**: Ik ben niet voor één gat te vangen, hoor. Ik ben er gewoon.

5625 De **VOORZITTER**: Het woord is aan u.

5630 Gedeputeerde **KOCKEN**: Dank u wel. Volgens mij heb ik een stuk of zes vragen gekregen, of vijf, die ik nu met u doorloop, en een paar moties die specifiek over het NNN gaan waar ik even bij stil zal staan.

Even kijken. Het CDA met twee moties. Ik pak ze er graag even bij. Dat is de motie 'ANLb mogelijk maken binnen NNN-realisatiestrategie' en de motie 'Keuzes maken in NNN-realisatiestrategie'. En u vroeg volgens mij ook of ik nog een toezegging kan doen dat we aan de slag gaan.

5635

De **VOORZITTER**: Zou u de nummers van de moties even op kunnen noemen?

5640

Gedeputeerde **KOCKEN**: Uiteraard. Dat is motie M46 en motie M45. Van motie M45 wil ik u eigenlijk vragen om die aan te houden. Dat komt omdat u vroeg naar: wanneer komt dat juridisch advies nou of is dat er al? Dat is inmiddels in ieder geval vanuit Pels Rijcken verstuurd en hier ontvangen. Ik heb het nog niet gezien. Dat wordt nu ambtelijk beoordeeld en dat komt met een advies naar GS. En daarna zou ik het graag met de commissie willen bespreken. Ik denk dat het verstandig is dat u deze motie, en ik kan alvast zeggen, dat geldt ook voor de motie van de Partij voor de Dieren en de SP, die ook gaat over agrarisch natuurbeheer, allebei aanhoudt, zodat u die notitie in ieder geval bij, nou ja, het idee wat u daarbij heeft, kunt betrekken. Dus dat is mijn verzoek of u die moties zou willen aanhouden.

5645

De heer **KLEIN** (ChristenUnie): Voorzitter, kunt u de nummers erbij noemen, als de gedeputeerde dat niet doet?

5650

Gedeputeerde **KOCKEN**: Ja, dat heb ik net volgens mij gedaan: M45 en M46. [...] Nou, daar geldt dat ook voor. Ja, nou goed, daar kom ik eigenlijk zo op terug. Maar, nou, ik zou graag motie M45 en M46 met u willen bespreken. Die zijn van het CDA. Mevrouw Koning vroeg: is de notitie van Pels Rijcken er al? Daar zei ik net van, nou, die is er, maar ik heb hem nog niet. Die wordt nu ambtelijk bekeken en die komt met een advies dan naar het college en dat stuur ik graag aan u door en dan kunnen we daar denk ik in een commissie met elkaar over spreken wat dat betekent en wat voor mogelijkheden er dan nog wel of niet meer zijn. En dat betekent dat ik u daarom wil vragen om motie M45 aan te houden. Als u daar niet toe bereid bent, dan zou ik zeggen: dan ontraad ik hem op dit moment, omdat dat element wel essentieel is om te kijken wat er überhaupt kan. En anders is het wat ondoelmatig als we daar nu eerst een maand weer mee aan de slag gaan.

5655

5660

Voor uw tweede motie, dat is motie M46, die ontraad ik. Volgens mij gaat u daar wel uit – en u gaf het in het betoog, volgens mij, toen iemand anders u daarop interrompeerde, al aan dat daar wat veronderstellingen in zitten die volgens mij niet juist zijn. En ik kreeg de indruk dat u ze van mij had, dat ik deze mogelijkheden had geschetst. Nou, als dat zo is, was dat zeker niet de bedoeling. Wij hebben het NNN af te ronden. Dat is een afspraak die we met het Rijk hebben gemaakt. Dat is gemaakt in 2013 bij het Natuurpact. De omvang van ons NNN ligt ook vast in het BKL. Dus het Besluit Kwaliteit Leefomgeving. En daar is ook de regel opgenomen dat we dat niet kleiner mogen maken. Dus als wij tot de conclusie komen dat we op een specifiek terrein toch geen NNN zouden willen, dan zijn wij gehouden om ergens anders de hoeveelheid die we er daar dan af halen, weer toe te voegen, zodat het – en dat is het saldo 0-principe – het NNN in Noord-Holland niet kleiner wordt. Dus uw voorstel van ‘kunnen we niet gewoon nu eens realistisch een stuk wegstrepen’, dat kan niet. Dan moet er ook weer een stuk bij. En daar zitten overigens ook nog allerlei regels bij. Dus dat kan ook niet zomaar. Maar in ieder geval, het idee van wegstrepen zelf is onmogelijk. Dus dat is uw tweede motie.

5665

5670

5675

En dan kom ik nu bij de motie van de Partij voor de Dieren en de SP. Dat is motie M41. Nou, vraagt u daar volgens mij om iets-

5680

De **VOORZITTER**: Wacht even. Misschien kunt u even wachten, want we gaan nog even terug naar de vorige motie.

Gedeputeerde **KOCKEN**: Dat kan.

5685

De **VOORZITTER**: Ik denk dat mevrouw Koning daar een vraag over heeft.

5690

Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Ja, ik verwijs naar het debat waarin ik u had gevraagd van, als we het NNN nou kleiner maken, zijn er dan sancties? Krijgen we dan een straf opgelegd? En toen zei u dat dat niet zo was en dat het doel wat we moeten halen, dat dat de Vogel- en Habitatrichtlijn is, dat dat daaraan ten grondslag ligt. Dus daar verwijs ik naar.

Gedeputeerde **KOCKEN**: Dan ga ik mijn antwoord herhalen, wat ik volgens mij toen ook heb gezegd. Er staat niet een sanctie op, maar wij hebben die afspraak met het rijk. Het kan niet. Als we er wat afhaken, moet er weer iets bij. Er staat niet bij 'als u het niet doet, krijgt u een boete'. U vroeg volgens mij: wat gebeurt er als we de VHR doelen niet halen? Daarvan heb ik gezegd: dat is iets waar het Rijk voor aan de lat staat, die zal door Europa worden aangesproken. Als dat in Noord-Holland ook zo is, dan zal het Rijk de provincies, waar dat een probleem is, aanspreken. Europa kan boetes opleggen aan een staat. Ik hoop niet dat het Rijk boetes gaat opleggen aan provincies. Dat lijkt me een wonderlijke variant. Er zit niet een heel sanctiepakket aan, maar we hebben gewoon de afspraak dat het saldo 0-principe gehanteerd wordt. En het lijkt mij dat wij ons gewoon aan onze afspraken met onze medeoverheid houden en niet alleen als we daar een enorme straf verwachten.

Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Is het dan een optie om opnieuw in overleg te gaan en aan te geven aan het Rijk dat we het met dit budget gewoon echt niet kunnen halen en er nieuwe afspraken gemaakt worden?

De **VOORZITTER**: Mevrouw Kocken, is dat een optie?

Gedeputeerde **KOCKEN**: Nou, ik zie de optie er meer in dat ik denk dat we gewoon een behoorlijke taak hebben liggen en dat als het Rijk hecht aan de VHR-doelen, dat ze ons ook in staat moeten stellen om die te gaan halen. En als dit daar voor nodig is, dat het goed zou zijn dat het Rijk daar ook in bijdraagt. Dat is natuurlijk ook de reden waarom we het in het kader van het PPLG hebben gevraagd. Nou, dat verhaal kennen we nu, dat gaat hem niet meer worden. Maar dat neemt niet weg dat wij nog steeds met dezelfde taak achterblijven en ik heel graag wil dat het Rijk daar een duit in het zakje doet. Dus daar wil ik me ook zeker voor inspannen, want het lijkt me ook heel terecht. We doen dat met elkaar. En als van ons verwacht wordt dat wij daar stappen zetten, dan zou het heel goed zijn als het Rijk ons daarin ondersteunt.

De **VOORZITTER**: U heeft daar nog een vraag over?

Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Eén allerlaatste. Maar stel nou dat het Rijk echt niet over de brug komt met meer geld, is er dan een moment waarop u zegt van, nou, dan moeten we het wel verkleinen, want er is geen uitzicht op dat het ooit gerealiseerd wordt?

Gedeputeerde **KOCKEN**: Nou, ik denk het niet, nee, eerlijk gezegd. Want volgens mij hebben wij de doelstellingen die het Rijk bij ons legt, dat rechtvaardigt dan een nieuw gesprek met het Rijk. En als het Rijk zich op een raar standpunt stelt, dan vind ik niet dat wij dat vervolgens ook moeten doen. Ik denk, we hebben in het Natuurpact geld gekregen voor het NNN. Dat is allemaal niet precies een-op-een terug te rekenen. Dus we hebben gewoon geld meegekregen om het te gaan realiseren. Inmiddels komen we er wel achter dat we het met dat geld, dat initiële geld, niet gaan redden. Dus dat is alle reden om het gesprek aan te gaan met het Rijk. Maar volgens mij is dat niet een reden om te zeggen nou, dan hoeft het eigenlijk niet meer, dan doen we het niet. Ik ben op pad gestuurd met een coalitieafpraak dat het NNN afgerond moet worden. Dus dat is wat ik doe. Althans, daar zet ik me voor. Ik wil niet zeggen: dat is wat ik doe. Daar heb ik u eerder al op moeten zeggen: waarschijnlijk krijgen we dat niet af op de datum die u mij heeft meegegeven. Maar dat is wel waar ik me voor inspan. En ik ben in ieder geval nu nog niet op het pad dat ik zou zeggen: laat eigenlijk maar zitten. Dat lijkt me heel onverstandig.

De **VOORZITTER**: Dan motie M41, volgens mij.

Gedeputeerde **KOCKEN**: Toch wel. Ja. Nou, u vraagt dus om in de overgangszones het agrarisch natuurbeheer te doen. Daarvan moet ik zeggen, soms zijn overgangszones dan ook weer NNN-gebied. Dus dat is de reden waarom ik zou zeggen: ook uw motie zou ik u willen aanraden, houdt u die alstublieft aan, dan kunnen we dat in breder verband na het kennismaken van dat juridisch oordeel over of het überhaupt kan en onder welke voorwaarden dat zou kunnen, bespreken – en niet nu al. Dus ik wil u vragen om uw motie aan te houden.

Dan heb ik nog- Even kijken. De motie van D66 over 'wij gaan de doelen niet halen'. Dat is, ik denk, motie M49. Dat heb ik er zelf opgeschreven, dus dat weet je nooit helemaal zeker. Klopt.

Die motie laat ik graag aan uw Staten. Ik ben eigenlijk al bezig met wat u hier opschrijft. Ik heb met hopelijk een aantal partijen buiten de provincie een brief in voorbereiding naar het Rijk toe om inderdaad daar onder de aandacht te brengen dat wij het in Noord-Holland op deze manier
5755 niet gaan halen en daarbij ook benadrukkend wat onze positie is ten opzichte van wellicht andere provincies waar dat minder urgent wordt beleefd. Het is in voorbereiding. Er zijn ook al een aantal partijen die hebben aangegeven te willen mee tekenen. Dus ik hoop dat dat een brede coalitie oplevert. Een extra steun van de Staten daarin is alleen maar meegenomen. Dus dat is aan u.

5760 Dan hadden wij een amendement van de BBB, dat is A6, over de tekst van het coalitieakkoord opnemen. Ja, nou ja, goed, ik kan daar eigenlijk alleen maar over zeggen, ik kan natuurlijk niet zeggen dat de tekst van het coalitieakkoord niet deugt of zo. Als u vindt dat die hier in gefietst moet worden, dan kan dat. Tegelijkertijd denk ik eigenlijk, is het volgens mij ook niet zo nodig,
5765 want ik denk dat er verder helemaal geen spraakverwarring is over wat wij wel en wat we niet kunnen doen. Maar als u eraan hecht om deze tekst op te nemen, dan laat ik dat verder aan uw Staten of u dat daadwerkelijk vervangen wilt hebben of dat u zegt 'wij begrijpen heel goed wat hier staat'.

5770 Dan waren er nog een aantal vragen. Dit waren volgens mij de moties die in mijn portefeuille vallen. En er was een vraag van, even kijken, GroenLinks nog over: als NNN wordt ontgrensd in verband met ANLb buiten NNN, of we dan daar natuurinclusieve landbouw in kunnen fietsen, als ik het goed heb begrepen. Volgens mij kan ik, als u dat nuttig acht, een beschrijving maken van welke voorwaarden voor landgebruik er mogelijk zijn wanneer je NNN ontgrenst en er dus ook
5775 herwaardering van de grond plaatsvindt met ANLb. Dat is dan wel onder voorbehoud, want onderzoek naar onder andere de voorwaarden voor de herwaardering van landbouwgronden loopt nog middels een pilot. Dus dat zal nog even op zich laten wachten.

5780 Dan was er de vraag, twee vragen van Volt. Dat ging over de KRW, of er een meer coördinerende rol vanuit de provincie kan gelden. De provincie werkt voor de KRW samen met de waterschappen en met Rijkswaterstaat. En dat doen wij in het samenwerkingsverband Rijn-West. Dat blijven we ook doen. Onze taken voor de KRW blijven in die zin ook hetzelfde, want wij stellen de doelen voor de ecologische waterkwaliteit vast. En vanuit onze kaderstellende rol hebben we ook nu al een coördinerende rol richting de Noord-Hollandse waterschappen. Dat is zoals dat is
5785 vormgegeven.

U vroeg ten tweede nog naar de duinrellen, of dat ook natuurwaarden bevorderend is. Het herstellen van duinrellen is ingegeven vanuit waterproblematiek, maar duinrellen zijn zeker ook belangrijk voor natuurherstel. Duinrellen, als ze goed worden aangelegd, kennen een hoge
5790 ecologische waarde, zowel in het water als aan de oever. En in dit geval gaat het om klimaatbuffers waar die duinrellen soms een optie zijn. Dat kan in de hele binnenduinstrand zijn en niet specifiek in Bloemendaal alleen. En dat gaat er dan over dat wij een klimaatbestendig bodem- en watersysteem nastreven, wat ook een van de doelen van het PPLG is.

5795 Even kijken. En dan heb ik volgens mij als laatste nog een vraag van JA21 over 'wanneer vindt de actualisatie van het waterbeleid plaats'. Volgens mij doen wij dat steeds bij het Regionaal Waterprogramma. De maatregelen die daarin zijn opgenomen, die worden ook geactualiseerd. Dus dat zal bij het volgende Regionaal Waterprogramma weer aan de orde zijn. En daar zal het beleid ten aanzien van water en bodem in zijn geheel bekeken worden, want dat is een wettelijke
5800 verplichting.

Dus dat is volgens mij wat u aan mijn adres heeft gevraagd.

5805 De **VOORZITTER**: Het blijft stil vanuit de Staten. Dus ik neem aan dat daar genoeg mee genomen wordt. Dan is de heer Olthof de volgende die een aantal vragen mag beantwoorden of moties mag beoordelen, adviseren.

5810 Gedeputeerde **OLTHOF**: Ja, dank u wel, voorzitter. Want als iedereen zijn administratie op orde heeft, zal u merken dat motie M43 en motie M44, daar is nog geen reactie op geweest. Dat mag ik doen. Ja, anders zit je er ook maar de hele middag alleen. Dat schiet niet op. Maar, nee, voorzitter, een belangrijk onderwerp. En ik merk ook wel dat de laatste tijd- Partij voor de Dieren

heeft ook al bij 'gezonde leefomgeving' daar vragen over gesteld. Heb ik ook toegezegd dat we bij het beleid Gezonde Leefomgeving heel specifiek ingaan op het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in relatie tot de gezonde leefomgeving en wat het handelingsperspectief van de provincie is. Maar daarna is er ook best wel veel- Er zijn een aantal rechtszaken geweest. Recentelijk een uitspraak van de Raad van State is daar geweest. We zijn er als IPO druk mee bezig van, wat is ons handelingsperspectief? Er komt nog een richtlijn vanuit Natuur & Milieu als het gaat over het handelingsperspectief van provincies. Daar hebben we als provincie Noord-Holland overigens ook in meegekeken, want ik heb de jurist ook gesproken met het gesprek wat ik heb gehad met Aardige Buren, wat ook ging over die gewasbeschermingsmiddelen. Dus we zijn er in een heel breed perspectief hiermee bezig. En in dat opzicht lijkt het me verstandig, en daarom deze inleiding, doe ik beide moties, lijkt het me handig om motie M43 en motie M44 op dit moment te ontraden. We zijn bezig met een discussiestuk. En dat discussiestuk wil ik zo snel mogelijk naar u toe hebben. Maar dat verwacht ik vlak na de zomervakantie met u te kunnen delen. Om met elkaar eens breed even dat gesprek te voeren. Wat is dat handelingsperspectief? Maar ook, wat zijn de effecten daarvan? Want wat kunnen we wel en wat kunnen we niet? En wat betekent dat voor de omgeving? Dus we willen dat breed met u delen. Wat we ook overleggen met andere provincies om daar eens een keer goed met elkaar het gesprek over te voeren. Dus ons advies is in ieder geval om deze motie op dit moment, die ontraad ik. En dan eerst met het gesprek aan te gaan, zodat we weten wat dan ook het handelingsperspectief is en wat de effecten daarvan zijn, zodat we een goed gesprek met elkaar kunnen voeren. Maar ik begrijp heel goed de behoefte om daar heel snel verder met elkaar over te gaan.

De **VOORZITTER**: Dat roept een interruptie op bij Statenlid Van Wijnen.

Statenlid **VAN WIJNEN** (GroenLinks): Ja, ik vind het altijd fijn als de gedeputeerde onze behoeftes begrijpt. Maar ik zat me even af te vragen, u komt na de zomer met een discussiestuk. Is het mogelijk om bijvoorbeeld voor de zomer van onze kant nog input te leveren voor dat discussiestuk? Om een beetje duiding te geven waar onze behoeftes meer exact liggen.

De **VOORZITTER**: Gedeputeerde Olthof, is dat mogelijk?

Gedeputeerde **OLTHOF**: U bent altijd vrij om input te leveren. En ik weet ook dat er de afgelopen tijd direct en indirect best wel veel vragen en zorgen zijn geuit. Dus ik denk dat ik daar al mee bezig bent. Maar als u van mening bent om input te leveren, dan kan dat altijd.

De **VOORZITTER**: Dan gaan we meteen door met de heer Wallaart. Die heeft een opvolgende opmerking, denk ik.

De heer **WALLAART** (PvdA): Ja, een beetje aansluitend. Ik laat me de kans natuurlijk niet ontnemen om een keer gedeputeerde Olthof te interrumperen, voorzitter. Er zijn net een aantal moties op het gebied van agrarisch natuurbeheer, heeft GS het verzoek gedaan om die aan te houden in afwachting van een studie over de juridische houdbaarheid. Waarom kiest GS ervoor om in dit geval te ontraden? Want ik had me ook kunnen voorstellen dat ze hier een vergelijkbare constructie hadden bedacht.

Gedeputeerde **OLTHOF**: Nou, voorzitter, heel simpel. Ik vind uiteindelijk 'aanhouden' een beetje een gekke figuur in de politiek. Want op het moment dat je hem nu niet indient, dan kan je hem later alsnog indienen. Want 'aanhouden', je dient hem in of je dient hem niet in. En volgens mij, de figuur, officieel bestaat 'aanhouden' in deze niet, want wat is de status daarvan? Dus met andere woorden, ik begrijp het heel goed. Ik had ook kunnen zeggen: ik adviseer hem aan te houden en als u dat niet doet, ontraad ik hem. Maar laat ik maar duidelijk zijn: ik ontraad hem op dit moment, en als we het gesprek hebben gevoerd, kunt u altijd nog besluiten om alsnog de motie in te dienen.

De **VOORZITTER**: En dat was afdoende, denk ik.

Gedeputeerde **OLTHOF**: Dat gebeurt me niet vaak bij de heer Wallaart.

De **VOORZITTER**: Maar het gebeurt ook niet vaak dat hij voor u staat.

5875 Goed, dan zijn we volgens mij nu aan het einde gekomen van het eerste termijn en dan gaan we kijken of er nog behoefte is aan een tweede termijn. Dan zal ik het lijstje er weer bij moeten pakken en dan kijk ik even rond. De heer Wallaart als eerste.

Tweede termijn Provinciale Staten

5880 De heer **WALLAART** (PvdA): Ja, voorzitter, dank. Dank aan GS ook voor de uitgebreide beantwoording vanuit verschillende gedeputeerden. We hebben de administratie inderdaad goed bijgehouden. Ja, nogmaals een pleidooi vanuit mijn kant om de motie, nou ja, om die te steunen vanuit deze Staten. Ik heb volgens mij duidelijk horen zeggen dat het leidt tot, nou ja, aanpassing, minder geld op punten waar dat misschien kan, verduidelijking op punten waar dat op zijn plaats is. Ik zie dat met spanning tegemoet. Ik verwacht toch wel een duidelijk stuk voor de zomer.

5885 Ik had nog wel één verduidelijkende vraag eigenlijk over de PAS-melders. Gedeputeerde Beemsterboer heeft daar een en ander over gezegd, eigenlijk teruggekomen op zijn duiding die in de commissie gegeven is. Mij is dan wel een beetje onduidelijk op dit moment wat we voor die 1,8 miljoen precies gaan doen. Hij kan ook zeggen: ik ga dat nog verduidelijken in dat stuk, maar
5890 ik heb daar wel behoefte aan om daar heel helder zicht op te krijgen. Want het is mij nu niet helemaal duidelijk wat we nou precies voor die 1,8 miljoen krijgen. Maar nogmaals, hij mag daar ook even wat mij betreft de tijd voor nemen om het goed op een rij te zetten in een eerste actualisatie die daar hopelijk van gaat komen. Dank u vriendelijk.

5895 De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Wallaart. Kijk ik naar mevrouw Haas van de Partij voor de Dieren.

5900 Mevrouw **HAAS** (PvdD): Dank u wel, voorzitter. De motie van de coalitie om de PPLG-reserves te herzien, motie M40 heb ik hier opgeschreven, vinden we een goede kans om balans en aandacht voor natuurstijl terug te brengen. En die zullen we dus ook steunen in de wetenschap dat eerdere besluiten die al in uitvoering zijn dit jaar, niet teruggenomen kunnen worden en zullen worden.

5905 *Motie 41 'Agrarisch natuurbeheer voor de natuur' maakt geen deel meer uit van de beraadslagingen c.q. besluitvorming.*

5910 Mevrouw **HAAS** (PvdD): Verder, gedeputeerde Kocken wees ons op een juridische onvolkomenheid in het dictum van de ingediende versie van de motie om een instrument zoals agrarisch natuurbeheer, te ontwikkelen, voor natuur in de overgangszones. Ik zou de gedeputeerde dan ook echt met klem willen vragen, als we hem gaan aanhouden, om dit te bespreken met natuurdoelen als prioriteit, als we de NNN verder bespreken in de commissie. En dan zullen we hem aanhouden.

5915 Over motie M42, om een model te ontwikkelen in een gebiedsproject waar geen dekkingsvoorstel zou zijn, wil ik u allen nog eens vragen het dictum van de motie goed te bestuderen, want daarin staat wel degelijk een dekkingsvoorstel. Namelijk om de proceskosten te laten dekken uit innovaties, die natuurlijk bedoeld zijn voor innovaties, zoals een model ook is. Voor de uitvoering kunnen we de fondsen extern halen.

5920 Verder een conclusie van de Partij voor de Dieren over deze korte termijnagenda. We vinden het echt een grote promotie voor de gangbare agrarische industrie, waarbij de weinig beschikbare middelen voor een heel groot deel echt niet effectief en niet doelmatig worden ingezet. Als we dat mis zien, dan wordt dat in ieder geval niet helder in deze voordracht. De moties die wellicht aangenomen gaan worden, scheppen daar hopelijk wel duidelijkheid voor. En nee, dan biedt deze
5925 KTA, deze korte termijnagenda, dus geen structurele oplossing voor de klimaatproblematiek, voor de stikstofcrisis, noch voor het natuurherstel, terwijl het wel de opdracht van de Staten was. Dus wij zullen tegenstemmen.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Haas. Dan is de volgende mevrouw Koning van het CDA.

5930 Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Het CDA zal motie M45 aanhouden in verband met het juridisch advies dat nog naar ons toe zal komen.

Motie 45 'ANLb mogelijk maken binnen NNN-realisatiestrategie' maakt geen deel meer uit van de beraadslagingen c.q. besluitvorming.

5935 Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Motie M46 gaan wij wel indienen. We zullen ook de motie steunen waarin aan het Rijk wordt gevraagd om extra gelden om onze doelen te gaan halen, maar wij vinden dat als dat extra geld niet komt, dat je het dan op een gegeven moment ook niet meer kan maken om alle NNN-gebieden in de lucht te houden en mensen jarenlang in
5940 onzekerheid te laten zitten voor gebieden die misschien nooit gerealiseerd worden. Dus als dat geld echt niet komt, dan moeten er echt op een gegeven moment wel keuzes gemaakt worden. Dus motie M46 dienen we wel in.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Koning. Ik probeer het allemaal bij te houden, alle
5945 nummers. Het gaat snel. Even kijken. Ja, mevrouw Van der Helm. Geen behoefte aan een tweede termijn. Mevrouw De Sain. Ook niet. Mevrouw Alberts? Geen noten op de zang. Mevrouw Schneemann? Even die kant op kijken. De heer Klein. Twijfelt. Nee.

De heer **KLEIN** (ChristenUnie): Ik doe het wel bij de stemverklaring. Dank u wel.

5950 De **VOORZITTER**: De heer Mülder. De heer Mülder van D66, het woord is aan u.

De heer **MÜLDER** (D66): Ja, want zo'n eetpauze tussendoor geeft ook enigszins tijd om te reflecteren op wat er allemaal is gezegd. En soms denk je dan opeens: goh, ik moet nog ergens
5955 over hebben. Want in de bijdrage van de BBB zat eigenlijk een heel positief punt. Ja, ik ben het met de BBB eens: in het open weidelandschap, vogelweidelandschap, wil je inderdaad niet te veel bossen. Dat ben ik helemaal met u eens. Maar dan wil ik met u even een casus bespreken. Ik weet nog dat ik met Landschap Noord-Holland sprak. Het was denk ik aan het begin van mijn periode. Toen ging het over de gelden die er net waren voor de Bossenstrategie. En zij kreeg het
5960 voor elkaar om zeven hectare grond, bollengrond, bij Anna Paulowna te mogen pachten. Daar wilden zij het eerste bos gaan aanleggen wat er in die regio ongeveer is, en dat is tegengehouden door boeren, want dat was toch verschrikkelijk dat er bollenlandschap, wat helemaal niet van boeren was, maar het werd gepacht, dat dat helaas aan bos zou opgaan. En ik zou u dan toch willen vragen om toch ook eens met de achterban waar u het graag over heeft, daar eens over te
5965 overleggen, dat we dat soort dingen dan wel proberen op te pakken. Dat soort kansen kunnen we niet laten liggen.

Voor de rest eventjes reflecteren op een aantal antwoorden die we hebben gekregen. Ik ben heel blij dat mijn motie, met vele anderen ingediend, over het stevige geluid dat we laten horen in Den
5970 Haag. Ik ben ook heel blij om te horen dat gedeputeerde daar al mee bezig is. Gelukkig zitten er twee gedeputeerden op dit onderwerp. Ik zou toch ook willen dat de andere gedeputeerden dit signaal flink laat horen, want volgens mij zijn daar de lijntjes het kortst.

De duinrellen. Ik ben blij om te horen dat dat bijdraagt aan natuurdoelen. Ik zou wel willen zeggen dat dat prioriteit heeft. En dan die watermanagement dan iets minder, of in ieder geval op de tweede plaats komt.

Ook ik zat met dezelfde vraag als de heer Wallaart: wat krijg ik dan wel voor die 1,8 miljoen? Ik ben heel blij om te horen dat u zich heeft versproken. Jammer dat u ons verkeerd heeft
5980 geïnformeerd. Fijn dat u dat nu komt herstellen. Maar wat krijg ik dan wel voor die 1,8 miljoen? Want ik denk niet dat we met 1,8 miljoen extra opeens Texel gaan glad trekken. Of dat we opeens allemaal andere plekken gaan vinden waar we dan opeens wel met dit soort processen opeens wel de PAS-melders gelegaliseerd krijgen. Dus ik ben heel benieuwd wat we daar voor gaan krijgen. Dus ook van mij de vraag aan GS: specificeer dat.

5985 Verder schrok ik enigszins van wat GroenLinks in de bijdrage zei over 'NNN is geen heilige graal'. En tegelijkertijd zei opeens de gedeputeerde, die namens GroenLinks zit, dat NNN gewoon een wettelijke taak is. Wat is het nou voor GroenLinks? Was het nou de heilige graal of niet de heilige graal? Of is het gewoon een wettelijke taak? Wat gaan we vertellen aan de Noord-Hollanders?

5990 Volgens mij moeten we het gewoon doen. En ik snap dat daar wat vertraging op de lijn is gekomen, maar het helpt niet als we gaan zeggen dat het niet de heilige graal is.

En als laatste een algemeen punt wat mij toch opvalt en mijn fractie ook. Het is eigenlijk best gênant dat er nu eigenlijk best wel een grote wijziging vanuit alle coalitiepartijen komt op dit stuk, om nog even voor de zomer te doen. Ik hoopte toch dat eigenlijk iedereen was meegenomen en dat de hele coalitie toch achter zo'n punt staat. Wij zullen zeker voor het voorstel stemmen omdat er een paar hele goeie dingen in staan, maar het zou fijn zijn als we een stuk krijgen waar de hele coalitie achter staat en waar wij de kleine scherpe randjes nog af kunnen halen en wat niet meer dusdanig moet worden verbouwd bij een PS.

6000 De **VOORZITTER**: Blijft u even staan, want u heeft nog een interruptie op de valreep van de heer Wallaart van de Partij van de Arbeid.

6005 De heer **WALLAART** (PvdA): Ja, voorzitter, dank dat u trouwens de korte termijnagenda gaat steunen. Kunnen we daar mooi op samen blijven werken. Ik heb wel één vraag nog over motie M50. We hebben net gehoord dat de gedeputeerde zegt: dat gaat niet naar juridische procedures, zo moet je dat niet zien. Ik heb gezegd, nou, uw vraag eigenlijk ook: licht dat nog eens toe. Maar wat gaat u dan met motie M50 doen?

6010 De heer **MÜLDER** (D66): Ja, dat is eigenlijk-

De **VOORZITTER**: Wat gaat u met de motie doen?

6015 De heer **MÜLDER** (D66): Dank u wel, meneer de voorzitter. Ik was even vergeten dat u er nog tussen zat. Maar, ja, wat ga ik daarmee doen? Ik vind dat inderdaad een lastige. Ja, ik mag geen wedervraag stellen. Wat raadt u mij aan? Ik ben blij dat hij overbodig is, want er zou een verspreking in zitten. Dus de motie hoeft dus inderdaad niet te worden ingediend. Maar laten we dan wel hopen dat er een toezegging komt dat we ook bij die verbeterde versie dan een uitgewerkt plan krijgen wat we met die 1,8 miljoen gaan doen. Ik hoop dat ik hem dan gewoon rustig kan intrekken.

6020 De heer **WALLAART** (PvdA): Ja, voorzitter, deze hoop deel ik volledig. Dus we gaan afwachten wat GS in tweede termijn zegt.

6025 De heer **MÜLDER** (D66): Laten we samen hopen.

De **VOORZITTER**: Nou, dan hopen wij denk ik met zijn allen hier in de zaal.

6030 Dan kunnen wij verder met Statenlid Van Wijnen. En die wil wel.

Statenlid **VAN WIJNEN** (GroenLinks): Ja, die wil wel inderdaad. Nou, om te beginnen met een reactie op mijn collega Mulder van D66: NNN is niet de heilige graal. Dat heb ik inderdaad gezegd en dat vind ik ook. Natuurherstel is de heilige graal. Biodiversiteitsherstel is de heilige graal. En NNN is een middel om dat te bereiken. En ik zal hem inderdaad nageven: een onmisbaar middel. Maar zelfs als we alle NNN realiseren, is er meer nodig dan gewoon het aanwijzen van oppervlaktes. Het moet ook ingericht worden. En er is ook natuur buiten NNN dat aandacht vraagt. Ik ben blij dat we met deze KTA, de korte termijnagenda, en ook daarbuiten om aandacht kunnen hebben voor die natuur en dat we het niet alleen over NNN hebben. Dus daarom wou ik dat toch even zeggen.

6040 Verder vindt u mij aan uw zijde. Ook ik had een beetje moeite met de reactie van gedeputeerde Beemsterboer op de motie van de PvdA, mede-ingediend door meerdere partijen. Ik vraag me af of ik dat goed gehoord heb. Ik meende namelijk te horen dat het volstaan zou kunnen worden met dat de processen morgen allemaal gewoon gaan beginnen en dat wij als PS dan richting de zomer kunnen gaan kijken welke we door laten gaan of niet. En ik zou dat een beetje een armoedige interpretatie vinden van de motie, want de motie vraagt wel degelijk om keuzes te maken en om focus aan te brengen in deze hele korte termijnagenda en te kiezen 'wat is nou echt onmisbaar om die PPLG-doelen te gaan halen?'. En dat is iets meer dan zeggen: we gaan

6050 morgen met alles starten, we komen naar u toe met een betere onderbouwing en richting de zomer ga ik er van uit dat u het allemaal gesnapt heeft, want dat doet u blijkbaar nu nog niet. Dus ik hoop eigenlijk in tweede termijn van de gedeputeerde te horen dat dat ook is zoals hij hem gaat lezen. Ik vond het eigenlijk, denk ik- Ja, je kan morgen inderdaad- Iedereen aan het werk. Ik vond het wat magertjes om van de gedeputeerde bijna een soort reprimande te krijgen dat wij niet mogen refereren aan het werk van ambtenaren, maar wel als excuus aan te voeren
6055 voor het in werking zetten van deze motie, dat er allerlei ambtenaren staan te wachten om te beginnen. Dan denk ik: zo praten wij niet met elkaar. Wij geven nu een opdracht aan de gedeputeerde via deze motie om te gaan kijken: wat is er mogelijk? En ik hoop ook dat het zo wordt uitgevoerd.

6060 De **VOORZITTER**: Dank u wel. Mevrouw Ouderkerken, wenst u nog een tweede termijn? Nee. Meneer Mantel? Ook niet. Meneer Dessing? En de heer Van Tiggelen? En hij heeft ook geen behoefte. Dan is het toch nog wat sneller gegaan dan gedacht. Dan wil ik voor de beantwoording in tweede termijn het woord eerst weer geven aan gedeputeerde- Vijf minuten? Dat lijkt me prima. Vijf minuten schorsing.

6065 *Schorsing van 20.36 uur tot 20.56 uur.*

De **VOORZITTER**: Ja, volgens mij kunnen we zo langzamerhand weer verder. Even door. We hebben nog een stukje te gaan. Wij waren gebleven bij de beantwoording- Gaat u alstublieft
6070 zitten, Statenleden. We waren gebleven bij de beantwoording in tweede termijn en daarvoor denk ik dat ik het woord nu kan geven aan gedeputeerde Beemsterboer. U bent er klaar voor.

Tweede termijn Gedeputeerde Staten

Gedeputeerde **BEEMSTERBOER**: Dat denk ik ook, voorzitter.

6075 De **VOORZITTER**: Het woord is helemaal aan u dan.

Gedeputeerde **BEEMSTERBOER**: Oké. Even kijken. Partij van de Arbeid en D66 vroegen: wat gaan we nou allemaal precies voor die PAS-melders doen? En in de eerste termijn had ik daar natuurlijk
6080 van aangegeven dat dat gaat over maatwerk en het werken aan de legalisatie. Maar dat was inderdaad wel een beetje kort. Dus waar we mee bezig zijn met die PAS-melders naast lopende- Er zijn trouwens al budgetten voor. Voor de verificatie van PAS-melders hebben we budget gekregen van 7,8 miljoen plus 3,8 miljoen van het Rijk. Die wordt ingezet voor vier regelingen, voor verschillende maatwerkregelingen, voor PAS-melders om dat maatwerk mogelijk te maken.
6085 Kunnen we echter niet volledig benutten uit die gerichte regelingen. We merken wel, gezien de ervaringen op Texel, dat er veel inzet nodig is. En een van de voorbeelden waar dan ook echt middelen voor nodig zijn, is het doen van additionaliteitstoetsen. Dat betekent dat je in alle Natura 2000-gebieden, waar door de PAS-melders belaste hexagonen uit AERIUS vandaan komen, moet gaan onderzoeken wat die belasting doet met de natuur in dat gebied. Dat zijn best wel
6090 uitgebreide onderzoeken. Daar wil ik bij aanmerken dat het oplossen van de PAS-melders in veel gebiedsprocessen wordt gezien als randvoorwaardelijk voor het op gang kunnen brengen van gebiedsprocessen. Vinden we ook wel waardevol vanuit dat perspectief. Dus om daar wel echt op in te blijven zetten. En los daarvan hebben we van dit budget aangegeven, kunnen we van dit budget aangeven, dat we weliswaar die investeringen willen doen, maar dat we ook kijken naar
6095 het Rijk of er een mogelijke vergoeding tegenover zou kunnen staan of dat we die investeringen weer terug zouden kunnen krijgen. Als dat het geval is, dan komen we dus terug bij uw Staten met het gegeven dat we dat bedrag niet meer nodig hebben.

Dan met betrekking tot de motie die door de coalitiepartijen is ingediend.
6100

De **VOORZITTER**: Ik zou eerst even willen wachten voor een interruptie van de heer Mülder van D66.

6105 De heer **MÜLDER** (D66): Dank voor dit antwoord. Mijn vraag was of ik bij de volgende versie – want er komt waarschijnlijk een volgende versie, want u moet waarschijnlijk nog met de motie van alle coalitiepartijen iets gaan doen en een volgende versie voor de zomer leveren – of u daar schriftelijk vooral verder wil specificeren wat u met die 1,8 miljoen gaat doen. En dan vind ik dit

zelfs ook nog net te mager, want het lijkt nog een beetje uit de lucht gegrepen, het bedrag 1,8 miljoen. Want zelfs nu klinkt het alsof u eigenlijk te weinig geld heeft.

6110

De **VOORZITTER**: Gedeputeerde Beemsterboer, het specificeren.

Gedeputeerde **BEEMSTERBOER**: Ja, voorzitter, het is ook echt heel erg lastig, want dat maatwerk verschilt gewoon per PAS-melder wat je moet doen. En we hebben nog niet van alle PAS-melders überhaupt die gesprekken over het maatwerk gevoerd. Dus op dit moment kan het niet meer zijn dan een inschatting van wat we verwachten nodig te hebben. Daar heeft u gewoon gelijk in. Maar het is niet erg om daar ook in dat schriftelijke stuk op terug te komen.

6115

Daar ga ik dan nu op in. Wat even belangrijk is om te zeggen, is denk ik, we nemen de motie heel serieus. Tegelijkertijd zijn we dus ook op zoek naar: wat doen we nou straks als die korte termijnagenda is aangenomen? Ik hoop dat u mijn inbreng in eerste termijn op die manier hebt gelezen. Maar we komen dus terug bij u met een actualisatie waarin een voorstel ook staat op basis van, nou, de tabel die u nu heeft gekregen met die investeringen vanuit de PPLG-reserve, met aanscherpingsvoorstellen, aanpassingsvoorstellingen, eventuele bijstellingen of een uitgebreidere onderbouwing per punt. En dat betekent soms ook iets voor waar we morgen mee beginnen. Wij gaan dat per punt tegen het licht houden, want u heeft ook urgentie aangegeven in de vergadering van vandaag. Dus waar we de ruimte voelen in de strekking van de motie om gewoon in de geest van de motie om gewoon aan de slag te gaan, willen we zoveel mogelijk aan de slag gaan. En dat gaat onder andere over de focusgebieden, maar dat gaat ook over de inzet op de verschillende PPLG-doelen. En in de motie wordt nog specifiek ingegaan op de geborgde daling en het geborgde natuurherstel. Dus de bedoeling is om wel aan de slag te gaan, maar we houden natuurlijk wel rekening met de mogelijkheden. Tenminste, met de ruimte die de motie hiervoor geeft en wat dat betekent voor de dingen waar we morgen mee zouden willen beginnen. Want als we morgen ergens mee willen beginnen, zou het natuurlijk zonde zijn als we er over drie maanden weer mee moeten stoppen. Dank u wel.

6120

6125

6130

6135

De **VOORZITTER**: Voor zover. Geen vraag? Nee? Alles beantwoord. Ik kijk ook even nog naar die kant van de zaal. Fijn. Dan kunnen we bij dezen de beraadslagingen over dit agendapunt afronden. En ook hier kunnen na afronding geen aangepaste, nieuwe moties of amendementen worden ingediend. Dus ik geef u nog de gelegenheid om dat eventueel te doen. Zo niet, dan sluiten we bij dezen de beraadslagingen over agendapunt 10 af.

6140

De discussie wordt gesloten.

6145

11. Vragenuur.

De **VOORZITTER**: En zijn we aangekomen bij het vragenuur. Voor alle duidelijkheid wil ik u erop wijzen dat conform het gestelde in artikel 46 RvO er tijdens het vragenuur geen interrupties zijn toegestaan en geen moties kunnen worden ingediend. En de spreektijd bij het vragenuur is voor de eerste termijn van PS drie minuten en GS ook drie minuten. Voor de tweede termijn PS één minuut en GS ook één minuut. Eventuele aanvullende vragenstellers in tweede termijn kunnen ook één minuut de tijd krijgen.

6150

Er zijn voor vandaag drie sets mondelinge vragen ingediend.

6155

Mondelinge vragen inzake Defensie in onze provincie, ingediend door SP.

De **VOORZITTER**: En als eerste is aan de orde de mondelinge vragen die zijn ingediend door de fractie van de SP inzake Defensie in onze provincie. Daarvoor wil ik het woord geven aan mevrouw Alberts voor het stellen van de vragen daarover.

6160

Mevrouw **ALBERTS-OOSTERBAAN** (SP): Ja, dank u wel, voorzitter. Een groot gedeelte van de tekst heeft u al kunnen lezen toen ik de mondelinge vragen indiende. En ik lees het nog een keertje voor, omdat niet iedereen heeft meegelezen. Namelijk, in korte tijd bereikten ons berichten die een relatie hebben met Defensie. Zo werd bekend dat er ideeën waren om te oefenen met amfibievoertuigen in het natuurgebied Zwanenwater, werd Damen Shipyards opeens van belang verklaard voor het onderhoud aan marineschepen en daarom als onmisbaar gezien, en vorige

6165

6170 week werd gemeld dat er overeenstemming was bereikt over het marinecluster in Den Helder en de route naar de veerboot naar Texel. Het zijn momenteel onrustige tijden en de regering Trump werkt flink mee om die onrust te vergroten. Er is geen tv-programma of krant die de laatste tijd geen aandacht besteedt aan de NAVO, de rol van de EU, de defensie-uitgaven, noem maar op.

6175 De SP-fractie heeft er behoefte aan om goed geïnformeerd te worden over bepaalde afspraken die met het Rijk op dit punt gemaakt worden en onze provincie betreffen. En daarom de volgende vragen. 1, welke onderwerpen die op het terrein van Defensie liggen, worden op dit moment door GS met Defensie besproken? 2, is GS bereid om op een andere manier dan via een ter kennisname stuk of een bericht via de media PS te informeren? En 3, kan GS aan PS duidelijk maken waar een rol voor PS is weggelegd?

6180 En ik gaf overigens nu wat ik heb ingediend, maar kort daarna, ik geloof anderhalve dag daarna, bereikte het NOS-bericht ons waarin staat "Defensie wil uitzondering op milieuregels om te groeien voor het vaderland". Ja, voor het vaderland, ten koste van Moeder Aarde. Ik vond dat nogal zorgwekkend dat daar zo makkelijk over gesproken wordt. Dit waren mijn vragen. Dank u wel.

6185 De **VOORZITTER**: Dank u wel. En dan wil ik het woord geven, ik denk, aan gedeputeerde Rommel bij dit onderwerp, voor de beantwoording van de vragen. Mevrouw Rommel, het woord is aan u.

6190 Ik wil eventjes vragen om stilte. Het is erg rumoerig in de zaal. Dank u wel.

6195 Gedeputeerde **ROMMEL**: Ja, dank u, voorzitter. Nou ja, zoals u ook aangeeft, SP, er is inderdaad een hoop te doen en er zit veel energie op Defensie en er zit daar ook veel geld, wat ze ook goed willen gaan besteden voor onze veiligheid. Dus bij het eerste wat u zei: welke onderwerpen liggen voor? Nou, het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie, dat gaat over waar Nederland aan het zoeken is. Want u zei van, nou, de amfibietesten die ze willen doen. Dus ik zoek naar extra ruimte om te trainen en te oefenen. De voorkeursalternatieven die naar voren komen, die worden eind mei openbaar gemaakt. En dat wordt in het ontwerp Nationale Beleidsvisie Ruimte voor Defensie gedaan. Er wordt wel serieus geluisterd, maar dit is even nog waar we over gesproken hebben.

6200 Het andere, dat is het Maritiem Cluster Den Helder. Daar bent u al mee bekend, want het is vanuit de Regio Deal. Ik heb daar op 20 maart met de staatssecretaris van Defensie en de wethouder van Den Helder een bestuursovereenkomst voor getekend met als doel de groei van de Koninklijke Marine, maar ook hebben we daarbij gekoppeld alle andere plannen die wij eigenlijk al hadden liggen en waar we niet echt veel energie op zagen, zie je dat dat nu wel gewoon goed gebeurt met Defensie erbij. En Damen Shipyards, daarvan heeft het Rijk, nu ook bekend, ons het verzoek gedaan met de zienswijze om het als IPB (Industrieterrein van Provinciaal Belang) te beschouwen. Wij hebben dus daarbij wel ook nog de afspraak gemaakt met Amsterdam en het Rijk om wel in overleg te gaan over hoe we daar invulling gaan geven bij die ship docks en ook de invulling van het verdere gebied.

6215 U zegt, bent u bereid op een andere manier dan via de ter kennisname stukken en berichten via de media PS te informeren? Ja, het Nationaal Programma, dat is nog vertrouwelijk en dat wordt openbaar, wat ik net al zei, eind mei. Maar als de Staten dat wensen, dan ben ik natuurlijk bereid om bijvoorbeeld voor een commissievergadering in vertrouwelijkheid u bij te praten. Dat kan dan op 12 mei of op 19 mei. En ja, natuurlijk, ik bied u natuurlijk wel ook aan, en dat is dan wel per brief, te informeren wanneer het ter inzage gaat, maar dat hoor ik dan graag van u, want dan is er ook een formele zienswijze en kunt u ook mij daar punten voor meegeven mocht dat nodig zijn.

6220 Wat ik zei, over het Maritiem Cluster heb ik u ook al aangeboden om hierover een technische briefing te houden. Op zich vind ik dat ook heel leuk om te doen natuurlijk omdat er best wel mooie ontwikkelingen zijn.

6225 En ja, wat Damen Shipyards betreft, zou ik eerst de resultaten van de nationale capaciteit van de scheepdokken afwachten. Ook daarin wordt u betrokken als er een heroverweging van het regime van het IPB zou moeten komen.

6230 En waar is een rol voor PS weggelegd? Nou, daar heb ik eigenlijk al wel antwoord op gegeven, want, ja, u hebt als PS natuurlijk voor industrie van provinciaal belang een kaderstellende rol, en het overige is een GS-bevoegdheid. Dus ik hoop dat ik u hiermee voldoende beantwoord heb.

6235 De **VOORZITTER**: Wenst mevrouw Albers nog nadere vragen te stellen? Ja, wel, zo te zien. [...] Dat mag, aan die kant. U kunt daar gaan staan.

Mevrouw **ALBERTS-OOSTERBAAN** (SP): Ja, dank u wel voor de beantwoording. Kijk, we hebben natuurlijk bijna de hele middag gesproken over het PPLG en dat heeft ook te maken met allerlei natuurdoelen. En dan, als je dan nu zegt 'ja, nee, dit is het verhaal vanuit het Rijk en het is een bevoegdheid van GS', zou het zomaar kunnen betekenen dat we eigenlijk vanmiddag iets anders hadden kunnen gaan doen, omdat dat met elkaar- Ja, dat bijt, om het maar zo te zeggen. Want dan zijn wij bezig met de natuur in stand te houden en dan komt het Rijk voorbij om dat weer naar de vaantjes te helpen, om het maar zo te zeggen. Dus dat vond ik- Ja, nou, goed, het zij zo. En we vorderen gewoon verder het geheel. U zegt 'ik kan het vertrouwelijk in mei zeggen', maar u zegt ook in mei wordt het openbaar. Dan denk ik: ja, dan is het nutteloos. Dank u wel.

6245 De **VOORZITTER**: Voor zover. Dat was geen nadere vraag, volgens mij.

Mevrouw **ALBERTS-OOSTERBAAN** (SP): Nee.

6250 De **VOORZITTER**: Maar dan geef ik toch eventjes andere leden van deze Staten de gelegenheid om vragen te stellen met betrekking tot dit onderwerp. Als daar behoefte aan is. Zo nee, dan- Ja, meneer Heijnen. Ja, sorry. Zie ik u over het hoofd. Ja. Excuses.

6255 De heer **HEIJNEN** (CDA): Ja, voorzitter, dank. Ik had eigenlijk een korte vraag. Ik begreep dat in een aantal andere provincies dit thema ook in de commissie een keer is besproken als een, ik weet niet of ze daar B-stukken hebben, maar zoiets vergelijkbaars. En ik vond dat eigenlijk wel een goed idee, omdat het natuurlijk best wel raakt aan, nou ja, de ruimtelijke implicatie in onze provincie en een aantal provinciale thema's waar we mee bezig zijn. Dus ik zou eigenlijk via deze weg dan - en ik dank mevrouw Albers voor het agenderen - willen vragen of GS bereid is om een

6260 keer een notitie te maken over de gevolgen van defensiebeleid voor de provincie Noord-Holland en dat in één van de commissies te agenderen - in afstemming met de griffie wat daarvoor de beste commissie kan zijn die daarvoor leidend is. Dank u wel.

6265 De **VOORZITTER**: Gedeputeerde Rommel, bent u daartoe bereid, kort gezegd.

Gedeputeerde **ROMMEL**: Nou komt er bij mij weer een vraag, maar ik wil er graag wel dan over doorspreken. Want, kijk, het deel van defensie, dat is nog vertrouwelijk. Dus dat zou dan in een vertrouwelijk deel kunnen plaatsvinden op 12 of 19 mei, waarvan mevrouw Albers zegt: nou ja, dat heeft, omdat het stuk al later openbaar wordt, dus voor ons geen zin. Dus, nou ja, prima, dat hoor ik graag wat de Staten willen. Ik heb al gezegd, voor het Maritiem Cluster zou ik graag een technische briefing willen voorstellen. U zegt zelf: kunt u ons meenemen in een commissie. Maar dat is dan mijn vraag of dat over al deze punten, die drie punten, dan moet gaan. Dus daar ben ik dan een beetje zoekende in wat uw vraag dan precies is. Maar ik ben altijd bereid, want u gaat ook over uw eigen agenda, als u zegt van, nou ja, wij willen dat graag bespreken, dan ben ik

6275 natuurlijk altijd bereid om dat te doen. Alleen, ja, dan moeten we even daar een modus in vinden.

De **VOORZITTER**: Ja, ik zou voorstellen om dit via de Agendacommissie te laten lopen. Ik kijk ook eventjes naar de Statengriffie verder. Dat lijkt me een uitstekend idee. Ja? Ik zie geknik. Dus volgens mij, als u daar mee kunt leven? Meneer Heijnen, kunt u daarmee leven? We gaan dit via de Agendacommissie dan in orde maken?

6280

De heer **HEIJNEN** (CDA): Ik was hier daarnet in de buurt een presentatie aan het houden. Misschien is dat interessant voor de hele Staten. Nee, ik heb het gehoord, maar ik zal dat eens even nagaan hoe dat precies zit. Maar het is bijvoorbeeld, ik dacht dat het in Zuid-Holland was, gewoon geagendeerd: geopolitieke spanningen, Defensie vraagt wat van ons - waar zou dat ons kunnen raken, welke richting denken wij op, met welke intentie zitten zit GS aan verschillende

6285

6290 tafels? En ik denk, gezien wat er in de wereld gebeurt, dat raakt ook de provincie. Daar kunnen alle elementen in terugkomen die gedeputeerde Rommel noemde, en mogelijk zijn het er zelfs nog meer. Maar om een keertje, nou ja, over dat totale pakket met elkaar van gedachten te wisselen. Enigszins voorbereid, zonder vijf cijfers achter de komma, door GS. Dat is eigenlijk mijn verzoek. En het lijkt me uitstekend om dat via de Agendacommissie verder op te pakken, voorzitter, dank u wel.

6295 De **VOORZITTER**: Daar gaan we mee aan de slag, meneer Heijnen. Die toezegging heeft u van mij, als voorzitter van de Agendacommissie.

Mondelinge vragen inzake Bomen N241 tussen Schagen en Verlaat, ingediend door GroenLinks en Partij voor de Dieren.

6300 De **VOORZITTER**: Goed, dan gaan we over naar de volgende set mondelinge vragen. Dat zijn mondelinge vragen van GroenLinks en de Partij voor de Dieren. De fracties van GroenLinks en Partij voor de Dieren hebben mondelinge vragen ingediend inzake bomen N241 tussen Schagen en Verlaat. Deze vragen zijn ingediend door Statenlid Korzelius en ondergetekende. Maar omdat ik hier voorzitter ben, zal ik het woord zeker niet voeren. Dus u heeft drie minuten, dus u mag ze volledig benutten, Statenlid Korzelius. Dus ik geef u nu het woord voor het stellen van de vragen.

6310 Statenlid **KORZELIUS** (GroenLinks): Ja, dank u wel, voorzitter. Inderdaad, samen met de heer Hollebeek van de Partij voor de Dieren heb ik mondelinge vragen gesteld, maar die beslaan- Het is een epistel geworden van anderhalve pagina. Dus ik probeer dat even samen te vatten, ook vanwege de tijd. Tijdens de Statenvergadering van 10 maart heb ik de vraag gesteld aan de gedeputeerde of contra-expertise over die bomen, of dat mogelijk zou zijn. Want wat blijkt nu? Een groot deel van die bomen zijn best in goede staat en zouden behouden kunnen worden. En eerlijk gezegd, tot mijn zeer grote spijt was de gedeputeerde niet bereid om die contra-expertise te doen. Onder het motto 'de aanhouder wint' heb ik samen met de Partij voor de Dieren daarom

6315 die aanvullende vragen gesteld, omdat blijkt dat de overgrote meerderheid van die bomen, 75 procent, het redelijk tot goed doet, en dus groeipotentieel heeft. En de vraag is dan: kan de gedeputeerde dat ook bevestigen? En de vraag is vervolgens ook of de gedeputeerde een externe en onafhankelijke expert in wil schakelen om te kijken of het behoud van die bomen of verplaatsing van die bomen ook mogelijk is. Die bomen zijn tien jaar oud en ze zijn behoorlijk

6320 hoog geworden. Dat betekent dat als je die kapt, dat je een verlies hebt van tien- Dat heet dan tien boomjaren. En de vraag is of dat ook te compenseren valt. Natuurlijk stellen we deze vragen primair voor het behoud van de bomen en het onnodig kappen ervan. Maar het gaat ook om een substantieel bedrag van haast negen ton. En de vraag is dan: waar komen die kosten vandaan? Valt dat binnen het budget van het reguliere onderhoud of zijn dat extra kosten? Want het zou

6325 fijn zijn om die kosten te beperken en de bomen te behouden. We begrijpen dat er ook een omgevingsvergunning is afgegeven voor de kap van de bomen en we zouden graag geïnformeerd worden: is dat de gemeente Schagen die die vergunning heeft gegeven of is dat de Omgevingsdienst? Dank u wel, voorzitter.

6330 De **VOORZITTER**: Dank u wel, Statenlid Korzelius. Ruim binnen de tijd. Dus dan geef ik het woord aan gedeputeerde Olthof voor de beantwoording van de vragen.

6335 Gedeputeerde **OLTHOF**: Ja, dank u wel, voorzitter. Laat ik in eerste plaats GroenLinks en Partij voor de Dieren danken voor het opnieuw stellen van deze vraag, omdat ik hiermee ook de gelegenheid krijg om terug te komen op mijn eerdere uitspraak dat ik geen aanvullend onderzoek wil laten doen. Naar aanleiding van het gesprek wat we hebben gehad, de discussie hier in deze Staten, heb ik toen nog een keer gekeken van, hé, klopt dit nu? Ben ik er echt van overtuigd dat dit de juiste methode is? Voor mijn gevoel zat er nog wat licht tussen de twee onderzoeken die eerder hebben plaatsgevonden. Dus ik heb uiteindelijk besloten om nog een

6340 aanvullend onderzoek te laten doen. Of in ieder geval een kort onderzoek om toch een bevestiging te krijgen van datgene waar nog onduidelijkheid over was. Dus dat wil ik in ieder geval rechtzetten, dat ik in ieder geval toch besloten heb om aanvullend daarnaar te laten kijken. Dus dat is in de eerste plaats wat ik u wil meegeven.

6345 Dan kort even een antwoord op de gestelde vragen, want uiteindelijk zal het meeste uit het aanvullende onderzoek moeten gaan komen. De meeste antwoorden op deze vragen. Volgens mij

6350 heb ik hiermee al vraag 1 voor een deel beantwoord. Er is inderdaad bij het planten van die bomen gebruik gemaakt van een te klein plantgat. Dat heeft effect op de groei van die bomen. Maar dat wil niet zeggen dat elke boom het slecht doet of geen overlevingskans heeft. Dus we laten ook een onderzoek doen, met name naar de groep bomen met goede of nagenoeg goede potentie. Dus daar laten we een aanvullend onderzoek naar doen. Dus dat is een goede of redelijke groeipotentie.

6355 Vraag 2, het scenario van enige groeiplaatsverbetering tot behoud. Dat moet uit het onderzoek gaan komen. Dus dat komt later. Een antwoord komt daarop. Dat zal ik ook met u delen uiteraard.

6360 Vraag 3, is de gedeputeerde bereid te kiezen voor het alleen vervangen van de bomen, de dode en slecht groeiende bomen? Dat moet ook uit het onderzoek gaan komen. Dus daar kom ik bij u op terug.

6365 En is de gedeputeerde bereid rekening te houden met verlies van het ontstane bladerdak en mogelijke verlies van tien boomjaren? Daar ga ik nog geen toezegging op doen, want die is wel complex, want het vraagt of enerzijds en investering in wat oudere bomen. Dus met andere woorden, wat grotere bomen die over het algemeen een stuk duurder zijn om die te planten. Of dat vraagt om een verdichting. En verdichting vraagt weer: is die ruimte wel op die plek om daar verdichting toe te passen? Dus nogmaals, er komt nu nog geen antwoord op, maar ik zal deze zeker ook meenemen als ik er bij u op terugkom, als dat onderzoek is afgerond.

6370 Dan, of de officiële bekendmaking, die negenhonderdduizend euro, de kosten daarvan, dat zijn niet de kosten die in het normale beheerplan zitten. In het gebiedscontract dus. Dat zijn aanvullende kosten die we zouden moeten maken als dit inderdaad in zijn volledigheid moet worden uitgevoerd. Maar ook het geld is een belangrijke reden om toch nog eens even check, check, dubbelcheck te doen, om zeker te weten of dit wel de enige en juiste manier is om dit uit te voeren. Dus daarop dit antwoord.

6380 En de omgevingsvergunning is afgegeven- Ja, daar is iets in ieder geval in de communicatie fout gegaan. Er is inderdaad een vergunning aangevraagd terwijl er helemaal geen kapvergunning nodig is. Er is alleen een kapmelding nodig. Ds er is helemaal geen vergunning afgegeven. Er is een kapmelding gedaan en dat is omdat deze bomen buiten de bebouwde kom staan. Dan is er geen kapvergunning nodig, geen omgevingsvergunning nodig. Dan moet je een melding doen. Door een misverstand is er wel een communicatie, een- Moet ik het goed zeggen. Een publicatie geweest alsof er een vergunning is aangevraagd. Maar er is geen vergunning afgegeven. Er is alleen een kapmelding gedaan bij de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord.

6385 Dat is volgens mij een antwoord op al uw vragen.

6390 De **VOORZITTER**: Dan kijk ik nog even naar de vragensteller of hij nog wenst om nadere vragen te stellen. En die is al onderweg. Dus dat kan ik bevestigen.

Statenlid **KORZELIUS** (GroenLinks): Wellicht een bevestiging nog, voorzitter, dank u wel. A, kunt u iets zeggen over de termijn waarop dat onderzoek kan plaatsvinden c.q. afgesloten kan worden? En de tweede vraag is, ik begrijp goed dat er gedurende het onderzoek helemaal niets gebeurt?

6395 Gedeputeerde **OLTHOF**: Laat ik daar duidelijk over zijn dat er gedurende het onderzoek geen bomen gekapt zullen worden. Dus er vinden geen activiteiten plaats. En u heeft ook een andere vraag gesteld over de onafhankelijkheid. We hebben nu drie partijen benaderd om een offerte uit te brengen. En die offerte wachten we even af. Dan zal het aan de hand van die offertes uitgevoerd gaan worden. Dus dat zal de komende weken, de komende maanden, niet tot uitvoering komen. We gaan eerst dit onderzoek goed doen en dan verwacht ik dat in het najaar, als het weer het seizoen ervoor is, dat deze werkzaamheden gaan plaatsvinden.

6405 De **VOORZITTER**: Eigenlijk had ik eerst nog eventjes andere Statenleden de gelegenheid moeten geven om te vragen voor de beantwoording. Dus wil ik hier toch de ruimte nog even voor geven. Maar ik zie dat er niet heel veel enthousiasme voor is.

Mondelinge vragen inzake Uitspraak Raad van State gewasbeschermingsmiddelen, ingediend door CDA.

- 6410 De **VOORZITTER**: Dus dan gaan we door naar de laatste set mondelinge vragen en die zijn ingediend door de fractie van het CDA inzake de uitspraak van de Raad van State over gewasbeschermingsmiddelen. En daarvoor geef ik, en zij is al helemaal ter plaatse, het woord aan mevrouw Koning.
- 6415 Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Het CDA maakt zich zorgen over een uitspraak van de Raad van State van woensdag 2 april over het vergunningplichtig worden van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in de lelieteelt. Het CDA wil weten hoe GS deze uitspraak interpreteert en hoe GS hiermee omgaat. We lazen in het blad Nieuwe Oogst een bericht over de uitspraak van de Raad van State waarin werd aangegeven dat in eerste instantie
- 6420 lelietelers voortaan een natuurvergunning nodig hebben voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, ongeacht de afstand tussen de teelt en het natuurgebied. En in datzelfde artikel werd aangegeven dat deze uitspraak voor heel Nederland geldt en mogelijk ook voor andere teelten dan de lelieteelt.
- 6425 Wij hebben hierover de volgende vragen. Hoe interpreteert GS de uitspraak van de Raad van State van woensdag 2 april over de lelieteelt? En heeft deze uitspraak ook consequenties voor andere teelten? 2, heeft deze uitspraak direct consequenties voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in Noord-Holland? 3, als er natuurvergunningen nodig zijn, kunnen die dan op korte termijn verstrekt worden? En 4, welke acties gaat GS ondernemen in verband
- 6430 met deze uitspraak om ervoor te zorgen dat de teelt van groenten en bloemen in Noord-Holland doorgang kan blijven vinden?
- De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Koning. En dan geef ik weer het woord aan gedeputeerde Olthof voor het beantwoorden van de vragen.
- 6435 Gedeputeerde **OLTHOF**: Ja, dank u wel, voorzitter. Volgens mij kan het CDA het antwoord wel een beetje verwachten, want we hebben net twee moties gekregen, M43 en M44, bij de Korte termijnagenda. Die gaan hierover namelijk. Want dit zijn precies de vragen waar we juist ook met elkaar kijken: wat is ons handelingsperspectief? En deze uitspraak van de Raad van State zal er
- 6440 ook zeker in meegenomen worden als input, als een van de casussen. Dus op basis van deze uitspraak en de vragen die u stelt, die zijn een onderdeel van in ieder geval de discussienota die we gaan opstellen, die we eigenlijk na de zomer met u willen bespreken. Dus ik heb nu geen antwoord op deze vragen, omdat deze namelijk, hoop ik, bij de discussienota een antwoord gaan krijgen.
- 6445 De **VOORZITTER**: Mevrouw Koning, wenst u daarover nadere vragen te stellen?
- Mevrouw **KONING-HOEVE** (CDA): Eén vervolgvraag. Want zijn er dan geen directe consequenties? Kan voorlopig de teelt gewoon doorgaan?
- 6450 Gedeputeerde **OLTHOF**: Ja, daar ga ik geen antwoord op geven, want uiteindelijk zal een vergunning aangevraagd en afgegeven moeten worden. Dus direct heb ik daar nu geen antwoord op. Ik ga niet zeggen dat het geen consequenties heeft of wel consequenties heeft. Dat zal echt van geval tot geval bekeken moeten worden en zal dat door de behandelaar ook beoordeeld
- 6455 moeten gaan worden. En er zullen uiteraard ook jurisprudentie en uitspraken van de Raad van State in meegenomen kunnen worden. Alleen in de volle breedte heeft dat andere consequenties: wat betekent dat voor de toekomst? Ja, dat wil ik echt gewoon meenemen. U gaat niet van deze gedeputeerde nu een antwoord op krijgen: het geeft geen consequenties. Dat kan ik echt niet doen. Daar is het te complex voor en dat wil ik eerst gewoon goed uitgezocht hebben.
- 6460 De **VOORZITTER**: Dan kijk ik nog even rond of er nog andere Statenleden zijn die een vraag wensen te stellen over deze uitspraak van de Raad van State. Zo niet, dan kunnen wij door naar het volgende agendapunt.
- 6465 **12. 2-minutendebat.**

De **VOORZITTER**: Dat zou normaal gesproken het tweeminutendebat zijn. Die is niet aangevraagd.

6470 **13. Indien aan de orde: advies GS op motie(s) Vreemd aan de Orde van de Dag.**

De **VOORZITTER**: Dus kunnen wij meteen door naar het advies op de moties Vreemd aan de Orde van de Dag door GS. Ik zal even kijken wie ik als eerste het woord mag geven. Ik neem aan de motie van de ChristenUnie eerst. Ik zie gedeputeerde Olthof al opstaan. U als eerste? Ja. Gaat uw
6475 gang, gedeputeerde Olthof.

Gedeputeerde **OLTHOF**: Ja, voorzitter, ik ga u geruststellen: ik ben de eerste en ik zal ook de enige waarschijnlijk zijn met deze drie moties Vreemd.

6480 De eerste motie, M31. Dat gaat over logische en coherente stiltegebieden. Die laten wij aan de Staten. We hebben ook naar aanleiding van het gesprek wat we hebben gehad, heb ik ook al met Natuur & Milieu gesproken en met Landschap Noord-Holland. Zijn we ook in gesprek met alle gemeenten zoals we hebben afgesproken. En daar is geen sprake van dat er een strikte
6485 beperking is tot het NNN. We kijken ook samen met de gemeenten: wat is een logische opbouw van de stiltegebieden? Het uitgangspunt is NNN en Natura 2000, maar we gaan het gesprek met de partijen aan en we kijken uiteraard ook naar de logische gebieden. Dus deze motie laten we aan de Staten. Motie M31, voor de meeschrijvers onder u.

6490 Motie M32, die gaat over de reclame in de provinciale abri's. Die ontraden we. En ik weet, het is een van de scenario's namelijk geweest wat eerder met de Staten besproken is. Maar de reden dat ik bij u teruggekomen ben met de vorige motie waren uiteindelijk de financiële consequenties. En aangezien hier ook financiële consequenties aan zitten en er ook geen dekking bij zit, kan ik deze motie alleen maar ontraden. Want als dat geen gevolg was geweest, hadden we ook met de vorige motie gewoon door kunnen gaan. Dus deze moet ik ontraden.

6495 En dan hebben we nog motie M33. Heel sympathiek. En daarom wil ik hem ook graag aan de Staten overlaten. Dat betekent niet dat we dit niet al doen, want we werken heel nauw samen met de andere provincies, met de vervoersautoriteiten als de VRA onder andere. In het NOVB hebben wij een krachtig signaal naar het Rijk. Dus we doen dit. Maar ik denk dat iedereen dit wel een
6500 belangrijk punt vindt. Dus ik zie dit ook wel als een motie die misschien een extra steuntje geeft aan dat beleid wat we aan het doen zijn. En normaal gesproken zou ik zeggen 'ontraden', maar bij deze wil ik hem aan de Staten laten.

6505 De **VOORZITTER**: Fijn. Dat was het advies.

Dan gaan we verder en dan zijn we eigenlijk aangekomen bij de gebundelde stemming van alle moties en amendementen en de voordrachten. Maar ik kan me voorstellen, doordat het advies nu net gekomen is, dat er misschien nog een klein momentje van overleg voor de fracties nodig is. Ik zou dan voor willen stellen om daar- Nee? Hoor ik 'jawel'? Zullen we dan 21.40 uur de
6510 stemmingen aanvangen? Ja, dan wil ik dat ook wel echt om 21.40 uur doen.

Schorsing van 21.27 uur tot 21.41 uur.

6515 **14. Gebundelde stemming van alle motie(s) amendement(en) en voordrachten.**

De **VOORZITTER**: Dames, heren, Statenleden, er is wat geroezemoes, maar ik zie toch ook dat iedereen wel weer op de plek is. Dus ik wil eigenlijk gaan beginnen met de gebundelde stemming van alle moties, amendementen en voordrachten als sluitstuk van de avond.

6520 **Moties Vreemd aan de Orde van de Dag**

De **VOORZITTER**: Als eerste is aan de orde de stemming over de moties Vreemd aan de Orde van de Dag, die zijn ingediend bij agendapunt 2. Dan wil ik als eerste in stemming brengen motie M31 van de ChristenUnie en de Partij voor de Dieren. Ja, wou nog zeggen 'verlangt iemand
6525 hoofdelijke stemming, wenst iemand aantekening of een stemverklaring af te leggen?', maar mijn

linkerbuurman was al ietsje verder. Dus, ja, even terug. Kunnen we hem even terughalen? [...] Even aandacht.

6530 We zijn aangekomen bij de stemming over de moties Vreemd aan de Orde van de Dag, zoals ingediend bij agendapunt 2. En als eerste breng ik dus in stemming motie M31 van de ChristenUnie en de Partij voor de Dieren: 'Logische en coherente stiltegebieden'. En dan moet ik eerst vragen of iemand hoofdelijke stemming wenst en anders of iemand aantekening of een stemverklaring af wil leggen. En zo dat ook niet het geval is, breng ik nu motie M31 in stemming.

6535 Met hoeveel zijn we eigenlijk? [...] Met 53. Dan zijn we er nu.

Motie 31 'Logische en coherente stiltegebieden', ingediend door ChristenUnie en Partij voor de Dieren.

6540 Motie 31 is met 29 stemmen voor en 24 stemmen tegen aangenomen. Tegen hebben gestemd: VVD, BBB, PVV, CDA, Forum voor Democratie en 50PLUS.

De **VOORZITTER**: Dan zijn we aangekomen bij de stemming over motie M32.

De heer **KLEIN** (ChristenUnie): Voorzitter?

6545 De **VOORZITTER**: Ja, de heer Klein.

De heer **KLEIN** (ChristenUnie): Ik zou die motie graag willen aanhouden en ik ga hem dan vervatten in een initiatiefvoorstel. Want als het alleen de dekking is voor die 80K, dan moet dat toch lukken.

6550

Motie 32 'Geen reclame in provinciale abri's' maakt geen deel meer uit van de beraadslagingen c.q. besluitvorming.

6555 De **VOORZITTER**: Die laat ik geheel aan u, maar hij is in ieder geval aangehouden bij deze. Of ingetrokken zelfs.

Goed. Dan kunnen wij meteen door naar de derde motie en de tweede die misschien in stemming gaat worden gebracht. Motie Vreemd van de SP, motie M33 over 'de no go over het ov-sigitaal. Verlangt iemand daarover hoofdelijke stemming, aantekening of een stemverklaring? Niemand? Dan ga ik nu motie M33 in stemming brengen. U kunt nu stemmen. Ja, daar zijn we: 53.

6560

Motie 33 'Een NO GO signaal tegen Bezuinigingen op het Openbaar Vervoer', ingediend door SP. Motie 33 is met 33 stemmen voor en 20 stemmen tegen aangenomen. Tegen hebben gestemd: VVD, BBB en PVV.

6565

Initiatiefvoorstel referendumverordening werkgroep Inwonersparticipatie (VD-15).

De **VOORZITTER**: Goed. Dan zijn we aangekomen bij de stemming voor agendapunt 7 en dat is voordracht 15 inzake het initiatiefvoorstel Referendumverordening Werkgroep Inwonersparticipatie. Daarbij eventjes de opmerking dat, mocht het amendement van het CDA worden aangenomen, dan is de voordracht eigenlijk hetzelfde geworden als het amendement. Dus dan dient u nog een keer hetzelfde te stemmen. Dus was u eigenlijk vóór het oorspronkelijke voorstel, dan bent u nu tegen. En was u eigenlijk tegen het oorspronkelijk voorstel, dan bent u nu voor. Ik hoop dat dat duidelijk genoeg is. [...]

6570

6575

We gaan eerst het amendement in stemming brengen en als we dan bij de voordracht komen, dan zal ik het nogmaals aangeven. Wil er iemand een hoofdelijke stemming aanvragen? Kunnen we even weer erbij? Ja. Aantekening? Wenst iemand een stemverklaring af te leggen? Ook niet. Dan gaan wij nu amendement A4 van het CDA, Volt en VVD, 'Geen referendum, wel participatie' in stemming brengen.

6580

Amendement 4 'Geen referendum, wel participatie', ingediend door CDA, Volt en VVD.

6585 Amendement 4 is met 27 stemmen voor en 26 stemmen tegen aangenomen. Tegen hebben gestemd: BBB, D66, Partij voor de Dieren, JA21, PVV, Forum voor Democratie, SP en 50PLUS.

De **VOORZITTER**: Dus het voorstel is bij deze gewijzigd. Maar dat ga ik zo direct als we voor de voordracht stemmen, nog een keer benoemen.

6590 Goed. Dan zijn we aangekomen bij de stemming over motie M34. Die motie is getiteld- Geen titel. Dat maakt het niet makkelijker. De motie van JA21, D66, Partij voor de Dieren, PVV, over de Referendumverordening. Dat ging – uit het hoofd – over het repareren. Wil daar iemand hoofdelijke stemming over? Aantekening? Wenst er iemand daarover een stemverklaring af te leggen? Dat is niet nodig. Dan breng ik nu motie M34 in stemming.

6595 Motie 34 ‘Referendumverordening’, ingediend door JA21, D66, Partij voor de Dieren, PVV en Forum voor Democratie.
Motie 34 is met 26 stemmen voor en 27 stemmen tegen verworpen. Voor hebben gestemd: BBB, D66, Partij voor de Dieren, JA21, PVV, Forum voor Democratie, SP en 50PLUS.

6600 De **VOORZITTER**: Goed. Dan zijn we aangekomen bij de stemming over motie M35 van JA21 over het betrekken van de voormalige Referendumcommissie – uit mijn hoofd. Wenst er iemand hoofdelijke stemming daar? Wenst iemand aantekening of is er iemand die een stemverklaring wenst af te leggen hierover? Zo niet, dan breng ik nu motie M35 in stemming. 52. Nog eentje.
6605 Nog één. Ja, volgens mij mis ik nog één stem. Ja, daar is ie.

Motie 35 ‘Referendumcommissie’, ingediend door JA21.
Motie 35 is met 13 stemmen voor en 40 stemmen tegen verworpen. Voor hebben gestemd: Partij voor de Dieren, JA21, PVV, Forum voor Democratie en SP.

6610 De **VOORZITTER**: Dan, en nu komt hij echt, zijn we bij de stemming over voordracht 15. En nogmaals, wellicht ten overvloede, omdat amendement A4 is aangenomen, is het nu zo dat u eigenlijk in principe nogmaals over amendement A4 stemt, want dat is nu de voordracht min of meer geworden. Dus was u oorspronkelijk voor de voordracht, dan zal u nu geacht worden tegen
6615 te stemmen – hoewel u zelf over uw stem gaat. Het is slechts een advies. Ja, mevrouw Poot, u lacht, maar u begrijpt het. Het voorstel is hiermee gewijzigd. Dus ik geef u even aan wat de consequentie van de wijziging door het amendement is en doe er uw voordeel mee, zou ik zeggen. Ja, heeft iedereen dat scherp nu? Ja, allang? Oké. Ja. Nee. Twijfel in het middenblok? Geen twijfel. Kunnen we dan nu verder gaan? Wenst er iemand hoofdelijke stemming? Wenst
6620 iemand aantekening of is er iemand die hierover dan een stemverklaring wenst af te leggen? Nee? Dan kunnen we volgens mij nu voordracht 15 in stemming brengen.

Voordracht Initiatiefvoorstel referendumverordening werkgroep Inwonersparticipatie (VD-15).
Voordracht 15 is, met inachtneming van de daarin als gevolg van aanneming van in het
6625 amendement A4 aangebrachte wijzigingen, met 27 stemmen voor en 26 stemmen tegen aangenomen. Tegen hebben gestemd: BBB, D66, Partij voor de Dieren, JA21, PVV, Forum voor Democratie, SP en 50PLUS.

De **VOORZITTER**: Goed. Tot zover de mogelijke verwarring.
6630

Waterstofprogramma Noord-Holland (VD-16).

De **VOORZITTER**: En dan gaan we nu naar de stemming bij agendapunt 8 en dat is voordracht 16 inzake het Waterstofprogramma Noord-Holland. Even kijken. Motie M36 is ingetrokken, volgens
6635 mij. Motie M37 ook.

Dan staat motie M38 van SP, Partij voor de Dieren: ‘Waterstof uit zout water’ nog op de rol. Is er iemand die daarover hoofdelijke stemming wenst? Wil iemand aantekening of is er iemand die daarover een stemverklaring wenst af te leggen? En zo niet, dan kunnen we ook motie M38 nu in
6640 stemming brengen.

Motie 38 ‘Waterstof uit zout water’, ingediend door SP en Partij voor de Dieren.
Motie 38 is met 29 stemmen voor en 24 stemmen tegen aangenomen. Tegen hebben gestemd:
6645 VVD, BBB, JA21, PVV en Forum voor Democratie.

De **VOORZITTER**: Dat brengt ons meteen tot het stemmen over de voordracht en dat is dan voordracht 16. Is er iemand die daarover een hoofdelijke stemming wenst? Ja, ik zie wel wat vingers daar. U wenst hoofdelijke stemming? Nee. Aantekening? Stemverklaring, zie ik daar? Ja, heel veel stemverklaringen daar. Meneer Van den Berg.

6650

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Ja voorzitter, ik wil toch toevoegen de nuance dat wij dus enkel zijn voor de backbone en niet an sich voor de hele uitrol van waterstof. Waar mogelijk kunnen wij vóór deze voordracht stemmen.

6655

De **VOORZITTER**: Ik zag nog meer vingers. Even kijken. Mevrouw Van der Helm?

Mevrouw **VAN DER HELM-CHANDANSINGH** (50PLUS): Ja, voorzitter, ik was ook kritisch omdat er nog weinig bekend is, maar ik zal ook wel vóórstemmen.

6660

De **VOORZITTER**: En mevrouw Van Aesch zag ik nog.

Mevrouw **VAN AESCH** (PvdD): Ja, dank u wel, voorzitter. Wij zijn natuurlijk voor groene waterstof en het liefst zo snel mogelijk, maar we zouden het fijn vinden als energiebesparing en duurzame randvoorwaarden worden meegenomen als onderdeel van de uitvoering van een waterstofstrategie.

6665

De **VOORZITTER**: Stemt u voor of tegen? Ja. Het blijft een verrassing.

6670

Dan breng ik nu in stemming voordracht 16, het Waterstof programma. En de verrassing is er bij deze vanaf, want deze is aangenomen.

Voordracht Waterstofprogramma Noord-Holland (VD-16).

Voordracht 16 is met 49 stemmen voor en 4 stemmen tegen aangenomen. Tegen hebben gestemd: PVV en Forum voor Democratie.

6675

Actualisatie Evaluatiekader subsidies 2025 (VD-12).

De **VOORZITTER**: Mooi, dan zijn we nu bij de stemming bij agendapunt 9 en dat is voordracht 12 inzake de Actualisatie van het Evaluatiekader subsidies 2025. En daar hebben we een amendement A5 die ingetrokken is, een motie M39 die ook ingetrokken is. Dus kunnen wij alleen voor de voordracht gaan stemmen. Is er iemand die hoofdelijke stemming verlangt over deze voordracht? Is er iemand die aantekeningen wenst of is er iemand die hierbij een stemverklaring wenst af te leggen? Nee, geen handen. Dan gaan wij voordracht 12, Evaluatiekader subsidies, actualisatie, bij deze in stemming brengen. De meesten hebben al gestemd. Nog drie stemmen volgens mij. Nog twee. De laatste. Ik mis nog- Ja, en daarmee is deze voordracht unaniem aangenomen.

6680

6685

Voordracht Actualisatie Evaluatiekader subsidies 2025 (VD-12).

Voordracht 12 is met algemene stemmen aangenomen.

6690

PPLG: Korte termijnagenda Landelijk Gebied 2025-2027 (VD-13).

De **VOORZITTER**: Waarbij wij aankomen bij de stemming over agendapunt 10. '9' staat er op mijn blaadje, maar dat klopt niet. Dit moet 10 zijn. Dat is voordracht 13 inzake de Korte termijnagenda Landelijk gebied, PPLG, 2025-2027. Daar moet ik de administratie even goed op orde houden. Dan beginnen we volgens mij met de stemming over de amendementen. Dan is als eerste amendement A6 over het onteigeningsinstrument van BBB en CDA onder andere aan de beurt. Is er iemand die daarover hoofdelijke stemming wenst? Is er iemand die daar aantekening aanvraagt of iemand die een stemverklaring wenst? En dan kijk ik even naar Statenlid Gielen van GroenLinks.

6695

6700

Statenlid **GIELEN** (GroenLinks): Ja, een korte stemverklaring. Wij zullen vóór dit amendement stemmen, maar ik wil wel daarbij even opmerken dat we op zich het op deze manier van

6705 volledige teksten vanuit het coalitieakkoord in de voordracht zetten niet de schoonheidsprijs vinden verdienen.

De **VOORZITTER**: Dan de heer Wallaart, Partij van de Arbeid.

6710 De heer **WALLAART** (PvdA): Ja, voorzitter, eigenlijk hetzelfde als collega Gielen. We vinden het eigenlijk een heel lelijk amendement, maar als het comfort verschaft aan de BBB, zullen we vóór het amendement stemmen.

De **VOORZITTER**: De heer Klein van de ChristenUnie, een stemverklaring.

6715 De heer **KLEIN** (ChristenUnie): Ja, wij zullen tegen dit amendement stemmen, want het houdt geen inhoudelijke wijziging van het beleid in en dit is de standaardmanier waarop we met het onteigeningsinstrument omgaan. Dus wij zien geen toegevoegde waarde van dit amendement.

De **VOORZITTER**: Waarvan akte. Mevrouw Schneemann van Volt.

6720 Mevrouw **SCHNEEMANN** (Volt): Ja, wij willen ook tegen het amendement stemmen, want het is wat ons betreft overbodig.

De **VOORZITTER**: En de heer Mantel van JA21 aan de andere kant, nog.

6725 De heer **MANTEL** (JA21): Ja, voorzitter, schrik niet, maar we zijn het deze keer eens met GroenLinks en Partij van de Arbeid. Wij zullen voorstemmen onder het mom van 'beter iets dan niets'.

6730 De **VOORZITTER**: Dank u wel. Dan kijk ik verder nog even rond. Nog iemand die dat wenst? Zo nee, dan breng ik nu amendement A6 in stemming. Ik mis er nog één. Ja, daar is de laatste.

Amendement 6 'Tekstuele aanpassing onderdeel onteigening', ingediend door BBB en CDA. Amendement 6 is met 40 stemmen voor en 13 stemmen tegen aangenomen. Tegen hebben gestemd: D66, Partij voor de Dieren, Volt, SP, 50PLUS en ChristenUnie.

6735 De **VOORZITTER**: Dan gaan wij verder met amendement A7, want de amendementen brengen wij altijd eerst in stemming. 'Meetmodellen aanpassen niet de oplossing', D66, SP, Partij voor de Dieren. Amendement A7. Is er iemand die daarover hoofdelijke stemming wenst? Aantekening verlangt of een stemverklaring af wil leggen? Ja, meneer Wallaart, u wil graag een stemverklaring afleggen?

6745 De heer **WALLAART** (PvdA): Ja, voorzitter, best sympathie eigenlijk voor de strekking van het amendement, omdat wij ook een beetje moe worden van al het gepulk en gepiel met die meetmodellen. Maar we volgen GS en we hopen dat het gesprek met LVVN snel tot een einde van deze saga leidt.

De **VOORZITTER**: Dan breng ik nu amendement A7 in stemming. En dan zijn we er al.

6750 Amendement 7 'Meetmodellen aanpassen is niet de oplossing!', ingediend door D66, SP, Partij voor de Dieren en Volt. Amendement 7 is met 12 stemmen voor en 41 stemmen tegen verworpen. Voor hebben gestemd: D66, Partij voor de Dieren, Volt, SP en 50PLUS.

6755 De **VOORZITTER**: Eventjes nog erbij blijven, mensen. We zijn er bijna.

6760 Dan gaan we nu naar de moties. En volgens mij, ik moet even kijken, want er zijn er een aantal aangehouden. Hebben we motie M40 als eerste? [...] 'Actualiseer bestemming middelen reserve PPLG', onder andere Partij van de Arbeid, BBB, VVD, GroenLinks. Inderdaad, de coalitie. Motie M40. Is er iemand die daarover hoofdelijke stemming verlangt, aantekening of een stemverklaring? En dan zie ik eerst meneer Klein van de ChristenUnie.

De heer **KLEIN** (ChristenUnie): Ja, dank u wel. En nu net op dit moment gaat mijn computer uit, met mijn aantekeningen. Maar ik weet ook al wat ik ongeveer had willen zeggen. Dat is namelijk dat ik deze motie een mooie manier vind om tegemoet te komen aan de opmerkingen die wij ook hebben gemaakt, dat sommige maatregelen misschien niet het meest effectief zijn. Dus goed om daar nog eens naar te kijken. Wat ons betreft moet dan ook gekeken worden hoe de effectiviteit van de Bossenstrategie is en of daar wellicht ook een net wat betere verdeling van de gelden gemaakt kan worden. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dan zag ik nog mevrouw Haas van de Partij voor de Dieren.

Mevrouw **HAAS** (PvdD): Ja, dank u wel. Ik wil graag een stemverklaring afgeven, omdat wij wel vóór deze motie zullen stemmen, omdat we ook voor een nieuwe balans zijn in de PPLG-reserves, maar wel met behoud van uiteraard de middelen die beschikbaar zijn gesteld voor dit jaar voor de wildopvang.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Dan kunnen wij volgens mij- Nog één? O, mevrouw Van der Helm. Sorry. Ja.

Mevrouw **VAN DER HELM-CHANDANSINGH** (50PLUS): ja, voorzitter, ik ga inderdaad vóórstemmen, maar met dezelfde opmerking die net gemaakt is door mijn collega van Partij voor de Dieren. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dan kunnen wij nu motie – en nu moet ik even de bril opzetten, want de letters worden steeds kleiner naarmate het later wordt – M40, Actualisatie bestemming reserve PPLG, in stemming brengen. 48. Ja, daar zijn we.

Motie 40 ‘Actualiseer bestemming middelen reserve PPLG’, ingediend door PvdA, VVD, GroenLinks en BBB.
Motie 40 is met 49 stemmen voor en 4 stemmen tegen aangenomen. Tegen hebben gestemd: PVV en Forum voor Democratie.

De **VOORZITTER**: Dan, motie M41 is aangehouden. Motie M42, volgens mij, ‘Een model voor samenwerking natuur en landbouw’ van de Partij voor de Dieren en SP. Is er iemand die daarover hoofdelijke stemming wenst? Aantekening, stemverklaring? Meneer Klein van de ChristenUnie.

De heer **KLEIN** (ChristenUnie): Ja, het lijkt ons waardevol om te onderzoeken hoe innovatieve financiering gevonden kan worden voor het samengaan van landbouw met natuur. We zullen daarom vóór deze motie stemmen, maar waarbij we er wel van uitgaan dat de dekking gevonden wordt, indien die aangenomen wordt, in de PPLG-proceskosten en het niet ten koste gaat van de PAS-melders.

De **VOORZITTER**: Sorry. Verder niemand? Het wordt ook al laat, Het is een lange dag. Dan breng ik motie M42 nu in stemming.

Motie 42 ‘Een model voor samenwerking natuur en landbouw’, ingediend door Partij voor de Dieren en SP.
Motie 42 is met 8 stemmen voor en 45 stemmen tegen verworpen. Voor hebben gestemd: Partij voor de Dieren, Volt, SP en ChristenUnie.

De **VOORZITTER**: Dan, mevrouw Haas, een punt van orde.

Mevrouw **HAAS** (PvdD): Ja, ik wil twee moties aanhouden, moties M43 en motie M44, in afwachting van een notitie die is aangekondigd door GS.

Motie 43 ‘Bescherm omwonenden tegen gewasbeschermingsmiddelen’ maakt geen deel meer uit van de beraadslagingen c.q. besluitvorming.

Motie 44 ‘Bescherm natuur tegen gewasbeschermingsmiddelen’ maakt geen deel meer uit van de beraadslagingen c.q. besluitvorming.

De **VOORZITTER**: Waarvan akte. Dus motie M43 en motie M44 zijn bij deze aangehouden door de indiener.

6825

Dan is motie M45 door het CDA ingetrokken.

Motie M46 is dan de volgende – ik kijk even naar mevrouw Koning – die dan in stemming wordt gebracht inderdaad. En dan moet ik daar ook vragen of iemand hoofdelijke stemming verlangt of aantekening wenst of anders een stemverklaring wenst af te leggen. En dat is mevrouw De Sain van de BBB.

6830

Mevrouw **DE SAIN** (BBB): De afspraken inzake het NNN staan natuurlijk in het beleid. BBB houdt zich aan de gemaakte afspraken, maar wel met het verzoek om de ondernemers niet te lang in onzekerheid te houden. En zullen daarom tegenstemmen.

6835

De **VOORZITTER**: Verder niemand? Dan breng ik bij deze motie M46 in stemming.

Motie 46 ‘Keuzes maken in NNN-realisatiestrategie’, ingediend door CDA.

6840

Motie 46 is met 10 stemmen voor en 43 stemmen tegen verworpen. Voor hebben gestemd: JA21, PVV, CDA en Forum voor Democratie, en verdeeld gestemd Partij voor de Dieren.

De **VOORZITTER**: Dan zijn we aangekomen bij motie M47 van de SP en Partij voor de Dieren over ‘Versterken van de kleine boeren’. Ik kijk ook weer even rond. Is er iemand die hoofdelijke stemming wenst? Aantekening? Stemverklaring? Dat is de heer Mülder van D66.

6845

De heer **MÜLDER** (D66): Ja, dank u wel. Sympathieke motie, maar voor ons werd eigenlijk niet helemaal duidelijk wie dan die kleine boeren zijn. Eigenlijk het debat ook niet. We vinden hem gewoon net iets te vaag en we weten ook niet precies wat er dan wordt bereikt met deze motie. Dus stemmen wij helaas tegen.

6850

De **VOORZITTER**: Meneer Klein van de ChristenUnie.

De heer **KLEIN** (ChristenUnie): Ja, ik wil me daar grotendeels bij aansluiten. Wij ondersteunen helemaal het doel, maar we vinden deze motie nog te hoog over en daarom zullen we dus niet vóór deze motie stemmen.

6855

De **VOORZITTER**: Ja, dat was hem. Dan breng ik nu deze motie, motie M47, in stemming. Ja. Eentje nog. Ja.

6860

Motie 47 ‘Versterken van kleine boeren binnen het PPLG’, ingediend door SP en Partij voor de Dieren.

Motie 47 is met 7 stemmen voor en 46 stemmen tegen verworpen. Voor hebben gestemd: Partij voor de Dieren, Volt en SP.

6865

De **VOORZITTER**: Mag ik nog heel even de aandacht, want we zijn er echt bijna, lieve mensen.

We zijn aangekomen bij de stemming voor motie M48 en dat is een motie over ‘Inzicht in de kosten en opbrengsten van landbouwinnovaties binnen het PPLG” van de SP en mede-ingediend door de Partij voor de Dieren. Wenst er iemand hoofdelijke stemming? Nee. Aantekening? Maar een stemverklaring van mevrouw Ouderkerken van de VVD.

6870

Mevrouw **OUDERKERKEN** (VVD): Ja, dank u wel, voorzitter. Hadden we bijna een hoofdelijke stemming gehad. Dat was niet de bedoeling. Terug naar de motie. De VVD vindt het echt een sympathieke motie. Toch gaan we niet vóórstemmen en het is temeer omdat het zich alleen maar richt op natuurherstel en biodiversiteit en ecologische processen. Wij hadden heel graag willen zien dat het ook wat breder was getrokken. Desondanks een sympathieke motie.

6875

De **VOORZITTER**: Mevrouw De Sain van de BBB.

6880

Mevrouw **DE SAIN** (BBB): Ik sluit me aan bij de woorden van de VVD. Sympathieke motie, maar omdat het een te smal kader is waar de doelen naartoe moeten, stemmen wij tegen.

6885 De **VOORZITTER**: Verder niemand? Nee. Dan breng ik bij deze motie M48 in stemming. [...] Nou ja, Statenlid Hitchcock heeft zijn werk gedaan, zal ik maar zeggen. Deze motie is hierbij verworpen.

6890 Motie 48 'Inzicht in kosten en opbrengsten van landbouwinnovaties binnen het PPLG', ingediend door SP en Partij voor de Dieren.
Motie 48 is met 26 stemmen voor en 27 stemmen tegen verworpen. Voor hebben gestemd: GroenLinks, PvdA, D66, Partij voor de Dieren, Volt, SP en 50PLUS.

6895 De **VOORZITTER**: Dan zijn we aangekomen bij motie M49 van onder andere D66, PvdA en anderen. Het is een hele rits. Een breed gedragen motie. Is er iemand die hoofdelijke stemming wenst over motie M49? Aantekening? Of is er iemand die- Nog heel even, mevrouw Bouhlef, we zijn er echt bijna. [...] Ja, maar ik hoor u. Motie M49. Ja. Ik breng motie M49 dan bij deze in stemming. Ja.

6900 Motie 49 'Provincie Noord-Holland kan zo grote doelen niet halen!', ingediend door D66, PvdA, GroenLinks, SP, Partij voor de Dieren, Volt, ChristenUnie, 50PLUS en VVD.
Motie 49 is met 46 stemmen voor en 7 stemmen tegen aangenomen. Tegen hebben gestemd: JA21, PVV en Forum voor Democratie.

6905 De **VOORZITTER**: Dan zijn we aangekomen bij motie M50. De heer Mülder.

De heer **MÜLDER** (D66): Ja, sorry, het was me bijna ontgaan, maar volgens mij heb ik genoeg toezeggingen gekregen en is het voldoende om hem in te trekken.

6910 *Motie 50 'PAS oplossingsgeld niet besteden aan procedures tegen handhaven' maakt geen deel meer uit van de beraadslagingen c.q. besluitvorming.*

De **VOORZITTER**: Dan is bij deze motie M50 ingetrokken.

6915 En dat was met motie M51 volgens mij al gebeurd.

6920 Wat ons brengt tot de stemming over de voordracht, de aangepaste voordracht. De geamendeerde voordracht dus. Voordracht 13. De Korte termijnagenda PPLG Landelijk Gebied 2025-2027. Is er iemand die hierover hoofdelijke stemming wenst of aantekeningen verlangt? Of een stemverklaring? En ik denk dat de heer Mantel dat wil doen. De heer Mantel van JA21.

De heer **MANTEL** (JA21): Ja, dank, voorzitter. Voorzitter, alles overwegend zien we voldoende goede zaken in de Korte termijnagenda PPLG en we zullen daarom vóórstemmen, expliciet met uitzondering van het instrument onteigening.

6925 De **VOORZITTER**: Mevrouw Alberts, SP.

6930 Mevrouw **ALBERTS-OOSTERBAAN** (SP): Dank u wel, voorzitter. Nou, wij vinden dat er verhoudingsgewijs veel te veel over landbouw in staat. We kunnen de gedeputeerde niet op de - nou, ik weet niet wat voor kleur - ogen geloven dat het allemaal echt gaat bijdragen aan onze wettelijke doelen. Daar gaan we niet mee akkoord en stemmen dus tegen.

De **VOORZITTER**: Mevrouw Van der Helm, 50PLUS.

6935 Mevrouw **VAN DER HELM-CHANDANSINGH** (50PLUS): Ja, voorzitter, ik had een heel kritische inbreng en best wel teleurgesteld door continu zaken die niet voor elkaar werden gebracht. Gelukkig hebben we met moties en amendementen wat correcties aangebracht. Ik zal het voordeel van de twijfel gunnen: ik zal vóórstemmen.

De **VOORZITTER**: Dan nog de heer Mülder van D66.

6940

De heer **MÜLDER** (D66): Ja, we zijn door Den Haag zeker in de kou gezet, maar ook wij hebben er hier wel een beetje een potje ervan gemaakt. Ik denk dat we er nu met deze vergadering en deze moties en amendementen genoeg aan hebben versleuteld dat het mogelijk net een zesje is voor ons en wij kunnen vóórstemmen.

6945

De **VOORZITTER**: Ik kijk nog even rond. Nog iemand? Nee, dan gaan we bij deze voordracht 13, de Korte termijnagenda PPLG 2025-2027 in stemming brengen. Maar dat is al gebeurd. Ik mis weer één stem. Er is nog iemand die ons in spanning houdt. Eén iemand heeft nog niet gestemd. Ja.

6950

Voordracht PPLG: Korte termijnagenda Landelijk Gebied 2025-2027 (VD-13).
Voordracht 13 is, met inachtneming van de daarin als gevolg van aanneming van in het amendement A6 aangebrachte wijzigingen, met 43 stemmen voor en 10 stemmen tegen aangenomen. Tegen hebben gestemd: Partij voor de Dieren, PVV, Forum voor Democratie en SP.

6955

15. Sluiting.

6960

De **VOORZITTER**: Blijft u alstublieft nog even rustig, want we zijn er bijna. Die ene minuut kan er nog wel bij, want ik sluit hierbij de vergadering met de boodschap dat de eerstvolgende Statenvergadering plaats zal vinden op 2 juni.

6965

In de Johan Remkeszaal staat voor u een hapje en een drankje klaar. We zien u allen graag weer terug op 2 juni, maar niet voordat ik u allen heb gevraagd of u allemaal uw serviesgoed en zakjes en zo even wil opruimen richting de uitgang, zodat we de mensen hier van de catering ook heel veel werk besparen. Dank u wel. Dan sluit ik hierbij de vergadering.

Sluiting om 22.10 uur.